10-293.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
1
9 -A
8

Ciceronis Historia per consules descripta per Fabricium 8 Colon. 1564 ben leg. »

M. T V L L I I
CICERONIS HISTORIA, PER CONSVLES DESCRIPTA, & in annos LXIIII diſtincta, per Franc. Fabricium Marcoduranum.

BENEDICES
CORONÆ ANNI
BENIGNITATIS
TVÆ PSAL. 64.

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.
M. D. LXIIII.

Cum Gratia & Priuilegio Cæſ. Maieſt. ad decennium.

GENEROSO
D. HERMANNO COMITI A NOVA AQVILA ET MOERS domino in Betbur,&c. domino ac patrono ſuo

Franciſcus Fabricius Marcoduranus S. D.

VEteri conſuetudine inſtitutoq́; maiorum fit, Generoſe Comes, vt, qui ſcripta ſua in apertum referunt, ea magnis & illuſtribus viris inſcripta & dicata emittant. Sic Plinij de naturali hiſtoria libri in Titi, Plutarchi Apophthegmata in Traiani, Oppiani ἁλιευτικὰ in Antonini Imperatoris nomine iam olim apparuerunt. atque vt hæc doctorum

virorum monumēta Principum illorum ſplendore ornantur: ſic eorum nomen viciſsim horum lumine illuſtratur. neque enim Muſæ ingratæ eſſe, aut beneficij immemores conſueuerunt: ſed patronis ſuis & bene meritis gratiam cumulatè perſoluunt. Bene autem de illis merentur, non ſolum qui ipſi res memoria dignas ſcriptis mandant, verum etiam qui alios ad promouenda bonarum artium ſtudia præmijs & honoribus excitant. Qua in re tua, Generoſe Comes, fama tam illuſtris eſt, vt non qui eam celebret, aſſentator; ſed qui non celebret, maleuolus ſit exiſtimādus. Dedit hoc tibi natura, vt benigne facere omnibus velis: fortuna, vt poſsis: doctrina, vt ad eos

iuuandos & ornandos, qui ſe illis artibus, in quibus ipſe excellis, dedidere, ſtudium tuũ libentiſsime conferas. Hæc in ceteris laudibus, quæ tibi cũ ab alijs permultis, tũ à litteratorũ natione potiſsimũ contribuuntur, familiam ducit. nec immerito. etenim ſi recte à veteribus vſurpatũ eſt, homines ad deos nulla re propiꝰ accedere, quàm bene merendo; certe, quò latius virtus hæc diffunditur, eò illuſtriorem maioremq; illam & eſſe, & haberi, neceſſe eſt. Quis vero eſt, qui fructũ eius liberalitatis, qua eruditi & ſtudioſi litterarum ſubleuãtur, non ad eos tantum, quibus benigne fit, pertinere, ſed & inde latius ſerpere, atque adeo ad vniuerſum genus hominum mana-

re,non intelligat?Ego quidẽ,etſi libẽter agnoſco &fateor,ingeniũ in me admodũ eſſe exiguũ,natura tamẽ,qua duce ad litterarũ ſtudium acceſsi,incitor &impellor, vt,ſi q̃d in me eſt facultatis, quotidianis ſtudijs & vigilijs partũ, id foras emanare,cõmuniq; vtilitati inſeruire velim. cuius rei documẽta cum ſuperioribus annis in Lyſia, Plutarcho, Oroſio,Terẽtio & Cicerone dediſſem: hoc tẽpore me operam eloquentię & linguæ latinæ ſtudioſis nõ inutilem nauaturũ putaui, ſi Ciceronis hiſtoriã, quã pluribus annis collectã domi aſſeruabã, illuſtri tui nominis titulo cohoneſtatã emitterem. Etſi vero non eſt modeſtiæ meę,de hoc labore glorioſius quidquam prædicare:hoc tamen

mē dicere hic apud te, Generoſe Comes, non dubitabo: me, cū viderē ceterorū ſcripta, quæ de Ciceronis vita ſunt in manibus, & abſq; tēporum diſtinctione legūtur, quaſi tabulas bene pictas lumine carere, hiſtoriā illius à die natali exorſum ad ſupremū vſq; vitæ diē ita pertexuiſſe, vt Faſtos Cōſulares ſecutus eam in annos LXIIII digeſſerim. qua ratione effectū eſt, vt non ſolū in Rhetoricis & Philoſophicis libris, verū etiā in epiſtolis fere oībus quæq; ad ſua tēpora, quibus à Cicerone ſcripta ſūt, reuocarim. In Orationibus vero me operępretiū factu rū, & lectoris gratiā initurū putaui, ſi non tantū annos, quibus habitæ ſunt, indicarem, ſed & argumenta verbis paucis, & tamē per-

ſpicuis demonſtrarẽ. Quarũ rerũ lectionẽ cum tibi pro ſingulari amore, quo litteras litteratosq́; omnes cõplecteris & foues, non ingratã fore ſperarẽ, facere non potui, quin hunc librũ cum generoſi nominis tui inſcriptione diuulgarẽ. Quod ſi tu quoq; recte factum iudicaueris, tuaq́; beneuolẽtia cõprobaueris, facilior curſus in ijs deinceps erit, quę in optimis vtriuſq; linguæ ſcriptoribus partim inchoata, partim affecta habemus. Tuę certe benignitatis aura proſequente fiet, vt induſtria noſtra difficultates illas, quibus ſæpe retardari ſolet, facile euadat. Vale. Duſſeldorpij Idibus Septem. Anno à Chriſto nato M. D. LXIII.

FRAN-

FRANCISCVS
FABRICIVS MARCODVRANVS LECTORI S.

CVM variæ ſint voluntates eorum, qui ſe ad ſcribendum applicant, omnes in eo laudandos puto, quod ſua induſtria & labore dũ ſtudioſos diſcendi non modo viui ac præſentes, ſed & poſt mortem litterarum monumentis erudire volunt, non paucis quibuſdam, ſed vniuerſo hominum generi, quantum in ipſis eſt, prodeſſe ſtudent. neque enim artes vllas, quibus exculti homines à feritate ad manſuetudinem transferuntur, haberemus, niſi, ſingulari dei optimi maximi beneficio, & primis temporibus illis, quibus rerum bonarum quaſi lumina accenſa fuerunt, extitiſſent, qui eas vtiliter ad hominum vitam inuentas litteris conſignarent; & patrum noſtrorum memoria, cum bonæ diſciplinæ omnes craſsis occultatæ & circumfuſæ tenebris latebant, fuiſſent, qui eas in lucem reuocarẽt, & non tam ab obliuione, quàm ab interitu ſempiterno

 vindi-

vindicarent; & hac denique ætate eſſent, qui olim inuentas, & poſt longam intermiſsionem reuocatas artes in veterem dignitatem reſtituerent, atque ad ſummam elegantiam perpolirent. Quorum induſtriæ curriculum quando in ijſdem rebus nunquam elaboratur, ſed diuerſis ſtudijs homines ſemper ducuntur, vt in ſenſibus alios dulcia, alios ſubamara delectare videmus: eorum ego ſtudiũ optime poni, maximosque fructus efferre cenſeo, qui in veterum auctorum ſcriptis illuſtrandis omnem operam, curam & diligentiam conſumunt. Cum enim conſtet, in promptuque ſit, ſtudiorum noſtrorum hunc finem eſſe, vt & pectus maximarum rerum varietate ſapientiſsimisque præceptis compleamus, & linguam lectiſsimorum verborum copia ad ſenſa mentis rectè ornateq; enuntianda inſtruamus: non puto quenquam tam vecordem eſſe, qui hæc aut in Phocidis Parnaſo, aut in Bœotię Helicone à Muſis, quarum illic domicilia eſſe dicuntur, petenda exiſtimet. In veterum græcorum & latinorum ſcriptis ſunt fontes illi, vnde non ſolum vtriuſque linguæ cognitio, ſed & omnium rerum bonarum ſcientia eſt haurienda. ex horum vbertate quidquid
apud

apud poſteros boni eſt, quod commendationem habeat, emanauit. hinc illa ceu riuulorum facta deductio eſt. Quapropter qui fontes hos longe liquidiſsimos, vnde non ſolum purius, ſed & affluentius multo, quàm è riuis, hauritur, vepribus & dumetis ſeptos atque intercluſos purgant & aperiunt, næ illi de vniuerſa natione eorum, qui non modo litterati eſſe, ſed & verè ſapere volunt, merentur optime. Sed vt in agricultura labor, qui fertili agro impenditur, fructuoſior eſt eo, qui in minus bono, aut etiam ſterili, ponitur: ſic, cum neque ſcriptorum eadem ſit bonitas, neq; vtilitatis, quæ ex illis capitur, paria momẽta inueniantur; certe, quò auctor excellentior atque vberior eſt, eò ſtudij, quòd in eum confertur, maior & præſtantia, & vtilitas erit. Etſi vero ſcriptoribus ſuã cuiq; laudem tribuere ſoleo, nec eſt meum, qui ingenio admodum exiguo, & iudicio pertenui ſum, temere de veterum ſcriptis pronuntiare: quia tamen viris ſummo ingenio, iudicioque acerrimo præditis ita non ſolum hoc tempore, ſed & iam olim perſuaſum eſſe video, M. Tullium Ciceronem in omni doctrinæ genere, & eloquentiæ laude tantum præſtare, vt poſt homines na
tos

tos eiuſmodi nemo, apud Latinos quidem certe, vnquam fuerit, his etiam temporibus talis nullus inueniatur, nec in poſterum tanta excellentia in quoquam ſperari poſſe videatur: ab horum virorum iudicio diſcrepare, mihi nefas eſſe arbitror. Quare cum Ciceronis immortalis ingenij ſit beatiſsima vbertas, vt Quinctiliani verbis vtar, eiusque libri ſint non modo linguæ latinæ & eloquentię, verum etiam rerum innumerabilium theſauri copioſiſsimi, qui vel aureum illud flumen, cum inimicæ vetuſtatis iniuria, tum imperitorum hominum incuria fœdatum & impeditum quaſi retandum ſuſcipiunt, vel abditos in eius libris theſauros commonſtrant & patefaciunt, eorum laborem optime impendi, fructuoſiſsimumque eſſe cum ſemper iudicaſſem, hoc tempore manifeſto comperio. Lumen vero hiſtoriæ tam neceſſarium ad huius rei partes ſuſtinendas animaduerti, vt qui illo deſtituti ad Ciceronis explicationem aggrediuntur, eos non tantum ſcripta illius nihil illuſtrare, ſed & locis non admodum obſcuris, tanquam in craſsiſsimis tenebris, fœdiſsimè labi videam. & iure quidem. etenim cum hiſtoria ſit, vt veriſsime à Tullio ipſo dictum

eſt,

eſt, lux veritatis, & nuntia vetuſtatis; fieri non poteſt, vt ſine eius cognitione veritatem rerum vetuſtarum, & à noſtra memoria remotarum (cuiuſmodi ſunt ea omnia, quæ Interpretis operam in Ciceronis ſcriptis requirunt) quiſquam perſpiciat, nedum alijs patefacere atq; enodare poſsit. Contra qui à memoria temporum, hominum, rerumq́ue geſtarum inſtructi ad ſummi Oratoris interpretationem acceſſerũt, hi mirabiles vtilitatis fructus ſtudioſis attulerunt. Nec alia cauſa eſt, cur exiguis fragmentis explicationum Pediani in paucas orationes Ciceronis magnam molem Commentariorum præponderari comperiamus, niſi quod in illis commemoratio antiquitatis eſt perpetua, in hac res veteres nunquam fere attinguntur. Sed de interpretandi ratione ſententiam noſtram in præfatione Commentarij in Ligarianam ſuperiore anno expoſuimus: nunc de huius libri inſtituto aliquid dicendum. De vita Ciceronis Tullium Tironem, & Cornelium Nepotem libros ſcripſiſſe ac reliquiſſe, teſtes locupletes ſunt Aſconius & Gellius. Inuenitur præterea, vt accepi, in vetuſtis libris Auctoris de viris illuſtribus vita Ciceronis breuiter comprehenſa, quã

Plu-

Plutarchus copioſius conſcriptam in Parallela ſua incluſit. Eam Leonardus Arretinus cum è græco in latinũ conuertere cœpiſſet, atque animaduerteret, Plutarchum multa, vt ipſe ait, prætermittere, quæ ad ſummi viri ſplendorem vel maxime pertinerent, Plutarcho, eiuſque interpretatione omiſſa, quæ vel apud latinos, vel apud græcos de vita, moribus, & rebus geſtis Ciceronis legerat, plenius, non vt interpres, ſed arbitratu ſuo deſcripſit. Hic Arretini libellus quaſi è Plutarcho expreſſus in manibus vſque eo fuit, donec Achilles Bochius ex græco bono latinum fecit non omnino bonum. qui ſimulac græca intelligere cœpi diſplicuit, feciq́ue aliquot annis vota, vt melior interpretatio, quæ Cicerone & Plutarcho digna eſſet, prodiret. Sed cum optando nihil me conſequi viderem, haud ſecus ac ſi vota nuncupaſſem, non feciſſem, ea pro tenui mea facultate & copia mihi perſoluenda eſſe duxi. Itaque ex Plutarcho vitam Ciceronis ita vt ab eo ſcripta fuit ſtatim conuerti, & quidquid ab alijs vtriuſq; linguæ ſcriptoribus, quod cum illis aut cõueniret, aut diſcreparet, de Cicerone memoriæ proditum notauerã, in Annotationes cõieci: quibus illa etiam

com-

comprehendi, quæ à Plutarcho in præteritis relicta erant. Exijt tum Ciceronis vita ex ipſius libris potiſsimum collecta, nec ineleganter conſcripta à Chriſtophoro Preys Pannonio. cumq́; iam illud, quod ego confeceram, typographo daturus eſſem, ecce tibi affertur Egnatius Sebaſtiani Corradi: cuius accuratam diligentiam ita probaui & amplexus ſum, vt meo labore ſtudioſis litterarum opus non eſſe æquiſſimo animo paterer. nec fore vnquam putaui, vt eum quiſquã requireret, cum præſertim non ita multo poſt Ciceronianus Petri Rami (cui me Lutetiæ Pariſiorum operam dediſſe nõ pœnitet) ſubſecutus eſſet. Relicta igitur hiſtoria M. Ciceronis, vacuo à quotidianis prælectionibus tempore, cuius perquam exigua facultas nobis datur, alias res agere cœpi. Sed fecit tandem non ſolum ardẽs deſiderium ſtudioſæ iuuentutis, verum etiam grauis auctoritas magnorum virorum, qui me hiſtoriã Ciceronis alia, & commodiore, vt ipſi iudicabant, ratione tractaſſe, quàm cæteros [illegible] nouerant, vt vererer, ne, ſi diutius eam [illegible]berem, bonum nomẽ non exiſtimarer. Quid prȩſtiterim, confido eos, qui Ciceronis amore flagrant, vbi hæc legerint, cognitu-

gnituros. Meam vero interpretationem Plutarchi hic non appoſui, partim quia docta & accurata Xylandri noſtri, quem honoris & amicitiæ cauſſa nomino, iam edita, mea opus eſſe viſum non fuit; tum quia, ſi quidem Xylander promiſsis ſteterit, & correctam à ſe interpretationem cum Annotationum cumulo huc ad nos miſerit, latina cum græcis coniuncta, vt ab vtriuſque linguę ſtudioſis conferri poſsint, breui ſumus edituri. Interim hæc, quo à mę animo dantur, eo Lector accipe, & Quinctiliani illud memineris: Ille ſe profeciſſe ſciat, cui Cicero valde placebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS HISTORIA, PER CONSVLES DESCRIPTA, ET in annos LXIIII. diſtincta, per Franc. Fabricium Marcoduranum.

M. TVLLIVS. M. F. M. N. COR. CICERO.

HOc modo Orator noſter, cuius vitam deſcripturi ſumus, Romanorum more nominatur. atque hæc ſingula primum explicabimus. M. id eſt Marcus, prænomen eius eſt, quod a patre, maximus natu filius de more habuit. TVLLIVS, *propriũ & gentile eiuſdem nomen eſt: fuit enim è Tullia gente antiquiſsima, lib. 2. de legib. Patrem Ciceronis ex*

regio Volſcorum genere fuiſſe, in Euſebij Chronicis legimus. & Plutarchus ſcribit, nonnullos eius genus referre ad Tullum Attium, nobilem Volſcorum regem.

Hinc Silius Italicus libro octauo:

Tullius æratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo ſanguis ab alto:
Indole proh quanta iuuenis, quantumq; daturus
Auſoniæ populis uentura in ſæcula ciuem.
Ille ſuper Gangem, ſuper exauditus & Indos
Implebit terras uoce, & furialia bella
Fulmine compeſcet linguæ, nec deinde relinquet
Par decus eloquij cuiquam ſperare nepotum.

M. F. Marci filius. habuit enim Cicero noſter patrem M. Tulliū, qui cum eſſet infirma valetudine, in Arpinati villa fere ætatē egit in litteris, lib. 2. de legib. Eum fulloniam feciſſe, ac vites oleasq; ſemper coluiſſe, Q. Calenus in maledica oratione apud Dionem lib. 46. ait. Patrem hunc Cicero

in pe-

in petitione Conſulatus, annos iam natus XLIII, amiſit, vt Aſconius ſcribit. vide epiſt. 5. lib. 1. Att.
M. N. Marci nepos. nam & auus eius M. Tullius Cicero nominatus fuit, eóque viuo ſe natũ ait lib. 2. de legib. De eodem lib. 3. ita ſcribit, Et auus quidem noſter ſingulari virtute in hoc municipio, quoad vixit, reſtitit M. Gratidio, cuius in matrimonio ſororem, auiam noſtram, habebat, ferenti legem tabellariam. Is quoque eſt, de quo Cæſar lib. 2. de Oratore, M. Cicero, inquit, ſenex, huius viri optimi, noſtri familiaris pater, noſtros homines ſimiles eſſe Syrorum venalium dicebat: vt quisq; optime græcè ſciret, ita eſſe nequiſſimum.
COR. Cornelia nomen eſt tribus, ablatiui caſus, vt ſit, ex Cornelia. ex tribubus autem XXXV aliquam

neceſſe erat, cuiuſcunque ordinis eſſet, ciuis Romanus obtineret. atque a tribu, in qua cenſebãtur, ciues etiam ſignificabantur, Aſconius in Verrinam ſecundam. Cicero autem cum reliquis Arpinatibus in tribu Cornelia cenſebatur, Liuius lib. 38.

CICERO. Cicerones a cicere appellatos fuiſſe ſatis conſtat: itaq́; dictum eſſe illum, qui primus hoc nomen inuenit, a naſi figura, auctor eſt Plutarchus. Apud Priſcianum quoq; Grammaticũ lib. 2. legitur, eum qui primus hoc nomen habuit, ab habitu faciei nominatum eſſe. Plinius verò lib. 18. cap. 1. ait, Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum cognomina prima inde eſſe, vt quiſque aliquod optime genus ſereret.

Anno poſt Romã conditã DCXLVII, ante Chriſtum natum CIII, Conſules fuerunt,

Q. SER-

Q. SERVILIVS CAEPIO, C. ATILIVS SERRANVS.

HIS Conſulibus ante diem III. Nonas Ianuarij M. Cicero natus eſt, Gellius lib. 15. cap. 28. His quoque Conſulibus, quibus L. Craßus legem Seruiliam ſuaſerit, ſe natum eſſe, ipſe Cicero in Bruto ſcribit. Idem III. Non. Ianua. natalem ſuum vocat epiſt. 5. lib. 7. & epiſt. 41. lib. 13. ad Att. Verba Plutarchi ſine cauſſa in dubium vocantur: qui de Ciceronis natali ita ſcribit, τεχθῶαι δὲ κικέρωνα λέγουσιν ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων καλανδῶν. *id eſt, Editum in lucem Ciceronem ferunt tertio die Kalendarum nouarum, ſiue poſt diem tertium Kalendarum Ianuarij. quo genere loquendi non quartus, ſed tertius dies Ianuarij ſignificatur, vt ſit tertio die poſt Kalendas, connumeratis ipſis Kalendis.*

Sic Liuius lib. 30. ait, Hannibalem poſt ſextum decimum annum ex Ita- lia deceſſiſſe: qui venit in Italiam an- no ab V. C. DXXXII, deceſſit anno DXLVII. Recte igitur Paullus Iuriſc. in L. Anniculus. D. de verb. ſignif. Ante diem decimum Ka- lendarum, poſt diem decimum Ka- lendarum, neutro, inquit, ſermone vn- decim dies ſignificantur. Sic enim le- gendum ex Pandectis Florentinis, non, vtroq; ſermone. vt perperam Al- ciatus, Budæus, Valla & Corradus legerunt. Apud Plutarchum omnem dubitationem tollit id quod ſequitur: ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. *id eſt, quo die nunc magiſtratus pro Principe faciunt, & vota nuncupant. de quo die Caius in L. Si caluitur. D. de verb. ſignific. Poſt Kalendas Ianuarias die tertio*

pro

pro ſalute Principis vota ſuſcipiuntur. vbi tertium diem Ianuarij intelligendum eſſe hæc verba Capitolini in Pertinace oſtendunt, Denique ante tertium Nonarum diem, Votis ipſis, milites Maternum Laſciuiũ Senatorẽ nobilem ducere in caſtra voluerunt. Votis ipſis, id eſt, ipſo votorum die, quomodo ludis, gladiatoribus, & ſimilia à Latinis dicuntur. De iiſdem votis Spartianus in Hadriano, Ingraueſcẽte valetudine per ſomniũ periit ipſis Kalendis Ianuariis. Quare ab Hadriano Votorum cauſſa eſt lugeri vetitus. & Vopiſcus in Tacito, Diuorum templum fieri iuſſit, in quo eſſent ſtatuæ principum bonorum, ita vt iiſdem Natalibus ſuis, Parilibus, Kalendis Ianuariis, & Votis, libamina ponerentur.

Mater Ciceronis, quæ ipſum, vt Plu-

tarchus ſcribit, ſine vllo dolore peperit, fuit Heluia, vt ab Euſebio & Paullo Diacono in ſupplementis Eutropianis recte nominatur: nam apud Plutarch. ὀλβίαν mēdoſe eſt ꝑ ἑλβίαν, quod nomē in eiuſdē Quæſtionib. Romanis emēdate legitur. quo de in Annotatiōib. in Oroſij li.5. ca.15. Habuit mater Ciceronis ſororem, quæ C. Aculeoni equiti R. nupſit: quē L. Craſſus dilexit ex omnibus plurimum, vt eſt lib.2. de Oratore. de eodem ipſe Craſſus lib.1. Nónne, inquit, videtis equitem R. hominem acutiſsimo omnium ingenio, ſed minime ceteris artibus eruditum, C. Aculeonem, qui mecum viuit, ſemperq́ vixit, ita tenere ius ciuile, vti, cum ab hoc diſceſſeris, nemo de ijs qui peritiſsimi ſunt anteponatur? Huius igitur Aculeonis filij Ciceronis conſobrini fuerunt. quibus

cum

cum ſe in pueritia bonis diſciplinis operam dediſſe ipſe teſtatur initio lib.2. de Orat. Ex his fuit C.Viſellius Varro, vir doctus in primis: qui iuris ciuilis à patre Aculeone traditam tenuit diſciplinam, in Bruto. De eodem in Orat. de prouincijs COS. Ante quàm ad ſequentem annum tranſeo, admonebo adoleſcẽtes ſtudioſos, his Conſulib. natum eſſe Cn. Pompeium pridie Kal. Octobris. quod Velleius lib.2. & Plinius lib.37. ca.2. diſerte ſcribũt. cuius rei obſeruatione facillime dijudicari poteſt, quot annos natus Pompeius res ſingulas geſſerit, honoreſue conſecutus ſit. id quod tam varie ab auctoribus ſcriptum eſt, vt maior diſcrepantia vix inueniatur.

Anno vrbis DCXLIIX, Ciceronis II Conſules fuerunt,
P. RVTILIVS RVFVS,
CN. MALLIVS.

HIc eſt P. Rutilius Stoicus, homo doctiſſimus, & Panætij auditor. de quo Cicero in Bruto, libr. 3. de Officijs, & nos inferius. Alterum Conſulem Cn. Mallium voco, quoniam ſic quoq; appellatur in antiquo marmore Neapoli: vnde Georgius Fabricius legem ædificãtium deſcripſit. de quo Cicero pro Plancio, Populus R. Q. Catulo in ſumma familia nato, ſapiẽtiſſimo & ſanctiſſimo viro præpoſuit Cn. Mallium non ſolum ignobilem, verum ſine virtute, ſine ingenio, vita etiam contempta. Idem ſcribit pro Murena. Sed apud hiſtoricos, qui hũc Conſulem victum à Cimbris ſcribunt, magna varietas in nomine & præno mine inuenitur. de qua Sigonius in Faſtis. Hoc anno Q. Seruilio Cæpioni proconſuli imperiũ rogatione C. Norbani Tribunipl. abrogatũ eſt. qua de

cauſſa

cauſſa ſeditio in vrbe excitata fuit. de qua Cicero lib.2.de Ora. Sed Cæpio damnatus eſt, eiusq; bona publicata ſunt, Liuius libr. 63. & Aſconius in Cornelianam.

Anno vrbis DCXLIX, Ciceronis III COSS. fuerunt,

C. MARIVS II, C. FLAVIVS FIMBRIA.

C. Marius iterum Conſul Kalendis Ianuarij de Iugurtha triumphauit, Plutarchus in Mario, Salluſtius in Iugurthino. C. Fimbriam Cicero pro Plancio inter eos numerat, qui cum Tribunipl. eſſe non potuiſſent, Conſules facti ſunt. De eius eloquẽtia idem in Bruto. His Conſulibus C. Caſſius L.F. Lõginus Tribunuſpl. plures leges ad minuendã nobilitatis potentiam tulit, in quibus hanc etiam, vt quem populus damnaſſet, cuiue imperium

rium abrogaſſet, in Senatu ne eſſet, V Aſconius in Cornelianam.

Anno vrbis DCL, Ciceronis IV COSS. fuerunt,

C. MARIVS III, L. AVRELIVS ORESTES.

MArius hunc Conſulatum in apparatu belli Cimbrici, (quod Cicero de prouincijs Gallicũ vocat, & Mario extra ordinem decretum fuiſſe ait,) conſumpſit, vt ſcribit Velleius lib.2. vbi addit his COSS. Cn. Domitium Tribunum pl. legem tuliſſe, vt ſacerdotes, quos antea collegæ ſufficiebant, populus crearet. cuius meminit Suetonius in Nerone, & Cicero Agraria ſecunda his verbis: De ſacerdotijs Cn. Domitius Tribunus pl. vir clariſſimus tulit, quod populus per religionem ſacerdotia mandare non poterat, vt minor pars popu-

populi vocaretur: ab ea parte qui eſſet factus, is à collegio cooptaretur. Oreſtes in magiſtratu mortuus fuit. itaq; Marius è Gallia Romã profectus comitia Conſularia habuit, quibus ipſe Conſul quartum creatus eſt, Plutarchus in Mario.

Anno vrbis DCLI, Ciceronis V COSS. fuerunt,

C. MARIVS IIII. Q. LVTATIVS CATVLVS.

HOc anno Marius Teutonos & Ambronas ad aquas Sextias prope Maßiliã deleuit, Strabo lib. 4. Oroſius lib. 5. cap. 16. vt alios mittam, de quibus in Oroſium ſcripſi. Q. Catulus pater eſt, de cuius dicendi genere multa Cicero in Bruto. Interfectus eſt a Marianis anno DCLXVI. Eodem anno M. Antonius Orator, qui triennio poſt, ſuo nimirum anno, Con-

Conſul fuit, prætor maritimos prædo-nes in Ciliciam perſecutus fuit, vt eſt in epitoma Liuiana lib. 68. Atque hanc rem ipſe Antonius intelligens lib. I. de Oratore inquit, Cum procon-ſule in Ciliciam proficiſcens Athenas veniſſem, complures tum ibi dies ſum propter nauigandi difficultatē com-moratus. Corradus non animaduer-tens, procōſulem dici etiam, qui ante Conſulatum cum imperio conſulari in prouinciam mittitur, ſcripſit M. An-tonium poſt Conſulatum in Ciliciam profectum. Tu lege Commentarium noſtrum in Ligarianam. Atq; hic eſt Antonius ille triumphalis vir, cuius filiam a prædonibus captam fuiſſe, Plutarchus in Pompeio tradit. vnde Cicero pro lege Manilia: An ignora-tis, ex Miſeno eius ipſius liberos, qui cum prædonibus antea ibi bellũ geſ-ſerat,

ſerat, a prædonibus eſſe ſublatos? in cuius loci interpretatione doctiſſimus Hotomanus perperam hunc Antoniũ cum eius filio, qui curator oræ maritimæ fuit, vt infra demonſtrabimus, confundit. His Conſulibus Archiam poëtam Romam veniſſe, Cicero in oratiõe pro eo habita ſcribit: & addit, illũ ſibi à prima pueritia principem & ad ſuſcipiendã & ad ingrediẽdam rationem ſuorum ſtudiorum extitiſſe. Vſus enim fuit Cicero puer Græcis doctoribus: quod ipſe in epiſtola ad M.Titinnium, referente Suetonio de claris Rhetorib. ita ſcripſit: Equidẽ memoria teneo pueris nobis primum latinè docere cœpiſſe L.Plotium quendã: ad quem cum fieret concurſus, quòd ſtudioſiſſimus quiſque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem

doctiſ-

doctiſſimorum hominum auctoritate, qui exiſtimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia poſſe.

Anno vrbis DCLII, Ciceronis VI COSS. fuerunt,

C. MARIVS V. M'. AQVILLIVS.

MAri in quinto Cōſulatu collega fuit Manius Aquillius. Hinc Antonius apud Ciceronē lib. 2. de Oratore ait, ſe in Aquillij cauſſa Mariū crebro appellando collegam ei ſuum commendaſſe. Aquillium Marij in quinto Conſulatu collegam aduerſus fugitiuos in Siciliam miſſum, bellūq́; ſeruile, Athenione duce interfecto, confeciſſe, Diodorus Siculus lib. 36. ſcripſit. in cuius excerpta hiſtoria ab Henrico Stephano latinè edita hic Conſul C. Acilius per mendum vocatur. Apud Ciceronem quoque Agraria.

ria.2.male ſcriptum eſt, Siciliæ ciuitatibus bello fugitiuorum M. Attilius etiam mutuum frumentum dedit. vbi M'. Aquillius ſcribendum. vt initio Verrinæ ſeptimæ, Nos poſt id bellum, quod M'. Aquillius confecit, ſic accepimus: nullum in Sicilia bellum fugitiuorum fuiſſe. Aquillius deinde cauſſam de pecunijs repetundis dixit: eumq́ue M. Antonius acriter defendit, vt Liuius lib 70. Cicero lib.2. de Orat. & Verrina ſeptima teſtantur. Idem pro Flacco: M'. Aquillium patres noſtri multis auaritiæ criminibus, teſtimonijsq́; conuictum, quia cum fugitiuis fortiter bellum geſſerat, iudicio liberauerunt. C. Marius COS. V. & Q. Lutatius procos. Cimbros in Venetia ad Atheſim Veronæ Fluuium vicerunt. de qua victoria Oroſius noſter libr.5. cap. 16.

Sic Marius influentes in Italiã Gallorum maximas copias repreſsit, vt ait Cicero de prouincijs COS. atque Italiam obſidione liberauit, Idem poſt redit. ad Quirites.

Anno vrbis DCLIII, Ciceronis VII COSS. fuerunt,

C. MARIVS VI, L. VALERIVS FLACCVS.

HOc anno L. Appuleius Saturninus ſeditionẽ mouit. qui cum anno ſuperiore Tribunatus competitorem A. Nonium (de quo nomine vide Annotationes noſtras in cap. 17. lib. 5. Oroſij) adiuuante C. Mario occidiſset, eaq; ratione Tribunus pl. literum factus legem Agrariam per vim tuliſſet, in quam a ſingulis Senatoribus iurari voluit, Q. Metello Numidico, qui vnus in eam iurare noluit, diem

diem dixit. Metellus autem, cui patriæ ſalus dulcior, quàm conſpectus erat, de ciuitate maluit, quam de ſententia dimoueri: & C. Mario ſextum Conſuli, & eius inuictis legionibus, ne armis confligeret, cedendum eſſe duxit, Cicero pro Balbo, pro Sextio, & in Piſonem. Sed cum idem Saturninus C. Memmium candidatum Conſulatus interfeciſſet, operamq́; daret, vt C. Seruilius Glaucia prætor Conſul fieret, S. C. factum eſt, vt C O S S. viderent, ne quid Reſp. detrimenti caperet. Itaq; Saturninus & Glaucia ſtatim ſunt interfecti, Cicero pro Rabirio, in Catilin. 1. Philipp. 8. & in Bruto. Saturnini caput Rabirium quendam Senatorem per conuiuia circuntuliſſe, Auctor de Viris illuſtrib. ſcribit. Quare poſtea Cicerone Conſule C. Rabirius accuſatus fuit à

T. Labieno, cuius patruus Q. Labienus cum Saturnino occiſus fuerat, Cicero pro Rabirio, Oroſius lib. 5. ca. 17.

Anno vrbis DCLIV, Ciceronis VIII COSS. fuerunt,

M. ANTONIVS, A. POSTVMIVS ALBINVS.

DE his Cicero in orat. poſt reditum ad Quirites, Nunquam de Q. Metello C. Marius, qui erat inimicus, ſed ne is quidem, qui ſecutus eſt, M. Antonius homo eloquentiſſimus cum A. Albino collega Senatum aut populum eſt cohortatus. Hoc tamen anno Metellus vnius tribuni pl. rogatione ab exilio reuocatus eſt, epiſt. 9. lib. 1. Famil. Tribunus fuit Q. Calidius, auctore Valerio lib. 5. cap. 2. Calidij lege Q. Metellum in ciuitatem reſtitutum fuiſſe, Cicero quoque pro

Plan-

Plancio ait. Eodem anno Tribunus pl. fuit Sex. Titius, homo ſeditioſus & turbulentus: cui Antonius Conſul reſtitit, vt ipſe narrat lib. 2. de Oratore. vbi de teſtimonio ſuo in Titium reum agit. fuit enim hic Titius accuſatus & condemnatus, quod L. Saturnini imaginem domi ſuæ habuiſſet, vt ſcribit Cicero pro C. Rabirio, & Valerius lib. 8. cap. I. qui ait eum lege agraria gratioſum fuiſſe. eſt ergo is, de quo Obſequens in Antonij & Albini Conſulatu hæc ſcribit, Sex. Titius (Sextius in Obſequente mendoſe legitur) Tribunus pl. de agris diuidendis populo cum, repugnantibus collegis, pertinaciter legem ferret, corui duo numero in alto volantes ita pugnauerunt ſupra concionem, vt roſtris vnguibusq́ lacerarentur. Haruſpices ſacra Apollinis litanda,

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

& de lege, quæ ferebatur, ſuperſedendum pronuntiarunt. Vnde emendandus eſt locus Ciceronis libr.2. de legib.corruptus adhuc in omnibus libris, etiam Manutianis poſtremis.ſic enim legitur: Quid religioſius, quàm cum populo, cum plebe agendi ius aut dare, aut non dare? quid, leges non iure rogatas tollere, vt etiam decreto collegij, vt Liuias conſilio Philippi conſulis & auguris? in codice manuſcripto pro, vt etiam, legitur, vtte etiam.tu, vt Titiam, repone.nam in eodem libro, Leuias, pro Liuias ſcriptum eſt.

Anno vrbis DCLV, Ciceronis IX COSS. fuerunt,

Q. CAECILIVS METELLVS NEPOS, T. DIDIVS.

AB his Conſulibus lata eſt lex Cæcilia Didia, ab vtriuſque nomine

mine

mine dicta. cuius meminit Cicero pro domo, Philip. 5. ep. 9. lib. 2. Att. vbi vulgo Cœliam Didiam, ſicut pro Sextio, Aciliam Didiam mendoſe legitur. Huius legis duo capita fuerunt: Vnum, ne diuerſis de rebus lex ferretur: Alterum, vt leges trinundino promulgarentur, auctor Cicero locis iam citatis. Manutius in libro de legib. duas leges Cæcilias Didias fuiſſe affirmat. quem lege. Hoc ex Aſconio addendum, Huius Metelli Conſulis filium fuiſſe Metellũ Nepotem eum, qui cum Cicerone inimicitias geſſit. de quo infra.

Anno vrbis DCLVI, Ciceronis X COSS. fuerunt,

CN. CORNELIVS LENTVLVS, P. LICINIVS CRASSVS.

E*Odem anno Cenſores in Tabulis Capitolinis inueniuntur, L. Va-*

lerius Flaccus, & M. Antonius. Cicero initio lib.3. de Orat. ſcribit, Antonium Cenſorem imperatorijs manubijs roſtra ornaſſe.

Anno vrbis DCLVII, Ciceronis XI COSS. fuerunt,

CN. DOMITIVS AHENOBARBVS, C. CASSIVS LONGINVS.

DE hoc Domitio Cicero pro Domo, Cn. Domitium, inquit, nos pueri Conſulem, Cenſorem, pontificem max. vidimus. De eius Tribunatu dixi ad annum DCL. Cenſor fuit anno DCLXI. poſt Tribunatum pontifex maximus populi ſuffragio creatus fuit, vt eſt in epitoma Liuiana libr. 67. His Conſulibus Ptolemæum regem Cyrenarum, cui cognomen Apioni fuit, mortuum teſtamento heredem populum R. reliquiſſe, Obſequens & Caſſiodorus ſcribunt.

bunt. Cicero contra Rull. 2. Aſcribit idem auctioni Corinthios agros opimos & fertiles, & Cyrenenſes, qui Apionis fuerunt.

Anno vrbis DCLVIII, Ciceronis XII COSS. fuerunt,

L. LICINIVS CRASSVS. Q. MVCIVS SCAEVVLA.

DE his Cicero Verr. 4. Haleſini pro multis & magnis ſuis, maiorumq́ ſuorum in Remp. noſtram meritis atque beneficijs, ſuo iure nuper L. Licinio, Q. Mucio COSS. cum haberent inter ſe controuerſias de Senatu cooptando, leges ab Senatu noſtro petiuerunt. Idem lib. 3. de Officijs, Eſſe pro ciue qui non ſit ciuis, rectum eſt non licere. quam tulerunt legem ſapientiſſimi Conſules Craſſus & Scæuula. Hanc legem Liciniam & Muciam vocat in Bruto. & pro

Cornelio, Legem Liciniam & Muciam de ciuibus regundis duo Conſules omnium, quos vidimus, ſapientiſſimi tulerunt. in quem locum Aſconius plura ſcribit. Craſſo Gallia prouincia obuenit, in eaq; rem geſſit, de qua Cicero libr. I. de Inuentione, & in Piſonem. Q. Mucius in Aſia legatum habuit P. Rutilium Rufum, qui Conſul fuerat anno DCXLVIII. & quia publicanis nihil agere in Aſia permiſerat, eorum conſpiratione in iudicium vocatus, ab equitibus, qui tum iudicabant, damnatus eſt, vt ſcripſi in cap. 17. libr. 5. Oroſij. Meminit eius Cicero paſſim, lib. I. de Oratore, in Bruto, pro Fonteio, in Piſonem, lib. 3. de Natura Deo. & alibi.

Anno vrbis DCLIX, Ciceronis XIII COSS. fuerunt,

C. COE-

C. COELIVS CALDVS, L. DOMITIVS AHENOBARBVS.

COelium hunc inter nouos homines numerat Cicero pro Murena. eundẽ nõ mediocribus inimicitijs ac laboribus contendiſſe, vt ad ſummos honores perueniret, ait in Ver. 7. De eodem Craſſus lib. 1. de Orat. Quis non videat, C. Cœlio æquali meo magno honori fuiſſe homini nouo illam ipſam, quamcunque habuit, in dicendo mediocritatem? Hac de cauſſa meminit eius in Bruto. Eundem clariſſimum ac fortiſſimũ adoleſcentẽ Quæſtorem non eſſe factum, ait pro Plancio. vbi male, Q. Cœlius, legitur. L. Domitius prætor Siciliam obtinuerat, atq; ſeueritatis exemplũ in paſtorẽ, qui aprum venabulo percuſſerat, ediderat. quod ex Ciceronis Verrina. 7. Valerius in cap. 3. lib. 6. tranſtulit.

Anno

Anno vrbis DCLX, Ciceronis XIIII COSS. fuerunt,

C. VALERIVS FLACCVS.
M. HERENNIVS.

M. Herennius is eſt, qui in Conſulatus petitione L. Philippum ſuperauit. de quo Cicero in Bruto, & pro Murena. Totum annum domi foriſq; tranquillum fuiſſe, Obſequens ſcribit.

Anno vrbis DCLXI, Ciceronis XV COSS. fuerunt,

C. CLAVDIVS PVLCHER.
M. PERPERNA.

HIc C. Claudius Ap. F. dicitur a Cicerone Verrina 4. Eundem magnificētiſſimè ædilitate functum eſſe, ait lib. 2. de Officijs, & Verr. 6. Claudij collega in fragmentis Capitolinorum Faſtorum M. Perperna vocatur. περπέρνας *idem nominatur a Dio-*

a Dione lib. 41. vbi de ipſius morte ſcribit. Hoc anno Cenſor cum Cn. Domitio fuit L. Craſſus. cuius Cenſuræ Cicero in libris de Oratore aliquoties mentionem facit. Hoc tempore clariſſima illa M'. Curij & M. Coponij cauſſa apud Centumuiros à duobus Conſularibus atque æqualibus L. Craſſo & Q. Scæuula defenſa eſt, paullo ante quàm Cicero in forum venit, vt teſtatur ipſe pro Cæcina. Meminit eiuſdem lib. 1. & 2. de Oratore, & in Bruto. vnde cauſſam talem fuiſſe cognoſcimus. Coponius in teſtamento poſtumum heredem ſcripſerat: eique, ſi ante quàm in tutelam ſuam veniret mortuus eſſet, Manium Curium ſubſtituerat. cum poſtumus natus non eſſet, M. Coponius heres legitimus ad ſe hereditatem pertinere contendit, negauitq; Scæuula

Coponij patronus, niſi poſtumus & natus & antequam in ſuam tutelam veniret, eſſet mortuus, heredem eum eſſe poſſe, qui poſtumo & nato & mortuo eſſet ſubſtitutus. Craſſus, qui Curium defendebat, contendit, teſtatorem hac mente fuiſſe, vt ſi filius non eſſet qui in tutelã veniret, Curius heres eſſet, idq; omnibus probauit.

Anno vrbis DCLXII, Ciceronis XVI COSS. fuerunt,

L. MARCIVS PHILIPPVS
SEX. IVLIVS CAESAR.

HIc annus decimus ſextus terminus eſt pueritiæ Ciceronis, in qua, vt Plutarchus ſcribit, cum eas artes, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari ſolet, diſceret, ingenium eius ita eluxit, tantumq; nominis & gloriæ inter pueros habuit, vt eorum parentes, viſendi Ciceronis,

cogno-

cognoſcendæq́; celebratæ celeritatis in diſcendo gratia, ad ludum venirent. Pueri quoque honoris gratia Ciceronem medium deducebant: de quo honore Plutarchus in Præceptis Ciuilibus, & Ouidius lib. 5. Faſtorum,

> *Et medius iuuenum, non indignantibus ipſis,*
> *Ibat: & interior, ſi comes unus erat.*

Laudat etiam Plutarchus indolem Ciceronis, ac plane ipſum eiuſmodi natura fuiſſe ait, qualem Plato lib. 5. de Rep. in Philoſopho & homine docili requirit. vbi Socrates ita concludit, οὐκοῦν καὶ τὸν φιλόσοφον σοφίας φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι, οὐ τῆς μὲν, τῆς δ' οὔ. ἀλλὰ πάσης. *id eſt, Igitur & philoſophum dicemus ſapientiæ amatorem eſſe, non vnius alicuius; ſed vniuerſæ. Puer Cicero, cum poeſi in primis delectaretur, Põtium Glaucum tetrametris cõpoſuit,*

quem

quem ſua etiamnum ætate extitiſſe Plutarchus ait. Aeſchylus ἐν τῷ ποντίῳ γλαύκῳ *à Strabone, Athenæo, & alijs citatur.*

Hoc anno Tribunus pl. M. Liuius Druſus, cum Senatui priſcum reſtituere cuperet decus, & iudicia ab equitibus, qui tum lege Sempronia iudicabant, ad eum transferre ordinem, in ijs ipſis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit aduerſarium, inquit Velleius lib.2. Cum igitur vehemẽtius inueheretur in cauſſam principũ Conſul Philippus, Druſiq; tribunatus, pro Senatus auctoritate ſuſceptus, infringi iam ac debilitari videretur, ludorũ Romanorum diebus, quos a pridie Non. vſque ad Idus Septemb. fuiſſe, ex veteri Kalendario cognoſcitur, Craſſus ſe cum C. Cotta & P. Sulpicio in Tuſculanum

num cõtulit. quo cum primum Q. Scæuula & M. Antonius, deinde Q. Catulus & C. Iulius Cæſar veniſsent, habita fuit diſputatio de Oratore, quam Cicero poſtea tribus libris complexus eſt, ſeq́ tum adhuc puerum fuiſſe, ait lib. 13. ad Att. Idib. Septẽbris Senatus frequens vocatu Druſi in curiam venit: ibiq́ permulta vehementiſsima contentione animi, ingenij, virium à L. Craſſo dicta ſunt: dicenti latus condoluit, ſudorq́ multus conſecutus eſt: ex quo cum cohorruiſſet, cum febri domum redijt; dieq́ ſeptimo eſt lateris dolore conſumptus, Cicero lib. 1. & 3. de Oratore. Druſus quoq;, ſocijs & Italicis populis ſpe ciuitatis Romanæ ſolicitatis, cum è foro cinctus immẽſa multitudine reuertiſſet, in atrio domus ſuæ cultello percuſſus, qui affixus lateri eius relictus

 eſt,

eſt, intra paucas horas deceſsit, Velleius, & Liuius lib. 70. Cicero quoq; lib. 3. de Natura ait, Druſum domi ſuæ interfectũ eſſe. & p Milone, Tribunus pl. M. Druſus occiſus eſt: nihil de eius morte populus conſultus, nulla quæſtio decreta à Senatu eſt. Petijt eodẽ tempore Tribunatũ pl. C. Cotta is, qui anno poſt R. Cond. DCLXXVIII Conſul cum L. Octauio fuit. ſed paucis diebus poſt mortem Craſsi depulſus per inuidiam Tribunatu, non multis ab eo tempore menſibus eiectus eſt è ciuitate, libr. 3. de Oratore. Reus enim lege Varia factus venit in iudicium: cumq́ res ſuas extuliſſet, & equites palam inſectatus eſſet, antequam ſententiæ de ipſo ferrentur, vrbe ceſsit, Appianus lib. 1. Craſſo mortuo, Cotta pulſo, Cicero in forum venit, vt ipſe teſtatur in Bruto. Vnde

cogno-

cognoſcitur, M. Tullium anno ſequente, cum iudicia bello Italico intermiſſa eſſent, ſumpta virili toga in forum veniſſe. Deducebantur enim tum in forum adoleſcentes a patre, vel à propinquis, vt eſſent fori auditores, & ſectatores iudiciorum. qua de re Tacitus in dialogo de Oratoribus. meminit Cicero pro Cælio, & epiſt. 10. *lib.* 13. *Famil. Filius etiam, qui togam virilem ſumebat, à patre & propinquis in forum deducebatur, vt Plutarchus in Bruto de Caßij filio ſcribit, vbi togam virilem* ἀνδρεῖον ἱμάτιον *appellat. Dio lib.* 45. *eãdem* ἐσθῆτα ἀνδρικὴν *vocat. Hanc togam Latini etiam purã, & Græci* ἀπόρφυρον *nominant. Dabant eam ſuis liberis Romani decimo ſexto fere anno. Sic enim Suetonius in Auguſto, Quadrimus patrem amiſit: duodecimum annum agens*

auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit: quadriennio poſt, virili toga ſumpta, militaribus donis triumpho Cæſaris Africano donatus eſt, quanquam expers belli propter ætatem. Sic M. Tullius ſuo filio, quo auctus fuit Cæſare & Figulo COSS. anno DCLXXXIX, togam puram dedit Lentulo & Marcello COSS. anno DCCIV. epiſt. 1. lib. 1. & ep. 20. lib. 9. ad Att. Adoleſcentes eo ipſo die, quo togam virilem ſumebant, in Capitolium aſcendiſſe, argumento eſt quod Valerius libri quinti cap. 4. de M. Cotta ſcribit, de quo Dio lib. 36. Hoc anno multis prodigijs bellum Italicum ſignificatum fuit: quæ Siſenna initio belli Marſici expoſuit, auctore Cicerone lib. 1. de Diuinat. Eadem referuntur ab Obſequente, & Oroſio lib. 5. cap. 18.

Anno

Anno vrbis DCLXIII, Ciceronis XVII COSS. fuerunt,

L. IVLIVS CAESAR. P. RVTILIVS LVPVS.

Horum Conſulum Cicero lib. 1. de Diuinat. his verbis meminit, Quinetiam memoria noſtra templum Iunonis Soſpitæ L. Iulius, qui cum P. Rutilio Conſul fuit, de Senatus ſententia refecit ex Cæciliæ Balearici filiæ ſomnio. & paullo poſt, Cæciliæ Q. filiæ ſomnio modo, Marſico bello, templum eſt à Senatu Iunoni Soſpitæ reſtitutum. Nam his Conſulibus, vt Paterculus ſcribit, ortum eſt bellum, quod, quia à Marſis primum commotum fuit, Marſicum eſt dictum, vt Strabo lib. 5. ſcribit. atq; ita vocatur à Cicerone orat. 2. contra Rullum. vbi idem, ſicut & Verrina quarta, pro Cluentio, pro Archia, &

de Haruſpicum reſp. Italicum nominatur. Idem à Cicerone pro Fonteio, Sociale, a Diodoro, Plutarcho, & Appiano, Μαρσικὸς & συμμαχικὸς πόλεμος dicitur. Geſtum eſt hoc anno & proximo ſequente ab ipſis Conſulibus. Hinc Cicero pro Fonteio, Recordamini quos legatos nuper in bello L. Iulius, quos P. Rutilius, quos L. Cato, quos Cn. Pompeius habuerit. Atq; de his duobus annis intelligendum, quod Cicero in Bruto ſcribit, Erat Hortenſius in bello primo anno miles, altero tribunus militum. Hoc tempore, vt ibidem Cicero ait, iudicium exercebatur vna lege Varia. Tulerat eam Q. Varius aduerſus interceſſionem collegarum annitentibus equitibus, vt quæreretur de iis, quorum opera conſilioúe ſocij contra populum R. arma ſumpſiſſent, Aſconius

nius in orat.pro Scauro, Valerius lib. 8. cap. 6. Appianus libr. I. *cuius libri mendoſe* κόϊνζομ ϐαλέριομ *pro Q. Vario edunt. Sed cum multi Varia lege inique damnarentur, crebræq́; defectiones Italicorum nuntiarentur, tunc ob eius triſtitiæ occaſionem Senatus decreuit, ne iudicia, dum tumultus Italicus eſſet, exercerentur, inquit Aſconius pro Cornelio. Tum Cicero, vt ipſe in Bruto ait, quotidie & ſcribens & legens & commentans, oratoriјs tamen exercitationibus contentus non erat. Quare, cum Cicero, auctore Quinctiliano lib.*10.*cap.*3.*in diſputationibus de Oratore iudicium ſuum cum Craßi auctoritate coniunxerit, non dubium eſt, quin ipſe Tullius ſuas exercitationes libro primo de Oratore ſub Craßi perſona ita ſignificauerit: In quotidianis cogitationibus*

equidem mihi adoleſcentulus proponere ſolebam illam exercitationem maxime, vt aut verſibus propoſitis quammaxime grauibus, aut oratione aliqua lecta ad eum finem, quem memoria poſſem comprehendere, eam rem ipſam, quam legiſſem, verbis alijs quammaxime poſſem lectis pronuntiarem. Poſtea mihi placuit, eoq́; ſum vſus adoleſcens, vt ſummorum Oratorum græcas orationes explicarem: quibus lectis hoc aſſequebar, vt cum ea quæ legerē græcè, latinè redderem, non ſolum optimis verbis vterer, & tamen vſitatis, ſed etiam exprimerem quædam verba imitando, quæ noua noſtris eſſent, dummodo eſſent idonea. Tum igitur Cicero admodum adoleſcentulus, vt eſt libr.2. de Natura deorum, Arati carmina de cælo ſtellisq́ conuertit,

quo-

quorum fragmenta extant. Marium quoq; illis temporibus, cum Scæuula viueret, qui de eo dixit, Caneſcet ſæclis innumerabilibus, ſcripſit. cuius à ſe ſcripti meminit lib. 1. de legib. lib. 1. de Diuinat. & lib. 12. ad Att.

Anno vrbis DCLXIIII, Ciceronis XVIII COSS. fuerunt,

CN. POMPEIVS STRABO.
L. PORCIVS CATO.

HOc anno primum ſenatores cum equitibus Rom. lege Plotia iudicârunt, cuius Cicero pro Cornelio meminit, & Aſconius eum locum interpretans, ſcribit, his Conſulib. M. Plautium Siluanum eam legem tuliſſe. De eodem anno Cicero in Bruto, Iam conſequente anno Q. Varius ſua lege damnatus exceſſerat. ego autem iuris ciuilis ſtudio multum operæ dabam Q. Scæuolæ P. F. qui quanquam

nemini ſe ad docendum dabat, tamen conſulentibus reſpondendo ſtudioſos audiendi docebat. Atq; hic eſt Q. Mucius Augur, ad quem ſumpta virili toga Cicero à patre ita erat deductus, vt quoad poſſet, & liceret, à ſenis latere nunquam diſcederet, quod ipſe in Lælio ſcribit. Sed cum Q. Scæuula Augur, qui cum L. Metello Conſul fuit anno vrbis DCXXXVI, in monumentis antiquis Q. F. dicatur, videndum, an patris prænomen in Ciceronis libris ſit deprauatum. nam Scæuulam pontificem, quem Corradus & alij viri docti ſignificari putant, intelligi non poſſe, inde conſtat, quod Cicero ſe ad Pontificem non niſi Augure mortuo contulit. Augur autem non ſolum hoc, verumetiam ſequente anno adhuc ſuperſtes fuit, ac tum Ciceroni ſermonem Lælij de

ami-

amicitia expoſuit, vt è Lælio M. Tul- lij perſpicuum eſt. De eodem Augure Cicero hæc Philippica VIII: Ego Q. Scæuulam Augurem memoria teneo bello Marſico, cum eſſet ſumma ſene- ctute & perdita valetudine, quoti- die, ſimulatq; luceret, facere omnibus conueniendi ſui poteſtatem. neq; eum quiſquam illo bello vidit in lecto: ſe- nexq́; & debilis primus veniebat in Curiam. Plutarchus ſcribit, Cicero- nem bello Marſico aliquamdiu ſub Sylla militaſſe. Apud Syllam lega- tum ſe fuiſſe, cum ille hoc anno ante oppidum Nolam florentiſsima Sam- nitum caſtra cepit, ipſe Cicero lib. I. *de Diuinatione ſcribit. de hac ſua mi- litia etiam Philipp.* 12. *hæc memoriæ prodidit, Cn. Pompeius Sex. F. Conſul me præſente, cum eſſem tiro in eius exercitu, cum P. Vettio Catone duce*

Mar-

Marſorum inter bina caſtra collocutus eſt. Hoc anno Cenſores fuerunt, P. Licinius Craſſus & L. Iulius Cæſar. quibus Cenſoribus nullam populi partem eſſe cenſam, Cicero ait pro Archia.

Anno vrbis DCLXV, Ciceronis XIX COSS. fuerunt,

L. CORNELIVS SVLLA.
Q. POMPEIVS RVFVS.

D*E hoc anno Cicero in Bruto, Atq; huic anno proximus Sulla Conſule & Pompeio fuit. tum P. Sulpicij in Tribunatu quotidie concionantis totum genus dicendi penitus cognouimus. Sulpicium ab optima cauſa profectum, Caioq; Iulio Conſulatum contra leges petenti reſiſtentem, longius, quàm voluit, popularis aura prouexit, ait. Idem de Reſp. haruſp. Diſsidebat enim capitali odio à Q. Pom-*

Q.Pompeio Conſule, qui cum coniun-ctiſſimè & amantiſſimè vixerat, in Lælio: cumq́; auctore Mario perni-cioſas leges (quas per vim latas Sulla dicebat, vt eſt Philipp.8.) promulga-ret, ac Pompeij Conſulis filium, Sul-læ generum occidiſſet, Sulla cum ex-ercitu in vrbem venit, ex eaq́; Sulpi-cij & Marij factionem expulit, Liui-us lib.77.& alij. Tum Sulla P.Sulpi-cium oppreſſit, eiq́; ferro erepta vita eſt, Cicero in Catilin. 3. & libr. 3. de Oratore. Marius primo ſenile corpus paludibus demerſus occultauit: dein-de ad infimorum ac tenuiſſimorum hominum Minturnis miſericordiam confugit: inde nauigio perparuo, cum omnes portus terrasq́; fugeret, in oras Africæ deſertiſſimas peruenit, ait Cicero pro Sextio. hiſtoriam ple-niorem apud Plutarchũ, Appianum,

Vel-

Velleium, & in epitome Liuij inuenies. De eodem Cicero poſt reditum ad Quirites, C. Marium egomet dicere audiui, tum ſe fuiſſe miſerum, cum careret patria, quam obſidione liberauiſſet: cum ſua bona poſsideri ab inimicis ac diripi audiret: cum adoleſcentem filium videret eiuſdem ſocium calamitatis: cum in paludibus demerſus concurſu ac miſericordia Minturnenſium corpus ac vitam ſuam conſeruaſſet: cum parua nauicula traiectus in Africam, quibus regna ipſe dederat, ad eos inops ſupplexq́; veniſſet. & in Piſonem, C. Marium Italia ſeruata ab illo demerſum in Minturnenſium paludibus, Africa deuicta ab eodem expulſum & naufragum vidit. Dum hæc in Italia geruntur, interim Mithridates rex Ponti, Ariobarzane & Nicomede ami-

amicis populi R. exactis Cappadocia atq; Bithynia, Aſiam intrauit, vnaq́; die tota Aſia tot in ciuitatibus, vno nuntio, atq; vna litterarum ſignificatione ciues Ro. necandos trucidandoſq́; denotauit, inquit Cicero in Maniliana, ſcribit Liuius libr. 78. Valerius lib. 9. cap. 2. Plutarchus in Sulla, Appianus in Mithridatico. Atq; hæc eſt illa vniuerſorum ciuium Rom. per tot vrbes vno puncto temporis miſera crudeliſque cædes, quam Cicero pro Flacco nominat. Idem in Maniliana ait, Mithridatem tum legatum populi R. conſularem vinculis ac verberibus, atq; omni ſupplicio excruciatum necaſſe. Intelligit autem M'. Aquillium Conſulem anni DCLII. de quo præter Appianum Iuſtinus lib. 38. & Athenæus lib. 5. Dipnoſoph. Eodem tempore, cũ princeps Academiæ Philo

lo

eſt, intra paucas horas deceßit, Velleius, & Liuius lib. 70. Cicero quoq; lib. 3. de Natura ait, Druſum domi ſuæ interfectũ eſſe. & p Milone, Tribunus pl. M. Druſus occiſus eſt: nihil de eius morte populus conſultus, nulla quæſtio decreta à Senatu eſt. Petijt eodẽ tempore Tribunatũ pl. C. Cotta is, qui anno poſt R. Cond. D C L X X V I I I Conſul cum L. Octauio fuit. ſed paucis diebus poſt mortem Craßi depulſus per inuidiam Tribunatu, non multis ab eo tempore menſibus eiectus eſt è ciuitate, libr. 3. de Oratore. Reus enim lege Varia factus venit in iudicium: cumq́; res ſuas extuliſſet, & equites palam inſectatus eſſet, antequam ſententiæ de ipſo ferrentur, vrbe ceßit, Appianus lib. 1. Craſſo mortuo, Cotta pulſo, Cicero in forum venit, vt ipſe teſtatur in Bruto. Vnde

cogno-

cognoſcitur, M. Tullium anno ſequente, cum iudicia bello Italico intermiſſa eſſent, ſumpta virili toga in forum veniſſe. Deducebantur enim tum in forum adoleſcentes a patre, vel à propinquis, vt eſſent fori auditores, & ſectatores iudiciorum. qua de re Tacitus in dialogo de Oratoribus. meminit Cicero pro Cœlio, & epiſt. 10. lib. 13. Famil. Filius etiam, qui togam virilem ſumebat, à patre & propinquis in forum deducebatur, vt Plutarchus in Bruto de Caßij filio ſcribit, vbi togam virilem ἀνδρεῖον ἱμάτιον appellat. Dio lib. 45. eãdem ἐσθῆτα ἀνδρικὴν vocat. Hanc togam Latini etiam purã, & Græci ἀπόρφυρον nominant. Dabant eam ſuis liberis Romani decimo ſexto fere anno. Sic enim Suetonius in Auguſto, Quadrimus patrem amiſit: duodecimum annum agens

auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit: quadriennio poſt, virili toga ſumpta, militaribus donis triumpho Cæſaris Africano donatus eſt, quanquam expers belli propter ætatem. Sic M. Tullius ſuo filio, quo auctus fuit Cæſare & Figulo COSS. anno DCLXXXIX, togam puram dedit Lentulo & Marcello COSS. anno DCCIV. epiſt. 1. lib. 1. & ep. 20. lib. 9. ad Att. Adoleſcentes eo ipſo die, quo togam virilem ſumebant, in Capitolium aſcendiſſe, argumento eſt quod Valerius libri quinti cap. 4. de M. Cotta ſcribit, de quo Dio lib. 36. Hoc anno multis prodigijs bellum Italicum ſignificatum fuit: quæ Siſenna initio belli Marſici expoſuit, auctore Cicerone lib. 1. de Diuinat. Eadem referuntur ab Obſequente, & Oroſio lib. 5. cap. 18

Anno

Anno vrbis DCLXIII, Ciceronis XVII COSS. fuerunt,

L. IVLIVS CAESAR. P. RVTILIVS LVPVS.

Horum Conſulum Cicero lib. 1. de Diuinat. his verbis meminit, Quinetiam memoria noſtra templum Iunonis Soſpitæ L. Iulius, qui cum P. Rutilio Conſul fuit, de Senatus ſententia refecit ex Cæciliæ Baleari ci filiæ ſomnio. & paullo poſt, Cæciliæ Q. filiæ ſomnio modo, Marſico bello, templum eſt à Senatu Iunoni Soſpitæ reſtitutum. Nam his Conſulibus, vt Paterculus ſcribit, ortum eſt bellum, quod, quia à Marſis primum commotum fuit, Marſicum eſt dictum, vt Strabo lib. 5. ſcribit. atq; ita vocatur à Cicerone orat. 2. contra Rullum. vbi idem, ſicut & Verrina quarta, pro Cluentio, pro Archia, &

de Haruſpicum reſp. Italicum nominatur. Idem à Cicerone pro Fonteio, Sociale, a Diodoro, Plutarcho, & Appiano, Μαρσικὸς & συμμαχικὸς πόλεμος *dicitur. Geſtum eſt hoc anno & proximo ſequente ab ipſis Conſulibus. Hinc Cicero pro Fonteio, Recordamini quos legatos nuper in bello L. Iulius, quos P. Rutilius, quos L. Cato, quos Cn. Pompeius habuerit. Atq; de his duobus annis intelligendum, quod Cicero in Bruto ſcribit, Erat Hortenſius in bello primo anno miles, altero tribunus militum. Hoc tempore, vt ibidem Cicero ait, iudicium exercebatur vna lege Varia. Tulerat eam Q. Varius aduerſus interceſſionem collegarum annitentibus equitibus, vt quæreretur de ijs, quorum opera conſilioúe ſocij contra populum R. arma ſumpſiſſent, Aſconius*

nius

nius in orat. pro Scauro, Valerius lib. 8. cap. 6. Appianus libr. 1. cuius libri mendoſe κόϊνζομ ὐαλέριομ *pro Q. Vario edunt. Sed cum multi Varia lege inique damnarentur, crebræq́; defectiones Italicorum nuntiarentur, tunc ob eius triſtitiæ occaſionem Senatus decreuit, ne iudicia, dum tumultus Italicus eſſet, exercerentur, inquit Aſconius pro Cornelio. Tum Cicero, vt ipſe in Bruto ait, quotidie & ſcribens & legens & commentans, oratoriis tamen exercitationibus contentus non erat. Quare, cum Cicero, auctore Quinctiliano lib. 10. cap. 3. in diſputationibus de Oratore iudicium ſuum cum Craſſi auctoritate coniunxerit, non dubium eſt, quin ipſe Tullius ſuas exercitationes libro primo de Oratore ſub Craſſi perſona ita ſignificauerit: In quotidianis cogitationibus*

equidem mihi adoleſcentulus proponere ſolebam illam exercitationem maxime, vt aut verſibus propoſitis quammaxime grauibus, aut oratione aliqua lecta ad eum finem, quem memoria poſſem comprehendere, eam rem ipſam, quam legiſſem, verbis alijs quammaxime poſſem lectis pronuntiarem. Poſtea mihi placuit, eoq́; ſum vſus adoleſcens, vt ſummorum Oratorum græcas orationes explicarem: quibus lectis hoc aſſequebar, vt cum ea quæ legerē græcè, latinè redderem, non ſolum optimis verbis vterer, & tamen vſitatis, ſed etiam exprimerem quædam verba imitando, quæ noua noſtris eſſent, dummodo eſſent idonea. Tum igitur Cicero admodum adoleſcentulus, vt eſt libr. 2. de Natura deorum, Arati carmina de cælo ſtellisq́ conuertit, quo-

quorum fragmenta extant. Marium quoq; illis temporibus, cum Scæuula viueret, qui de eo dixit, Caneſcet ſæclis innumerabilibus, ſcripſit. cuius à ſe ſcripti meminit lib. 1. de legib. lib. 1. de Diuinat. & lib. 12. ad Att.

Anno vrbis DCLXIIII, Ciceronis XVIII COSS. fuerunt,

CN. POMPEIVS STRABO.
L. PORCIVS CATO.

H*Oc anno primum ſenatores cum equitibus Rom. lege Plotia iudicarunt, cuius Cicero pro Cornelio meminit, & Aſconius eum locum interpretans, ſcribit, his Conſulib. M. Plantium Siluanum eam legem tuliſſe. De eodem anno Cicero in Bruto, Iam conſequente anno Q. Varius ſua lege damnatus exceſſerat. ego autem iuris ciuilis ſtudio multum operæ dabam Q. Scæuolæ P. F. qui quanquam*

nemini ſe ad docendum dabat, tamen conſulentibus reſpondendo ſtudioſos audiendi docebat. Atq; hic eſt Q. Mucius Augur, ad quem ſumpta virili toga Cicero à patre ita erat deductus, vt quoad poſſet, & liceret, à ſenis latere nunquam diſcederet, quod ipſe in Lælio ſcribit. Sed cum Q. Scæuula Augur, qui cum L. Metello Conſul fuit anno vrbis DCXXXVI, in monumentis antiquis Q. F. dicatur, videndum, an patris prænomen in Ciceronis libris ſit deprauatum. nam Scæuulam pontificem, quem Corradus & alij viri docti ſignificari putant, intelligi non poſſe, inde conſtat, quod Cicero ſe ad Pontificem non niſi Augure mortuo contulit. Augur autem non ſolum hoc, verumetiam ſequente anno adhuc ſuperſtes fuit, ac tum Ciceroni ſermonem Lælij de

amicitia expoſuit, vt è Lælio M. Tullij perſpicuum eſt. De eodem Augure Cicero hæc Philippica VIII: Ego Q. Scæuulam Augurem memoria teneo bello Marſico, cum eſſet ſumma ſenectute & perdita valetudine, quotidie, ſimulatq; luceret, facere omnibus conueniendi ſui poteſtatem. neq; eum quiſquam illo bello vidit in lecto: ſenexq; & debilis primus veniebat in Curiam. Plutarchus ſcribit, Ciceronem bello Marſico aliquamdiu ſub Sylla militaſſe. Apud Syllam legatum ſe fuiſſe, cum ille hoc anno ante oppidum Nolam florentiſſima Samnitum caſtra cepit, ipſe Cicero lib. I. de Diuinatione ſcribit. de hac ſua militia etiam Philipp. 12. hæc memoriæ prodidit, Cn. Pompeius Sex. F. Conſul me præſente, cum eſſem tiro in eius exercitu, cum P. Vettio Catone duce

Mar-

Marſorum inter bina caſtra collocutus eſt. Hoc anno Cenſores fuerunt, P. Licinius Craſſus & L. Iulius Cæſar. quibus Cenſoribus nullam populi partem eſſe cenſam, Cicero ait pro Archia.

Anno vrbis DCLXV, Ciceronis XIX COSS. fuerunt,

L. CORNELIVS SVLLA.
Q. POMPEIVS RVFVS.

DE *hoc anno Cicero in Bruto, Atq; huic anno proximus Sulla Conſule & Pompeio fuit. tum P. Sulpicij in Tribunatu quotidie concionantis totum genus dicendi pænitus cognouimus. Sulpicium ab optima cauſa profectum, Caioq́; Iulio Conſulatum contra leges petenti reſiſtentem, longius, quàm voluit, popularis aura prouexit, ait. Idem de Reſp. haruſp. Diſsidebat enim capitali odio à Q. Pom-*

Q. Pompeio Conſule, qui cum coniunctiſſimè & amantiſſimè vixerat, in Lælio: cumq; auctore Mario pernicioſas leges (quas per vim latas Sulla dicebat, vt eſt Philipp. 8.) promulgaret, ac Pompeij Conſulis filium, Sullæ generum occidiſſet, Sulla cum exercitu in vrbem venit, ex eaq; Sulpicij & Marij factionem expulit, Liuius lib. 77. & alij. Tum Sulla P. Sulpicium oppreſſit, eiq; ferro erepta vita eſt, Cicero in Catilin. 3. & libr. 3. de Oratore. Marius primo ſenile corpus paludibus demerſus occultauit: deinde ad infimorum ac tenuiſſimorum hominum Minturnis miſericordiam confugit: inde nauigio perparuo, cum omnes portus terrasq; fugeret, in oras Africæ deſertiſſimas peruenit, ait Cicero pro Sextio. hiſtoriam pleniorem apud Plutarchũ, Appianum,

Vel-

Velleium, & in epitome Liuij inuenies. De eodem Cicero poſt reditum ad Quirites, C. Marium egomet dicere audiui, tum ſe fuiſſe miſerum, cum careret patria, quam obſidione liberauiſſet: cum ſua bona poſsideri ab inimicis ac diripi audiret: cum adoleſcentem filium videret eiuſdem ſocium calamitatis: cum in paludibus demerſus concurſu ac miſericordia Minturnenſium corpus ac vitam ſuam conſeruaſſet: cum parua nauicula traiectus in Africam, quibus regna ipſe dederat, ad eos inops ſupplexq́; veniſſet. & in Piſonem, C. Marium Italia ſeruata ab illo demerſum in Minturnenſium paludibus, Africa deuicta ab eodem expulſum & naufragum vidit. Dum hæc in Italia geruntur, interim Mithridates rex Ponti, Ariobarzane & Nicomede ami-

amicis populi R. exactis Cappadocia atq; Bithynia, Aſiam intrauit, vnáq; die tota Aſia tot in ciuitatibus, vno nuntio, atq; vna litterarum ſignificatione ciues Ro. necandos trucidandoſq́; denotauit, inquit Cicero in Maniliana, ſcribit Liuius libr. 78. Valerius lib. 9. cap. 2. Plutarchus in Sulla, Appianus in Mithridatico. Atq; hæc eſt illa vniuerſorum ciuium Rom. per tot vrbes vno puncto temporis miſera crudeliſque cædes, quam Cicero pro Flacco nominat. Idem in Maniliana ait, Mithridatem tum legatum populi R. conſularem vinculis ac verberibus, atq; omni ſupplicio excruciatum necaſſe. Intelligit autem M'. Aquillium Conſulem anni DCLII. de quo præter Appianum Iuſtinus lib. 38. & Athenæus lib. 5. Dipnoſoph. Eodem tempore, cū princeps Academiæ Philo

lo cum Athenienſium optimatibus Mithridatico bello domo profugiſſet, Romamq́ue veniſſet, totum ei ſe Cicero tradidit, admirabili quodam ad philoſophiam ſtudio concitatus, vt ipſe in Bruto ait. hinc Plutarchus ſcribit, Ciceronem, cum è pueris exceßiſſet, Philonem Academicum audiuiſſe: quem inter Clitomachi diſcipulos Romani inprimis & propter doctrinam admirabantur, & propter morum manſuetudinem diligebant. Philonem igitur Cicero libr. I. *de Natura deor. inter eos philoſophos numerat, à quibus inſtitutus fuit. de eodem in Lucullo, Iam Clitomacho Philo noſter operam multos annos dedit: Philone autem viuo patrocinium Academiæ non defuit. Phædrus quoque Ciceroni, cum puer eſſet, ante quã Philonem cognouiſſet, valde, vt philoſophus,*

*phus,probatus fuit, epiſt.*1. *lib.*13. *Famil. Merito igitur lib.*1. *de Natura ſcripſit, non mediocrem ſe à primo tempore ætatis in philoſophiæ ſtudio operam curamq́; conſumpſiſſe. in quo hoc etiam commorabatur attentius, quod ſublata iam eſſe in perpetuum ratio iudiciorum videbatur, vt ait in Bruto. Hoc etiã anno, vt iam retulimus, Q. Mucius Augur Lælij de amicitia ſermonem, habitum ab illo paucis diebus poſt mortem Africani Aquillio & Tuditano Conſulib. anno DCXXIIII, Ciceroni expoſuit. Augure mortuo, Cicero ſe ad Q. Scæuulam pontificem contulit. cui Reip. & ſenatus principi cum operam daret, peritus iuris euaſit, vt Plutarchus ſcribit. Vnde Atticus lib.*1. *de legib. Tullium his verbis affatur: Nam à primo tempore ætatis iuri ſtudere*

D temet

te memini, cum ipſe etiam ad Scæuulam ventitarem: neq; vnquam mihi viſus es ita te ad dicendum dediſſe, vt ius ciuile contemneres. & Brutus de Claris Orat. Tu mihi videris tantum iuris ciuilis ſcire voluiſſe, quantum ſatis eſſet Oratori. Q. Scæuula pontifex, ſeu, vt Appianus eum nominat, Μούκιος σκαιόλας ὁ τὴν μεγίστην ῥωμαίοις ἱερωσύνην ἱερώμενος, *is eſt, quem ſupra Conſulem cum L. Craſſo fuiſſe anno ab V. C. DCLVIII ſcripſimus. de cuius morte dicemus ad annum DCLXXI.*

Anno vrbis DCLXVI, Ciceronis XX COSS. fuerunt,

CN. OCTAVIVS. L. CORNELIVS CINNA.

H*Oc anno Cinna Conſul, cum pernicioſas leges per vim ferret, vrbe à Cn. Octauio collega pulſus eſt,*

 Li-

Liuius lib79.vnde Cicero in Catil.3. Cn. Octauius Conſul armis ex vrbe collegam ſuum expulit. omnis hic locus aceruis corporum, & ciuium ſanguine redundauit. atq; ita bellum Octauianum commotum eſt: de quo Cicero lib.2.de Natura deorum; Tum ſtellis ijs, quas Græci cometas, noſtri crinitas vocant: quæ nuper bello Octauiano magnarum fuerunt calamitatum prænuntiæ. vide Plinium lib.2. ca. 25. Diſſenſionis inter Octauium & Cinnam meminit Cicero etiam de haruſpicum reſpon. Tum Marius cum reliquis exulibus ex Africa accerſitus, cum in vrbem recepti eſſent, eam velut captam cædibus & rapinis vaſtarunt. qua de re Oroſius libr. 5. cap. 19. & ego in eum locum. Hinc Cicero poſt red. in Senatu ait, C.Marium reditu ſuo Senatum cun-

ctum pæne deleuiſſe. Tum Q. Catulus, M. Antonius, C. Iulius trium ætatum oratores tres ſunt crudeliſsimè interfecti, Cicero in Bruto. Et Marius quidem Cimbricæ victoriæ gloriam cum collega Catulo communicauit: poſtea vero ciuili bello victor iratus, neceſſarijs Q. Catuli deprecantibus nôn ſemel reſpondit, moriatur, Idem Tuſcul. 5. & Cotta libr. 3. de Natura deo. Cur tot ciuitatis principes à Cinna interempti? cur omnium perfidioſiſsimus C. Marius *Q. Catulum præſtantiſsima dignitate virum mori potuit iubere?* M. *Antonij in ijs ipſis roſtris, in quibus ille Remp. conſtantiſsimè Conſul defenderat, quæq; Cenſor imperatorijs manubijs ornarat, poſitum caput illud fuit, à quo erant multorum ciuium capita conſeruata, lib. 3. de Oratore. & Tuſcul. 5.*

Cin-

Cinna collegæ ſui conſulis Cn.*Octa-uij præcidi caput inſsit*, P. *Craſsi*, L. *Cæſaris nobiliſsimorum hominum, quorum virtus fuerat domi militiæq́; cognita*; M. *Antonij, omnium elo-quentiſsimi quos audierim*; C. *Cæſa-ris, in quo mihi videtur fuiſſe ſpeci-men humanitatis, ſalis, ſuauitatis, le-poris. de his omnibus vide proœmium libr. 3. de Oratore. de P. Craſſo Cicero pro Sextio, In qua ciuitate ipſe me-miniſſem patrem huius* M. *Craſsi, fortiſsimum virum, ne videret victo-rem viuus inimicum, eadem ſibi ma-nu vitam exhauſiſſe, qua mortem ſæ-pe hoſtibus obtuliſſet. de eodem pro Scauro, & ibi Aſconius. Hoc anno* M. *Tullius* Moloni *Rhodio Romæ dedit operam, & actori ſummo cauſ-ſarum, & magiſtro, vt ait in Bruto. de quo* Molone *Plutarchus in Cice-*

 rone

rone & Cæſare, Strabo lib. 14. Quinctilianus libr. 3. cap. 1. & Suetonius in Iulio Cæſare. Molonem Rhetorem ſtudia M. Ciceronis acuiſſe ait etiã Valerius Max. libr. 2. cap. 1. Circa hoc tempus Cicero adoleſcens Commentarios Rhetoricos de Inuentione inchoatos & rudes edidit, quod ipſe initio lib. 1. de Oratore, & Quinctilianus lib. 3. ſignificant.

Poſt hunc annum triennium fere vrbem ſine armis fuiſſe, Cicero in Bruto ait. quo Sulla bellum Mithridaticũ gerente, de quo Plutarchus & Appianus, Cinnanæ Marianæq; partes Italiam obſederunt, vt ſcribit Velleius.

Anno igitur ab V. C. DCLXVII, Ciceronis XXI COSS. fuerunt,

C. MARIVS VII. L. CORNELIVS CINNA II.

Marius editis multis ſceleribus Idib. Ianuarij deceſsit, Liuius lib.80. de eius morte ſic Cicero lib.3. de Natura deor. Cur Marius tam feliciter ſeptimum Conſul domi ſuæ ſenex eſt mortuus? Mario ſuffectus eſt L. Valerius Flaccus pater illius Flacci, pro quo Ciceronis oratio extat. Huic, cum à Cinna miſſus, vt Sullæ ad bellum Mithridaticum ſuccederet, in Aſiam traieciſſet, conſuli portas tota Aſia clauſit, Cicero pro Flacco. Anno ſequente idem a C. Fimbria legato ſuo conſularis interfectus eſt, Velleius lib. 2. Liuius 82. Strabo 13. Hoc anno Cenſores in tabulis Capitolinis inueniuntur L. Marcius Philippus, M. Perperna. quorum Verrina tertia in lege Verris mētio fit ita, Qui de L. Marcio, M. Perperna Cenſoribus redemerit, eum ſocium ne ei

admittito. de Marcio item Cicero pro domo ait, L. Philippus Cenſor auunculum ſuum præterijt in recitando ſenatu: nihil enim poterat dicere, quare rata non eſſent, quæ erant acta in ea Rep. in qua ſe illis ipſis temporibus cenſorem eſſe voluiſſet.

Proximo biennio, quo comprehenditur annus vrbis DCLXVIII & DCLXIX, Ciceronis XXII & XXIII, Conſules à ſe creati Remp. tenuerunt,

L. CORNELIVS CINNA.
CN. PAPIRIVS CARBO.

QVa ratione M. Tullius hoc trienium, quo vrbs fere ſine armis fuit, traduxerit, ipſe in Bruto his verbis exponit. Ego, inquit, hoc tẽpore omni noctes & dies in omniũ doctrinarum meditatione verſabar. erã cum Stoico Diodoto: qui cum habitauiſſet apud me, mecumq; vixiſſet, nuper eſt domi meæ mortuus. à quo cum

in

in alijs rebus, tum ſtudioſiſsimè in Dialectica exercebar, quæ quaſi contracta & aſtricta elequentia putanda eſt: ſine qua etiam tu Brute iudicauiſti, te illam iuſtam eloquentiam, quam dialecticam dilatatam eſſe putant, conſequi non poſſe. hactenus Cicero. qui hunc Diodotum lib. 1. de Natura deor. primo loco numerat inter eos philoſophos, à quibus inſtitutus fuit. de eodem in Lucullo, Diodoto quid faciam Stoico? quem à puero audiui, qui mecum viuit tot annos, qui habitat apud me, quem & admiror, & diligo. & epi. 16. lib. 13. Fam. Domi meæ cum Diodoto Stoico, homine, meo iudicio, eruditiſsimo, multum à puero fuit. eiuſdem meminit epiſt. 4. lib. 9. Famil. de quo loco etſi Adriani Turnebi & Petri Rami præceptorũ meorum, quos vt ipſorũ dignitas poſ-

cit, honoris gratia nomino, ſententiæ aliquando nonnihil diſcreparunt: res tamen ipſa ex vera huius nominis ſcriptura, quam Victorius & Manutius viri doctiſsimi è vetuſtis libris ediderunt, iam extra controuerſiam eſt. De eodem Cicero Tuſcul. 5. Diodotus Stoicus cæcus multos annos noſtræ domi vixit: is verò, quod credibile vix eſſet, cum in philoſophia multo etiam magis aſsidue, quàm antea verſaretur; & cum fidibus Pythagoreorum more vteretur; cumq; ei libri noctes & dies legerentur (quibus in ſtudijs oculis non egebat) tum, quod ſine oculis fieri poſſe vix videtur, Geometriæ munus tuebatur, verbis præcipiens diſcentibus, vnde, quò, quamq; lineam ducerent. Mortuus fuit Cæſare & Bibulo COSS. anno ab V. C. DCXCIIII. Cornelius Tacitus in dia-

dialogo de Oratoribus ait, Ciceronē apud Philonem Academicum, apud Diodotum Stoicū omnes philoſophiæ partes pœnitus hauſiſſe. Addit Cicero in Bruto: Huic ego doctori, & eius artibus varijs atq; multis ita eram tamen deditus, vt ab exercitationibus oratorijs nullus dies vacuus eſſet. commentabar declamitans ſæpe cum M. Piſone, & cum Q. Pompeio, aut cum aliquo quotidie: idq́ faciebam multūm etiam latinè, ſed græcè ſæpiùs: vel quòd græca oratio plura ornamenta ſuppeditans, conſuetudinem ſimiliter latinè dicendi afferebat: vel quòd à græcis ſummis doctoribus, niſi græcè dicerem, neq; corrigi poſſem, neque doceri. Ciceronem ad Præturā vſq; græcè declamaſſe, auctor eſt Suetonius de claris Rhetorib. Circa hoc tempus Cicero, cum Aratum iam

*Romanum hexametris verſibus edidiſſet, in Xenophontis Oeconomico luſit, vt ſcribit Hieronymus in præfatione in Euſebij Chronica. Ipſe Cicero ſecundo libro extremo de officijs ad filium viginti annos natũ ita ſcribit, Has res cõmodiſsime Xenophon Socraticus perſecutus eſt in eo libro, qui Oeconomicus inſcribitur: quem nos iſta fere ætate cum eſſemus, qua es tu nunc, è græco in latinum conuertimus. Diuiſit autem Cicero vnũ Xenophontis librum in tres, vt Seruius in primum Georgicorum teſtatur. Quinetiam libros Platonis Cicero hoc genere tralatos edidit, inquit Fabius lib.*10. *cap.*5. *Timæi pars cum maximo bono ſtudioſorum vtriuſq; linguæ extat. Protagaram ab eo conuerſum fuiſſe, Hieronymi, Priſciani & Donati teſtimonijs tantummodo*

ſci-

*ſcimus. Carbonis in ſecundo Conſula-
tu Quæſtor fuit C. Verres, Cicero Verrina tertia. Tum Sulla, pace cum Mithridate facta, Aſiam in quadraginta quattuor regiones diſtribuit, auctore Caßiodoro. Cum autem Sulla omnes Aſiæ ciuitates pro portione in prouincias deſcripſiſſet, vectigal quoque ijs, quod æqualiter pēderent, deſcripſit, Cicero pro Flacco, & epiſt.* 1. *lib.* 1. *ad Q. fratrem. Sed Sullam in Italiam reuocauit Reſp. ait pro lege Manilia.*

Anno vrbis DCLXX, Ciceronis XXIIII COSS. fuerunt,

L. CORNELIVS SCIPIO ASIATICVS. C. NORBANVS FLACCVS.

H*Orum Conſulum meminit Cicero pro Quinctio. vbi etiam C. Valerium Flaccum imperatorē hoc anno in*

in Gallia vlteriore fuiſſe ait. cuius Flacci mentionem Cæſar lib.1.de bello gallico facit. Scipionis Quæſtorem M.Piſonem,de quo paullo ante,fuiſſe ex Verrina tertia cognoſcitur. Hoc tempore tumultus ille pro recuperanda Rep. ortus eſt, de quo Cicero in Bruto. Nam Sulla compoſitis tranſmarinis rebus in Italiam venit, & C. Norbanum prœlio vicit,de quo diximus in cap. 20. lib. 5. Oroſij. Tum Cn. Pompeius adoleſcētulus priuatus exercitum difficili Reip. tempore confecit,eiq́; præfuit, & rem optime ductu ſuo geſſit,Cicero in Maniliana. vide Plu archum & alios. Sulla vero cum Scipione inter Cales & Theanum,cum alter nobilitatis,alter belli ſocios adhibuiſſet, de auctoritate ſenatus,de ſuffragijs populi, & de iure ciuitatis, legis inter ſe condiciones

con-

ntulerunt, inquit Cicero Philippi. 1.12. ſed cum res conuenire non poſ-t, & Sulla Scipionis caſtra oppu- naturus eſſet, vniuerſus exercitus nſulis ſigna ad Sullā tranſtulit. Sci o, cum interimi poſſet, dimiſſus eſt. ec Liuius lib. 85. Itaq; Scipio fluĉti- is Reip. expulſus Maſſiliæ poſtea in ilio vixit, Cicero pro Sextio. Hoc ino Capitolium incenſum fuit, cuius eminit Cicero in Catil. 3. Tu lege lutarchum in Sulla, & Auguſti- im cap. 24 lib. 2. de Ciuitate Dei.

Anno vrbis DCLXXI, Ciceronis XXV COSS. fuerunt,

CN. PAPIRIVS CARBO III.
C. MARIVS C. F.

H*Orum Conſulum mẽtio eſt apud Ciceronem contra Rullum. Hoc ino, cum à Marianis vrbs adhuc te- retur, L. Damaſippus prætor ex- vo-*

voluntate C. Marij Conſulis, cum Senatum contraxiſſet, omnem, quæ in vrbe erat, nobilitatem trucidauit, Liuius libr.86. Tunc interfectus fuit C. Carbo Conſulis frater, de quo Cicero epiſt. 21. libr. 9. Famil. Perijt tum quoq; P. Antiſtius Cn. Pompeij ſocer, de quo Cicero in Bruto. & Q. Scæuula pontifex maximus, quem Liuius lib.86. ſcribit in veſtibulo ædis Veſtæ occiſum fuiſſe. Hinc Cicero libr.3. de Natura deor. Temperantiæ prudentiæq; ſpecimen ante ſimulacrum Veſtæ pontifex max. eſt Q. Scæuula trucidatus. meminit eiuſdem libr. 3. de Orat. Tandem Sulla fuſo Carbonis exercitu in vrbem venit, tumq; eius immanis crudelitas in ciues extitit, de qua Cicero libr. 2. de Officijs, & Oroſius libr.5. cap.21. Tum Cn. Pompeius in Siciliam cum imperio à Senatu

*tu miſſus Carbonem conſulem ca-
um interfecit, Liuius lib.89. Plu-
rchus in Pompeio, & alij. de quo
cero epiſt.21.lib. 9.Famil. Hoc ve-
,qui Lilybæi à Pompeio noſtro in-
fectus eſt, improbior nemo, meo
licio fuit. atq; ita Pompeius Sici-
multis vndiq; cinctã periculis, nõ
rore belli, ſed celeritate conſilij
plicauit, Cicero in Maniliana. Ex-
emo hoc anno Sulla effecit, ab In-
rege vt Dictator diceretur, ait Ci-
ro epiſt.18. lib.9. ad Att. quomodo
effecerit, copioſe Appianus & Plu-
rchus ſcribunt. Interrex fuit L.Va
ius Flaccus. de quo Cicero orat.3.
ntra Rullum, Omnium legum ini-
iſsimam, diſsimillimamq; legis eſſe
bitror eam, quam L.Flaccus Inter-
x de Sulla tulit, vt omnia, quæcun-
e ille feciſſet, eſſent rata. de eadem*

E lege

lege lib. 1. de legib. Nihilo credo magis illa iuſta eſt, quam Interrex noſter tulit, vt Dictator quem vellet ciuium indicta cauſa impune poſſet occidere. Itaq; Sulla Dictator omnes, quos oderat, morte multabat, Cicero pro Ligario. De proſcriptione Sullana Oroſius noſter cap. 21. lib. 5. Etſi autem Sulla Dictator poſt C. Marium et Cn. Papiriũ fuit, vt ait Cicero orat. 3. contra Rullum: Conſules tamẽ creari permiſit.

Anno vrbis DCLXXII, Ciceronis XXVI COSS. fuerunt,

M. TVLLIVS DECVLA. CN. CORNELIVS DOLABELLA.

DE his Conſulib. Cicero orat. 2. contra Rullum, De quibus vendendis S. C. facta ſunt M. Tullio, Cn. Cornelio COSS. Sulla Dictator hoc tempore rebus nouis Reip. ſtatum cõfirma-

rmauit, vt eſt in epitoma Liuiana 9. Recuperata Rep. & legibus atq; dicijs conſtitutis, Cicero ad cauſſas r priuatas & publicas adire cœpit, Bruto. Itaq; his Conſulibus, vt Gel- us lib. 15. cap. 28. ſcribit, M. Cicero uſſam priuatam pro Quinctio apud quillium Gallum iudicē dixit. Prae rea in Euſebij Chronico ita legitur, XVI anno ætatis Cicero Quin- ium defendit. Idem cognoſcitur ex ſa cauſſæ expoſitione, quæ talis eſt. ex. Næuius ante biennium Scipio- & Norbano COSS. cum P. Quin- ius pridie K. Februarij in Galliam ofectus eſſet, à P. Burrieno præto- poſſeßionem bonorum Quinctij, à uo ſibi pecuniam deberi, & vadi- onium deſertum dicebat, ex edicto ſtulauit. miſſus in poſſeßionē Næ- ius, cum bona abſentis Quinctij

 dies

dies XXX poſſediſſet, ea ꝓſcribi iuſsit. Tū Sex. Alphenus procurator Quinctij auctionē impedire conatur, ſeq́; paratum eſſe iudicio abſentē defendere profitetur. Næuius poſtulat, vt Alphenus iudicatum ſolui ſatisdet. quod cum ille recuſaret, eoq́; nomine Tribunos appellaſſet, conuenit, vt Idibus Septem. Quinctium ſiſti Alphenus promitteret. Venit Romam Quinctius, & vadimoniū ſiſtit. Næuius annum & ſex menſes, hoc eſt ab Idib. Septem. Scipione & Norbano COSS. vſq; ad Idus Martias huius anni, nihil petit. Tum demum in ius ventum ad P. Dolabellam prætorem. ibi Næuius petijt, vt Quinctius iudicatū ſolui ſatisdaret. quod cum is recuſaret, Dolabella decreuit, vt Quinctius aut ſatisdaret, aut ſponſionem faceret, Si bona ſua ex edicto poſſeſ-

ſa

ſa eſſent. Sponſione facta, C. Aquilius Iudex datus eſt. apud quẽ Cicero contendit, Quinctij bona ex edicto à Næuio poſſeſſa non eſſe. Vides igitur aperte Quinctij cauſſam hoc anno à M. Tullio defenſã eſſe poſt Idus Martias. nam quod Cicero ait, rem iacuiſſe in controuerſijs biennium: Oratorum more elatè dictũ eſt. & ſi quis velit, calumnijs Næuij rem in biẽnium ductam fuiſſe, hoc quidem certe omnes fateri neceſſe eſt, poſt Idus Sept. quæ hoc anno, non quæ Sulla & Metello COSS. anno inſequente fuerunt (vt Corradus res neſcio quas agens ſcripſit) hãc cauſſam actã eſſe. Quod vero & Corradus opinatur, & non nemo affirmat, Quinctium defenſum poſt Dictatorem Syllam, eo quod Cicero dicat, Emiſti bona Sex. Alpheni L. Sulla Dictatore vendẽte; leue ad-

modum eſt. cur enim in iudicio priuato hoc eloqui auſus nō fuiſſet? aut quis præſtabit, ab Oratoribus omnia dicta, vel eo modo acta fuiſſe, quo poſtea ſcripta ſunt & edita?

Sulla dictatore Cicero iterū ſe Moloni, qui legatus ad ſenatum de Rhodiorum præmijs venerat, operam dediſſe ait in Bruto. Hoc quoq; tēpore Cn. Pompeius, bello in Africa maximo confecto, victorem exercitum deportauit, vt ait Cicero pro lege Manilia. intelligit autem bellum cū Domitio, & Hierta Numidiæ rege. quo de Oroſius lib. 5. cap. 21. atq; ex Africa Pompeius adhuc eques triumphauit. Miror autem Eutropiū ſcribere Pompeium tunc quartum & vigeſimum annum egiſſe, cum M. Tullij æqualis fuerit, vt ex Ciceronis Bruto & Velleio notum eſt, et nos ſupra admonuimus.

Anno vrbis DCLXXIII, Ciceronis XXVII COSS. fuerunt,

L. CORNELIVS SVLLA FELIX II. Q. CAECILIVS METELLVS PIVS.

HOrum Conſulum meminit Cicero Verrina tertia, & Gellius b.15.cap.28. vbi ſcribit, Ciceronem is Conſulibus Sex. Roſcium parricij reum defendiſſe. & addit, Fenellæ errorem notatum fuiſſe à Peano, quòd ſcripſiſſet Ciceronē ſexto vigeſimo ætatis anno pro Sex. oſcio dixiſſe. quem Feneſtellæ errem Corradum, alioſq; viros doctos tius amplecti, quam Aſconij & llij auctoritatem ſequi, equidem ror: cum præſertim Quinctilianus .12.cap. 6. ſcribat, Ciceronem ſex XX annos natum pro Sex. Roſ dixiſſe. eos vero ante III Nonas

E 4 *Ianua-*

Ianuarij huius anni natus non fuit. Egit tamen, opinor, hanc cauſſam in principio anni. Nam, vt ex oratione ipſa intelligitur, in lege de ꝓſcriptione erat, vt anno ſuperiore ad K. Iunias proſcriptiones venditionesq́ fierent: Roſcius autem pater aliquot poſt menſes Romæ occiſus eſt: eaq; res quatriduo ad Chryſogonum in caſtra Sullæ Volaterras (quod oppidum obſeſſum Sulla in deditionem accepit, Liuius lib. 89) delata eſt. Bona Roſcij tãquam proſcripti, ideoq́ occiſi, vt Plutarchus tradit, Sulla haſtæ ſubiecit, & Chryſogonus eius libertus duob. millibus nummûm emit, cũ iam proſcriptionis mentio nulla fieret, & cum etiam qui antea metuerant redirent, ac iam defunctos ſeſe periculis arbitrarentur. Sed cum filius idemq; heres Roſcij bona patris ita vendita

eſſe

ſe ægre ferret, eaq́ ſexagies eſſe de-
onſtraret; Sulla coargui ſe grauiter
ılit, & Roſcij filij nomē opera Chry-
goni de parricidio deferendum cu-
ıuit. Cum Roſcij patrociniū ob Sullæ
etum nemo ſuſciperet, adoleſcens
 omnibus deſertus ad Ciceronē con-
git: quem amici quoq; ad reum de-
ndendum cohortabantur, cū aliud
lendidius aut præclarius gloriæ ini-
um habere non poſſet. Cicero igitur
doleſcens contra L. Sullæ dominan-
s opes Sex. Roſcium Amerinum de-
ndit, lib. 2. de Officijs. Victor igitur
cauſſa, magna in admiratione fuit,
 Plutarchus ait: ipſe vero in Bruto
c ſcribit, Itaq; prima cauſſa publica
ro Sex. Roſcio dicta tātum commē-
ationis habuit, vt nō vlla eſſet, quæ
on noſtro digna patrocinio videre-
r. Roſcio contra Chryſogonum de-

ſenſo Ciceronem Athenas ſeceßiſſe, atq; inde poſt triennium Romam reuertiſſe, in Euſebij Chronico ſcriptũ eſt. vnde illud Caleni apud Dionem lib. 46. manaſſe videtur, καὶ περὶ τρία ἐν Ἀθήναις ἔτη κατατρίψας *quibus verbis ſignificat, M. Tulliũ eloquentiæ gratia triennium Athenis vixiſſe. & certe ſi Roſcio defenſo ſtatim in Græciã ꝓfectus eſſet, quod Plutarchus quoq; putauit, trienniũ ibi vixiſſet. Iam vero cũ ſecus ipſe in Bruto ſcribat, nos etiã hæc tẽporibus aliter diuidemus.*

Mitylenas hoc tempore in Aſia expugnatas fuiſſe in Liuiana epitoma libr. 89. ſcriptum eſt. expugnauit eas M. Thermus: in qua expugnatione Iulius Cæſar, auctore Suetonio, corona ciuica donatus eſt. Atq; ita vrbs & natura, & ſitu, & deſcriptione ædificiorum & pulchritudine

inpri-

primis nobilis, belli lege ac victo-
iæ iure populi Rom. facta eſt, Cicero
rat.2.contra Rullum.

Anno vrbis DCLXXIIII, Ciceronis
XXVIII COSS. fuerunt,

SERVILIVS VATIA ISAV-
RICVS. AP. CLAVDIVS
PVLCHER.

HOs Conſules in hunc annum Sul-
la cōtra voluntatē populi, qui ip
m creabat, renuntiādos curauit, &
ictatura ſe abdicauit, Appianus lib.
Oroſius lib.5.ca.22. Ap.Claudius P.
lodij inimici Ciceronis pater fuit.
nde in orat. de haruſp. reſp. P. Ser-
ilius collega patris eius nominatur.
Hoc tēpore Cicero ante quā in Græ-
iam ꝓfectus fuit Arretinæ mulieris
bertatem cōtra Cottam hominē di-
rtiſſimum defendit, Sulla adhuc vi-
o, vt ait pro Cæcina. Erat eo tempo-
re in

re in Cicerone ſumma gracilitas & infirmitas corporis, procerum & tenue collum: qui habitus, & quæ figura non procul abeſſe putatur à vitæ periculo, ſi accedit labor, & laterùm magna contentio. eoq́; magis, vt ipſe in Bruto ſcribit, hoc eos, quibus erat carus, commouebat, quod omnia ſine remiſsione, ſine varietate, vi ſumma vocis, & totius corporis contentione dicebat. itaq; cum eum amici & medici hortarentur, vt cauſſas agere deſiſteret, ipſe autem quoduis periculum adire, quàm à ſperata dicēdi gloria diſcedere, mallet: cenſeret tamen remiſsione & moderatione vocis, & commutato genere dicēdi ſe & periculum vitare poſſe, et temperatius dicere; vt cōſuetudinem dicendi mutaret, eam ſibi cauſam in Græciam proficiſcendi fuiſſe ait in Bruto. itaque

cum

um eſſet biennium verſatus in cauſ-
is, Roma eſt pfectus huius anni æſta
e, vt ex ſequẽtibus cognoſcetur. Cum
eniſſet Athenas, ſex mẽſes cum An-
iocho veteris Academiæ nobiliſsimo
& prudẽtiſsimo philoſopho fuit; ſtu-
iumq́; philoſophiæ nunquam inter-
iiſſum, à primaq́ue adoleſcentia cul-
um, & ſemper auctũ, hoc rurſus ſum-
o auctore & doctore renouauit, vt
ſe in Bruto teſtatur. ideóque libr. I.
e Natura deor. Antiochum inter eos
hiloſophos numerat, à quibus inſti-
utus fuit. Plutarchus quoque in Ci-
rone à nobis conuerſo ita ſcribit,
um Athenas veniſſet, Antiocho Aſ-
lonitæ operam dedit: eiuſque copia
idem & lepore dicendi delectaba-
r: ſed quæ ab ipſo in philoſophia no-
bantur, ea minime probabat. iam
im Antiochus à noua Academia
defe-

defecerat, & relicta Carneadis ſecta, commutatoque inſtituto, vel euidentia & ſenſibus victus, vel, vt nonnulli aiunt, ambitione & contentione cum Philonis & Clitomachi diſcipulis adductus, Stoicorum decreta fere defendebat. Antiochus igitur, vt Cicero in Lucullo teſtatur, appellabatur quidem Academicus, ſed erat, ſi perpauca mutauiſſet, germaniſsimus Stoicus. Didicerat apud Philonẽ tam diu, vt conſtaret diutius didiciſſe neminem: & ſcripſerat de Academica ſecta acutiſsime, eamq; non acrius accuſauit in ſenectute, quàm antea defenſitauerat. Plura vide in Lucullo Ciceronis & Plutarchi.

Anno vrbis DCLXXV, Ciceronis XXIX COSS. fuerunt,

M. AIMILIVS LEPIDVS. Q. LVTATIVS CATVLVS.

His

HIs Conſulibus Sulla in agro Cu-
mano mortuus, ac Romam per-
tus cũ magna pompa in campo Mar
io ſepultus eſt. quod præter ceteros
Appianus libr. 1. copioſe narrat. Pri-
mus autem è patricijs Cornelijs Sulla
gni voluit cremari, lib. 2. de legibus.
Poſt Sullæ mortem diſſenſio inter
onſules orta eſt, cum Lepidus Sullæ
ta reſcindere tentaret, & Catulus
i reſiſteret. vide Oroſiũ noſtrum lib.
cap. 22. Hinc Cicero in Catil. 3. Diſ-
nſit M. Lepidus à clariſſimo &
rtiſſimo viro Q. Catulo. attulit non
am ipſius interitus Reipub. luctum,
uàm ceterorum. Vbi vero M. Tullio
e Sullæ morte Athenas allatum eſt,
t Plutarchus ſcribit, cum iã corpus
ius exercitationib. conformatũ me-
ore habitu eſſe cœpiſſet, & vox ita
onformata eſſet, vt cum auditu ſua-
uis

uis ac plena, tum ad corporis conſtitutionem moderatè accommodata eſſet, motus & precibus litteriſque amicorum, quæ Roma frequentes ad ipſum afferebantur, & cohortatione Antiochi, vt Rempub. capeſſeret; dicendi vim ceu inſtrumentum rurſus excoluit, ciuilemq́ facultatem excitauit. Itaque primum, vt ipſe in Bruto ſcribit, Athenis apud Demetrium Syrum, veterem & non ignobilem dicendi magiſtrum exercebatur. poſt totam Aſiam peragrauit cum ſummis oratoribus, quibus cum exercebatur ipſis lubentibus: quorum erat princeps Menippus Stratonicenſis, quem Plutarchus Menippum Carem nominat, Cicero eum tota Aſia illis temporibus diſertiſſimum fuiſſe iudicat. vnde Strabo libr. 14. κἀνταῦθα δ' ἀνὴρ ἀξιόλογος γεγόνηται ῥήτωρ μένιππος

ος κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν, κατόκας
ικαλούμενος· ὃν μάλιστα ἐπαινεῖ τῶν κα-
τὴν ἀσίαν ῥητόρων, ὧν ἠκροάσατο, κικέ-
ρων, ὥς φησιν ἔν τινι γραφῇ αὐτοῦ, συγκρί-
ν ξενοκλεῖ, καὶ τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον ἀκμάζουσι.
eſt, Fuit ibi patrum noſtrorum me-
oria nobilis magiſter dicendi Me-
ppus cognomento Catocas: quem
icero ex Aſiaticis oratoribus, quos
diuit, maxime laudat, vt eſt in quo
m ipſius libro: vbi eum cum Xeno-
e, atq; illius ætatis oratoribus com-
rat. De Xenocle Adramytteno, cui
cero quoq; operam dedit, idem Stra
lib.13. Erat cum Cicerone tum etiã
eſchylus Gnidius, aſsiduiſsime au-
m Dionyſius Magnes. quibus non
ntentus, Rhodum venit, ſeq́ ad
ndem, quem Romæ audiuerat, Mo
nem applicauit, cum actorem in ve
s cauſsis, ſcriptoremq́ præſtantem,
m in notandis animaduertendisq́;

F vitys,

vitijs, & inſtituendo docendóque prudentiſsimum. is dedit operam, vt nimis redundantem Oratorem noſtrum, & ſuperfluentem iuuenili quadam dicendi impunitate & licentia reprimeret, & quaſi extra ripas diffluentẽ coerceret, auctor ipſe in Bruto. De Apollonio Molone, inquit Plutarchus, traditum eſt memoriæ, eum latinæ linguæ rudem rogaſſe Ciceronem, vt græcè declamaret. in quo cũ ideo illi obtemperaſſet, quod putaret, ſe ita melius corrigi poſſe; ceteri omnes admiratione obſtupefacti certatim de Cicerone, aliusq́ alio glorioſius prædicabat: Apollonius neque orante Cicerone lætitiam præ ſe tulit, & cum peroraſſet, defixus in cogitatione diu ſedit. quod vbi Ciceronem ægre ferre ſenſit, hæc eius vox erupit: Te equidem M. Tulli collaudo & admiror:

ſed

ſed me Græcorum fortunæ miſeret, cum videam doctrinæ & eloquentiæ laudem, quæ ſola nobis reliqua erat, per te ad Romanos tranſlatam eſſe. Rhodi Cicero Poſidonium Philoſophum etiam audiuit, vt Plutarchus ſcribit. Poſidonius enim cũ eſſet Apamienſis è Syria, Rhodi vixit, teſte Strabone libr. 14. Hunc familiarem ſuũ vocat Cicero lib. 1. de Finib. Eundem lib. 1. de Natura inter eos numerat, à quibus in philoſophia inſtitutus fuit. Præterea in libro de Fato ita ſcribit, *Quædam etiam Poſidonius (pace magiſtri dixerim) comminiſci videtur.*

Anno vrbis DCLXXVI, Ciceronis XXX COSS. fuerunt,

D. IVNIVS BRVTVS. MAM. AEMILIVS LEPIDVS LIVIANVS.

HOs Conſules ex interregno iniſſe, argumento eſt oratio Phi-

lippi apud Salluſtium. de quibus Cicero in Bruto, Iiſdem fere temporibus D. Brutus, is qui Conſul cum Mamerco fuit, homo & græcis doctus litteris & latinis. Mamerci Aemilij Lepidi meminit Valerius libr. 7. cap. 7. Hoc anno, cum duo Conſules clariſſimi fortiſſimiq́; eſſent, Pompeius adhuc eques contra Sertorium ad bellum maximum formidoloſiſſimumq́; ſuaſu L. Philippi pro conſule miſſus eſt. quo quidem tempore, cum eſſet non nemo in Senatu, qui diceret, non oportere mitti hominem priuatũ pro conſule; Philippus dixiſſe dicitur, Non ſe illum ſua ſententia pro conſule, ſed pro conſulibus mittere, ait Cicero in Maniliana. Idem Philip. II. *Pompeio Sertorianum bellum à Senatu priuato datum eſt: cum L. Philippus pro conſulibus ſe eum mittere*

dixit,

ixit,non pro conſule. Scribit idem Plutarchus in Pompeio. Comparato xercitu,hoſtes in ceruicibus iam Italæ agẽtes ab Alpibus in Hiſpaniam bmouit,Galliamq́ue recepit,vt ipſe pud Salluſtium ad Senatum ſcribit. Vnde Cicero in Maniliana ait,Pompeium per Galliam legionibus Romanis in Hiſpaniam iter Gallorum nternecione pateſeciſſe.

Hoc quoque anno M.Tullius ſe recepit e Græcia, biennio poſt quàm eò profectus erat, non modo exercitaor, ſed prope mutatus. nam & con⸗ntio nimia vocis reciderat,& quaſi eferbuerat oratio, lateribusq; vires, & corporis mediocris habitus acceſerat, vt ipſe in Bruto teſtatur. Cum utem Cicerò,auctore Plutarcho,mana ſpe erectus ad Remp.ſummo ſtuio raperetur,ardor eius oraculo quo-

dam repreſſus eſt. Nam cum Delphos profectus Apollinẽ conſuluiſſet, quánam via ad ſummam gloriam peruenire poſſet; oraculũ editum eſt, Suam naturam, nõ multitudinis opinionem ducem vitæ ſequeretur. Quapropter Romam reuerſus primo timide vixit, & dubitanter ad honores acceſſit, nec vllo in numero habitus, ſed græculus atq; otioſus appellatus fuit: quæ nomina infimis & ſordidis hominibus in promptu eſſe atque in ore conſueuerũt. Vt vero & innata honorum cupiditate ductus, & patris atque amicorum cohortatione incitatus, ſe totum patrocinijs tradidit, nõ iam pedetentim principem locum petijt, ſed ſtatim eluxit, ceteriſque oratoribus longe præſtitit. Hactenus Plutarchus, vt a me ante annos octo conuerſus fuit. vbi quod græculum

atque

ıtque otioſum dixi, qui Plutarcho eſt ραικὸς καὶ σχολαστικὸς. ſecutus ſum au-ctoritatem noſtri Oratoris, qui pro Sextio inquit, Græculum ſe atque otioſum putari voluit: ſtudio littera-rum ſe ſubito dedidit.

Anno vrbis DCLXXVII, Cicero-nis XXXI COS. fuerunt,

CN. OCTAVIVS. C. SCRIBONIVS CVRIO.

DE his Cicero in Bruto, Cn. Sicinius, cum Tribunuſ pl. Curionem & Octauium Conſules produxiſſet, Curióque multa dixiſſet ſedente Cn. Octauio collega, qui deuinctus erat faſcijs, & multis medicamentis propter dolorem artuum delibutus: nunquam, inquit, Octaui collegæ tuo gratiam referes; qui niſi ſe ſuo more iactauiſſet, hodie te iſtic muſcæ comediſſent. Videtur autē Conſules à Sicinio

producti fuiſſe, cum id egit, vt Tribunicia poteſtas populo redderetur, Aſconius in Diuinat. in Verrem. His Conſulibus Cicero, vt ipſe in eodem Bruto oſtendit, cum vnum annum reuerſus ex Aſia cauſſas nobiles egiſſet, Quæſturam petijt, cum C. Cotta, qui anno inſequenti Conſul fuit, Conſulatum, Hortenſius Aedilitatem peteret. Quæſtorijs comitijs, quæ tributa fuiſſe, ep. 31. lib. 7. Famil. cognoſcitur, Cicero quæſtor in primis cunctis ſuffragijs eſt factus, in orat. in Piſonem. Idem Verrina ſeptima ait, ſe ita Quæſtorem factum fuiſſe, vt ſibi honorem illum tum non ſolum datum, ſed etiam creditum, ac commiſſum putaret. In cauſsis ijs, quas Cicero ex Aſia reuerſus ante Quæſturam egit, numero orationem pro Q. Roſcio Comœdo. id quod propoſita conſtitutione cauſ-

e cauſſæ planum faciam. Res igitur, t ex orationis fragmento colligitur, a ſe habet. C. Fannius Chærea ſeruũ um Panurgum communem cum oſcio ea lege fecit, vt is à Roſcio ar- hiſtrionica inſtitueretur, quæſtusq́; ter eos communis eſſet. Inſtitutum tificio comico Panurgum Q. Fla- us Tarquinienſis quidam interfe- t. In hanc rem Fannius cognitor à oſcio datus fuit, qui Flauium iudi- o DAMNI INIVRIA A TI *Roſcij nomine perſequere- r non ſecus atque ſi res ſua eſſet. ite conteſtata, Roſcius ſine Fannio m Flauio decidit HS centum mil- bus. Deinde C. Piſone teſte & arbi- o Roſcius Fannio pro opera, pro la- ore, quòd cognitor fuiſſet, quòd va- imonia obyſſet, certam pecuniam edit hac condicione, vt ſi quid Fan-*

nius pro ſua parte ſerui interempti à Flauio exegiſſet, partem eius dimidiam Roſcio diſſolueret. Poſt triennium Fannius qui diceret ſe à Flauio nihil abſtuliſſe, Roſcium cum eo de tota re pro ſocietate decidiſſe, Roſcium in ius vocauit, & HS quinquaginta millia, dimidiam ſcilicet partem eius pecuniæ, quam Roſcius à Flauio abſtulerat, petijt, & ſponſione Roſcium laceßiuit, Ni ſibi ille HS IↃↃↃ deberet. Datus igitur iudex à Prætore fuit C. Piſo cum hac formula, Si pateret Roſcium Fannio HS IↃↃↃ debere, quod Cicero enumeratione cauſarum debitionis falſum eſſe docet: neque ſocietatis nomine quidquam à Roſcio peti poſſe probat. Corradus Ciceronem hanc cauſam egiſſe Cn. Pompeio & M. Craſſo. COS. anno poſt hũc ſexto inde putat, quod tũ C. Piſo prætor

r fuerit. ſed fallitur, qui ex Iudice
iuato prætorem facit. Hoc tempore
Roſcium fuiſſe defenſum ex ora-
ne cognoſcitur. in qua Roſciū Syl-
no tempore cum Flauio decidiſſe,
quadriennio poſt cauſam actam
iſſe aperte ſignificatur. Hoc anno
Hiſpania aduerſus Sertorium a-
rrima illa prœlia & maxima Su-
onenſe & Durienſe commiſſa ſunt.
uorum meminit Cicero pro Balbo.
vide Plutarchum in Pompeio.

Anno vrbis DCLXXVIII, Cice-
ronis XXXII COS. fuerunt,
L. OCTAVIVS. C. AV-
RELIVS COTTA.

DE his Cicero in Verrem. 3. Cum
L. Octauius, C. Aurelius COS.
des ſacras locauiſſent, neq; potuiſſet
mnia ſarta tecta exigere, neq; ij præ
ores, quibus erat negotiū datū, C. Sa
erdos, M. Cæſius: factū eſt S.C. quib•
de ſar•

de ſartis tectis cognitum & iudicatum non eſſet, vti C. Verres, P. Cœlius prætores cognoſcerent, & iudicarẽt. vbi vides, C. Sacerdotem, cui Verres in prætura vrbana & Sicilienſi ſucceſsit, hoc anno prætorem vrbanum fuiſſe. qui cum ſequenti Siciliam obtinuerit, & Cicero ante eum Quæſtor in Sicilia fuerit, prætore Sex. Peduceo, ſuſpicionem Corradi, qui Ciceronem hoc anno Quæstorem vrbanum, & inſequenti in Sicilia fuiſſe putauit, falſam eſſe omnes vident. Hic eſt igitur Sicilienſis annus, qui M. Tulliũ quæſtorem excepit, vt ipſe in Bruto ſcribit. Cum autem bini Quæstores in Sicilia ſingulis Prætoribus eſſent, Lilybætanus & Syracuſanus: Cicero Lilybætanus Quæstor fuit, vt Aſconius ſcribit, & Cicero ipſe pro Plancio oſtendit. Idem Aſconius ſcribit, Cice-

iceronem quæſtorem in Sicilia fuiſ-
prætore Sex. Peduceo. ipſe vero in
at. poſt reditum in Senatu ait, ſe pa
i M. Curtij quæſtorem fuiſſe. Acci-
bat autem ſæpe, vt vnus Quæſtor
orum Prætorum eſſet, vt Gruchius
.2. de Comitijs docet. De Quæſtura
ceronis Plutarchus ita ſcribit, Quæ
r creatus & ſortitus prouinciam
iciliam; cum in difficultate anno-
e, atque inopia rei frumentariæ ma
us frumenti numerus Romam eſſet
ittendus, Siculos initio offendit:
ſt, vbi diligentiam, iuſtitiam & co-
itatem eius experti fuerunt, maio-
s illi honores, quam vlli vnquam
rætori tribuerunt. De eadem ipſe
oratione pro Plancio, Non vereor,
quis audeat dicere, vllius in Sici-
quæſturam aut gratiorem, aut cla-
orem fuiſſe. frumenti in ſumma ca-
ritate

ritate maximum numerum miſeram: negotiatoribus comis, mercatoribus iuſtus, municipibus liberalis, ſocijs abſtinens, omnibus eram viſus in omni officio diligentiſsimus. excogitati quidam erant à Siculis honores inauditi. & in Verr. 7. Sic obtinui quæſturam in prouincia Sicilia, vt omnium oculos in me vnum coniectos arbitrarer: vt me, quæſturamq; meam, quaſi in aliquo orbis terræ theatro, verſari exiſtimarem: vt omnia ſemper, quæ iucunda videntur eſſe, non modo his extraordinarijs cupiditatibus, ſed etiam ipſi naturæ ac neceſſitati denegarem. Idem Verrina ſecunda ait, Siculos in quæſtura ſuæ innocentiæ, abſtinentiæq; periculum feciſſe. Eo tẽpore, vt Plutarchus ſcribit, multi Romani adoleſcentes, claris parentibus atq; honeſto loco nati,

apud

ud Siciliæ prætorem accuſati ſunt temperantiæ, & neglectæ diſcipli-e militaris. quos Cicero magná com-endatione defendit & conſeruauit.

Anno vrbis DCLXXIX, Cicero-nis XXXIII, COS. fuerunt,

L. LICINIVS LVCVLLVS.
M. AVRELIVS COTTA.

HIs Conſulibus Cicero annuo mu-nere Quæſturæ expleto è Sici- prouincia deceſſit. Habuit tum ationẽ Lilybæi, in qua Siculis mul- benignè promiſit, vt Aſconius ſcri-. Decedebat autem ea ſpe, vt ſibi pulum R. vltro omnia delaturum taret. at cùm caſu diebus ijs iti-ris faciendi cauſſa, Puteolos for- veniſſet, concidit pæne, cùm ex quidam quæſiſſet, quo die Roma iſſet, & nunquid in ea eſſet no-. quod ipſe pro Plancio narrat, &

Plu-

Plutarchus in vita ſcribit. Cum è Sicilia ſe recepiſſet, iam videbatur facultas illa dicendi eſſe perfecta, & habere maturitatem quandam ſuam, vt ait in Bruto. Fuit hoc anno Tribunuſpl. L. Quinctius, homo maxime popularis, & ad inflammandos animos multitudinis accommodatus: qui conciones quotidie ſeditioſas & turbulentas habebat, Cicero pro Cluentio. Hūc acta Sullæ reſcindere, ac Reip. ſtatum mouere & perturbare conantem Lucullus Conſul ab incepto deduxit, auctore Plutarcho in Lucullo. Hinc Macer apud Salluſtium, Lucullus quātis animis ierit in L. Quinctium, vidiſtis. Idem Quinctius patronus fuit Oppianici, qui hoc anno, Verre prætore vrbano, condemnatus eſt, Cicero pro Cluentio, & Aſconius in Verr. 2. Verrem his Conſulibus

præto-

rætorem vrbanum fuiſſe, cognoſci-
ur etiam Verrina ſeptima: vbi Cice-
o inquit, Nemo tam ruſticanus ho-
io L. Lucullo & M. Cotta COS. Ro-
iã ex vllo municipio vadimonij cau-
venit, quin ſciret, iura omnia po-
uli R. nutu atq; arbitrio Chelidonis
eretriculæ gubernari.

Hoc etiam tẽpore M. Antonius gra-
a Cottæ Conſulis, & Cethegi factio-
e in Senatu, curationem nactus to-
us oræ maritimæ, Siciliam & pro-
ncias omnes depopulatus eſt, & ad
xtremum inferens Cretenſibus bel-
m, re male geſta, morbo interijt, Aſ-
nius in Verr. Liuius lib. 97. Florus
. 3. ca. 7. Meminit Velleius & Ci-
ro Verr. 4. vbi M. Antonij infini-
m imperium dicit. Hic Antonius
ter fuit M. Antonij Triumuiri, qui
Plutarchi Antonio κρητικὸς mendo-

G ſe, pro

ſe, pro κρηλικὸς nominatur. Tum quoque Metellus & Pompeius in Hiſpania ab obſidione Calagurij oppidi depulſi, coacti fuerunt diuerſas regiones petere, Metellus vlteriorem Hiſpaniam, Pompeius Galliam, auctore Liuio lib. 93. Itaq; tũ Pompeius hiemauit in Gallia, cum M. Fonteius prætor eam prouinciam obtineret, vt Cicero pro Fonteio oſtendit.

Anno vrbis DCLXXX, Ciceronis XXXIV COS. fuerunt,

M. TERENTIVS VARRO LVCVLLVS. C. CASSIVS VARVS.

DE his Cicero pro Cluentio, Sed quæro à vobis, num iſtam legem ex iſto S.C.L. Lucullus conſul, homo ſapientiſſimus tulerit? num anno poſt M. Lucullus & C. Caſſius? Eoſdem Verrina tertia, M. Terentium & C. Caſ-

*Caßium nominat. à quibus lex frumẽ-
aria Terentia & Caßia lata fuit, de
ua Cicero Verrina quinta, & ſepti-
na. fuit enim M. Lucullus frater L.
Luculli in Terentiorum familiã ad-
ptatus. Hoc anno bellum in Italia à
ladiatoribus duce Spartaco excita-
ũ eſt, quod Cicero in Maniliana Ser-
ile vocat. de quo ſcripſi in vlt. caput
ibr. 5. Oroſij. Eodem tempore L. Lu-
ullus, qui conſul anno ſuperiore
ontra Mithridatem profectus erat,
d Cyzicum vrbem exercitum eius
ame ferróque deleuit, auctore Liuio
ibr. 95. Nam cùm totius impetus
elli ad Cyzicenorum mœnia conſti-
iſſet, eamque vrbem ſibi Mithri-
ates Aſiæ ianuam fore putauiſſet,
ua effracta & reuulſa, tota pateret
rouincia; perfecta ab Lucullo hæc
ũt omnia, vt vrbs fideliſsimorum*

G 2 ſocio-

ſociorum defenderetur, ut omnes copiæ regis diuturnitate obſidionis conſumerentur, ait Cicero pro Murena. eandem rem pro lege Manilia, & pro Archia commemorat.

Anno urbis DCLXXXI, Ciceronis XXXV COS. fuerunt,

L. GELLIUS POPLICOLA.

CN. CORNELIUS LENTULUS CLODIANUS.

De his Cicero in Verr. 4. Itaq; in Senatu continuo Cn. Lentulus & L. Gellius (Lucullus impreſſi libri Ciceronis mendoſe habent) Conſules faciunt mentionem, placere ſtatui, ſi Patribus conſcriptis videretur, ne abſentes homines in prouincijs rei fierent rerum capitalium. In eadē oratione M. Lollium Palicanum Tribunum pl. hoc anno fuiſſe cognoſcimus. quem laboraſſe, ut tribunicia poteſtas populo reſtitueretur, Aſconius

in Ver.

in Verrinam primam ſcribit. Hoc anno Lucullus Mithridatem in Pontum perſecutus, eum legionibus Romanis patefecit, qui ante populo R. ex omni aditu clauſus fuerat, vt ait Cicero pro lege Manilia, & pro Archia.

Anno vrbis DCLXXXII, Ciceronis XXXVI COS. fuerunt, CN. AVFIDIVS ORESTES. P. CORNELIVS LENTVLVS SVRA.

ORestes gentis Aureliæ cognomē eſt: ſed hic Oreſtes à Cn. Aufidio adoptatus, vt Cicero pro domo ait, Cn. Aufidius Oreſtes dictus fuit. Cn. Oreſtem, cum tribunuſ pl. eſſe non potuiſſet, Conſulē factum, ait Cicero pro Plancio. Idem prætor vrbanus fuit anno vrbis DCLXXVI, vt ex Valerio lib. 7. cap. 7. apparet. P. Lentulus cum Catilina coniurauit, atq; à Cicerone Conſule in carcere

ſtrangulatus fuit, vt inferius dicemus. Vnde Suræ cognomen inuenerit Plutarchus in Cicerone hoc modo exponit. Cum Sullanis temporibus Quæſtor magnam vim pecuniæ publicæ conſumpſiſſet atque perdidiſſet, Sulla id ægre ferens rationem ab eo in Senatu exegit. tum ille negligenter & cum contemptu progreſſus, rationem ſe redditurum negauit, ſuram autem præbiturum, ita vt pueri cõſueſſent, cum in pilæ luſione deliquiſſent. Hinc Sura cognominatus fuit. ſura enim Romanis eſt ea, quæ Græcis κνήμη *dicitur. Hactenus Plutarchus. Bellum ſeruile iam tertium annum cum Spartaco gerebatur, cum M. Craſſo prætori id mandatum, & ſex menſibus confectum fuit, vt Appianus libro primo extremo ſcribit. itaque Craſſo tum permiſſum Plutarchus*

chus ait, vt ouans vrbem iniret. Hinc Cicero in Piſonem; Craſſe pudet me tui. quid eſt, quod confecto formidoloſiſſimo bello, coronam illam lauream tibi tantopere decerni volueris à ſenatu? Exercitum eodem tempore ex Hiſpania in Italiam Pompeius reduxit, & quinq; millia fugitiuorum, qui è prælio aufugerant, interfecit, atq; ad Senatum, auctore Plutarcho, ſcripſit, Craſſũ acie gladiatores fudiſſe, ſe bellum radicitus ſuſtuliſſe. Hinc Cicero in Maniliana: Teſtis eſt iterum, & ſæpius Italia, quæ cum ſeruili bello tetro periculoſoque premeretur, ab hoc auxilium abſente expetiuit: quod bellum expectatione Pompeij attenuatum atque imminutum eſt, aduentu ſublatum ac ſepultum. Vltimo huius anni die pridie quàm conſulatum

iniret Pompeius adhuc eques Romanus ex Hiſpania procos. triumphauit, vt Velleius libr. 2 ſcribit. de quo triumpho Cicero pro lege Manilia, Quid tam incredibile, quàm vt iterū eques Romanus ex Senatusconſulto triumpharet?

Anno vrbis DCLXXXIII, Ciceronis XXXVII COS. fuerunt,

M. LICINIVS CRASSVS. CN. POMPEIVS MAGNVS.

Pompeium ex S.C. legibus ſolutum Conſulem ante factum, quàm vllum alium magiſtratum per leges capere licuiſſet, Cicero in Maniliana teſtatur. Numerus de ætate Pompeij apud Appianum mendo caret, contra atq; Sigonius putauit: reſpicit enim tēpus anni ſuperioris, quo Pompeius ante natalem ſuum Conſulatum petiuit. M. Tullius iam poſt quæſturam in plurimis cauſſis, & in principibus patro-

tronis quinquennium fere verſa-
s erat, vt ipſe in Bruto ſcribit. fuit-
e in admiratione, quòd ab iis quorũ
uſſas agebat, nulla dona aut mune-
, auctore Plutarcho, accipiebat. In
cauſsis fortaſſe fuerunt M. Tullij,
L. Vareni; quas Ciceronem ſcri-
as edidiſſe teſtimonio Quinctiliani
Priſciani cognoſcitur. In primis
tem, vt Plutarchus ait, Cicero eni-
it, cum C. Verrem hoc anno in iudi-
ım vocauit. nam in patrocinio Sici-
nſi maxime in certamen venit de-
natus Aedilis cum deſignato Con-
e Hortenſio, quod ipſe in Bruto
ibit. Tenuerat Verres ex prætura
ciliam prouinciam per triennium,
q; in ea fuerat libidinosè, auarè
ıdeliterq́; verſatus. quare cum tan-
m hoc anno L. Metellus ei ſuccede-
, repetundarum reus à Siculis po-
G 5 ſtula-

ſtulatus eſt: qui omnes, præter Syracuſanos & Mamertinos, M. Tullium, illo tempore florentem defenſionibus amicorum, ad accuſandum deſcẽdere compulerunt, iampridem illis neceſſitudine copulatum, quòd Quæſtor in Sicilia fuiſſet, & decedens multa ijs benigne promiſiſſet, vt Aſconius ait. Natus iam erat Cicero annos XXXVI. quod tempus legitimum erat ædilitatis petendæ. Certe P. Scipio Africanus minor, cum annos natus XXXVI ædilitatem peteret, Conſul à populo dictus eſt, Liuius lib. 50. Velleius. 2. Aedilitatem igitur ſuo anno petens Cicero, prior deſignatus eſt cunctis ſuffragijs populi, in orat. in Piſonem. Suſcepto patrocinio Sicilienſi, extitit Q. Cæcilius Niger, domo Siculus, vt Aſconius ſcribit. Plutarchus ait, hominem libertinũ fuiſ-

ſe, &

ſe, & Iudaicæ religioni obnoxium. vnde Cicero in eum dixit, Quid Iudæo cum Verre? Romani autem porcum non caſtratum Verrẽ nominant. In Plutarchi libris, in quibus ligitur, Βέῤῥην οἱ ῥωμαῖοι τὸν ἐκτετμημένον χοῖρον καλοῦσι, *negatio deeſt, & reſtitui debet,* τὸν μὴ ἐκτετμημένον *alioqui falſum eſſet, quod Plutarchus ſcribit. Cæcilius igitur cõtendebat, ſe potius accuſatorem conſtitui oportere, has afferens cauſſas: vnã, quòd à Verre læſus iure illi inimicus eſſet: alteram, quòd cum Quæſtor eius fuiſſet, crimina ſciret: tertiam, quòd Siculus pro Siculis ageret. Hinc, quia in publicis quæſtionibus, vt eſt libr. I. ad Herennium, legibus cauetur, vt ante, ſi reo commodum ſit, iudicium de accuſatore fiat, vtrum illi liceat accuſare, nec ne: diuinatio accuſatorum*

Cice-

Ciceronis & Cæcilij facta eſt. tum Ci- cero prim̃ã Verrinam de accuſatore conſtituendo dixit: in qua hac vſus eſt diuiſione. ſpectãdum, à quo maxi- me agi velint ij, quorũ de vltiõe quæ- ritur; à quo minime velit is, qui accu- ſatur, auctor Quinctilia. lib. 7. cap. 5. Victo Cæcilio, & accuſatione ad ſe delata, Cicero, cum inquiſitionis tẽ- pus in Siciliam poſtulaſſet dies CX, & cum L. Tullio fratre patruele to- tam prouinciam colligendis litteris in Verrem, & denuntiandis teſtimo- nijs peragraſſet diebus quinquagin- ta; Romam reuerſus, cum videret id agi, vt M. Glabrione prætore, & ab ijs iudicibus, qui tunc erant, ad alium annum, aliumq́; prætorẽ res tota tran ſiret, eriperetuŕq; ſibi reus patroci- nio Hortẽſij ac Metelli, qui tunc Con ſules futuri erant, hoc commentus eſt

ratio-

ationis, vt orationem longam præ-termitteret, neq; in criminibus decla-natione cumulandis tempus abſume-ret. ſed tantummodo citaret teſtes ad vnumquodq; crimen expoſitũ, & eos Hortenſio interrogandos daret, in-quit Aſconius. Vnde Quinctilianus lib.6.cap.6. Cicero ſummo conſilio vi-detur in Verrem vel contrahere tem-pora dicendi maluiſſe, quàm in eum annum, quo erat Q. Hortenſius con-ſul futurus, incidere. Conſilium ſuum ipſe Cicero Verrina ſecunda copioſe exponit. quæ præterea exhortatio-nem continet iudicum ad vere iudi-candum: minæ quoq; in aduerſarios diriguntur, omnia tentantes ad cor-rumpendum iudicium. qua oratione ipſe Verrina tertia hoc ſe aſſecutum fuiſſe ait, vt vna hora, qua cœpit di-cere, reo ſpem iudicij corrumpendi præ-

præcideret. primo autem die magno teſtium numero citato, alter dies amicis Verris & defenſoribus non modo ſpem victoriæ, ſed etiam voluntatem defenſionis abſtulit. nam, vt Aſconius ſcribit, arte Ciceronis ita eſt fatigatus Hortenſius, vt nihil, contrà quod diceret, inueniret. Itaque nobis, ait Cicero in Oratore, pro familiari reo ſummus orator non reſpõdit Hortenſius. dicendi enim facultatẽ Cicero Hortenſio nullam dedit nihil ipſe dicẽdo, ait Aſconius. et Plutarchus, ὅσον ἔλεγεν οὐκ εἰπὼν, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τρόπον τινὰ τοῦ μὴ εἰπεῖν. vbi aliquando ἐξ αὐτοῦ corruptum eſſe, atque pro eo ἐξευρὼν commodius legi poſſe putaui. ſed Adrianus Turnebus (cuius nomen, vt magiſtri de me optime meriti, mihi nunquam niſi honoris cauſſa vſurpandum eſt) anno ſuperiore litteris ſignificauit, τρόπον τινὰ ἐξ

αὐτοῦ

αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰπεῖν, eſſe, quodã modo abdicata eloquentia. Hæc prima actio, cuius quaſi prooemium tantum litteris mandatum eſt, quæ Verrina ſecunda numeratur, nouem diebus tranſacta eſt, Verrina tertia: eaq́ue Verres conuictus ſua ſponte in exilium diſceſſit, Aſconius. in quo exilio illum conſenuiſſe, donec à Triumuiris poſt Ciceronis mortem proſcriptus perijt, auctor eſt Lactantius lib. 2. cap. 4. & Seneca in Suaſorijs libr. 1. Proſcriptũ Verrem ab Antonio traditur, quòd Corinthijs ſe ei ceſſurum negauiſſet, Plinius libr. 34, cap. 2. Reliquas Verrinas quinque Cicero non dixit: ſed cum vellet omnem vim & rationem accuſandi in vno reo oſtẽdere, quinq; hos libros domi ſcriptos edidit: quos pro qualitate criminũ diuidens, anteactis vnũ dedit, crimini repetundarũ quat-

quattuor, vnum de iure dicendo, alterum de re frumentaria, tertium de ſignis, quartũ de ſupplicijs, Aſconius. Hi ſunt quinq; contra Verrem ſecundæ actionis libri, de quibus Fabius lib. II.*cap.*2. *& Tacitus in dialogo de Oratorib. Cicero etiã in Oratore Verrinam ſextam, quartum Accuſationis appellat. Itaq; in primo accuſationis libro, quæ eſt Verrina tertia, Cicero anteacta, id eſt ea crimina, quæ Verres ante præturã Sicilienſem in Quæſtura, Legatione, & Prætura vrbana commiſit, exponit. In ſecundo Accuſationis libro, quæ eſt Verrina quarta, explicantur crimina in Sicilia in iure dicendo cõmiſſa. Tertius liber eſt de frumenti criminibus, eaq́; oratio frumentaria à veteribus Grammaticis nominatur. Quartus liber, ſeu Verrina ſexta eſt de ſignis.*

Quin-

Quintus & vltimus de ſupplicijs. Verre damnato, vt Plutarchus tradit, cũ Cicero litẽ ei tricies HS æſtimaſſet, male audiuit, quaſi pecunia accepta de multa remiſiſſet. Apud Plutarchũ ἑβδομήκοντα πέντε μυριάδων, *eſt tricies ſeſtertium: ſiquidem* εἴκοσι πέντε μυριάδες *eſt, decies HS, vt idem in Antonio teſtatur. Verum Budæus in libris de Aſſe, & in Commentarijs cenſet in Plutarchi libris verbũ* τριακοσίων, *aut aliud deeſſe. Seſtertium quadringenties à Verre tantum repetitũ eſſe, Aſconius ſcribit. His Conſulibus tribuniciam poteſtatem reſtitutam eſſe, Salluſtius in Catil. ſcribit. idem eſt in epitoma lib. 97. apud Velleium lib. 2. & Plutarchum in Pompeio. Hinc Q. Cicero lib. 3. de legib. ait, Pompeium noſtrum ceteris rebus omnibus ſemper ampliſsimis ſummiſq; effero laudi-*

bus;de tribunicia poteſtate taceo: nec enim reprehendere libet, nec laudare poſſum. Poſt iudicia à Sulla cõſtituta, Senatus iam ex lege Cornelia per decem annos turpiter iudicauerat, ita vt iudiciorum leuitate ordo quoque alius ad res iudicandas poſtularetur. hoc igitur anno L. Aurelius Cotta prætor legem ad populum tulit, vt ſenatores cum equitibus & tribunis ærarijs iudicarent, Cicero Verrina prima, & Aſconius in eandem. Liuius lib. 97. & Velleius. 2. Eodem anno Cenſores fuerunt L. Gellius Poplicola, & Cn. Cornelius Lentulus. de quibus Cicero pro Cluētio. Lentuli cenſoris meminit etiam Verrina ſeptima, pro Flacco, & pro domo.

Anno vrbis DCLXXXIIII, Ciceronis XXXVIII COS.
fuerunt,

Q. Hor-

Q. HORTENSIVS. Q. CAECILIVS METELLVS CRETICVS.

DE his Cõſulibus Cicero pro Cluentio, Tum interim Hortenſio, Metello COS. *vt hunc Oppianicum aliud agentem, ac nihil eiuſmodi cogitantem ad hanc accuſationem detraheret, inuito deſpondit ei filiam ſuam. Hoc anno Cicero ædilis curulis fuit. ædiles autem* ἀφ᾽ ἑνὸς ὧν πράττουσιν ἔργων, ἱερῶν τόπων ἐπιμεληταὶ καλοῦνται. *id eſt ab vna parte ſui muneris quaſi curatores ædiũ dicti ſunt, Dionyſius Halicarnaſſeus libr. 6. vbi addit eos à Græcis* ἀγορανόμους *dici, quod magnã partẽ illis ſimiles ſint. de ædilitate ſua Cicero Verrina ſeptima ita ſcribit: Nunc ſum deſignatus ædilis: habeo rationẽ, quid à populo R. acceperim: mihi ludos ſanctiſſimos maxima cum ceremonia Cereri, Libero, Liberæq;*

faciendos: mihi Floram matrem populo plebiq́; R. ludorum celebritate placandam: mihi ludos antiquiſſimos, qui primi Romani ſunt nominati, maxima cum dignitate ac religione Ioui, Iunoni, Mineruæq́; eſſe faciũdos: mihi ſacrarum ædium procurationẽ, mihi totam Vrbem tuendam eſſe commiſſam: ob earum rerum laborem & ſolicitudinem fructus illos datos, antiquiorem in ſenatu ſentẽtiæ dicendæ locum, togam prætextam, ſellam curulem, ius imaginis ad memoriam poſteritatemq́; prodendam. hinc etiã pro Murena, ſe ædilem trinos ludos feciſſe, ait. Idem libr. 2. de Officijs pro amplitudine honorum, quos cunctis ſuffragijs adeptus eſſet ſuo anno, exiguum ſumptum ædilitatis ſuæ fuiſſe tradit. Aduexerunt tum & attulerũt Siculi multa ex inſula ad Ciceronem

ædi-

ædilem: quorum ille nihil in ſuũ quæ-ſtum contulit: tantum liberalitate hominum ad annonam leuandam vſus eſt, auctore Plutarcho. Collega Ciceronis in ædilitate fuit M. Cæſonius, vt ipſe Verrina ſecunda, & Aſconius teſtantur. Scio Paulum Manutium in Aſconium ſcribere, hunc magiſtratum cum Tullio non Cæſonium, ſed C. Antonium geßiſſe: verũ vnde id didicerit, equidem ignoro. Hoc anno Lucullus vrbem ex Tigranis regno cepit, cuius meminit in Maniliana Cicero. Cum enim pridie Nonas Octobris magnum numerum hoſtium exigua manu ad Tigranocertã viciſſet, deinde vrbem cepit, Plutarchus in Lucullo, Dio lib. 35. Eodem anno M. Pupius Piſo de Hiſpanis triumphauit, Cicero in Piſonem, & Aſconius. His quoque Conſulibus templum Io-

uis in Capitolio, quod incendio conſumptum, ac refectum erat, à Q. Catulo dedicatum eſt, Caſsiodorus, & Liuius lib. 98. Tacitus lib. 19. Plinius lib. 7. cap. 43. Cicero etiam Verrina ſexta, Capitolium à Q. Catulo magnificẽtius eſſe reſtitutum, quàm fuerit, ait. Circa idem tempus M. Tullius pro Fonteio dixiſſe videtur. Tenuerat is prouinciam Galliam prætor per triẽniũ, vt ſupra ad annũ DCLXXIX annotaui. Reuerſus autem Romam repetundarum reus factus eſt à Gallis, quòd Fonteio prætore ære alieno prouincia fuiſſet: quæſtũ ipſe ex viarum munitione feciſſet, & portorium vini inſtituiſſet. Accuſauit eum M. Plætorius, ſubſcriptore M. Fabio. defendit M. Cicero circa hoc tempus, cũ iam equites cum ſenatoribus ex lege Aurelia iudicarent, quod Orationis ver-

verba oſtendunt. Sequitur oratio pro A.Cæcina: cuius tempus incertum, argumentum vero tale eſt. M.Fulcinius Tarquinienſis Ceſenniæ vxori moriens vſumfructum omnium bonorum ſuorum legauit, vt frueretur vna cum filio herede inſtituto. Filio mortuo & auctione bonorum conſtituta, Ceſennia fundum ex ijs bonis emere de ſententia amicorum conſtituit: idq; negotium Sex. Aebutio dedit. cui fundus, pecunia Ceſenniæ emptus, fuit addictus. Ceſennia cum nō multo poſt A.Cæcinæ nupſiſſet, eumq; heredem feciſſet, deceßit. Tum Aebutius fundum illum, quem mandato Ceſenniæ emerat, ſuum eſſe dixit. Itaq; conſtitutum fuit, quo die in rem præſentem veniretur, vt cum Cæcina de fundo eſſet deiectus, interdictum à prætore poſtularet. Verum Aebutius fundo oc-

cupato, Cæcinam in eum ingredi conantem coactis armatiſq; hominibus per vim aditu ingreſſuq; prohibuit. Repulſus Cæcina interdictum de armatis hominibus à Dolabella prætore impetrauit, vt vnde deiectus eſſet, eò reſtitueretur. Aebutius reſtituiſſe ſe dixit: in eamq; rem ſponſio facta eſt. de qua Recuperatores à prætore dati cognouerunt. Tota quæſtio definitionis eſt, An interdicto de vi teneatur etiam is, qui non deiecit de fundo, ſed ab eius ingreſſu prohibuit? de qua re Cicero in Bruto, Tota mihi cauſa pro Cæcina de verbis interdicti fuit: res inuolutas definiendo explicauimus, ius ciuile laudauimus, verba ambigua diſtinximus.

Anno vrbis DCLXXXV Ciceronis XXXIX, COS. fuerunt,
L. CAECILIVS METELLVS.
Q. MARCIVS REX.

De

DE his Conſulibus Cicero in Piſonem: Aude nũc o furia de tuo dicere. cuius fuit initium ludi Compitalitij, tum primum facti poſt L. Metellum & Q. Marcium COS. contra auctoritatem huius ordinis. Ita enim recte Paulus Manutius nomina mendoſa reſtituit. Idem Manutius hoc anno epiſt. 4. lib. 1. ad Atticum ſcriptã putat: in qua de L. Ciceronis morte agit. Hoc anno P. Clodius Luculli exercitum in Niſidis vrbis obſidione ſolicitauit, auctore Dione lib. 35. meminit Cicero de Haruſpicum reſp.

Anno vrbis DCLXXXVI, Ciceronis XL COS. fuerunt,

C. CALPVRNIVS PISO.

M'. ACILIVS GLABRIO.

HI Conſules nominantur à Cicerone lib. 12. ad Att. et Philippica ſecunda. quibus C. Triarius legatus

Luculli à Mithridate victus fuit, vt Dio, Plutarchus & Appianus ſcribunt. Ceciderunt tum cẽturiones CL, tribuni XXIIII, teſte Appiano. Hæc eſt illa calamitas, quam Cicero in Maniliana tantam fuiſſe ait, vt eã ad aures L. Luculli nõ ex prœlio nuntius, ſed ex ſermone rumor afferret. hic in ipſo illo malo, grauiſsimaq; belli offenſione L. Lucullus, qui tamen aliqua ex parte ijs incõmodis mederi fortaſſe potuiſſet, veſtro iuſſu coactus, quòd imperij diuturnitati modùm ſtatuendum veteri exemplo putauiſtis, partem militum, qui iam ſtipendijs confectis erant, dimiſit, partẽ Glabrioni tradidit: hactenus Cicero. Confectis ſtipendijs erant milites Valeriani, οὐαλλέριοι οἱ τῆς στρατείας ἀφεθέντες, *vt Dio loquitur. qui addit, turbã etiam tum factam, cum milites Aci-*

lium

lium Conſulem, qui vt Lucullo ſuccederet, miſſus erat, aduentare audiuerunt. atq; Acilius Glabrio eſt, quem Cicero in Maniliana Lucullo ſuccurriſſe ait. Huc pertinẽt verba illa Salluſtij, quæ ex lib. 5. hiſtor. apud Priſcianum libr. 18. leguntur: Legiones Valerianæ, comperto lege Gabinia Bithyniam & Põtum datam, ſe miſſos eſſe. Fuit enim hoc anno Tribunuſpl. A. Gabinius: qui, cum piratæ non ſolum maria, verũ etiam oras maritimas ſuis latrocinijs infeſtas redderent, vt præter hiſtoricos Cicero in Maniliana ait, de vno imperatore cõtra prædones cõſtituẽdo legem initio ſui tribunatus promulgauit. vnde idẽ poſt reditum de Gabinio inquit; Qui in magiſtratu niſi rogationem de piratico bello tuliſſet, profecto & egeſtate & improbitate coactus piraticã ipſe

ipſe feciſſet. Tum Hortẽſius in ſenatu contra Gabinium grauiter, ornateq́; dixit. Q. Catulus, cum ex populo R. quæreret, ſi in vno Pompeio omnia ponerent, ſi quid de eo factum eſſet, in quo ſpem eſſent habituri; cœpit magnum ſuæ virtutis fructum ac dignitatis, cum omnes prope vna voce, in eo ipſo ſe ſpem habituros eſſe dixerũt. hæc Cicero pro lege Manilia. vbi ait etiam, Pompeium hoc bellum piraticum, quod ipſe cum Salluſtio maritimum nominat, extrema hieme apparaſſe, ineunte vere ſuſcepiſſe, media æſtate confeciſſe. Inter Gabinij collegas fuit L. Roſcius Otho. quem Cicero pro Murena ait reſtituiſſe equeſtri ordini non ſolum dignitatem, ſed etiam voluptatem. Tulit enim hoc anno tribunuſpl. legem, vt equitibus Ro. in theatro quattuordecim gradus proximi aſ-

mi aſsignarentur, auctor Liuius lib. 99. & Dio lib. 36. de eadem lege Aſconius in Cornelianam ita ſcribit: Roſcia eſt, qua L. Roſcius Otho biennio ante confirmauit, vt in theatro equitibus Romanis XIII I ordines ſpectandi gratia darentur. Meminit eiuſdem Tacitus lib. 15. Horatius in Epodo, & epiſt. 1. lib. 1. & Iuuenalis Saty. 3. Tu vide Xylandrum in Annotationibus in Plutarchi Ciceronem. in quas ea tranſtulit, quæ ante bienniũ ad ipſum pro noſtra amicitia miſeram. Eodem anno, cùm magnus ambitus eſſet, C. Cornelius Tribunus-pl. is, qui biennio poſt maieſtatis reus à Cicerone defenſus eſt, legem de ambitu tulit, in qua grauiſsimis pœnis crimen hoc ſanxit. quare ſenatus Conſulibus mandauit, vt huic rei moderarentur. qui tum legem tulerunt, au-

ctore

ctore Dione, vt eorum, qui ambitus conuicti eſſent, nemini aut magiſtratum gerere, aut in ſenatu eſſe liceret, addita etiam multa pecuniaria. Hæc eſt lex Calpurnia de ambitu, quam ſeueriſſime ſcriptam fuiſſe, Cicero pro Murena ait. Indicta erant tum Comitia, ante quæ, vt Dio ſcribit, nihil ſciſcere licebat: ſed cum interim candidati multa nefaria facerent, cædeſque fierent, Senatus decreuit, vt ante comitia lex illa de ambitu perferretur, & Conſulibus præſidium daretur. excitauit etiã turbas Cornelius, vt Dio & Aſconius ſcribunt. ob quas cum dilata comitia eſſent, Cicero ter prætor primus centurijs cunctis renuntiatus eſt, vt ipſe in Maniliana teſtatur. Licebat autem ei præturam petere hoc tempore, biennio poſt ædilitatem. vide epiſt. 25. lib. 10. Famil.

In

In præturæ petitione competitores illuſtres multos cum haberet, prætor primus deſignatus eſt, auctore Plutarcho. ipſe præterea in Bruto, ſe & prætorem primum & incredibili populi voluntate eſſe factum ait, idem in Piſonem confirmat. Cicero igitur prætor primus, id eſt primo loco factus fuit ex octo illis, qui tum fiebāt. Prætores cum Cicerone deſignati ſeptem hi fuerunt, Q. Voconius Naſo, M. Plætorius, C. Flaminius, C. Orchinius, C. Aquillius Gallus, P. Caſſius, & C. Antonius, Cicero pro Cluentio, & Aſconius. De comitijs prætorijs agit Cicero epiſto. 8. & 9. libr. 1. Att. quæ hoc anno ſcriptæ fuerunt. in nona, candidatos omnibus iniquitatibus exercitos fuiſſe teſtatur. Extremo huius anni menſe, a.d. IV. Id. Decem. (quem diem Tribunis pl. ineundo

magi-

magiſtratui ſollēnem fuiſſe, ex Liuio & Dionyſio patet) C. Manilius tribunatu inito, poſt pauculos dies ſubnixus libertinorum & ſeruorum manu legem tulit, vt libertinis in omnibus tribubus ſuffragium eſſet, auctor Aſconius in Cornelianā & Milonianam. atque hoc Dio lib. 36. ita ſcribit, τοῦ ἔθνους τοῦ τῶν ἀπελευθέρων ἔν τε τῇ ἐσχάτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ, καὶ πρὸς ἑσπέραν, παρασκευάσας τινὰς ἐκ τοῦ ὁμίλου, ψηφίσασθαι μετὰ τῶν ἐξελευθερωσάντων σφᾶς ἔδωκεν. *quorum verborum ſententia, à docto Interprete non ſatis bene expreſſa, hæc eſt, Manilius libertinis extremo anni die ſub veſperam cōparatis nonnullis è multitudine, lege lata dedit, vt cum patronis ſuis ſuffragia ferrēt.*

Anno vrbis DCLXXXVII, Ciceronis XLI COS. fuerunt,

M'. AIMILIVS LEPIDVS.
L. VOLCATIVS TVLLVS.

Hos

HOs Conſules nominat Cicero in Catil.1.& pro Sylla. His Conſulibus Cicero Kal.Ianuarij præturam inijt, quam hoc anno geßit. Indicat Aſconius in Cornelianam, Sequenti, inquiens, anno M'.Lepido, L.Volcatio COS. quo anno prætor Cicero fuit, reum Cornelium duo fratres Cominij lege Cornelia de maieſtate fecerunt. Indicat idem Cicero pro Cœlio: Fuit aßiduus mecum prætore me: non nouerat Catilinam: Africam tum prætor ille obtinebat. ſecutus eſt annus: cauſſam de pecunijs repetundis Catilina dixit. Quare ſi Catilina cauſam de pecunijs repetundis anno ſequēte Cotta & Torquato COS. dixit, vt ex Aſconio, & oratione pro Sylla cognoſcitur, hoc anno, quo ille Africā obtinuit, Cicero prætor Romæ fuit. quod Dio exponens res geſtas huius

I anni

anni diſerte ſcribit. Prætor Cicero quæstioni de pecunijs repetundis præfuit. vt ipſe pro Rabirio Poſtumo ita confitetur: Accuſaui de pecunijs repetundis, iudex ſedi, prætor quæſiui. & pro Cornelio: Poſtulatur apud me prætorem primum de pecunijs repetundis. idem oſtendit pro Cluentio: vbi quæstionem de pecunijs repetundis ſuam vocat. Iudicia Cicero, vt Plutarchus ſcribit, viſus fuit castè, integreq́; exercere. De Licinio Macro Idem memoriæ proditum ait, eum, qui & ipſe multum in ciuitate poterat, & Craſſo patrono vtebatur, cum de pecunijs repetundis apud Ciceronē prætorem accuſatus eſſet, & iudices adhuc ſententias ferrent, fretum ſua potentia & ſtudio amicorum domum abijſſe, & caput ſtatim totondiſſe, ſumptaq́; veſte pura tanquam victo-

rem

rem in forũ reuertiſſe.ſed cum Craſſus in veſtibulo occurrens, eum omnibus ſentẽtijs damnatũ eſſe, dixiſſet, reuerſum accubuiſſe, atque ita deceſsiſſe, aiunt. quæ res Ciceroni, vt qui iudicia magna cũ diligẽtia exerceret, gloriã peperit. hactenus Plutarchus. Valerius Max. lib. 9. cap. 12. rem paullo aliter narrat. Cicero autem epiſt. 3. lib. 1. Att. quam hoc anno prætor ſcripſit, Nos, inquit, hic incredibili ac ſingulari populi volũtate de C. Macro trãſegimus: cui cùm æqui fuiſſemus: tamen multo maiorem fructum ex populi exiſtimatione illo damnato cepimus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſemus. Kal. Ianuarij huius anni C. Manilij lex de libertinis S. C. damnata fuit, auctore Dione. Tum Manilius, vt Pompeij gratiam colligeret, legem promulgauit,

vt Pompeio, qui tum in Cicilia belli maritimi reliquias perſequebatur, Bithynia, Phrygia, Lycaonia, Galatia, Cappadocia, Cilicia, Colchis, Armenia minor cum omni apparatu belli piratici, & copijs omnibus, quæ ſub Lucullo meruerant, bellumq́; Mithridaticum, quod Lucullus iam annis ſeptem geſſerat, committeretur, Plutarchus in Pompeio, Appianus in Mithridatico, Dio lib. 36. Hanc legem promulgatam Q. Catulus & Hortẽſius viri conſulares de more diſſuaſerunt, Cicero prætor ſuaſit oratione, quæ pro lege Manilia extat. qua bellum Mithridaticum & genere neceſſarium, & magnitudine periculoſum, Cn. Pompeio, in quo ſumma eſſet ſcientia rei militaris, virtus, auctoritas, & felicitas, tranſmittendum eſſe perſuaſit. Eodem anno A. Cluentius

Ha-

Habitus veneficij à T. Atio accuſa-tus, à Cicerone prætore apud Q. Voconium defenſus fuit. Veneno ſuſtuliſſe cum alios nõnullos, tum Oppianicum vitricum ſuum arguebatur. ſed Cicero antequam ad hoc crimen veniat, Cluentium longa defenſione primum de falſa infamia purgat. Cum enim Oppianicus ante annos octo Lucullo & Cotta COS. vt ſupra demonſtrauimus, a Cluentio accuſatus & condemnatus eſſet, defenſor eius L. Quinctius rem in inuidiam adduxit, cum diceret, pecuniam in iudicio fuiſſe verſatam: & cum incertum eſſet, ex qua parte eſſet profecta, populus R. non credidit ab Oppianico datam, quia damnatus erat, & errore multorum in falſo crimine Cluẽtius fuit, vt ſcribit Aſconius in Verr. 2. Hoc tempore Ciceronem etiam pro M. Fundanio,

& Q. Gallio dixiſſe, Carolus Sigonius in Fragmentis Ciceronis annotauit: ſed de oratione pro Gallio diſſentio. M. Ciceronem etiam cum prætura fungeretur ſcholam M. Antonij Gniphonis frequentaſſe, Tranquillus de illuſtrib. Grammaticis auctor eſt. Cum P. Vatinius, patronus aſper, & magiſtratuum contemptor, ſtrumis oppletum collum haberet, ac coràm a Cicerone prætore aliquid peteret, idq; ille non concederet, ſed diu deliberaret, dixit; ea de re ſe, ſi prætor eſſet, nihil dubitaturum. cui Cicero, At ego tantum collum non habeo. Extremo menſe huius anni, cum Ciceroni adhuc biduum aut triduum præturæ ſupereſſet, Manilium quidam de pecunijs repetundis apud ipſum poſtulauit. Studebat Manilio populus, quòd propter Pompeium, cui amicus erat,

accu-

accuſari videretur. cum igitur Manilius vnum diem petijſſet, ac Cicero tantum inſequentem dediſſet, populus indigne tulit: quòd mos eſſet, vt decem minimum dies prætores reis darent. quare productus in concionem à Tribunispl. ibiq́; accuſatus, cũ rogaſſet, vt audirent, dixit, ſe, qui in reos ſemper, quantum leges permitterent, comis & humanus fuiſſet, indignum iudicaſſe, non eundem ſe Manilio præſtare. itaq; ei diem, quem vnum prætor in ſua poteſtate haberet, dedita opera præfiniuiſſe: cum non ſit eius, qui rei cauſſam adiuuare velit, ad alium magiſtratum iudicium rejcere. hác oratione animi populi ita commutati ſunt, vt Ciceronem lætis acclamationibus proſecuti rogarent, vt Manilij patrociniũ ſuſciperet. quod ille præſertim ob Pompeium abſen-

tem cupidè recepit: magnaq; vi orationis in ſtudioſos potentiæ paucorum & Pompeij inuidos inuectus eſt. Hactenus Plutarchus: Dio autem de eadem re in hanc ſententiam ſcribit: Cum homines nobiles Manilio accuſationem comparaſſent, isq; in hoc incumberet, vt dies ſibi prorogaretur, Cicero prætor & quæſtionis iudex præter alia, quæ contra Manilium fecit, vix in poſterum diem iudicium diſtulit, anni & præturæ exitum prætexens. quod cum multitudo indigne ferret, in concionem venit, coactus à Tribunis pl. Senatumq; *inſectatus Manilij cauſſam defenſurum ſe promiſit.* Sed *quo minus hoc iudicium fieret, Dio tumultum in cauſſa fuiſſe ait. quem breui expediam.* Co*mitia Conſularia hoc anno habente L. Volcatio Tullo, Conſules deſignati fue-*

fuerunt P. Autronius Pætus & P. Cornelius Sulla. deſignatos iam L. Cotta & L. Torquatus lege Calpurnia de ambitu, de qua diximus, accuſarunt & damnarunt, atq; ad ſe magiſtratum tranſtulerunt, vt Cicero in orat. in toga candida, Aſconius, Salluſtius & Dio teſtantur. Cicero quoq; lib. 2. de Finib. ait, L. Torquatum ado leſcentulum eripuiſſe P. Sullæ conſulatum, & ad patrem ſuum retuliſſe. Eodem tempore Catilina, cum de pro uincia Africa deceßiſſet petiturus conſulatum, pecuniarum repetundarum reus factus prohibitus fuit petere, auctore Salluſtio & Aſconio. Tum contra Remp. coniurauerunt pauci: in quibus à Salluſtio P. Autronius, L. Catilina & Cn. Piſo numerantur. Dio & Suetonius illis addunt P. Sullam, nec diſſentit Liuius lib. 101. *quo no-*

mine Sulla poſt annos quattuor a L. Torquato accuſatus ab Hortẽſio & Cicerone defenſus fuit. Hi circiter Nonas Decem. conſilio cõmunicato, parabant in Capitolio Kal. Ian. Cottam & Torquatum COS. interficere. ea re cognita, in Nonas Febr. conſilium cædis tranſtulerunt. ſed neq; tum cædes facta eſt, quod Catilina ſignum coniuratis prius, quàm parati eſſent, dederit, Salluſtius & Aſconius.

Anno vrbis DCLXXXVIII, Ciceronis XLII COS. fuerunt,

L. AVRELIVS COTTA. L. MANLIVS TORQVATVS.

H*Orum Conſulum meminit Cicero Agraria ſecunda. & in Catil. 3. his verbis: Memoria tenetis, Cotta & Torquato COS. complures in Capitolio turres de cælo eſſe percuſſas, cum & ſimulacra deorum immortalium depulſa ſunt, & ſtatuæ veterum*

terum hominum deiectæ,& legũ æra liquefacta. tactus eſt etiam ille, qui hanc vrbem condidit, Romulus.& cet. Eadem prodigia Cicero in ſecundo de Cõſulatu Vraniam Muſam narrantem fecit verſibus elegantiſsimis, qui extant lib.1.de Diuinat.de iiſdem Obſequens,& Dio lib.37. M.Tullius ex prætura in prouinciã ire noluit, vt ipſe pro Murena teſtatur: ſed cũ anno ſequente Conſulatũ petere cogitaret, hoc tẽpore prenſabat. qua de re agit in epiſt.1.lib.1.ad Att. quã hoc anno ante comitia Conſularia Attico ſcripſit. His Cõſulibus Cicero C.Cornelium de maieſtate apud Q. Gallium prætorem quatriduo defendit. quas actiones in duas oratiões collatas edidit, auctore Aſconio. apud quẽ reliquiæ orationũ extãt. Eodẽ anno, vt Dio lib.37. ſcribit, C.Papius Tribunuſpl. legẽ tulit, ne

quis

quis peregrinus in vrbe eſſet. hinc Cicero lib. 3. de Officijs: Male etiam qui peregrinos vrbibus prohibent, eosq́; exterminant, vt Pennus apud patres noſtros, Papius nuper. hanc legem Papiam nominat idem pro Archia. eandem intelligit in agraria prima, cum inquit: Simillime atq; in illa lege, qua peregrini Roma eijciuntur, Glaucippus excipitur. Hoc quoq; anno Catilina accuſatus eſt repetundarum à P. Clodio adoleſcente, Cicero pro Cœlio, & Aſconius. Reo de pecunijs repetundis Catilinæ aduocatus fuit Torquatus Conſul, pro Sulla. Clodius accuſator à Catilina pecuniam accepit, vt turpiſſime præuaricaretur, de Haruſp. reſp.

Anno vrbis DCLXXXIX, Ciceronis XLIII COS. fuerunt,
L. IVLIVS CAESAR. C. MARCIVS FIGVLVS.

Hos

HOs Conſules nominat Cicero pro Sulla. iiſdē ſe filiolo auctum ſcribit libr. I. *ad Att. Quia vero annus XLIII legibus Romanis Conſularis fuit, vt Cicero Philip.5. oſtendit, ideo Cicero hoc anno Conſulatum petiuit. de quo pro Cœlio inquit: Deinceps fuit annus, quo ego Conſulatum petiui. In Conſulatus petitione ſex competitores Cicero habuit, P. Sulpicium Galbam, L. Sergium Catilinam, C. Antonium, L. Caßium Longinum, Q. Cornificium, & C. Licinium Sacerdotem. de quibus Aſconius in orat. in toga cand. & Q. Cicero de petitione COS. Cum autem in dies licentia ambitus augeretur propter præcipuā Catilinæ & Antonij audaciam, cenſuerat Senatus, vt lex ambitus aucta etiam cum pœna ferretur. cui rei cum Q. Mucius Oreſtinus Tribunus pl. inter-*

ter-

terceſsiſſet, grauiter Senatu inter-
ceſsionẽ ferẽte, Cicero ſurrexit, atq;
in coitionẽ Catilinæ & Antonij inue-
ctus eſt, habita oratiõe in toga candi-
da. Vtebatur enĩ hoc tẽpore magiſtra-
tũ petens candida toga, quã Polybius
lib. 10. τήβενναν λαμπρὰν *nominat. Cati*
lina iã cõuocatis ijs, quibus maxima
neceſsitudo, & plurimũ audaciæ ine-
rat, conſiliũ ſuũ expoſuerat: quod per
Fuluiã in vulgus prolatũ inprimis ſtu
dia hominũ accendit ad Conſulatum
mandandũ M. Tullio Ciceroni, vt Sal
luſtius ſcribit. Itaq;, ait Aſconius, Ci-
cero Conſul omniũ cõſenſu factus eſt:
Antonius pauculis centurijs Catilinã
ſuperauit. & ipſe in Piſonẽ: Me cũcta
Italia, me omnes ordines, me vniuer-
ſa ciuitas nõ prius tabella, quàm voce
priorẽ Conſulẽ declarauit. item Agra-
ria ſecũda: Eſt illud ampliſsimũ, quòd

hoc

hoc honore ex nouis hominibus primũ me multis poſthabitis affeciſtis, quòd prima petitiõe, quòd anno meo: ſed tamẽ magnificẽtius, atq; ornatius eſſe illo nihil poteſt, quod meis comitijs nõ tabellam vindicẽ tacitæ libertatis, ſed vocẽ viuã præ vobis indicẽ veſtrarũ erga me voluntatum ac ſtudiorum tuliſtis. itaq; me non extrema tribus ſuffragiorum, ſed primi illi veſtri concurſus, neq; ſingulæ voces præconum, ſed vna voce vniuerſus populus R. conſulem declarauit. Hoc anno Ciceronem Q. Gallium de ambitu defendiſſe vt putem, Aſconius facit: qui in orat. in toga candida ſcribit, poſtea defenſum eſſe Gallium. Prætor fuerat anno ſuperiore: hoc vero tempore de ambitu accuſatus fuit, quòd, præturæ cãdidatus cum eſſet, gladiatorium dediſſet, auctor Aſconius. Eodem

dem

dem anno illud memoria dignum acciſſe Dio ſcribit, quòd is qui Sullæ iuſſu Lucretium occiderat, & alius, qui multos proſcriptos interfecerat, rei inter ſicarios facti, & cõdemnati ſunt auctore inprimis Iulio Cæſare. Vbi L. Bellienum, & L. Luſcium ſignificari, ex Aſconio in orat. pro Ligario ſcripſi. Vbi Cicero ait, Sullanã crudelitatem à C. Cæſare eſſe vindicatam. Cæſar enim hoc anno in exercenda de ſicarijs quæſtione eos quoq; ſicariorum numero habuit, qui proſcriptione ob relata ciuium Romanorum capita pecunias ex ærario acceperant, auctore Suetonio. Neq; ſolum hoc præter opinionem multitudinis accidiſſe Dio ait, verum etiam quòd Catilina, qui permultos à Sulla proſcriptos occiderat, in iudicium adductus & abſolutus fuit. atq; hoc eſt illud

lud iudicium, in quo Catilinæ Torquatum non adfuiſſe, cum adeſſent ceteri, Cicero pro Sulla dicit. Catilinam à L. Lucullo reum inter ſicarios factum poſt repulſam, Aſconius ſcribit. Extremo huius anni menſe P. Seruilius Rullus Tribunuſpl. inito magiſtratu legem agrariam promulgauit, vt decemuiri ſummo cum imperio crearentur, qui in ſua poteſtate Italiam totam, Syriam vniuerſam, eaq; omnia, quæ virtute Pompeij recens imperio Romano adiecta erant, haberent; vēderent quidquid publicum populi R. eſſet; iudicarent de omnibus, de quibus ipſi vellent; exules eijcerent, colonias deducerent, pecuniam ex ærario caperent, milites, quot opus haberent, conſcriberent & alerent. Hæc capita legis agrariæ Plutarchus in Cicerone re-

cenſet: ipſe in orationibus plura habet, ſed quæ huc pertineant.

Anno vrbis D C X C, Ciceronis XLIIII COS. fuerunt,

M. TVLLIVS CICERO.

C. ANTONIVS.

KAl. Ianuarij Cicero ſe Remp. accepiſſe plenam ſolicitudinis, plenam timoris, in qua nihil eſſet mali, nihil aduerſi, quod non boni metuerent, improbi expectarēt, ait Agrar. 2. Nam tribuni pl. vt Dio ſcribit, nacti Antonium moribus ſibi ſimillimū, partim liberos eorum, qui à Sulla pro ſcripti honorū petitione priuati erāt, ad magiſtratus adducebant, partim P. Pæto, & Cornelio Sullæ, qui cum ipſo damnatus fuerat, ſenatoriam dignitatē reſtituebant, atq; vt magiſtratus gerere poſſent permittebant: alij nouas tabulas proponebāt, alij legem ferebant de agris diuidendis per.

Ita.

Italiam, & ditiones, quæ populi R. imperio parebãt. Hactenus Dio. Multa Antonius collega Ciceronis, in Rep. moliebatur. fauebat legi agrariæ, & Catilinæ familiaris ab eius conſilijs non erat alienus. quod Cicero pro Sextio & in Piſonem, Salluſtius, Plutarchus & Dio ſignificant. Hunc igitur Cicero patientia & obſequio ſuo primum mitigauit, atq; ita de lege agraria cœpit agere. Kalendis Ianuarij inito Conſulatu Senatũ & bonos omnes legis agrariæ, maximarumq; largitionum metu liberauit, vt ipſe in Piſonem ait. Tum primam orationem conſularem habuit in Senatu, ep. I. lib. 2. ad Att. atq; hæc eſt oratio prima contra Rullum, cuius pars extat, in qua diſputat cõtra venditionem rerum publicarum, emptionem agrorum, & deductionem co-

loniarum. Hac oratione Plutarchus auctores legis ita perterritos fuiſſe ait, vt nihil contra dixerint. cum deinde ijdem Conſules in concionem vocarent, Cicero populo R. diſceptatore vti non dubitauit: ſed cum ſenatum ſe ſequi iußiſſet progreſſus ſecundam orationem Conſularem ad populum de lege agraria dixit. in qua legem Seruiliam antiquandam eſſe ſuadet, quòd per eam Rullus ſimulatione largitionis tyrannidem conſtituat: cum & Decemuiris creandis libertatem populo eripiat, & in agrorum venditione atq; emptione, coloniarũq; deductione tyrannicam poteſtatem ipſis permittat. Hac oratione Plutarchus ait Ciceronem non modo legem eieciſſe, verumetiam tribunos in deſperationem reliquorum, quæ moliebantur, conieciße. Huc acceſſerunt

duæ

duæ orationes breues, quaſi ἀποσπα-σμάτια legis agrariæ, vt ſcribit ad Atticum epiſt. 1. lib. 2. harum vna, quæ contra Rullum ad populum tertia legitur, breuiſsima extat. qua ſe defendit contra accuſationem tribunorũ, qui Ciceronem, gratificantem Sullanarum aſsignationum poſſeſſoribus, agrariæ legi obſiſtere criminati erãt. Ita factum eſt, vt Cicerone dicentẽ legem agrariam, hoc eſt alimenta ſua abdicauerint tribus, vt Plinius lib. 7. cap. 30. ait. Quanta vis dicendi & eloquentia in Cicerone fuerit, Plutarchus in eo quoq; declaratum fuiſſe ait, quod in illius Conſulatu circa ſpectula euenit. L. Roſcius Otho legem theatralẽ Piſone & Glabrione COS. tulerat, vt ſupra demõſtrauimus. quã plebs ad ignominiam ſuam pertinere cenſuit: ideoq; Roſcium in theatro ſi-

bilis conſectata eſt, cum equites contra illum plauſu exceperunt. ſublato deinde maiore hinc ſibilo, inde plauſu, conuicia, & tumultus tota cauea conſecutus eſt. quo audito M. Tullius in theatrum venit, & populum in ædem Bellonæ euocatum reprehendendo & admonendo caſtigauit. Hanc orationem Conſularem tertiam de Othone appellat lib. 2. ad Att. qua effectum eſt, vt Roſcio theatralis auctori legis plebs ignouerit, & notatam ſe diſcrimine ſedis æquo animo tulerit, vt Plinius lib. 7. cap. 30. teſtatur: Plutarchus vero ſcribit, plebē ex æde Bellonæ in theatrū reuerſam Othoni magnum plauſum dediſſe, & de ornando viro equeſtri ordini nihil conceßiſſe. Quarta oratio conſularis pro Rabirio extat, ſed imperfecta. Vnde orta hæc cauſſa fuerit, diximus ſu-

ſupra ad annum DCLIII, quo Saturninus occiſus fuit. hoc vero tempore C. Iulius Cæſar T. Labienum ſubornauit. qui C. Rabirio perduellionis diem diceret, vt Suetonius ſcribit, & Dio pluribus verbis lib. 37. Eſt autem perduellio ſummum imminutæ maieſtatis crimen. de quo Duumuiri à populo creati quærere ſolebant. quod vetus lex apud Liuium lib. 1. oſtendit. Itaq; C. & L. Cæſares duumuiri in hac cauſa creati, non à populo, vt moris erat; ſed à prætore, quod non licebat, Rabirium condemnarunt, vt Dio ſcribit. C. Cæſar, auctore Suetonio, ſorte iudex in reum ductus tam cupidè condemnauit, vt ad populum prouocanti nihil æque ac iudicis acerbitas profuerit. Populo appellato, comitia Centuriata, quibus de perduellione iudicari ſolebat, in campo Martio habi-

ta ſunt: vbi Conſul Cicero C. Rabirium defendit, tum quòd Senatus imperio paruiſſet, tum quòd fidem publicam non violaſſet, quam Marius ſine S.C. dare non potuiſſet. De hac cauſſa in Piſonem hæc dixit: Ego in C. Rabirio perduellionis reo XL annis ante me Conſulem interpoſitam ſenatus auctoritatem ſuſtinui contra inuidiam, atque defendi. Quinta oratio conſularis fuit de proſcriptorum filijs. hi ſunt, quos Plutarchus in Cicerone ſcribit, lege Cornelia honoribus excluſos, cum neq; infirmi neq; pauci eſſent, populum concitaſſe: ac iuſte quidem Sullæ tyrannidem accuſaſſe, verum alieno tempore Remp. perturbaſſe. Dictator enim Sulla non ſolùm inimicos ſuos proſcripſit, ſed eorum etiam filios petendorum honorum iure lege lata priuauit, auctores ſunt Plutar-

chus

chus in Sulla, Paterculus lib. 2. & Dionyſius Halicarnaſſeus lib.8.qui addit,illis etiam aditum in Senatum obſtructum fuiſſe.itaq; petentibus illis,vt, lege Cornelia abrogata,capeſſendorum honorum poteſtas ſibi fieret, Cicero Conſul reſtitit.qua de re Quinctilianus lib.11.cap. & Cicero in Piſonem: Ego adoleſcentes bonos & fortes, ſed vſos ea conditione fortunæ, vt, ſi eſſent magiſtratus adepti, Reip.ſtatum conuulſuri viderentur, meis inimicitijs, nulla Senatus mala gratia, comitiorum ratione priuaui. Hinc Plinius Ciceronem appellans, te orante, inquit,proſcriptorum liberos honores petere puduit. Sextam orationem conſularem M. Tullius ad Atticum numerat,quam habuit,cum prouinciam in cōcione depoſuit. Prouincias ſenatus Conſulibus lege Sem-

pronia decreuerat Macedoniam & Galliam ciſalpinam. Macedoniam vt Dio ſcribit, Cicero, Galliam Antonius erat ſortitus. commutatis deinde prouincijs, Cicero pro illa hanc recepit, acceptamque in concione depoſuit. hinc in Piſonem, Ego, inquit, prouinciam Galliam Senatus auctoritate, exercitu, & pecunia inſtructam, & ornatam, quam cum Antonio communicaui (commutaui fortaſſe rectius) quod ita exiſtimabam tempora Reip. ferre, in concione depoſui, reclamante populo, R. Interim L. Sergius Catilina arma per Italiam locis opportunis parabat; pecuniam ſua aut amicorum fide ſumptam mutuam Fæſulas ad C. Manlium centurionem portabat: deniq; plurimos cuiuſq; generis homines adſciſcebat, & in proximum annum

Con-

Conſulatum petebat, vt Salluſtius ſcribit. Cum omnia, vt Conſul deſignaretur, Catilina moliretur, nihilq́; intentatum relinqueret, M. Tullio referente placuit Senatui, vt ad pœnam, quæ ambitus crimini conſtituta erat, decem annorum exilium adderetur. hæc Dio. Legem de ambitu ſe Conſulem tuliſſe, Cicero quoq; pro Murena aliquoties ſignificat. item in Vatiniũ: Atq; illud etiam audire à te cupio, quare cum ego legem de ambitu ex S.C. tulerim, ſine vi tulerim, ſaluis auſpicijs tulerim, ſalua lege Aelia & Fuſia, tu eam eſſe legem non putes? Cum Catilina, vt Dio tradit, hanc legem contra ſe ex S.C. latam putaret, manum quãdam comparauit, & Ciceronem cum alijs nonnullis principibus in campo comitijs interficere conatus eſt, vt ipſe confeſtim deſignaretur.

Edicta

Edicta comitia Conſularia fuiſſe videntur in ante diẽ XII Kal. Nouem. qui nominatur in Catil. I. ſed cum pridie eius diei Cicero Catilinæ conſilia ad Senatum detuliſſet, factum eſt S. C. ne poſtero die comitia haberentur, vt de ijs rebus in Senatu agi poſſet. Itaq; poſtridie, inquit Cicero pro Murena, frequenti ſenatu Catilinam excitaui, atq; eum de ijs rebus iuſſi, ſi quid vellet, quæ ad me allatæ eſſent, dicere. atq; ille, vt ſemper fuit apertiſsimus, non ſe purgauit, ſed indicauit, atq; innuit. tum enim dixit, duo corpora eſſe Reip. vnum debile infirmo capite, alterum firmum ſine capite: huic, cum ita de ſe meritum eſſet, caput ſe viuo non defuturum. Hactenus Cicero. idẽ eſt apud Plutarchum. Eo die, id eſt decimo octauo ante, quàm primam Catilinariam Cicero dixit,

dixit, vt Aſconius in orat. in Piſonem ſcribit, factum eſt S. C. vt viderent Conſules, ne quid Reſp. detrimēti caperet. de quo Salluſtius & Plutarchus. qui addit, hoc S. C. facto, Ciceronem res externas Q. Metello commiſiſſe, ipſi vrbem curæ fuiſſe. idem Cicero ep. 2. lib. 5. Fam. ſignificat. Comitijs, quòd homines iam tum coniuratos, vt pro Murena teſtatur, in campum deduci ſciebat, deſcendit in campum cum firmiſsimo præſidio fortiſsimorum virorum, & cum lata inſigniq; lorica, vt omnes boni animaduerterēt, &, cùm in metu & periculo conſulem viderent, id quod eſt factum, ad opem præſidiumq; eius concurrerent. Tectus igitur præſidio firmo amicorū, Catilinæ tum, & Autronij copias & conatum repreſsit, vt ait pro Sulla. Loricæ, qua tectus Cicero in cam

pum

Plutarchus ſcribit. & Cicero in Catil.1.&.2.ait principes ordinis ſenatorij partem illam ſubſelliorum, ad quã ille acceſſerat, nudam atq; inanẽ reliquiſſe. Tum M.Tullius Conſul, ſiue præſentiam eius timens, ſiue ira commotus, orationem habuit luculentam, atq; vtilem Reip. quam poſtea ſcriptã edidit, ait Salluſtius. Hæc eſt prima oratio in Catilinam, & ſeptima conſularis, qua Catilinam emiſit, epiſt.1. lib.2.ad Att. Ego, inquit in Piſonem, L.Catilinam cædem ſenatus, interitum vrbis non obſcure, ſed palam molientem egredi ex vrbe iuſsi: vt à quo legibus non poteramus, mœnibus tuti eſſe poſſemus. Plutarchus, Cicero eum vrbe exire iuſsit: oportere enim inter ſe, qui verbis, & illum, qui armis Remp. gereret, murum intereſſe. Catilina igitur nocte intempeſta cum tre-

trecentis armatis, lictoribus & faſcibus imperij inſignibus adhibitis, ex vrbe in Manliana caſtra profectus eſt. Poſtridie quam Catilina profugit, Cicero orationem ad populum habuit, quam octauam conſularem numerat epiſt. 1. lib. 2. ad Att. & eſt ſecunda Catilinaria, in qua Orator gratulatur populo & Reip. quòd Catilina ex vrbe ſit profectus, atq; ad confirmandos animos bonorum ciuium, & infringendos coniuratos vtriuſq; partis copias inter ſe comparat. Poſtquam Romæ compertum fuit, Catilinam in caſtra Manliana profectum eſſe, Senatus Catilinam & Manlium hoſtes iudicauit. decreuit præterea, vti Conſules delectum haberent, Antonius cum exercitu Catilinam perſequi maturaret, Cicero vrbi præſidio eſſet, auctore Salluſtio. Catilina iam

cenſet: ipſe in orationibus plura habet, ſed quæ huc pertineant.

Anno vrbis DCXC, Ciceronis XLIIII COS. fuerunt,
M. TVLLIVS CICERO.
C. ANTONIVS.

KAl. Ianuarij Cicero ſe Remp. accepiſſe plenam ſolicitudinis, plenam timoris, in qua nihil eſſet mali, nihil aduerſi, quod non boni metuerent, improbi expectarēt, ait Agrar. 2. Nam tribuni pl. vt Dio ſcribit, nacti Antonium moribus ſibi ſimillimū, partim liberos eorum, qui à Sulla proſcripti honorū petitione priuati erāt, ad magiſtratus adducebant, partim P. Pæto, & Cornelio Sullæ, qui cum ipſo damnatus fuerat, ſenatoriam dignitatē reſtituebant, atq; vt magiſtratus gerere poſſent permittebant: alij nouas tabulas proponebāt, alij legem ferebant de agris diuidendis per

Italiam, & ditiones, quæ populi R. imperio parebãt. Hactenus Dio. Multa Antonius collega Ciceronis, in Rep. moliebatur. fauebat legi agrariæ, & Catilinæ familiaris ab eius conſilijs non erat alienus. quod Cicero pro Sextio & in Piſonem, Salluſtius, Plutarchus & Dio ſignificant. Hunc igitur Cicero patientia & obſequio ſuo primum mitigauit, atq; ita de lege agraria cœpit agere. Kalendis Ianuarij inito Conſulatu Senatũ & bonos omnes legis agrariæ, maximarumq; largitionum metu liberauit, vt ipſe in Piſonem ait. Tum primam orationem conſularem habuit in Senatu, ep. 1. lib. 2. ad Att. atq; hæc eſt oratio prima contra Rullum, cuius pars extat, in qua diſputat cõtra venditionem rerum publicarum, emptionem agrorum, & deductionem co-

loniarum. Hac oratione Plutarchus auctores legis ita perterritos fuiſſe ait, vt nihil contra dixerint. cum deinde ijdem Conſules in concionem vocarent, Cicero populo R. diſceptatore vti non dubitauit: ſed cum ſenatum ſe ſequi iuſſiſſet progreſſus ſecundam orationem Conſularem ad populum de lege agraria dixit. in qua legem Seruiliam antiquandam eſſe ſuadet, quòd per eam Rullus ſimulatione largitionis tyrannidem conſtituat: cum & Decemuiris creandis libertatem populo eripiat, & in agrorum venditione atq; emptione, coloniarũq; deductione tyrannicam poteſtatem ipſis permittat. Hac oratione Plutarchus ait Ciceronem non modo legem eieciſſe, verumetiam tribunos in deſperationem reliquorum, quæ moliebantur, conieciſſe. Huc acceſſerunt

duæ

duæ orationes breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ, vt ſcribit ad Atticum epiſt. 1. lib. 2. harum vna, quæ contra Rullum ad populum tertia legitur, breuiſsima extat. qua ſe defendit contra accuſationem tribunorũ, qui Ciceronem, gratificantem Sullanarum aſsignationum poſſeſſoribus, agrariæ legi obſiſtere criminati erãt. Ita factum eſt, vt Cicerone dicentẽ legem agrariam, hoc eſt alimenta ſua abdicauerint tribus, vt Plinius lib. 7. cap. 30. ait. Quanta vis dicendi & eloquentia in Cicerone fuerit, Plutarchus in eo quoq; declaratum fuiſſe ait, quod in illius Conſulatu circa ſpectula euenit. L. Roſcius Otho legem theatralẽ Piſone & Glabrione COS. tulerat, vt ſupra demõſtrauimus. quã plebs ad ignominiam ſuam pertinere cenſuit: ideoq; Roſcium in theatro ſi-

bilis conſectata eſt, cum equites contra illum plauſu exceperunt. ſublato deinde maiore hinc ſibilo, inde plauſu, conuicia, & tumultus tota cauea conſecutus eſt. quo audito M. Tullius in theatrum venit, & populum in ædem Bellonæ euocatum reprehendendo & admonendo caſtigauit. Hanc orationem Conſularem tertiam de Othone appellat lib. 2. ad Att. qua effectum eſt, vt Roſcio theatralis auctori legis plebs ignouerit, & notatam ſe diſcrimine ſedis æquo animo tulerit, vt Plinius lib. 7. cap. 30. teſtatur: Plutarchus vero ſcribit, plebẽ ex æde Bellonæ in theatrũ reuerſam Othoni magnum plauſum dediſſe, & de ornando viro equeſtri ordini nihil conceſsiſſe. Quarta oratio conſularis pro Rabirio extat, ſed imperfecta. Vnde orta hæc cauſſa fuerit, diximus

ſu-

ſupra ad annum DCLIII, quo Saturninus occiſus fuit. hoc vero tempore C. Iulius Cæſar T. Labienum ſubornauit. qui C. Rabirio perduellionis diem diceret, vt Suetonius ſcribit, & Dio pluribus verbis lib. 37. Eſt autem perduellio ſummum imminutæ maieſtatis crimen. de quo Duumuiri à populo creati quærere ſolebant. quod vetus lex apud Liuium lib. 1. oſtendit. Itaq; C. & L. Cæſares duumuiri in hac cauſa creati, non à populo, vt moris erat; ſed à prætore, quod non licebat, Rabirium condemnarunt, vt Dio ſcribit. C. Cæſar, auctore Suetonio, ſorte iudex in reum ductus tam cupidè condemnauit, vt ad populum prouocanti nihil æque ac iudicis acerbitas profuerit. Populo appellato, comitia Centuriata, quibus de perduellione iudicari ſolebat, in campo Martio habi-

ta ſunt: vbi Conſul Cicero C. Rabirium defendit, tum quòd Senatus imperio paruiſſet, tum quòd fidem publicam non violaſſet, quam Marius ſine S.C. dare non potuiſſet. De hac cauſſa in Piſonem hæc dixit: Ego in C. Rabirio perduellionis reo XL annis ante mè Conſulem interpoſitam ſenatus auctoritatem ſuſtinui contra inuidiam, atque defendi. Quinta oratio conſularis fuit de proſcriptorum filijs. hi ſunt, quos Plutarchus in Cicerone ſcribit, lege Cornelia honoribus excluſos, cum neq; infirmi neq; pauci eſſent, populum concitaſſe: ac iuſte quidem Sullæ tyrannidem accuſaſſe, verum alieno tempore Remp. perturbaſſe. Dictator enim Sulla non ſolùm inimicos ſuos proſcripſit, ſed eorum etiam filios petendorum honorum iure lege lata priuauit, auctores ſunt Plutar-

*chus in Sulla, Paterculus lib. 2. & Dionyſius Halicarnaſſeus lib.8.qui addit,illis etiam aditum in Senatum obſtructum fuiſſe.itaq; petentibus illis,vt, lege Cornelia abrogata,capeſſendorum honorum poteſtas ſibi fieret, Cicero Conſul reſtitit.qua de re Quinctilianus lib.*11.*cap. & Cicero in Piſonem: Ego adoleſcentes bonos & fortes, ſed vſos ea conditione fortunæ, vt, ſi eſſent magiſtratus adepti, Reip. ſtatum conuulſuri viderentur, meis inimicitijs, nulla Senatus mala gratia, comitiorum ratione priuaui. Hinc Plinius Ciceronem appellans, te orante, inquit, proſcriptorum liberos honores petere puduit. Sextam orationem conſularem M. Tullius ad Atticum numerat, quam habuit, cum prouinciam in cõcione depoſuit. Prouincias ſenatus Conſulibus lege Sem-*

pronia decreuerat Macedoniam & Galliam ciſalpinam. Macedoniam vt Dio ſcribit, Cicero, Galliam Antonius erat ſortitus. commutatis deinde prouincijs, Cicero pro illa hanc recepit, acceptamq́ue in concione depoſuit. hinc in Piſonem, Ego, inquit, prouinciam Galliam Senatus auctoritate, exercitu, & pecunia inſtructam, & ornatam, quam cum Antonio communicaui (commutaui fortaſſe rectius) quod ita exiſtimabam tempora Reip. ferre, in concione depoſui, reclamante populo R. Interim L. Sergius Catilina arma per Italiam locis opportunis parabat; pecuniam ſua aut amicorum fide ſumptam mutuam Fæſulas ad C. Manlium centurionem portabat: deniq; plurimos cuiuſq; generis homines adſciſcebat, & in proximum annum

Con-

Conſulatum petebat , vt Salluſtius ſcribit. Cum omnia, vt Conſul deſignaretur, Catilina moliretur, nihilq́; intentatúm relinqueret, M. Tullio referente placuit Senatui, vt ad pœnam, quæ ambitus crimini conſtituta erat, decem annorum exilium adderetur. hæc Dio. Legem de ambitu ſe Conſulem tuliſſe, Cicero quoq; pro Murena aliquoties ſignificat. item in Vatiniũ: Atq; illud etiam audire à te cupio, quare cum ego legem de ambitu ex S.C. tulerim, ſine vi tulerim, ſaluis auſpicijs tulerim, ſalua lege Aelia & Fuſia, tu eam eſſe legem non putes? Cum Catilina, vt Dio tradit, hanc legem contra ſe ex S.C. latam putaret, manum quãdam comparauit, & Ciceronem cum alijs nonnullis principibus in campo comitijs interficere conatus eſt, vt ipſe confeſtim deſignaretur.

Edicta

Edicta comitia Conſularia fuiſſe videntur in ante diẽ XII Kal. Nouem. qui nominatur in Catil. I. ſed cum pridie eius diei Cicero Catilinæ conſilia ad Senatum detuliſſet, factum eſt S. C. ne poſtero die comitia haberentur, vt de iis rebus in Senatu agi poſſet. Itaq; poſtridie, inquit Cicero pro Murena, frequenti ſenatu Catilinam excitaui, atq; eum de iis rebus iuſsi, ſi quid vellet, quæ ad me allatæ eſſent, dicere. atq; ille, vt ſemper fuit apertiſsimus, non ſe purgauit, ſed indicauit, atq; innuit. tum enim dixit, duo corpora eſſe Reip. vnum debile infirmo capite, alterum firmum ſine capite: huic, cum ita de ſe meritum eſſet, caput ſe viuo non defuturum. Hactenus Cicero. idẽ eſt apud Plutarchum. Eo die, id eſt decimo octauo ante, quàm primam Catilinariam Cicero dixit,

dixit, vt Aſconius in orat. in Piſonem ſcribit, factum eſt S. C. vt viderent Conſules, ne quid Reſp. detrimēti caperet. de quo Salluſtius & Plutarchus. qui addit, hoc S. C. facto, Ciceronem res externas Q. Metello commiſiſſe, ipſi vrbem curæ fuiſſe. idem Cicero ep. 2. lib. 5. Fam. ſignificat. Comitijs, quòd homines iam tum coniuratos, vt pro Murena teſtatur, in campum deduci ſciebat, deſcendit in campum cum firmiſſimo præſidio fortiſſimorum virorum, & cum lata inſigniq́; lorica, vt omnes boni animaduerterēt, &, cùm in metu & periculo conſulem viderent, id quod eſt factum, ad opem præſidiumq́; eius concurrerent. Tectus igitur præſidio firmo amicorū, Catilinæ tum, & Autronij copias & conatum repreſſit, vt ait pro Sulla. Loricæ, qua tectus Cicero in campum

pum deſcendit, meminerunt Plutarchus & Dio. His comitijs Catilina repulſam iterum tulit: Conſules declarati ſunt, D. Iunius Silanus, & L. Licinius Murena. Cum igitur nihil, inquit Dio, Catilinæ procederet, iuſsit coniuratos noctu in domum quandã conuenire. Fuit ea domus M. Porcij Lææ, in quam coniuratos nocte ea, quæ conſecuta eſt poſterum diem Nonarum Nouem. Catilinæ denũtiatione conueniſſe, Cicero pro Sulla ait. tum Catilinæ dies exeundi, tum ceteris manendi condicio, tum deſcriptio totam per Vrbem cædis atq; incẽdiorum conſtituta eſt. quod à Cicerone orat. 1. & 2. in Catil. & à Salluſtio explicatur. Dixit ibi Catilina, paullulum ſibi eſſe etiam tum moræ, quod Cicero viueret. reperti ſunt duo equites Romani, qui ſeſe illa ipſa nocte paul-

paullo ante lucem Ciceronem in ſuo lectulo interfecturos pollicerentur, orat.I.in Catil. Alter eorum C.Cornelius à Salluſtio & Cicerone pro Sulla nominatur. ei Salluſtius L.Varguntеium addit, qui ſenator, non eques fuit. Plutarchi libri Marcium & Cethegum habent. Dio neutrius nomen expreſsit. Cum autem Cicero per Fuluiam de dolo, qui parabatur, vixdum etiam cœtu illo dimiſſo, certior factus eſſet, domũ ſuã maioribus præſidijs muniuit atq; firmauit: excluſit eos, quos Catilina mane ad ipſum ſalutatũ miſerat, Cicero in Catil.I. Salluſtius, Plutarchus, Appianus & Dio. VI Idus Nouẽ. Cicero ſenatũ in Iouis Statoris ædem, quæ erat initio viæ Sacræ, qua ad Palatium aſcenditur, conuocauit. venit eodem Catilina, eique nullus ſenator aſsidere voluit, vt Plu-

Plutarchus ſcribit. & Cicero in Catil.1.&.2.ait principes ordinis ſenatorij partem illam ſubſelliorum, ad quã ille acceſſerat, nudam atq; inanẽ reliquiſſe. Tum M.Tullius Conſul, ſiue præſentiam eius timens, ſiue ira commotus, orationem habuit luculentam, atq; vtilem Reip. quam poſtea ſcriptã edidit, ait Salluſtius. Hæc eſt prima oratio in Catilinam, & ſeptima conſularis, qua Catilinam emiſit, epiſt.1. lib.2. ad Att. Ego, inquit in Piſonem, L.Catilinam cædem ſenatus, interitum vrbis non obſcure, ſed palam molientem egredi ex vrbe iuſsi: vt à quo legibus non poteramus, mœnibus tuti eſſe poſſemus. Plutarchus, Cicero eum vrbe exire iuſsit: oportere enim inter ſe, qui verbis, & illum, qui armis Remp. gereret, murum intereſſe. Catilina igitur nocte intempeſta cum tre-

trecentis armatis, lictoribus & faſcibus imperij inſignibus adhibitis, ex vrbe in Manliana caſtra profectus eſt. Poſtridie quam Catilina profugit, Cicero orationem ad populum habuit, quam octauam conſularem numerat epiſt. 1. lib. 2. ad Att. & eſt ſecunda Catilinaria, in qua Orator gratulatur populo & Reip. quòd Catilina ex vrbe ſit profectus, atq; ad confirmandos animos bonorum ciuium, & infringendos coniuratos vtriuſq; partis copias inter ſe comparat. Poſtquam Romæ compertum fuit, Catilinam in caſtra Manliana profectum eſſe, Senatus Catilinam & Manlium hoſtes iudicauit. decreuit præterea, vti Conſules delectum haberent, Antonius cum exercitu Catilinam perſequi maturaret, Cicero vrbi præſidio eſſet, auctore Salluſtio. Catilina iam

bellum gerente cum eius ſocij in vrbe relicti nondum eſſent deprehenſi, Cicero Murenam Conſulem deſignatū defendit, vt ex ipſa oratione, & pro Flacco apparet. Accuſarunt eum de ambitu Ser. Sulpicius, M. Porcius Cato, & Cn. Poſtumius. Sulpicius competitor eius fuerat, & repulſam tulerat. Catonē Plutarchus in eius vita ſcribit iuraſſe, accuſaturum ſe quencunq; pecuniam populo dare cognouiſſet: ideoq; Murenæ nomen ab eo delatum eſſe, quod is pecunia effeciſſet, vt Cōſul cum Silano deſignaretur. Defenderunt Murenam Q. Hortenſius, M. Craſſus, & M. Cicero. qui cum Hortenſium eloquētiæ laude tum florentem ſuperare contenderet, nullam partem noctis conquieuit, vſq; eo vt nimijs curis & vigilijs afflictus inferior, quàm ille, in actione viſus fuerit.

rit. hæc Plutarchus in Cicerone, vt ego iampridem cõuerteram. vbi quod alij μὴ addũt, alij αὐτοῦ pro αὐτοῦ legũt; nullo modo probare poſſum. Interim P. Lentulus Sura legatos Allobro-gũ, qui Romã queſtũ de auaritia ma-giſtratuũ venerãt, ſollicitauit, eoſq; in Galliã ad ſuos ciues cũ litteris mi-ſit. Cicero omni re opera Q. Fabij San gæ patroni ciuitatis Allobrogum co-gnita, L. Valerio Flacco, & C. Pom-ptino prætoribus imperauit, vt in põ-te Muluio per inſidias Allobrogum comitatus deprehenderent. Igitur IIII Nonas Decem. cum aduespera-ſceret occultè eò profecti, tertia fere, vigilia exacta, Allobroges cũ comi-tatu & litteris comprehẽderunt, atq; ad Ciceronem cum iam diluceſceret deduxerunt. III Nonas Cicero prin-cipes coniurationis ad ſe venire iuſ-

 ſit,

ſit, & Senatum in ædem Concordiæ vocauit. Ibi T. Vulturcij & Allobrogum indicijs cõiuratio omnis patefacta eſt. Introductis in ſenatũ indicibus, Cicero conſtituit C. Coſconium, M. Meſſallam, P. Nigidium, Ap. Claudium, qui omnia indicũ dicta, interrogata, reſponſa perſcriberent. quod ipſe pro Sulla refert. Tum Lentulus, Cethegus, Statiliũs, Gabinius & Cæparius ex S.C. in cuſtodiam ſunt traditi. quæ Cicero in Catil. 3. Salluſtius, Plutarchus, Appianus & Dio pluribus verbis exponunt. Eo die ſenatus Ciceroni togato, non, vt multis, bene geſtæ, ſed, vt nemini, conſeruatæ reip. ſingulari genere ſupplicationis deorum immortalium templa patefecit, in orat. in Piſonem. eiuſdem ſupplicationis mentio eſt Catilin. 3. & 4. Philipp. 2. & 14. pro Sulla, & epiſt. 4.

lib.

lib. 15. Famil. Sub noctem progreſſus in concionem Cicero populo, qui frequens aderat, quidquid in Senatu actum erat expoſuit ea oratione, quæ tertia in Catilinam extat, & nona Conſularis numeratur epiſt. 1. lib. 2. ad Att. E concione Cicero, vt Plutarchus ſcribit, in domum vicini a populo deductus fuit, eo quòd domi eius in operto ſacra Bonæ deæ à mulieribus & Veſtalibus fierent. ibi tum peracto ſacrificio cum ignis in ara iam extinctus putaretur, magna flãma è cineribus in altum ſublata fuit. quo oſtento aliarum mentes perculſæ fuerunt, Veſtales Terentiam Ciceronis coniugem maritum adire, atq; dicere iuſſerunt, Quæ de patriæ ſalute agere inſtituiſſet, ea exequi ne dubitaret. Oſtenti huius mentio eſt quoq; in Dionis hiſtoria lib. 37. Poſtero die, pridie No

 nas

nas Decem.indicibus præmia conſtituta fuerunt, vt Cicero inCatil.4.indicat.Nonis Decembr. cũ CiceroConſul intelligeret,paratos eſſe,qui Lentulum & Cethegum eriperent,diſpoſitis præſidijs, & ſenatu conuocato retulit, quid de ijs fieri placeret, qui in cuſtodiam traditi erant. Primus D.Iunius Silanus,quia Conſul deſignatus erat,ſententiam rogatus,extremum ſupplicium in eos decreuit. Ei aſſenſi ſunt deinceps multi donec ad Ti. Neronem ſententiæ dictio peruenit, hunc cenſuiſſe Appianus ait, vt comprehenſi in vinculis haberentur, quoad Catilina bello profligatus eſſet. Cæſar deinde prætor deſignatus cenſuit,eos publicatis bonis in vinculis per municipia habendos. Huic ſententiæ,ait Plutarchus,cum & æquitatis plena, & ab homine eloquentiſ-

ſimo

ſimo dicta eſſet, momenti Cicero non parum addidit. ſurrexit enim, ac in vtranq; partem diſſeruit, partim illã Silani, partim hãc Cæſaris ſentẽtiam defendẽs. Quibus verbis ſummã quartæ orationis in Catil. comprehẽdit. in qua Cicero de duabus ſentẽtijs cõtrarijs ita diſputat, vt nõ obſcurè in ſeueriorẽ Silani inclinet. atq; hæc eſt decima oratio Conſularis. quam in ſenatu Nonis Decembr. habitam fuiſſe, ipſe ep.1. lib.2. ad Att. ſcribit. vt ſatis mirari nequeam, Siluium & Curionem affirmare illam orationẽ VII Idus dictam fuiſſe. Cæſari deinceps omnes aſſenſos eſſe vſq; ad Catonem, Appianus & Dio tradunt. Plutarchus ait, Q. Lutatium Catulum primum contradixiſſe. Inde M. Porcius Cato Tribunuſpl. deſignatus, adhuc admodũ adoleſcens, pæne inter vltimos roga-

tus ſententiam, tanta vi animi atq; ingenij inuectus eſt in cõiurationem, vt ardore oris orationem omnium lenitatem ſuadentium ſocietate conſilij ſuſpectam fecerit. ſic impendentia ex ruinis incendijsq; vrbis, & commutatione ſtatus publici pericula expoſuit, ita Conſulis virtutem amplificauit, vt vniuerſus ſenatus in eius ſententiam trãſiret. hæc Velleius. Facto igitur S.C. in Catonis ſentẽtiam, ſupplicium de Lentulo, Cethego, Statilio, Gabinio, Cæpario in carcere ſumptum eſt. Atq; ita M. Cicero ſuis cõſilijs, ſuis laboribus, ſui capitis periculis, ſine tumultu, ſine delectu, ſine armis, ſine exercitu, quinq; hominibus comprehenſis atq; confoßis, incenſione vrbem, internecione ciues, vaſtitate Italiam, interitu Remp. liberauit, in orat. pro Sulla. Ad veſperum cum

Cice-

Cicero, vt Plutarchus ſcribit, per forum ſe domum ſuam in Palatium reciperet, non iam ſilentio ciues, neq; ordine illum deducebāt: ſed quocunque acceſſerat, omnes eum vocibus & plauſu excipiebant, & ſeruatorem ac conditorem patriæ appellabant. in foribus lampades & faces accenſæ vicos & angiportus clariſſima luce colluſtrabant. pro tectis mulieres ſtabant, vt eum virum honorarent & ſpectarent, qui clariſſimis viris comitatus tanto ſplendore per forum aſcenderet. Atq; hæc facta ſunt Nonis Decembr. quas Cicero ſemper in ore habebat, vt ſcribit Brutus ad Att. Vide ep.9.lib.1.Fam.ep.16.lib.1.& ep. 1.lib.10.ad Att. In Conſulatu M. Tullius legem de legationibus liberis tulit, ne, ſicut antea, infinitum, ſed annuum tempus earum eſſet, lib.3. de le-

gib. Tulit etiã legẽ, quæ vetabat gladiatores biennio, quo quis peteret, aut petiturus eſſet, dare, pro Sextio. Eodem anno Cicero conſul L. Luculli currum triumphalem pæne in vrbem introduxit, in Lucullo. Eodem conſule referente, primum decem dierum eſt ſupplicatio decreta Cn. Pompeio Mithridate interfecto, confectoque Mithridatico bello, in orat. de prouincijs COS. Hactenus Conſulatũ Ciceronis deſcripſimus. de quo M. Craſſus ita dixit, Se, quod eſſet ſenator, quod ciuis, quod liber, quod viueret, Ciceroni acceptum referre. quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam videret, toties ſe beneficium eius videre, epiſt. II. *lib.* I. *ad Att. Maxime vero Conſulatum hunc Cn. Pompeius probauit: qui vt Ciceronem primum decedẽs ex Syria vidit, complex-*

plexus & gratulans, eius beneficio patriam ſe viſurum eſſe dixit, Philip. 2. Idem vir abundans bellicis laudibus Ciceroni multis audientibus hoc tribuit, vt diceret, fruſtra ſe tertium triumphum deportaturum fuiſſe, niſi eius in Remp. beneficio, vbi triũpharet, eſſet habiturus, lib. 1. de Officijs. Ciceronem præterea Q. Catulus princeps ſenatus, & auctor publici conſilij frequentiſsimo ſenatu parentem patriæ nominauit, in Piſonem. Neq; ſolum Catulus, verum etiam multi alij ſæpe in ſenatu Ciceronem patrem patriæ nominarunt, vt ipſe teſtatur pro Sextio. in his Plutarchus numerat Catonem. de quo Appianus: Cum Cato Ciceronem patrem patriæ appellaſſet, populus acclamauit: atq;, vt quibuſdam placet, hæc appellatio primũ Ciceroni tributa, inde ad Imperato-

res peruenit. Hinc Iuuenalis Saty.8: Roma parentem, Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit. & Plinius lib.7.cap.30.M.Tullium ſic affatur: Salue primus omnium parens patriæ appellate. De Cicerone L. Gellius vir clariſſimus in cõcione dixit, ſi ille cõſul, cũ fuit, non fuiſſet, Remp. funditus interituram fuiſſe, poſt red. ad Quirites. Idem ciuicam coronam Ciceroni deberi à Rep. dixit, in Piſonem. vide Gellium libr.5. cap.6. Cum extremis diebus anni huius noui Tribuni pl.(qui a.d.IV Id.Decembr.magiſtratum inibant, vt ſupra ad annũ DCLXXXVI demõſtrauimus) res eas, quas Cicero Conſul geſſerat, vexare cuperent, ille P.Sextium Capua accerſiuit cum eo exercitu, quem tum ſecum habebat: cuius aduentu Tribunorum conatus ſunt retardati,

Cice-

Cicero pro Sextio. Hos Tribunos Plutarchus Metellum & Beſtiam nominat: ſed L. Calpurnius Beſtia Tribunatu iam V Id. abierat, quod Manutius & Corradus ex Salluſtio monuerunt. Quintus autem Metellus Nepos nouus Tribunus pridie Kal. Ianuarij Ciceronē Conſulem abeuntem magiſtratu concionis habendæ poteſtate priuauit. cuius iniuria Ciceroni tamē honori ſummo fuit. nam cum ille nihil ei, niſi vt iuraret, permitteret, magna voce iurauit veriſſimum pulcherrimumq́ iuſiurandum: quod populus item magna voce ipſum vere iuraſſe iurauit, epiſt. 2. lib. 5. Fam. Iurauit autem ſe patriam conſeruaſſe, vt Plutarchus & Dio ſcribunt. & ipſe Cicero in Piſonem, Ego, inquit, cum in concione abiens magiſtratu dicere à Tribuno pl. prohiberer, quæ conſti-

tue-

*tueram; cumq́; is mihi tantummodo, vt iurarem permitteret: ſine vlla dubitatione iuraui, Remp. atq; hanc vrbem mea vnius opera eſſe ſaluam. mihi populus R. vniuerſus illa in concione non vnius diei gratulationem, ſed æternitatem immortalitatemq́; donauit, cum meum iuſiurandum tale atq; tantum iuratus ipſe vna voce & conſenſu approbauit. quo quidem tempore is meus domum fuit è foro reditus, vt nemo, niſi qui mecum eſſet, ciuium eſſe in numero videretur. Huius frequentiæ, qua abiens cōſulatu domum fuit reductus, mentio eſt in epiſt.*13. *lib.*1. *ad Att.*

Anno vrbis DCXCI, Ciceronis XLV COS. fuerunt, D. IVNIVS SILANVS. L. LICINIVS MVRENA.

A*Bhis Conſulibus lata fuit lex Iunia Licinia. qua, vt leges trinun-*

nundino die promulgarentur, pœna adiecta cauebatur. Cicero Philip.5. Vbi lex Cæcilia & Didia? vbi promulgatio trinundinum? vbi pœnæ recenti lege Iunia & Licinia? eiuſdem legis meminit in Vatinium, & ad Atticum ep.9.lib.2. & epiſt.15.lib.4. Initio huius anni Catilina in agro Piſtorienſi à C. Antonio proconſule cũ exercitu cæſus eſt, Salluſtius, Dio lib. 37. Liuius lib. 103. Vicit eum prœlio M. Petreius legatus Antonij. de quo Cicero pro Sextio. Victo Catilina Antonius laureatos faſces, vt Obſequens ſcribit, in Macedoniam prouinciam tulit. cui per bienniũ deinde præfuit. Quia vero Antonius in faſcibus inſignia laureæ præferebat, Imperator appellatus erat. qua de re ſcripſi in Ligarianam. Itaq; Cicero epiſt.5. lib.5. famil. qua Antonio T. Pomponium Atticum

ticum in Græciam proficiſcētem hoc anno commendauit, Imperatori adſcribit. quod Paulus Manutius ſine cauſſa miratur, Metellus Tribunus. pl.a.d.III Non.Ianuar.vt eſt ep.2.lib.5.famil.cum agere cœpiſſet, non in ſenatu, vt vir doctus annotauit, ſed ad populum, ἐν τῷ ὁμίλῳ, vt Dio loquitur, (fuiſſe autem diem comitialem vetus Kalend.oſtendit) tertio quoq; verbo orationis ſuæ Ciceronem appellabat, cum clamaret, non licuiſſe ei, Lentulū, Cethegū, & reliquos ciues indicta cauſſa necare. atq; hoc crimē verbo Ciceroni, re ſenatui intendebatur, auctore Dione. Cicero Metello forti animo reſtitit, & orationē Metellinam cōtra concionē Metelli ſcripſit, cū ille prior ſcripſiſſet, epiſt.10. lib.1. & ep.12. lib.3.ad Att. Meminit Quinctilia.lib.9.ca.3. Gellius lib.18.ca.17.

Priſ-

Priſcianus lib. 9. & 10. Tunc etiam Metellus Celer, qui Galliam prouinciam pro cōſule obtinebat, ad Ciceronem miſit epiſt. 1.lib.5.famil. querens Nepotem fratrem ſuum ab eo oppugnatum. cui Cicero epiſtola ſecūda reſpōdet. Hoc anno ex indicio L. Vettij equitis R. qui de Catilinæ ſocijs in vrbe remanſerant partim præſentes, partim cum citati non reſpondiſſent, damnati ſunt, vt Dio ſcribit. in his fuerunt P. Autronius, Ser. Sulla, L. Varguntei us, M. Porcius Læca, C. Cornelius. quos Cicero in orat. pro Sulla nominat. damnati ſunt lege Lutatia de vi publica. quod indicant hæc verba Ciceronis pro Cœlio: Quam legem Q. Catulus armata diſſenſione ciuium, Reip. extremis pæne temporibus tulit: quæq; lex, ſedata illa flamma conſulatus mei, fumātes reliquias

coniurationis extinxit. Tum L. Torquatus, qui P. Cornelio Sullæ conſulatum ante triennium eripuerat, eiuſdē nomen de duplici coniuratione detulit: de priore, quæ L. Tullo, M'. Lepido COS. inita fuit, Q. Hortenſius, de poſteriore Cicero, qui illam anno ſuperiore oppreſſerat, defendit oratione illa, quæ pro P. Sulla extat. quam hoc tempore, condemnatis alijs coniuratis, habitam eſſe, illa verba argumento ſunt: Seueritatem iudiciorum, quæ per hos menſes in homines audacißimos facta eſt, lenitate ac miſericordia mitigate. Huc accedit, quòd homines docti tribunum illum, quem Cicero ad lugendos coniuratos ex illis relictum videri ait, Metellum Nepotem eſſe non ſine cauſſa putant. Eodē tempore, cum Sulla reus eſſet, domū Cicero in palatio emit, vt Gellius ſcribit

bit

bit lib. 12. *cap.* 12. *Domus emptæ à ſe meminit epiſt.* 10. *lib.*1.*ad Att. quam ſcripſit menſe Ianuario anni ſequentis. quare non dubito, quin extremo huius anni menſe, cum Q.Fuſius Calenus tribunatum pl. iniuiſſet, Cicero ſcripſerit epiſt.* 6. *lib.* 5. *Famil. ad P. Sextium. qui cum anno ſuperiore C. Antonij Conſulis quæſtor fuiſſet, hoc anno pro quæſtore cum eodem in Macedonia erat. Vide orat.pro Sextio: Cn.Pompeius confecto iam bello Mithridatico litteras publicè miſerat.in quibus quod gratulationem de rebus à ſe in Vrbe geſtis prætermiſerat, Cicero cum eo expoſtulat ep.*7. *lib.*5. *Famil.P.Clodius Ap. F.adoleſcēs audax & inſolens Pompeiæ Vxoris C.Cæſaris amore captus, extremo hoc anno, cum Bonæ deæ in domo Cæſaris pro populo fieret, in opertum cum veſte*

muliebri venit. ſperãs ſe, quòd imberbis eſſet, clam ingreſſum ad Pompeiã peruenturum. Sed dum in amplis & laxis ædibus oberrat, ab Aureliæ matris Cæſaris ancilla conſpicitur, nomenq́; rogatus, cum ſe Auram pediſequam Pompeiæ quærere dixiſſet, ex voce agnoſcitur, & à mulieribus in cubiculo ancillæ, cum qua domum ingreſſus erat, deprehenditur, atq; foras eijcitur, vt Plutarchus in Cicerone & Cæſare ſcribit. Cicero in orat. de Haruſp. reſp. ait, illum ancillarum beneficio emiſſum eſſe. tu vide epiſt. 9. lib. I. *ad Att.*

Anno vrbis DCXCII, Ciceronis XLVI COS. fuerunt,

M. PVPIVS PISO. M. VALERIVS MESSALLA.

P. *Clodij facinore patefacto, à Virginibus & põtificibus id nefas eſt de-*

decretum. Cæſar deinde vxori nuntiũ remiſit, & Clodium tribunus pl. accuſauit, auctore Plutarcho in Cæſare. Accuſatorẽ Clodij Cicero de Haruſp. reſp. Lentulum nominat. Clodium inceſti crimine à tribus Lentulis accuſatum fuiſſe, Valerius lib. 4. cap. 2. tradit. De Clodij iudicio vide ep. 13. lib. 1. ad Att. in eo M. Tullius teſtis productus, cum Clodius crimen ita refelleret, vt diceret, ſe illa nocte non Romæ, ſed longe ab vrbe Interamnæ apud Caßinium Scholam fuiſſe, Cicero contra pro teſtimonio dixit, illum ad ſe domum veniſſe, & de quibuſdã rebus egiſſe. id quod verum erat, Plutarchus, Cicero pro domo & Milone, ibidemq́ue Aſconius, Quinctilianus lib. 4. cap. 2. Valerius lib. 8. cap. 5. Abſoluto Clodio Cicero cum eo Idib. Maij in Senatu contendit, epiſt. 13. lib. 1. ad

Att. Hoc anno Q. Tullius Cicero M. frater prætor fuit : cumq; prætores prouincias ſortirentur , Q. Ciceroni Aſia obtigit, epiſt. 12. lib. 1. ad Att. Obtinuit eam prouinciam per triennium, cum L. Valerio Flacco ſucceſſiſſet, vt ex orat. pro Flacco intelligitur. Eodem anno Cenſores creatos fuiſſe, & luſtrum condidiſſe, ex lib. 1. ad Att. & Dionis lib. 37. ſatis notum eſt. Ante hos Cenſores Ciceronem pro Archia dixiſſe, hæc verba orationis, quæ ex tanto numero Interpretum nemo adhuc expoſuit, arguunt: Eſt enim obſcurum, proximis Cenſoribus hunc cum clariſſimo imperatore L. Lucullo apud exercitum fuiſſe, ſuperioribus cum eodem Quæſtore fuiſſe in Aſia, primis Iulio & Craſſo nullā populi partem eſſe cenſam. L. Iulium Cæſarem & P. Licinium Craſſum

Cen-

Cenſores fuiſſe, primos poſt datam ciuitatem Archiæ, anno D C L X I V diximus. Tertio anno poſt L. Marcius Philippus & M. Perperna Cenſores luſtrum LXVI fecerunt. quo tempore Archias in Aſia fuit cũ Lucullo Quæſtore, qui per multos annos admirabili quadã laude prouinciæ præfuit, Cicero in Lucullo. Cenſura deinde intermiſſa fuit vſq; ad annum vrbis D C L X X X I I I. quo L. Gellius, Cn. Lentulus luſtrum L X V I I fecerũt, cum Lucullus in Aſia bellum contra Mithridatem adminiſtraret. atq; hi Cẽſores proximi ante Ciceronis Cõſulatum cenſum egerunt. Nam qui Cotta & Torquato C O S. creati fuerũt, propter diſſenſionem abdicarunt: illi autem, qui anno inſequenti ijs ſucceſſerunt, intercedentibus Tribunis pl. nihil agere potuerunt, auctor

Dio lib.37.Itaq; M. Tullius poſt Con-ſulatum ante Cenſores, qui hoc anno creati fuerũt, A. Licinium Archiam, cui Gracchus quidam ciuitatis con-trouerſiam mouerat, defendit illa ora tione, quæ extat. in qua primo eum ci-uem eſſe probat: deinde reliqua ora-tione ornat, vt ciuitate Romana dig-num eſſe demõſtret. Corradus ex epiſt. 13. lib. 1. ad Att. putat, Ciceronem pro Archia dixiſſe Metello & Afranio COS. ſed qui, quod inchoauit, nondũ perfecit, nihil ſcripſiſſe videri poteſt. Eodem anno C. Pomptinius, qui ſupe riore in Galliam vlteriorem ex præ-tura miſſus erat, Allobrogas domuit, vt copioſe Dio lib 37. narrat. Memi-nit Cicero in orat de prouincijs COS. & Liuius lib. 103. Nonis Dec. Cicero ad Att. ſcripſit epiſt. 14. lib. 1.

Anno vrbis DCXCIII, Ciceronis XLVII COS. fuerunt,

Q. CAECILIVS METELLVS CELER. L. AFRANIVS.

DE his Conſulibus Cicero lib.1.ad Att. Primis huius anni menſibus Tullius in vrbe fuit, ep. 15.& 16. lib. 1. ad Att. effecitq́ ne Q. fratri in Aſia ſuccederetur, epiſt.1.lib.1.ad fratrem. L. Flauius tribunus pl. legem agrariam auctore Pompeio promulgauit de agris diuidendis militibus Pompeij, & plebi. de qua Cicero lib.1. ad Att. & Dio lib.37. qui ſcribit Metellum Conſulem tum à Flauio in carcerē ductum fuiſſe. Vnde Cicero epi.1. lib.2. ad Att. nunc Conſule in carcere incluſo. P. Clodius, vt idem Dio ſcribit, Tribunatus cupidus primum tribunos quoſdam ſubmiſit, qui legem ferrent, vt patricijs quoq; eius magi-

M 5 *ſtra-*

ſtratus capiundi poteſtas eſſet. quod vbi non perſuaſit, patriciatum eiurauit, atq; in concionem progreſſus ad plebem tranſijt. In hanc ſententiam Dio: Cicero vero ep. 15. lib. 1. ad Att. ita ſcribit: C. Herennius tribunus pl. ad plebem P. Clodium traducit: idemq́ fert, vt vniuerſus populus in campo Martio ſuffragium de re Clodij ferat. Addit Dio: Clodius tribunatum ſtatim petijt: ſed creatus non eſt, Metello ei reſiſtente: qui & propinquus Clodij erat, & ea, quæ ille agebat, non probabat. prætendebat vero, adoptionem more maiorum non eſſe factam: quia plebeius, niſi lege Curiata, fieri nemo poſſet. apud Dionem, ἐν τῇ εἰσφορᾷ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, *mendoſe eſt pro,* τοῦ φρατριατικοῦ *quod ex lib. 39. cognoſcitur. vbi,* τὴν εἰσφορὰν τοῦ φρατριατικοῦ νόμου, *de Clodij adoptione agens dicit.*

Clo-

Clodio igitur tum frater Metellus, & concors ſenatus principi Cn. Pompeio ſentētiā dicēti acerrime vna voce ac mente reſtitit, Cicero de Harus. reſp. Metellus etiā Cōſul incipientē furere Clodiū atq; conantē ſua ſe manu interfecturum, audiente ſenatu, dixit, pro Cœlio. Idib. Martÿs huius anni Cicero Cōmentarium conſulatus ſui græcè compoſitum ad Atticum miſit, ep. 16. lib. 1. Miſit eundem Rhodum ad Poſidoniū, vt ornatius de iſdem rebus ſcriberet. ille vero reſcripſit, ſe illud ὑπόμνημα *cum legeret, non modo non excitatum eſſe ad ſcribendum, ſed etiam plane perterritum, epiſt. 1. lib. 2. ad Att. Ciceronem* ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπατείας *Plutarchus in Cæſare adducit. Scripſit etiam Cicero de Conſulatu ſuo verſibus tres libros. Tertiū poema expectato, inquit epi. 16. lib. 1. ad*

Att.

Att. & epi.3.lib.2. Sed me κατάκρισις mea illa cõmouet, quæ eſt in libro tertio. Libro etiã primo de Diuin. Q. frater plures verſus ab Vrania Muſa in ſecũdo de Cõſulatu pronũtiatos cõmemorat. quorum tres ex libris Conſulatus Ciceronis Lactantius adducit libr. 3. cap. 17. De Prognoſticis, quæ Atticum propediem expectare iubet epiſt. 1. lib. 2. quid dicam non habeo. Certe quæ lib. 1. de Diuinatione ex Ciceronis prognoſticis adducũtur, Aratea ſunt, atq; in Διοσημείοις græcè extãt. Priſcianus quoq; lib. 10. 16. & 18. Ciceronẽ in Prognoſticis citat. verũ, quos adducit verſus, ex Arato expreſſi ſunt. Poſt Idus Martij huius anni Cicero aliquamdiu ruri fuit. Romam autem è Pompeiano ſe recepit a.d. IIII. Id. Maij, epiſt. vlt. lib. 1. ad Att. Kal. Iunij Antiũ profectus fuit, epiſt. 1.

epiſt.1.lib.2.ad Att.Hoc anno Q.Metellus Nepos Prætor portoria Italiæ lege lata ſuſtulit, auctore Dione.de portorijs Italiæ ſublatis Cicero ep.16. lib.2.ad Att.Sub idem tempus vt Dio ſcribit Fauſtus Sullæ F. in honorem patris munus gladiatorium, & magnificum epulũ populo dedit: balneas etiam cũ oleo gratuito præbuit. Hoc munus Fauſtum teſtamẽto patris debuiſſe, Cicero pro Sulla ait. Hoc eſt Fauſti adoleſcentis nobiliſsimi epulũ magnificentiſsimum, ex quo Vatiniũ famem ſuam expleſſe, Cicero in interrogatione ait.

Anno vrbis DCXCIIII, Ciceronis XLVIII COS. fuerunt,

C. IVLIVS CAESAR M. CALPVRNIVS BIBVLVS.

C*Vm C. Antonio C. Octauius in Macedonia anno ſuperiore ſucceſ-*

ceſsiſſet, vt cognoſcitur ep.1.lib. 2.ad Att. Antonius hoc anno lege Lutatia de vi accuſatus eſt à M.Cœlio, vt eſt in orat.pro Cœlio. Antonium apud Cn. Lentulum Claudianum (ſic lego ex libris olim impreſsis) reum factum eſſe à Q. Fabio Maximo, Cicero in Vatinium demonſtrat. ſed an de eodem crimine Cœlius & Maximus accuſarint, mihi non conſtat. Hoc Dio lib.37. ſcribit, Antonium de Catilinæ coniuratione in iudicium adductum, propter male adminiſtratam prouinciam condemnatum fuiſſe. Cicero vero pro Cœlio ait, Antonio nocuiſſe opinionem maleficij cogitati. Antonius condemnatus in Cephallenia exulauit, auctore Strabone lib.10. nec à M. Antonio fratris filio cum alijs exulibus reſtitutus fuit, Philip. 2. De ſua defenſione Cicero pro domo ita inquit:

quit: Hora fortaſſe ſexta diei queſtus ſum in iudicio, cum C. Antonium collegam meum defenderem, quædam de Rep. quæ mihi viſa ſunt ad illius miſeri cauſſam pertinere. hæc homines improbi ad quoſdam viros fortes longe aliter, atq; à me dicta erant, detulerunt. hora nona, illo ipſo die, tu es adoptatus. Hinc Suetonius in Iulio: Cicerone in iudicio quodam deplorãte temporum ſtatum, P. Clodium inimicum eius, fruſtra iampridem à patribus ad plebem tranſire nitentem, eodẽ die, horaq; nona traduxit. Tranſijt Clodius ad plebem adoptione, quæ arrogatio dicitur. adoptatus fuit à P. Fonteio. contra quam adoptionem Cicero pro domo ſua diſputat. de eadem Suetonius in Tiberio: P. Clodius ob expellendum vrbe Ciceronem plebeio homini, atq; etiam natu minori in adoptio-

optionem ſe dedit. In hac adoptione Cæſar legem Curiatã tulit, Pompeius in auſpicio fuit, epiſt. 7. & 12. lib. 2. ad Att. Tullius menſe Aprili & Maio extra vrbem Antij, in Pompeiano, Formiano & Arpinati in litteris vixit: ibiq́; epiſtolam quartam & ſequentes vſq; ad. 18. lib. 2. ad Atticum miſit. Attico deinde in Epirum profecto; Cicero ſe Romam recepit, & ea, quæ inſequentibus epiſtolis leguntur, ad Atticum ſcripſit. Conſilijs publicis nullis, vt eſt ep. 23. intererat, totumq́; ſe ad forenſem operam laboremq́; contulerat. Tum A. Thermus bis Cicerone defendente abſolutus eſt, pro Flacco. Tum quoq; L. Valerius Flaccus, qui ex prætura, quam Cicerone Conſule geſſerat, Aſiam prouinciam obtinuerat, à D. Lælio repetundarum accuſatus, à Q. Hortenſio & M. Cicerone

rone

rone defenſus eſt. Ciceronis oratio ex-
tat: de Hortẽſij defenſione vide epiſt.
vlt. lib. 2. ad Att. Hoc anno P. Vati-
nius, qui in Dionis libris πόπλιος ἀπί-
νιος non ſine mendo nominatur, Tri-
bunus pl. Cæſari Conſuli in omni re
obſecutus eſt, eaq́; geſsit, quæ à Cice-
rone in interrogatione in Vatinium
reprehendũtur. Lege Vatinia Cæſari
data in quinquenniũ fuit Gallia cite-
rior cũ Illyrico & tribus legionibus.
quibus Senatus Galliam vlteriorem
cum alia legione adiecit, Dio libr. 38.
Plutarchus, Suetonius & Oroſius
lib. 6. cap. 7. In hoc imperio Cæſar Ci-
ceronem ſibi legatum eſſe volebat,
lib. 2. ad Att. epiſt. 19. & ep. 18. A Cæ-
ſare, inquit, valde liberaliter inuitor
in legationem illam, ſibi vt ſim lega-
tus. & de prouincijs COS. Me, vt ſibi
eſſem legatus, non ſolum ſuaſit, verũ

N etiam

etiam rogauit. Conſul Cæſar legem quoq; agrariam tulit, de qua Dio ab initio lib.38. Tulit præterea, vt ager Campanus ijs, qui ternos pluresúe liberos haberent, diuideretur, Suetonius & Velleius. Curatores etiam, qui agros diuiderent, conſtituit Vigintiuiros ex ijs, qui plurimos honores geſsiſſent, atq; ad eam rem quàm maxime idonei eſſent, auctore Dione initio lib.38. Suetonius quoq; in Auguſto, XXuiros agrum Campanum plebi Iulia lege diuiſiſſe, ait. In his fuit Coſconius. quo mortuo Cicero in eius locum inuitatus fuit, ep.19. lib.2. ad Att. Sed Cicero XXuiratum repudiauit. quod Quinctilianus lib.12. cap.1. ſcribit. & ipſe epiſt.2. lib.9. ad Att. de Cæſare inqt, Repudiari ſe totum, magis etiã quàm olim in XXuiratu, putabit. ac ſolet, cum ſe purgat,

gat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me ſibi fuiſſe inimicum, ut ne honorem quidem à ſe accipere vellem. Paterculus quoq; in commemoratione exilij Ciceronis addit: Hoc ſibi contraxiſſe videbatur Cicero, quod inter XXuiros diuidendo agro Campano eſſe noluiſſet. Hic ſcrupulum inijcit oratio de prouincijs COS. in qua Cicero ait, ſe à Cæſare fuiſſe rogatum, ut quinqueuiratum acciperet, eumq; ſe obſtinatione quadam ſententiæ repudiaſſe. præterea quinqueuiri nominantur epiſt. 7. lib. 2. ad Att. Sunt viri doctiſſimi, in rebus Romanis cognoſcendis diu multumq; verſati, qui ſcribunt Cæſarem ad æſtimationē agri Campani XXuiros creaſſe, ac præterea quinq;, qui æſtimatum diuiderent. Dant illi quidem teſtem in hanc rem Dionem: ſed

verba, quibus hoc demonſtretur, in græca eius hiſtoria inuenire equidem adhuc nulla potui. Comitijs tribunitijs P. Clodius Pulcher Tribunus pl. factus fuit, opera Cæſaris, vt ſcribit Dio, & Plutarchus in Cæſare. Etſi autem Pompeius Clodium omni cautione, fœdere, execratione deuinxerat, nihil in Tribunatu contra Ciceronem eſſe facturum, vt eſt pro Sextio: ille tamen in fide non manſit: ſed tribunus pl. factus continuo ſe in Ciceronem conuertit. qua de re dicemus, ſi prius illud admonuerimus, hunc tertium fuiſſe annum imperij Q. Ciceronis in Aſia. quo ad duos priores adiuncto, M. Cicero epiſtolã illam pulcherrimam, quæ eſt prima lib. I. ad fratrẽ miſit. in qua omnia præcepta bene adminiſtrandæ prouinciæ ita perſequitur, vt amplius nihil requiri poßit. Eiuſ-

Eiuſdem anni vltimis menſibus ſcripſit epiſtolam ſecundam ad fratrem, vt ex ipſa cognoſcitur.

Anno vrbis DCXCV, Ciceronis XLIX COS. fuerunt,

L. CALPVRNIVS PISO CAESONINVS. A. GABINIVS.

HIſunt duo funeſti, non Conſules, ſed latrones atque euerſores Reip. quos ſuis coloribus Cicero multis locis depinxit: vt in orat. poſt reditum, pro domo, pro Sextio, de prouincijs COS. in Piſonem, & alibi. His Conſulib. ſedentibus, inſpectantibus, atq; adeo adiuuantibus M. Tullius conſeruator patriæ à ſceleratiſſimo Tribunopl. in exilium eiectus eſt. Clodius enim, vt Dio lib. 38. ſcribit, ſperans facile ſe Ciceronē oppreſſurum, ſi prius Senatū, equites & plebem ſibi conciliaſſet, quattuor leges,

populares illas quidem ſed Reip. perniancioſas, initio huius anni, quod Cicero in Piſonem ſignificat, tulit: vnam, vt frumentum populo gratis daretur: alteram, ne quis per eos dies, quibus cum populo agi liceret, de cælo ſeruaret: tertiam de collegijs reſtituendis, nouisq́ inſtituẽdis: quartam, ne quem Cenſores in ſenatu legendo præterirent, neúe qua ignominia afficerent, niſi qui apud eos accuſatus, & vtriuſque Cenſoris ſententia damnatus eſſet. hæc Aſconius in Piſonianam, Dio lib. 38. & Cicero paſſim. Alias deinde rogationes idem Clodius vno eodemq́ tempore promulgauit, vnam de prouincijs Cõſulum nominatim, alteram de Ciceronis pernicie, vt ait pro Sextio. Pactus enim cum Cõſulibus, Gabinio Syriã, Babylonẽ, Perſas; Piſoni Achaiã, Theſſaliã, Græciã, Macedoniam,

niam, omnemq; Bœotiam dedit, Cicero de prouincijs, & in alijs orat. Ad Ciceronis perniciem lex illa pertinebat, qua tulit, Qui ciuem R. indemnatum interemiſſet, ei aqua & igni interdiceretur : cuius verbis etſi non nominabatur Cicero, tamen ſolus petebatur, inquit Paterculus libr. 2. idemq; ſcribit Dio lib. 38. atq; iccirco Tullius hoc priuilegium appellat. vide orat. pro domo. Reus igitur Cicero vt Plutarchus ſcribit, veſtem mutauit, & ſordidatus populo ſupplicabat. Clodius illi omnibus vicis occurrebat ſtipatus hominibus contumelioſis & temerarijs: qui petulanter mutationẽ veſtis, & habitum Ciceronis exagitantes, multisq; locis luto & lapidibus in eum coniectis, ſupplicationes impediebant. Cum Cicerone tamen primum omnis fere ordo equeſter ve-

ſtem mutauit: eumq́ nobiliſsimi adoleſcentes numero ad XX millia ſordidati, deprecatores eius ſalutis, comitabãtur. Deinde cum Senatus frequens conueniſſet, vt veſtem tanquã in publico luctu mutandam cenſeret, idq́; Conſules vetarent, & Clodius cũ armis ad curiam verſaretur, Senatores non pauci è Senatu, veſtibus diſciſsis & clamore ſublato, ſe proripuerunt. Hactenus Plutarchus. Dio lib. 38. tradit, equites in Capitolium tunc conueniſſe, atq; ad Conſules & Senatum miſiſſe legatos non ſolũ è ſuo ordine, verum etiam Senatores duos, Q. Hortenſium & C. Curionem, qui pro Cicerone deprecarentur. Vnde Cicero pro Sextio ait, Cum incredibilis in Capitolium multitudo ex tota vrbe, cunctaq́; Italia conueniſſet, veſtẽ mutandam omnes, meq́; omni ratione

ne

ne defendendum putarunt. erat tum Senatus in æde Concordiæ, & Gabinium Conſulem, Piſone abſente orabat. equites quoq; R. & omnes boni veſte mutata ſe pro Ciceronis capite ad pedes Gabinij proiecerunt. quorũ precibus ab illo repudiatis, vir incredibili fide, magnitudine animi, conſtantia, L. Mummius ad Senatum de Rep. retulit, ſenatusq; frequens veſtem pro Ciceronis ſalute mutandam cenſuit, pro Sextio. Dio hunc Mummium vocat L. Ninnium Quadratũ, & ſcribit, eum populo auctorem fuiſſe, vt tanquam in aliqua publica calamitate veſtem pro ſalute Ciceronis mutaret. Pro me, inquit Cicero poſt reditũ ad Quir. Senatus, hominumq́; præterea viginti millia veſtem mutauerunt. Sed Conſules edixerunt, vt ad ſuum veſtitum ſenatores redirent.

vide orationes poſt reditum, pro domo, pro Sextio, & in Piſonem. Tum Gabinius L. Aelium Lamiam equeſtris ordinis principẽ relegauit, quod Dio lib. 38. dicit, ἐκ τῆς πολιτείας ἐξήλασε. meminit Cicero poſt red. in Senatu, pro Sextio, in Piſonem, & ep. 16. lib. 11. Famil. Itaq; Cicero non ſolum à Conſulibus, verum etiam à Cn. Pompeio proditus & derelictus, maluit vrbe cedere, quàm bonorum vitã ſeruis armatis obijcere, quod ipſe in orationibus non ſemel teſtatur. Habebat domi ſuæ Mineruæ ſignum, idq; longo tempore religioſiſsimè coluerat. Cum autem ex vrbe diſceſſurus eſſet, hoc ſignum in Capitolium delatum ibi dedicauit, & ſubſcripſit, MINERVAE CVSTODI VRBIS, Plutarchus & Dio. Hæc eſt illa Minerua cuſtos vrbis de qua Cicero

cero ep.25.lib.12. Fam.& lib.2. de legib. Dio lib.45, ἀθλωᾶμ φυλακίδα nominat. Diſcedentem M.Tullium omnes boni flentes proſecuti ſunt, vt ipſe pro domo ait. Ceſsiſſe vrbe Ciceronem puto menſe Martio extremo.nã, vt ex Plutarchi Cæſare, & primo Commentario de bello Gallico intelligitur, cum Heluetios a. d. V. Kal. Aprilis de finibus ſuis exire conſtituiſſe, Cæſar cognouiſſet, mãturauit ab vrbe proficiſci, atq; octauo die ad Rhodanum peruenit.neq; tamẽ prius Cæſar ad exercitum abijt, quàm Ciceronem per Clodium Italia expuliſſet, auctore Plutarcho. Vbi compertum fuit Ciceronem diſceſsiſſe, Clodius de exilio eius ad populum tulit, atq; edictum propoſuit, vt illi aqua & ignis interdiceretur, & ne intra quingentamillia paſſuum ab Italia tecto recipere-

peretur. hæc Plutarchus in Cicerone. quibus gemina ſcribit Dio lib. 38. in eo tamen diſſentit, quod Ciceroni lege Clodia irrogatum fuiſſe ait, ne intra ſtadiûm tria millia ſeptingenta quinquaginta, id eſt, millia paſſuũ CCCLXIX fere, ab vrbe illi eſſe liceret, Cicero epiſt. 4. lib. 3. ad Att. in lege hoc correctum fuiſſe ait, vt ſibi vltra quadringenta millia liceret eſſe. Dio hoc quoq; legi adiectum fuiſſe tradit, vt ſi Tullius intra ſpatium definitum viſus fuiſſet, & ipſe, & qui eum recepiſſent impune interficerentur. hinc Cicero pro domo: Pœna eſt, qui receperit: quam omnes neglexerunt. Pœnam neglectam fuiſſe, omnibus reuerentibus M. Tullium, comiterq́; excipientibus & proſequentibus, Plutarchus quoq; ſcribit. Clodius præterea villas Ciceronis eiecti inflãmauit,

mauit, & domum in palatio incẽdit, atq; in area templum libertatis extruxit, Plutarchus, Dio, & Cicero pro domo. Bona diripiebantur, atq; ad Conſules deferebantur. columnæ marmoreæ ex ædibus ad ſocrum Piſonis portabantur: in fundum autem Gabinij vicini conſulis, non modo inſtrumentum aut ornamẽta villæ Tuſculanæ, ſed etiam arbores transferebãtur. hæc Cicero pro domo, poſt red. in Senatu, pro Sextio, & in Piſonem. Templum Libertatis, νεὼν ἐλευθερίας, *Cicero lib. 2. de legib. templum Licentiæ vocat. Pulſum M. Tullium pedibus iter per Lucaniam Siciliam verſus feciſſe, Plutarchus ſcribit. Naryce Locridis fuit VI Idus Aprilis, ibiq; ſcripſit epiſtolam ſecundam lib. 3. ad Att. Inde Cicero Vibonem venit, quod eſt oppidum Lucaniæ ad fretũ,*

& à

& à Locris conditum prius Hippo-nium appellatum fuit, Strabo lib.6. Cæſar.3.de bello Ciuili.Ibi,vt Plutar-chus ſcribit,Vibius homo Siculus,qui cum alia multa commoda ex Cicero-nis amicitia perceperat, tum eo Con-ſule præfectus fabrûm fuerat, illum in ædes quidem non recepit, ſed fun-dum ſe ipſi aßignaturum denuntia-uit.Sic illa Plutarchi verba, χωρίον δὲ καταγράψειν ἐπηγγέλλετο, *ego iampridẽ conuerteram : cum præſertim alibi quoq; verbum* καταγράφειν *pro attri-buere & aßignare vſurpatum notaſ-ſem.vt* περὶ φιλαδελφίας· ἕτεροι δὲ, παλλακίσι καὶ παρθένοις οἰκίας καὶ ἀγροὺς καταγράφοντες, ὑπὲρ οἰκοπέδου καὶ γωνίας πρὸς ἀδελφοὺς διαμονομαχοῦσι. *Merito igitur Xylander noſter à Bochij & Corra-di falſis interpretationibus diſceßit. Cicero ſe ad Vibonem in fundo Sicæ*

fuiſ-

ſuiſſe, ad Atticum ſcribit ep. 2. & .4. lib.3. Siciliam, quam Cicero petebat, eo tempore obtinebat C. Virgilius (γάϊος οὐέργιος eſt apud Plutarchũ) prætor. is Ciceroni ſcripſit, ne in Siciliam veniret. quare conſilio repente mutato, iterà Vibone Brundiſium terra petere contendit, vt ipſe pro Plancio narrat. In eo itinere III Idus April. Thurij ſcripſit epiſt. 5. lib. 3. ad Att. & XIIII Kal. Maij Tarenti ſequentem. eodemq; die ſe Brundiſium veniſſe ep. 7. eiuſdem libri ſcribit. vrbem ipſam ingreſſus non eſt, ſed in hortos M. Lenij Flacci ſe contulit, pro Plancio. Meminit etiã in Sextiana. Apud M. Lenium dies XIII fuit, epiſt. 4. libr. 14. Famil. Pridie Kal. Maij cum Brundiſio proficiſcens, Dyrrachium vento ſecũdo trãſmitteret, atq; aduerſus ex alto reflaſſet,

ſet, reiectus eſt: deinde iterum in altũ prouectus Dyrrhachiũ peruenit. vbi cum è naui in terram egreſſurus eſſet, terræ motum & maris conuulſionem extitiſſe ferunt. vnde haruſpices cõijciebant, illius exilium non fore diuturnum, quòd hæc mutationis ſigna eſſent. Hæc Plutarchus. Dyrrhachio aliquorum dierum viam in Macedoniam, ad Planciumq́; perrexit, & cũ eo Theſſalonicã X Kal. Iunij venit, pro Plancio, & ep. 8. lib. 3. ad Att. Theſſalonicæ Cn. Plancius ſua liberalitate Ciceronem per menſes ſeptem retinuit. quo tempore plures epiſtolas ad Atticũ ſcripſit, quæ lib. 3. ab octaua vſq; ad XXII legũtur. Interim Q. Cicero, cum iam Aſiam per triennium obtinuiſſet, de prouincia ante Kal. Maij deceſsit, ep. 9. lib. 3. ad Att. Itaq; M. Cicero Idib. Iunij ad eum mi-

ſit

ſit epiſt.3. libr. 1. & deinceps ſequentem. Tertio No. Octobr. Theſſalonica ad Terentiam vxorem miſit epiſt. 2. lib. 14. Fam. Redeamus nunc ad acta vrbana. Cicerone expulſo, Clodius legem promulgauit de Ptolemæo rege Cypri, vt bona eius publicarentur, & regnum in prouinciæ formam redigeretur: idq; negotium M. Catoni mandatum eſt. quo de Cicero ſæpe, Plutarchus in Catone, Appianus lib. 2. Dio lib. 38. Kal. Iunij, vt eſt in orat. pro Sextio, decreuit Senatus freqũes de Ciceronis reditu, diſſentiente nullo, referente L. Mummio tribuno pl. interceſſit Aelius Ligus. Pompeius quoq; illo tempore ſe accuſans, vt Plutarchus ſcribit, quod Ciceronem prodidiſſet, de illius reditu, amicorũ opera adiutus, agere cœpit. Reſiſtẽte Clodio, placuit Senatui, nihil in Rep. de-

cernere, nulla de re agere, niſi Cicero ab exilio reuocaretur. Hinc Cicero pro Sextio: Omnia Senatus reijciebat, niſi de me primum Conſules retuliſſent. & in Piſonem: An tum eratis Conſules, cum quacũque de re verbum facere cœperatis aut referre ad Senatum, cunctus ordo reclamabat; oſtendebatq́, nihil eſſe vos acturos, niſi prius de me retuliſſetis? de eadem re vide epiſt. 24. libr. 3. ad Att. Initur deinde conſilium de interitu Cn. Pompeij, ait Cicero pro Sextio. quam rem Aſconius in Milonianam ſic exponit: Cum III Idus Sext. Pompeius in ſenatum veniſſet, dicitur ſeruo P. Clodij ſicam excidiſſe, eaq́; ad Gabinium Conſulem delata, dictum eſt, ſeruo imperatum à P. Clodio, vt Pompeius occideretur. Pompeius ſtatim domum redijt. ex eo domi tenus. & Cicero pro Milo-

Milone: Comprehenſus eſt in templo Caſtoris ſeruus P. Clodij, quem ille ad Cn. Pompeium interficiendum collocarat, extorta eſt confitenti ſica de manibus. caruit foro Pompeius poſtea, caruit Senatu, caruit publico. Huc pertinet illud paradoxo.4. Ante ſenatum tua ſica deprehenſa eſt. & in Piſonem: Deprehenſus cum ferro ad ſenatum is, quẽ ad Cn. Pompeium interimendum collocatum fuiſſe conſtabat. Meminit etiam pro domo. Quarto Kal. Nouembris octo tribunipl. de Ciceronis reditu legem promulgarunt: iiſdemq́ referentibus P. Lentulus COS. deſignatus præſtantiſſimam de Cicerone ſententiam dixit, pro Sextio, poſt red. in Senatu, & epiſt.23.lib.3.ad Att. Theſſalonica Cicero ſe Dyrrhachium recepit: ibiq; VI Kal. Decembr. ſcripſit ad Teren-

tiam: epiſt.1.lib.14. Famil. & partem epiſtolæ 22.libr.3. ad Att.pridie Kal. Dec.inde miſit ad Terentiam epiſt.3. lib.14. & ad Atticum epiſt.23.lib.3. & deinceps quatuor reliquas eiuſdem libri. Exierunt deinde paludati in prouincias Conſules, Piſo in Macedoniam, Gabinius in Syriam, Cicero pro Sextio. IIII Idus Decemb. noui tribunipl. T. Annius Milo, P. Sextius, C. Seſtilius, M. Ciſpius, T. Fadius, M. Curtius, C. Meſsinius, Q. Fabricius, Sex. Atilius Serranus, & Numerius Quinctius, magiſtratum inierunt, pro Sextio, & poſt reditum in Senatu.

Anno vrbis DCXCVI, Ciceronis L, COS fuerunt,

P. CORNELIVS LENTVLVS SPINTHER. Q. CAECILIVS METELLVS NEPOS.

PRætores eodem anno fuerunt, L. Cæcilius, M. Calidius, C. Septimius,

mius, *Q. Valerius*, *P. Craſſus*, *Sex. Quinctilius*, *C. Cornutus*, & *Ap. Claudius Pulcher*, *Cicero poſt reditum in Senatu.* Kalendis Ianuarij P. Lentulus ſimulac de ſolemni religione retulerat, nihil humanarum rerum ſibi prius, quàm de Cicerone agendum iudicauit. cum princeps rogatus ſententiam L. Cotta dixit, nihil de Cicerone actum eſſe iure, nihil more maiorum, nihil legibus: proptereáq; lege illi opus non eſſe. verum Pompeius cēſuit, vt ad Senatus auctoritatē populi beneficium adiungeretur. atq; eo die confecta res eſſet, niſi Sex. Atilius Tribunus pl. nō auſus intercedere, noctem ſibi ad deliberandum poſtulaſſet. *Hæc Cicero poſt redit. ad Quirites, pro domo, pro Sextio, & lib. 3. de legib.* Poſtea res acta eſt in Senatu alia nulla: & cum varijs rationibus

impediretur, voluntate tamen perſpecta Senatus, cauſſa ad populum VIII Kal. Febr. fuit delata. quo die Clodiani, cæde in foro maxima facta, flumine ſanguinis reditum Ciceronis intercludendum putauerunt, poſt redit. ad Quirites, & pro Sextio. Clodius enim, vt Dio lib. 39. ſcribit, illo die, cum lex ad populum ferretur, acceptis à fratre Appio gladiatoribus, quos ille in funere Marci propinqui ſui daturus erat, impetu in multitudinem facto, multos vulnerauit, multoſq; occidit. Tum in foro Tribunipl. vulnerati fuerunt, & Q. Cicero inter cadauera tanquã occiſus iacuit, Plutarchus, & Cicero pro Sextio. Crudeliſſimæ cædis eo tempore in foro factæ mentio eſt etiam in Miloniana. Clodium Milo tũ de vi poſtulauit: ſed in iudicium non adduxiſſe Dio ſcribit, quòd nondum

creati

creati eſſent Quæſtores, per quos iudi cũ ſortitionẽ fieri oporteret, Nepoſq; Prætori edixiſſet, ne quod iudiciũ, ante quã iudices ſorte deligerẽtur, fie ri pateretur. Quæſtores autẽ niſi habi tis prius comitijs ædilitijs, quibus hac de cauſa mora potiſsimum affereba tur, creari non poterant. In hanc ſen tentiam Dio: Cicero vero in Sextia na ait, Conſulem, prætorem, tribunũ pl. noua noui generis edicta propoſuiſ ſe: ne reus adeſſet, ne citaretur, ne quæreretur, ne mẽtionẽ omnino cui quam iudicum, aut iudiciorum facere liceret. Quare cum Milo videret iudi cia eſſe ſublata, ne Clodius omnia vi poſſet efficere, curauit, inquit idem poſt red. in ſenatu. Emit enim gladia tores, vt Dio ſcribit. de quibus Cicero lib. 2. de officijs: Sed honori ſummo nuper noſtro Miloni fuit, quòd gladia

toribus emptis Reip. cauſſa, quæ ſalute noſtra continebatur, omnes P. Clodij conatus furoresq́; compreſſit. Senatus autem multo ante, quàm lex de Ciceronis reditu fuit lata, gratias agendas cenſuit ciuitatibus ijs, quæ M. Tullium ciuem optime de Rep. meritum recepiſſent, pro domo, in Piſonem, Parad. 4. & Plutarchus. Idem decreuit, vt qui prouincias cum imperio obtinerent, qui quæſtores legatiq́; eſſent; ſalutem & vitam Ciceronis cuſtodirent, pro Sextio. Idem ad M. Tullij ſalutem auxilium omnium ciuium cuncta ex Italia, qui Remp. ſaluam eſſe vellent, implorauit, in Piſonem. Factum enim S. C. fuit, vt litteris conſularibus cuncta ex Italia omnes, qui Remp. ſaluam vellent, conuocarentur, pro Sextio, poſt redit. in Senatu, & pro domo. Cum igitur Cicero

ceronis capitis ſeruandi cauſſa Romam vno tempore quaſi ſigno dato Italia tota conueniſſet, Lentulus Conſul Senatum frequentiſsimum in Capitolium conuocauit, in Piſonem, & poſt redit. in ſenatu. Ibi tum in templo Iouis opt. max. Q. Metellus Nepos COS. qui Ciceroni vel maxime ex magnis contentionibus Reip. fuerat inimicus, permotus cum auctoritate Senatus, tum P. Seruilij incredibili grauitate dicendi, abſens cum M. Tullio redijt in gratiam, poſt red. in ſenatu, pro Sextio, & de prouincijs COS. hic cum mitiſsimam orationem in Senatu habuiſſet, Cicero ad eum miſit epiſt. 4. lib. 5. Famil. in qua ſtudium & auxilium eius implorat. Illo vero die, cum CCCCX ſenatores, magiſtratusq; omnes in Capitolio adeſſent, Cn. Pompeius de ſcripto ſententia dicta,

 vni

vni Ciceroni patriæ conſeruatæ teſtimonium dedit: cuius ſententiam frequentiſsimus Senatus, vno P. Clodio diſſentiente, ſecutus, M. Tullium ab exilio reuocauit, poſt redit. in ſenatu, & pro Sextio. de hoc S. C. in æde Iouis Mariana facto, Cicero lib. 1. de Diuinat. & Valerius lib. 1. cap. 7. Faciebat eodem die ludos in theatro Conſul. quo cum ipſe & ſenatores ſpectatum è Senatu veniſſent, S. C. illud de Ciceronis reditu factum frequentiſsimo theatro, incredibili clamore & plauſu comprobatum eſt, pro Sextio, & libr. 1. de Diuinat. Poſtridie de Ciceronis ſalute P. Lentuli Conſulis, Cn. Pompeij, ceterorũq; principum, in his P. Seruilij & L. Gellij, celeberrimæ & grauiſsimæ conciones fuerũt, poſt redit. ad Quirites, & in ſenatu, pro Sextio, in Piſonem. Eodemq; die de-

cre-

cretum in Curia fuit, populi ipſius R. & eorum, qui ex municipijs conuene-rant, admonitu; ne quis de cælo ſerua ret; ne quis moram vllam afferret. ſi quis aliter feciſſet, eum plane euerſo-rem Reip. fore, idq́; ſenatum grauiſſi-mè laturum; & vt ſtatim de eius fa-cto referretur. addidit etiam Senatus illud: niſi diebus quinq;, quibus agi de Cicerone potuiſſet, eſſet actum, redi-ret in patriam dignitate omni recu-perata. decreuit eodem tempore Se-natus, vt ijs, qui ex tota Italia ſalutis M. Tullij cauſſa conuenerant, ageren tur gratiæ, atq; vt ijdem ad res rede-untes, vt venirent, rogarentur, pro Sextio, poſt red. in ſenatu, & in Piſo-nem. Legem deinde omnes magiſtra-tus, præter Appium prætorem, duosq́; tribunos pl. N. Quinctium & Sex. Ati lium, ex S. C. promulgarunt, in Piſo-

nem.

nem. Cum ferendæ legis dies, qui fuit pridie Non. Sextil. veniſſet, & Lentulus Conſul, idemq; lator legis Comitia Centuriata in campo Martio haberet, P. Clodius legẽ de more diſſuaſit. quod Dio lib. 39. planè ſcribit, & Cicero pro domo ita ſignificat: Illa fuit pulchritudo populi R. illa forma, quam in campo vidiſti tum, cum etiã tibi cõtra ſenatus, totiusq; Italiæ auctoritatem & ſtudium dicendi poteſtas fuit. & in Sextiana: Cedo nunc eiuſdem illius inimici mei de me eodẽ ad verum populum in campo Martio concionem. Verum cum & alij, & Põpeius in primis legem ſuaderet, vt Dio ſcribit, ſummo conſenſu omnium centuriarum accepta fuit, cum nemini ciui vlla, quo minus adeſſet, iuſta excuſatio eſſet viſa; nullis comitijs vnquam multitudo hominum tanta,

neq;

neq; ſplendidior fuiſſet, in Piſonem. Conſtat enim, vt idem pro domo ſua ait, nullis vnquam comitijs campum Martiũ tanta celebritate, tanto ſplendore omnis generis hominum, ætatũ, ordinum floruiſſe. Idem eſt in orat. poſt reditum. Pridie Non. Sextil. ipſo illo die, quo lex eſt lata, Cicero Dyrrhachio profectus Brundiſium venit Non. Sextil. epiſt. 1. lib. 4. ad Att. Aduenienti Ciceroni tanquam totius Italiæ atq; ipſius patriæ dexteram porrexerunt Brunduſini; cum ipſis Nonis Sextil. idem dies aduentus M. Tullij fuiſſet, qui natalis idem Tulliæ filiæ, quæ ibi patri fuit præſto; idem etiam ipſius coloniæ Brunduſinæ; idẽ Salutis. quæ res animaduerſa à multitudine, ſumma Brunduſinorum gratulatione celebrata eſt, pro Sextio, & lib. 4. ad Att. ep. 1. Brundiſij cum eſſet

eſſet in domo optimorum & doctiſſimorum virorum Lenij Flacci, & patris, & fratris eius, ante diem VI Id. Sextil. cognouit litteris Quincti fratris, mirifico ſtudio omnium ætatum, atq; ordinum, incredibili concurſu Italiæ, legem comitijs centuriatis eſſe perlatam, ibidem. Inde à Brundiſinis honeſtiſſimis ornatus, iter via Appia Romam verſus fecit. In itinere XXIIII dies conſumpſiſſe videtur, cum Sextilis tum XXIX dierum eſſet. Brundiſio profectus Neapolim, inde Capuā, Sinueſſam, Minturnas, Formias, Terracinam, & demum Ariciam, pridie Non. Septembr. Romam venit, epiſt. 1. libr. 4. ad Att. Toto autē illo itinere à Brundiſio vſq; Romam agmen perpetuum totius Italiæ vidit. neq; enim regio fuit vlla, neq; municipium, neq; præfectura aut colonia, ex

qua

qua non publicè ad Ciceronem vene-rint gratulatum, magnæ erãt effuſiones hominum ex oppidis, maximi concurſus ex agris patrumfamilias cum coniugibus ac liberis: cumq́; viæ multitudine legatorum vndiq; miſſorum celebrarẽtur, vrbes Italiæ feſtos dies agere aduentus eius videbantur, in Piſonem, & pro Sextio. Ad vrbem ita venit, vt nemo vllius ordinis homo nomẽclatori notus fuerit, qui ipſi obuiam non venerit, epiſt. 1. lib. 4. ad Att. itaq; in Piſonem ait, vnus ille dies mihi quidem immortalitatis inſtar fuit, quo in patriam redij: cum ſenatum egreſſum vidi, populumq́; R. vniuerſum: cum mihi ipſa Roma prope conuulſa ſedibus ſuis ad complectẽdum conſeruatorem ſuum procedere viſa eſt. Cum veniſſet ad portam Capenam, qua via Appia ducit in vrbẽ,

gradus templorũ (in quibus fuit Martis, & Camœnarum) ab infima plebe completi erant: à qua plauſu maximo cum eſſet Ciceroni gratulatio ſignificata, ſimilis & frequentia, & plauſus eum vſq; ad Capitolium celebrauit. in foro & in ipſo Capitolio miranda multitudo fuit, ep. 1. lib. 4. ad Att. Itaq; ille vnus dies, ait pro domo, quo die me populus R. à porta in Capitolium, atq; inde domum ſua celebritate lætitiáq; comitatum honeſtauit, tantæ mihi iucunditati fuit, vt tua mihi conſcelerata illa vis non modo nõ propulſanda, ſed etiam emenda fuiſſe videatur. Plutarchus ſcribit, reuertenti Ciceroni tanta lætitia ciuitates, tanto ſtudio homines obuiam veniſſe, vt infra veritatem ſit, quod poſtea dixit, ſe humeris Italiæ Romam reportatũ fuiſſe. dixit autem hoc in extrema

oratione poſt red. in ſenatu. Poſtridie in ſenatu, qui fuit dies Non. Septemb. ſenatui gratias egit ea oratione, quæ, poſt reditum in ſenatu inſcripta, extat. egit etiam populo R. gratias altera oratione, quæ poſt reditum ad Quirites inſcribitur. De vtraque Dio ita ſcribit: κατῆλθέ τε οὖν ὁ Κικέρων, καὶ χάριν τῇ τε βουλῇ, καὶ τῷ δήμῳ, παρόντων αὐτῷ τῶν ὑπάτων, καὶ κατὰ τὸ συνέδριον, καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἔγνω. *id eſt, Rediit igitur Cicero, & gratias tum ſenatui, tum populo, concione à Conſulibus data, in ſenatu, & in concione egit. Eo biduo cũ eſſet annonæ ſumma caritas, homines primo ad theatrum venerũt: vbi L. Cæcilio Rufo prætore ludos Apollinares faciente, ita infima cõcitata multitudo annonæ caritate tumultuata eſt, vt oẽs, qui in theatro ſpectandi cauſa conſederant, pelleren-*

P *tur:*

tur:deinde iidem ad Capitolium, vbi tum Senatus habebatur, concurrerunt, cumq; cædem & incenſionem Capitolij Senatoribus minarentur, atq; iccirco per eos dies, quibus Senatus de annona habebatur, Conſulares pleriq; abeſſent, quòd tutò ſe negarent poſſe ſententiam dicere, in Ciceronis ſententiam factum eſt S.C. atq; ex eo lex promulgata, vt Pompeio per quinquennium omnis poteſtas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur, Cicero pro domo, & epiſt. 1. lib. 4. ad Att. Aſconius in Milonianam, Plutarchus in Pompeio, & Dio lib. 39. Secuta eſt deinde magna contentio de domo Ciceronis, quam Clodius Libertati conſecrauerat. populus eam comitijs centuriatis eodem iure eſſe iuſſerat, quo fuiſſet. verum Senatus decreuerat, vt de eius religione ad Pontificum collegium

gium referretur, in orat.de haruſp. reſp. Apud põtifices pridie Kal.Octobris Cicero pro domo dixit eam orationem, quæ extat. in qua primum reſpondet Clodio, qui actionem eius de poteſtate rei frumentariæ Pompeio danda reprehenderat. deinde ſuam domum propter Clodij conſecrationẽ ſacram non eſſe, ſed ab omni religione vacuam atq; puram docet. Nam, vt Dio lib.39.ſcribit, lationem legis Curiatæ, qua è patricijs ad plebẽ Clodius tranſierat, criminans, quòd ex inſtituto maiorum per trinundinum promulgata non fuiſſet, omnem eius Tribunatum, in quo de domo Ciceronis etiam conſtituerat, euertit; affirmans, nihil ab eo Tribunopl. iure fieri potuiſſe, qui ipſe contra omne ius plebeius factus eſſet. atq; ita Põtificibus perſuaſit, vt ſibi aream, quæ ab omni

religione vacua & pura eſſet, reſtituerent. Hactenus Dio. Itaq; Cicero in Piſonem ait: Me conſequentibus diebus in ea ipſa domo, quā tu me expuleras, quam expilaras, quam incēderas, Pontifices, Conſules, Prætores collocauerunt: mihiq́;, quod ante me nemini, pecunia publica ædificandam domum cenſuerunt. in quem locum Aſconius legendus. Superficiē ædium Conſules de conſilij ſententia æſtimarunt HS vicies Tuſculanam villam quingentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus, epiſt. 2. lib. 4. ad Att. Eodē anno Ptolemæus rex Aegypti, cum ingēti pecunia conſumpta, vt rex atq; ſocius populi R. appellaretur, eā vi ab Aegyptijs extorqueret, & cum hoc nomine, tum quòd Cyprum à Romanis repetere, aut amicitiam eis renuntiare nollet,

apud

apud ſuos offendiſſet, regno pulſus Romam venit, P. Lentulo adhuc Conſule, cui Cilicia obtigerat, petens vt in regnum reſtitueretur. Aegyptij quoq; legatos, qui Regis crimina purgarēt, miſerunt. de quibus Dio, & Cicero de haruſp. reſp. Ante diem tertium Non. Nouemb. expulſi fuerūt fabri de area Ciceronis. Quincti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area Marci, deinde inflammata iuſſu Clodij, epiſt. 3. lib. 4. ad Att. Hæc eſt vis illa nefaria, qua ſe cum fratre domo expulſum fuiſſe, ad Lētulum ſcribit. Cum autem Clodius ſaxis, & ignibus, & ferro vaſtitatem ædibus Ciceronis intuliſſet, decreuit Senatus, eos qui id feciſſent, lege de vi, quæ eſt in eos qui vniuerſam Rēp. oppugnaſſēt, teneri, in orat. de haruſp. reſpōſis. Quæ deinde vſq; ad VIII Kal. Decemb. acta

ſunt, vide epiſt.3. lib.4.ad Att. IIII Idus Decem. noui Tribunipl. magiſtratum inierunt. è quibus à Cicerone lib.1.Fam.lib.2.ad Fratrem, & Dione lib.39. hi nominantur, P. Rutilius Lupus, C. Porcius Cato, C. Caninius, L. Racilius, Cn. Plãcius, A. Plautius, Sex. Antiſtius Vetus, & Caßius. Cum Tribuni magiſtratum iniſſent, C. Cato turbulentus adoleſcẽs, nec imparatus ad dicendum, cõcionibus aßiduis inuidiam & Ptolemæo ſimul, qui iam profectus ex vrbe erat, & P. Lentulo conſuli paranti iam iter concitare, ſecundo quidem populi rumore, cœpit. quod ex lib. XXII Annal. Feneſtellæ Nonius Marcellus refert. In quindecim legatis, quos Pompeius ſibi rei frumentariæ cauſa legauerat, fuit Q. Cicero. qui cum eſſet in Sardinia, M. Cicero ad eum ſcripſit, quæ extremo

huius

huius anni menſe in Senatu acta fuerunt, epiſt.1.lib.2.ad Fratr.

Anno vrbis DCXCVII, Ciceronis LI, COS. fuerunt,

CN. CORNELIVS LENTVLVS MARCELLINVS. L. MARCIVS PHILIPPVS.

INitio huius anni M. Cicero omni ſtudio in id incubuit, vt P. Lentulo qui Ciliciam pro conſule obtinebat, Ptolemæi regis reductio decerneretur. Argumento ſunt epiſtolæ, quæ hoc tempore ad Lentulum miſſæ lib.1.Famil. extant. Tum quoq; orationem de rege Ptolemæo, cuius apud Aquilam, & Fortunatianum mentio eſt, habuiſſe videtur, cum regis Alexandrini reſtitutionem Lentulo ſua ſententia decerneret. XIIII Kal. Februarij Cicero ſcripſit ad Q. fratrem epiſt.2.lib.2. vbi ait, Comitia ædilicia, quibus Clodius ædilitatem petebat, edicta eſſe

ad XI Kal. Febr. Clodius ædilis factus, Miloni diē dixit, & de vi ad populū accuſauit, p Sextio, in Vatiniū, & lib. 2. ad Frat. qua de re Dio ita ſcribit: Clodius ſimulatq; ædilitatē Marcellino, et Philippo COS. iniȷt, Miloni diē dixit, quòd gladiatoribus Rēp. obſediſſet. quæ enim ipſe cōmiſerat, quorumq́; nomine reus erat, ea illi crimini dabat. non quòd Milonem condemnatum iri ſperaret, qui patronos magnos, in ȷs Pompeium & Clodium, habebat: ſed vt per hanc cauſſam & Milonem oppugnaret, & patronos eius vexaret. IIII Non. Febr. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus venit. producta dies eſt in VIII Idus. quo die Pompeius cum pro Milone apud populum diceret, clamore, conuicioq́; iactatus eſt. Clodiusq; diem in Quirinalia, id eſt XIII Kal. Mart. produxit. ep. 3. lib.

lib.2.ad Fratr. & epiſt. 5.lib.1.Famil. Cicero autem iam ante diem tertium Kal. Febr. ad Atticum ex Epiro in Italiam reuerſum miſerat epiſt.4.lib. 4.A.d. IV Id.Februar.P. Sextius à M.Tullio Albinouano lege Lutatia de vi poſtulatus fuit propter cædem, quam anno ſuperiore VIII Kal.Febr. cũ de Ciceronis reditu ageretur, in foro factã diximus. defenſus fuit cũ ab alijs, tũ à Q.Hortẽſio, & M. Cicerone: cuius oratio pro Sextio extat. Sextius abſolutus fuit a.d.II Id. Mart. ep.4.li.2.ad Frat. Oppugnauerat Sextium maxime P. Vatinius, qui etiã teſtimonium in illum dixerat. itaq; Cicero Vatinium teſtem perpetua interrogatione accuſauit. quæ oratio ſeparatim edita extat. de qua Fabius li. 5.cap.7. & Cicero ep. 9. libr.1. Famil. Tota vero interrogatio mea (oratio-

nem in Vatinium ſic appellat) nihil habuit aliud, niſi reprehenſionẽ illius tribunatus: in quo omnia dicta ſunt libertate, animoq́; maximo de vi, de auſpicijs, de donatione regnorum. III Idus Febr. Cicero dixit pro Beſtia de ambitu, apud prætorem Cn. Domitiũ, in foro medio, maximo conuentu. pri- die Idus T. Pomponius Atticus Pilia vxore ducta nuptias celebrauit: in quibus Cicero cœnauit, epiſt. 3. lib. 2. ad Fratr. Pridie Non. Aprilis Cicero Tulliam filiam, cum ea primum mari tum C. Piſonem, quem Cicerone exu- lante deceßiſſe ex orat. in Vatinium cognoſcitur, eluxiſſet, Furio Craßipe di deſpondit. eiq́; VIII Idus ſponſalia præbuit, lib. 2. ad Fratr. epiſt. 5. vt Ma nutius nunc diſtinxit. Vnde ſcribit ad Att. lib. 4. ep. 5. Viaticum Craßipes præripit. de hac coniunctione gratula

tus

tus quoq; Lentulus Ciceroni fuit: cui Cicero reſpondet epiſt. 7. lib.1. Nonis April. factum fuit S. C. in Ciceronis ſententiam, vt de agro Campano frequenti Senatu Idibus Maij referretur, epiſt.9. libr.1. Famil. Cum autem Miloni dies in Nonas Maij prodita eſſet, Cicero Roma exiuit, villasq; luſtrauit, ep.5. & .6. lib.2. ad Fratr. Prodigia interim facta, vt Dio lib.39. ſcribit. Nam & in Albano monte ſacellum Iunonis, quod in menſa dedicatũ orientem ſolem ſpectabat, ad ſeptentriones conuerſum eſt, fax à meridie ad Aquilonem porrigi viſa, lupus vrbem intrauit, terra mouit, ciues quidam fulmine icti ſunt, & in agro Latinienſi auditus fuit ſtrepitus ſub terra cum fremitu. quæ cum Haruſpices expiari vellent, iratos deos eſſe, quòd loca ſacra & religioſa profana haberen-

chus narrat, ſic defenderet, vt diceret Clodium contra leges è patricijs ad plebem tranſijſſe, ideoq́; nihil eorum, quæ geſſiſſet, ratum habendum eſſe; Cato indignatus illi contradixit: non quòd Clodium laudaret, cuius acta oderat: ſed graue & violentum eſſe confirmabat, tot decreta, & res geſtas Senatusconſulto tolli; in quibus eſſent etiam ea, quæ ipſe in Cypro & Byzantij geſſiſſet. de quibus rebus præter hiſtoricos Cicero pro domo, in Sextiana, & alibi. Hoc etiam tempore actum in Senatu fuit de ſtipendio exercitus Cæſaris. idq́; Cicero ſe non ſolum decreuiſſe, ſed etiam, vt alij decernerent, laboraſſe, ait in orat. de prouincijs COS. ſtipendij decreti meminit ep. 7. lib. 1. Famil. vbi & de decem legatis. de quib. ſic in oratione de prouincijs: Actum eſt de decem legatis:

tis: quos alij omnino non dabant: alij exempla quærebant: alij tempus diffe rebant: alij ſine vllis verborum ornamentis dabant. in ea quoq; re ſic ſum locutus, vt omnes intelligerẽt, me id, quod Reip. cauſſa ſentirẽ, facere vberius propter ipſius Cæſaris dignitatẽ. & pro Balbo: Idem in anguſtijs ærarij victorem exercitum ſtipendio affecit: Imperatori decem legatos decreuit. Hos decem legatos à Dione intelligi puto, cum de honoribus Cæſari habitis inquit, ὥστε καὶ ἐκ τῆς βουλῆς ἄνδρας, ὡς καὶ τοῖς δεδουλωμένοις παντελῶς τοῖς γαλάταις, ἀποστεῖλαι. *Nam re bene geſta, diſpenſandæ cohoneſtãdæq; victoriæ, vt Manlius apud Liuium libr. 38. ait, Imperatoribus decem legati decernebantur. A. Gabinius, qui Syriam pro cos. tenebat, in Palæſtina re bene geſta cõtra Ariſtobuli filium Alexan-*

drum,

drum, ipſumq; Ariſtobulum, vt Ioſephus lib.14. Antiquit. ſcribit, litteras Romam miſit, quibus & rem bene geſtam in bello nuntiauit, & ſupplicationem à Senatu poſtulauit. Idibus Maij Senatus frequens ſupplicationẽ Gabinio denegauit, ep.7. lib.2. ad Fratrem, de prouincijs cos. & in Piſonẽ. Deinde cum prouinciæ Conſulares futuris Conſulibus lege Sempronia eſſet decernendæ, vt in Argumento orat. de prouincijs ſcripſi, & de quattuor prouincijs ſententiæ dictæ eſſent, de Syria, Macedonia, & duabus Gallijs, M. Tullius rogatus ſententiam, orationem, quæ de prouincijs Conſularibus extat, in Senatu habuit. in qua ſuadet, vt Syria & Macedonia futuris Conſulibus decernantur, & Galliæ Cæſari non adimantur. Ante orationẽ de prouincijs in libris Ciceronis legitur

tur

tur Corneliana pro L. Cornelio Balbo. quam hoc anno à M. Tullio dictam eſſe ex eo ſuſpicor, quod de ſupplicatione, ſtipendio & decem legatis extrema fere oratione dicitur. ea enim hoc anno Cæſari decreta eſſe, non ſolum oratio de prouincijs docet, verũ etiam epiſt. 7. libri primi ad Lentulũ. quam tametſi docti quidam ad ſecundum Conſulatum Pompeij & Craßi referant, tamen hoc anno ſcriptã eſſe arguit, quod L. Racilius inter magiſtratus nominatur: quem Marcellino & Philippo COS. Tribunum pl. fuiſſe ſupra diximus. Igitur Balbus cum eſſet Gadibus in Hiſpania natus, ac bello Sertoriano Imperatoribus Romanis probatus, bello confecto à Cn. Pompeio ciuitate Romana donatus, &, quia per L. Cornelium hoc beneficium cõſecutus fuit, L. Cornelius

nelius Balbus vocatus eſt. Ei inimici Cæſaris & Pompeij accuſatorem cõpararũt, qui Balbo hoc tempore ciuitatis controuerſiam mouit; negans eũ iure & recte ciuitate donatum, cum ex fœderato populo, quo in numero Gaditanus erat, nemo poſſet, niſi is populus factus eſſet fundus, id eſt auctor obſtringendi ſe iure ciuium Romanorum, in ciuitatem venire. Defenderunt Balbum M. Craſſus, Cn. Pompeius, & M. Cicero. De Plãciana quæ ſuo loco non legitur dicemus infra. Nunc de Cœliana dicendum. Hoc anno Ciceronem pro M. Cœlio apud Cn. Domitium Prætorem dixiſſe, Corradus ſcribit. Manutius cum in Commẽtario in epiſt.5.lib.2.ad Fratrem orationem pro Cœlio habitam Marcellino & Philippo COS. ſcripſiſſet, exponens deinde epiſt.12. eiuſdẽ libri diem

illi in biennium prodit, atq; L. Domitio & Ap. Claudio COS. Cœlium de vi accuſatum & defenſum à M. Tullio facit. Res eſt non leuis, quæ & tanti viri animum in ſcribendo diſtraxerit, & alijs ancipitem curam cogitandi afferre poſſit. quare, an certi quid eruere queam, experiamur. Quæſtionem illam Cn. Domitium exercuiſſe, ipſa oratio demonſtrat. Fuit autem Cn. Domitius prætor hoc anno, apud quem Ciceronem pro Beſtia dixiſſe indicauimus. de eodē pro Sextio *& in Vatiniū. Fuit quoq; alius Domitius prætor biennio poſt. apud quē Cœlius cauſſam dicere debebat, ep.* 12. *lib.* 2. *ad Fratr. Cur autem Cœlium lege Lutatia de vi reum factum apud Domitium, qui his COS. non eum qui biennio poſt præturam geſſit, putem, illa me cauſſa maxime mouet, quòd M. Craſ-*

Craſſus vna cum Tullio Cœlium defen dit. (nam Interpretum inſcitia, qui Craſſum Cœlij accuſatorem faciunt, ridenda, ſeu miſeranda potius, quàm refutanda.) Craſſus vero cum anno inſequenti Conſul paludatus exierit, Appio & Domitio COS. ne Romæ quidem fuit, nedum cauſſas ibi orare potuit. Huc accedit, quod Alexandrinæ legationis princeps Dio Academicus, cuius interficiendi cauſſa Cœliũ aurum à Clodia ſumpſiſſe aduerſarij arguebant, anno ſuperiore fuerit occiſus, auctore Dione lib. 39. & Straboне in 17. nec veriſimile ſit, accuſatores huius cædis crimen & accuſationem in annos plures diſtuliſſe. Si quis obijciet, Cn. Domitium huius anni prætorem de ambitu quæſiuiſſe: Cœlium de vi accuſatum fuiſſe. is ſi probauerit ſingulos prætores tantum-

modo vni quæſtioni præfuiſſe, magnum fecerit. Nec me mouet, quod Cœlius Appio & Domitio COS. reus inuenitur. quid enim obſtat quæſo, quo minus hoc tempore abſolutus à gente Clodia in iudicium retrahi potuerit? Quod Latomus putat, hanc orationem Appio & Domitio COS. ideo habitam, quòd Cn. Domitius, qui poſt illos conſul fuit, in eorum cõſulatu præturam geßiſſe videatur, tempori, quo iſta ſcripſit, attribuo. Hoc ergo maneat, Cœlium lege Lutatia de vi propter ſeditiones Neapolitanas & alia crimina accuſatum, de ſeditionibus Neapolitanis, & Alexandrinorum pulſatione Puteolana à M. Craſſo, de auro, quod à Clodia ſumpſiſſe, & veneno, quod eiuſdem Clodiæ necandæ cauſſa paraſſe dicebatur, à M. Cicerone hoc tempore eßе defenſum. Q. Metellus

tellus Nepos ex Conſulatu in Hiſpaniam profectus, eam prouinciam hoc tempore pro conſule obtinebat. vnde τῆς ἰβηρίας ἀνθύπατος à Plutarcho in Cæſare nominatur. videturq́ ex Hiſpania ad Ciceronem miſiſſe epiſt. 3. lib. 5. Famil. in qua de contumelioſis cōcionibus Clodij ædilis conqueritur. Clodius frater Nepotis appellatur etiam in orat. poſt redit. in ſenatu, & pro domo. non propter affinitatem, vt vulgo Interpretes ſibi perſuaſerunt: verum quia ἐν χρείᾳ αὐτοῦ ἦν, vt Dio de Metello Celere ait, quem etiam Cicero de haruſpicum reſp. & pro Cœlio Clodij fratrem nominat. Fuerunt autem fratres patrueles, ſeu, vt Iuriſconſulti vocant, amitini. Cæcilia enim mater Clodij Metellorum amita fuit. Metellum Nepotem hoc tempore in Hiſpania deceſſiſſe, eumq́ à Cicerone intel-

ligi ep. 7. lib. 4. ad Att. viri docti putant. quod ſi verum eſſet, Dionem lib. 39. vbi res ab eo in prouincia geſtas, exponit, prætermiſſurum fuiſſe non arbitror. Immo ſi iam in Hiſpania perijt, eſt quod Pediano gratiam referat, qui illum mortuum in vitam reduxit, atq; in choro nouem conſularium, qui biennio poſt Scaurum reum laudáuerunt, collocauit. Vt vt ſit, M. Tullius quinq; epiſtolas libri quarti ad Att. nempe quartam, quintam, ſextam, ſeptimam & octauam his Conſulib. ſcripſit. In ſexta meminit epiſtolæ ad Lucceium miſſæ, quæ eſt. 12. lib. 5. Famil. qua vt res à ſe in Conſulatu geſtas ſcribat, eum rogat. C. Iulius Cæſar, geſtis hoc anno rebus illis, quas libr. 3. Commentariorum perſcripſit, exercituq; in Aulercis Lexobijsq;, reliquis item ciuitatibus, quæ proxi-

me

me bellum fecerant, in hibernis collo-cato, diſcedens in Italiam Lucæ hie-mauit, auctore Plutarcho in Pom-peio, Cæſare, & Catone. eoq; Pompeiũ & Craſſum extractos compulit, vt detrudendi L. Domitij cauſſa, qui pa-lam minabatur, Conſulem ſe effectu-rum, quod Prætor nequiſſet, adeptu-rumq; Cæſari exercitus, Conſulatum alterum peterent, Suetonius in Iulio. Ita factum, vt Domitius, qui tot an-nos, quot habebat, deſignatus Conſul fuerat, Conſul fieri non potuerit, epiſt. 8. lib. 4. ad Att. Cum autem Pompeius & Craſſus intra legitimum tempus profeſsi non eſſent, effecerunt cum per alios, tum per C. Catonẽ Tribunum pl. ne eo anno comitia haberentur: vt cũ res ad Interregnum rediſſet, legiti-mè Conſulatum & peterent & capeſ-ſerent, Dio lib. 39.

Anno vrbis DCXCVIII, Ciceronis LII,

CN. POMPEIVS MAGNVS II.
M. LICINIVS CRASSVS II.

COnſulatum ex interregno inierunt, Dio libr. 39. reliquosq; magiſtratus ſuo arbitratu crearunt. quo tempore M. Cato in præturæ petitione repulſam tulit, & P. Vatinius in locum eius creatus eſt, Plutarchus & Dio. Cicero menſe Aprili fuit ruri, ibique ſcripſit epiſt. 9. lib. 4. ad Att. cum Puteolis magnus eſſet rumor, Ptolemæum eſſe in regno. Eum A. Gabinius hoc anno iuſſu Pompeij in regnum reſtituit, Plutarchus in Pompeio, Dio lib. 39. Strabo lib. 12. & 17. Meminit Cicero in Piſonem, quam orationem his Conſulibus dixit, auctore Aſconio, cum Piſo reuocatus è Macedonia ſententia Ciceronis, quã anno ſuperiore de prouincijs conſulari-

rib.

rib.dixerat,de inſectatione eius in ſenatu conqueſtus,atq; in eum inuectus eſſet. Piſoni Cicero reſpondit oratione illa quæ extat,& continet Piſonis vituperationem, quamuis in ſenatu ſit habita loco ſententiæ, vt teſtatur Quinctilianus lib.3. cap.9. Dicta fuit oratio,auctore Aſconio, ante paucos dies quàm Cn. Pompeius ludos faceret,quibus theatrum à ſe factum dedicauit. Magnificentiſsima vero Pompeij munera ſecundo conſulatu fuerunt,ait Cicero libr.2. de Officijs, & demonſtrat epiſt.1.lib.7.Famil.ad Marium. De theatro & ludis Pompeij Plutarchus in eius vita, Dio libr.39. Tacitus lib.14. Plinius libr.8. cap.7. Hoc anno Cicero ad Quinctum fratrem ſcripſit epiſt.8.9.&.10.lib.2.& ad Atticum ep.9.10.11.&.12,libr.4. In duodecima facit mentionem pro-

fectionis Craßi in Syriam. antequam vero paludatus exiret, cœnauit apud Ciceronem in hortis Craßipedis generi, epiſt. 9. lib. 1. Famil. Proficiſcentem Ateius Capito Tribunuſpl. diris cum ominibus retinere conatus eſt. Ille vero dirarum obnuntiatione neglecta, in Syriam contendit, atq; exercitu deleto trans Euphratem cum ignominia & dedecore periјt, Cicero lib. 1. & 2. de diuinat. Plutarchus, Appianus, Dio, Velleius, & alij. Cicero etiam hoc tempore ſcripſit tres libros de Oratore. de quib. ſic ad Att. ep. 12. lib. 4. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter. diu multumq; in manibus fuerunt. deſcribas licet. vide quoq; proœmium lib. 2. de Orat.

Anno vrbis DCXCIX, Ciceronis LIII, COS. fuerunt,

L. DOMITIVS AHENOBARBVS. AP. CLAVDIVS PVLCHER.

Cum

CVm Craſſus hoc tempore in Syriã iter haberet, Cicero eius abſentis cauſſam in ſenatu defendit, & cum Conſulibus atq; cõſularibus magna contentione decertauit, vt ſcribit ipſe ad Lentulum ep. 9. libr. 1. & ad Craſſum ep. 8. lib. 5. Famil. Quæ initio huius anni menſe Februario in ſenatu acta ſunt, Cicero ad Fratrem ſcribit lib. 2. ep. 11. & 12. vt in libris Manutianis diſtinguuntur. Miſit deinde in Galliam ad Cæſarem procos. C. Trebatium Teſtam iuriſconſultum cum litteris, quibus eum ſtudioſiſsimè commendat, epiſt. 5. lib. 7. Famil. Tum etiã Q. Tullius Cicero legatus Cæſari in Galliam profectus eſt. de quo Cæſar lib. 5. Comment. M. Cicero item Roma profectus ruri ſcripſit ad Atticum ep. 13. lib. 4. Fuit autẽ in Cumano & Pompeiano, atq; in Cumano inſtituit ſcribere

bere πολιτικὰ de optimo ſtatu ciuitatis, & de optimo ciue, epiſt.13. libr.2. & 5.lib.3.ad Fratr. & epiſt. 13.lib.4. ad Att.IIII No. Iunij Cicero Romã redijt, epiſt.14. libr.2. ad Fratr.IIII Non. Quinctil. Suffenas & Cato abſoluti ſunt, epiſt. 14. libr. 4.ad Att.de C.Catone abſoluto Aſconius pro Scauro. His rebus actis Cicero à Reatinis in eorum agrum eductus, apud Ap. Claudium conſulem, & decem legatos Reatinorũ cauſſam cõtra Interamnates egit, epiſt. 14. libr. 4. ad Att. Varro de re ruſt.lib.3.cap.2. VIII Id. Romam redijt. eoq; tempore ſe à cauſis & iudicijs diſtrictiſsimum fuiſſe, ait epiſt.15. libr. 2. ad Fratr. defendit tum Meſsium, item Druſum, de quib. epiſt. 14. lib. 4. ad Att. vbi hoc quoq; ſcribit, ſe ex Quincti fratris litteris ſuſpicari, iam eum eſſe in Britannia.

Illo

Illo tempore ad Trebatium ſcripſit epiſt.6.7.8.9.& 10.libr.7. Famil.Ex Britannia Quinctus ad Marcum litteras miſit: quibus ille menſe Sextili reſpondit eodem die, quo P.Vatinium defendit, epiſt. vlt. lib.2. ad Fratr.de Vatinio in gratiam recepto & defenſo ſcribit epiſtola lõga ad Lentulum. Pro Vatinio Ciceronem dixiſſe L. Domitio, Ap.Claudio COS. Aſconius teſtatur. Valerius quoq; lib.4. cap.2. ſcribit, M.Ciceronem P. Vatinium dignitati ſuæ ſemper infeſtum duobus publicis iudicijs tutatum eſſe. itaque ſe clientem Ciceronis appellat, ep. 9.lib.5.Famil.M. Aemilius Scaurus à C.Triario repetundarum poſtulatus apud M.Catonem prætorem, à M.Tullio defenſus eſt a.d.IIII Nonas Septem. vide Aſconium. Hanc orationem vna cum Planciana menſe Septembri

bri ſe abſoluiſſe ſcribit, epiſt. 1.lib.3. ad Fratr. Plancium bis COS. à M. Iuuentio Laterenſe accuſatum, & à Cicerone defenſum eſſe Latomus & Corradus putant. rectè meo quidem iudicio. Fuerat enim Plancius Tribunũ ſpl. biennio ante, vt diximus, atq; in hũc annum Aedilitatẽ rectè petijt. Quod autem Siluius per Conſulem, quem Cicero comitia ædilitia habuiſſe ait, M. Craſſum intelligit, nulla probabili ratione nititur. nec potuit Plancius in tribunatu ædilitatem petere. huc accedit, quòd hunc fuiſſe legitimum annum ædilitatis Laterenſis, ex præ tura eius perſpicium ſit: quam triennio poſt, Ser. Sulpicio, M. Marcello COS. geßit, epiſt. 8. lib. 8. Famil. Illud autem, quod Corradus pro certißimo argumento affert, quòd C. Alfius, qui præturam hoc anno geßit, quæſitor

in

in cauſſa Planciana fuerit, nullum eſt. nam primum ex peroratione cognoſcitur, non C. Alfium, ſed C. Flauiũ quæſitorem fuiſſe, quem eundem præturam tum geſſiſſe, affirmare non auſim: arbitror enim tam quæſitorem, quàm conſilium, editicium fuiſſe. editos autem fuiſſe ab accuſatore. quæ poteſtas ſi rei fuiſſet, ait Cicero, eum ſine dubitatione C. Alfium tribulem ſuũ quæſitorem, atq; è Terentina, & Voltinia tribubus iudices fuiſſe editurũ. Pridie No. Septem. ludi Romani, qui per nouem continuos dies fiebãt, commiſſi ſunt. Ludorum diebus Cicero in Arpinati fuit, & XIII Kal. Octob. Romam venit, epiſt. 1. lib. 3. ad Fratr. A. d. VI Kal. Octobris; cum æquinoctium ſubeſſet, Cæſar exercitum Britannia reportauit, Cicero epiſt. 15. lib. 4. ad Att. & Cæſar libr. 5. Comment.

cum

Cum Cæſar Britanniam peragraret, audiuit deceßiſſe filiam, Seneca de Conſolatione ad Marciam. Hinc Cæſaris luctus ep. 1. lib. 3. ad Fratr. De morte Iuliæ, quæ Pompeio nupta erat, Dio lib. 39. Plutarchus in Pompeio, & Cæſare. Cum M. Craſſus A. Gabinio in Syria ſucceßiſſet, ille in Italiam reuerſus XII Kal. Octobr. ad vrbem acceßit, & IIII Kal. vrbẽ noctu intrauit, & de maieſtate accuſatus eſt, ep. 1. lib. 3. ad Fratr. In eo iudicio Ciceronem Gabinium grauißime accuſaſſe, Dio lib. 39. auctor eſt. ſed Cicero ſe teſtimonium ſecundum fidem & religionem grauißimè in eũ dixiſſe, teſtatur epiſt. 4. lib. 3. ad Fratr. Gabinio abſoluto, M. Tullius VIII Kal. Nouem. in Tuſculanum profectus fuit. Ita extremis mẽſibus huius anni Cicero omnes epiſtolas lib. 3. ad

Fra-

Fratr.& poſtremas lib.4 .ad Att.& longam ad Lentulum ſcripſit. Gabinius de maieſtate abſolutus, de repetũdis accuſatus & condemnatus fuit, quamuis Tullius rogatu Pompeij eum defendiſſet, lib.39. Valerius lib.4.cap. 2. Sed huiuſce generis humanitas etiã in M.Cicerone præcipua apparuit: A. namq; Gabinium repetundarum reũ ſummo ſtudio defendit, qui eũ in conſulatu ſuo vrbe expulerat. Cicero pro Rabirio Poſtumo ait, ſibi cauſſã defendendi Gabinij fuiſſe reconciliationem gratiæ. ibidem teſtatur, ſe Gabinium ex maximis inimicitijs receptum in gratiam ſummo ſtudio defendiſſe. Meminit huius defenſionis D. Hieronymus in Apologia aduerſus Rufinum. Gabinio condemnato, C. Memmius lege Iulia de repetundis accuſauit C. Rabirium Poſtumum.

R qui

qui cum poſt mortem patris ſui C. Curtij natus eſſet, à C. Rabirio auunculo adoptatus, C. Rabirius Poſtumus dictus fuit. Defendit eum Cicero hiberno tempore, vt oratio indicat. Hoc ad extremum admonebo, quattuor prætores huius anni à Cicerone in epiſtolis nominari, M. Catonem, Domitium, Seruilium, & C. Alfium. quibus Dio addit, Ser. Sulpicium Galbam. Tribunipl. apud Ciceronem ſunt, Q. Mucius Scæuola, Terentius, & C. Memmius. his apud Valerium lib. 8. cap. 1. additur, Lælius.

Anno vrbis DCC, Ciceronis LIIII, COS. fuerunt,
CN. DOMITIVS CALVINVS.
M. VALERIVS MESSALLA.

HI Conſules non ſtatim initio anni, vt moris erat, ſed ſeptimo tãdem menſe magiſtratum inierunt, auctore Dione lib. 40. Cum enim anno ſupe-

ſuperiore comitiorum Conſularium ſinguli dies obnuntiationibus ſublati eſſent, vt ſcribit Cicero epiſt.3. lib.3. ad Fratr. & ob id menſe Ianuario nulli dum Conſules eſſent, Interreges de more proditi fuerunt. qui Remp. per ſex menſes adminiſtrarũt, cum quòd propter auſpicia, quæ ſecunda Interregibus non eueniebant, comitia haberi non poſſent, tum quòd tribuni pl. qui Remp. tractabant, ne magiſtratus crearentur, impedirent, vt Dio ſcribit. Plura igitur hoc tẽpore interregna fuerunt: de quibus Cicero epiſt. 11.*lib.7.Famil. quam hoc tẽpore ſcriptam eſſe, res ipſa indicat, ſicut & ſequentes. quarum decima tertia data eſt III Nonas Mart. decima octaua VI Idus Apr. Sed cum Tribuni pl. comitia omni ratione impedirent, ac primum vt Tribuni milit. pro conſuli-*

 bus,

tatum in collegium, & inauguratum, ait in *Bruto. Quo tempore Cicero Augur factus eſt, C. Scribonius Curio filius in Italia non fuit, vt ipſe ait Philip.* 2. *erat autem in Aſia, eoq́; Cicero ad illum miſit ſex primas epiſtolas lib.* 2. *Famil.*

Anno vrbis DCCI, Ciceronis LV Conſul fuit,
CN. POMPEIVS MAGNVS III. SINE COLLEGA.

P*Etebant in hunc annum Conſulatum ſummis contentionibus T. Annius* Milo, *P. Plautius Hypſæus, & Q.* Metellus *Scipio. Petebat in eũdem annum Præturam P. Clodius, cui ſummæ inimicitiæ cum* Milone *intercedebant. itaq; a. d. XIII Kal. Febr. cum* Milo *Lanuuium proficiſceretur, & Clodius Aricia rediens ei occurriſſet, rixa & pugna forte commiſſa, Clodius interfectus fuit. quod*

Aſconius in argumento orat.pro Milone pluribus verbis narrat. Pōpeius deinde ab Interrege Ser. Sulpicio V Kal.Martij Cōſul creatus eſt, ſtatimque conſulatum inijt, & nouas leges tulit: duas ex S.C. alteram de vi, qua nominatim cædem in Appia via factam, & incendium Curiæ, & domum M. Lepidi Interregis oppugnatam comprehendit: alteram de ambitu, pœna grauiore, & forma iudiciorum breuiore propoſita. vtraq; enim lex prius teſtes dari per triduum, deinde vno die atq; eodem & ab accuſatore, & ab reo perorari iubebat, ita vt duæ horæ accuſatori, tres reo darentur, auctore Aſconio. hinc Tacitus in dialogo de Oratorib. ait, Pompeium primum adſtrinxiſſe, & impoſuiſſe veluti frænos eloquentiæ. de hac lege Pompeij Cicero in Bruto, Maxime (inquit

(inquit de ſe & Hortenſio agens) perſpecta eſt vtriuſq; noſtrum exercitatio paullo ante, cum lege Pompeia ternis horis ad dicendum datis, ad cauſſas ſimillimas inter ſe, vel potius eaſdem noui veniebamus quotidie. & initio lib. 4. de Finib. Ain tãdem, cum ego te hac noua lege videam, eodem die accuſatori reſpondere, & tribus horis perorare, in hac me cauſſa tempus dilaturum putas? Perlata lege Pompeij, & L. Domitio Ahenobarbo Quæſitore ſuffragio populi creato, Milo de vi, & de ambitu, & de ſodalitijs poſtulatus fuit. Accuſarunt de vi Milonem III Idus Apr. Appius maior, M. Antonius, & P. Valerius Nepos. reſpõdit illis vnus M. Cicero. qui cum inciperet dicere, exceptus eſt acclamatione Clodianorum, ita vt nõ ea, qua ſolitus erat, conſtantia dice-

 ret.

ret. ſed oratio illa quoq; excepta fuit, vt Aſconius ſcribit. Meminit Quinctilianus lib. 4. cap. 3. Eam vero, quam nos habemus, Cicero poſtea ſcripſit, cum Milo eſſet Maßiliæ, quo eodem natus in exilium intra paucißimos dies profectus fuit, Aſconius, & Dio libr. 40. Accuſatus deinde M. *Saufeius, defendente Cicerone & M. Cælio abſolutus fuit. Sex. autem Clodius magno conſenſu damnatus eſt, Aſconius. Pompeius in hoc Conſulatu Corneliam Q. Metelli Scipionis filiam vxorem duxit, & ſocerum ſibi in quinq; menſes extremos collegam ſubrogauit, Plutarchus in Pompeio, Dio lib. 40. Appianus lib. 2. Scipionē Cenſoriam poteſtatem, quam Clodius imminuerat, lege reſtituiſſe, Dio ſcribit. Extremo huius anni menſe cum T. Munatius Plancus Burſa magiſtra*

tu

tu abijſſet, à Cicerone accuſatus, & Cn. Pompeio defenſus condemnatus fuit, Dio lib. 40. & Cicero epiſt. 2. lib. 7. Famil. quam hoc tempore ſcripſit. Plancus omnibus ſententijs, maximo populi plauſu condemnatus fuit, quod Curiam incendiſſet, Philippica. 6. & 13.

Anno vrbis DCCII, Ciceronis LVI, COS. fuerunt,
SER. SVLPICIVS RVFVS. M. CLAVDIVS MARCELLVS.

HOc tempore, certe poſt Clodij cædem, M. Tullius de legibus ſcripſit, vt ex libr. 2. cognoſcitur. Cum autem plures libros de legibus ſcripſiſſet, ad nos tres tantum, ijq́; mutilati peruenerunt. Cum autem anno ſuperiore Pompeius cos. confirmaſſet S. C. quod prius factum de prouincijs fuerat, ne ij qui magiſtratum geſſiſſent, niſi poſt annos quinq; in prouin-

cias

çias irent, vt Dio lib. 40. ſcribit: Ciceronis ſors etiam deiecta fuit, eiq; Cilicia prouincia conſularis cum exercitu peditum XII mil. equitum duûm mil. DC obuenit, auctore Plutarcho. Cicero ſe nomen tantum duarum legionum habuiſſe, ait ep. 15. libr. 5. ad Att. & ep. 6. lib. 3. Famil. ait in tanta militum paucitate abfuiſſe tres cohortes. Succeßit M. Tullius Ap. Claudio, quem de ſucceßione certiorem facit ep. 2. lib. 3. Famil. cum epiſtolam primam prius ad ipſum in Ciliciam miſiſſet. Legatos habuit Cicero, Q. Tullium fratrem, C. Pomptinium, L. Tullium, & M. Annium: Quæſtorem L. Meßinium, cui C. Cœlius poſtea ſucceßit. Profectus Cicero ex vrbe menſe Maio, Nonis cum Attico in Tuſculano fuit. inde Arpino, Arcano, Aquino, Cumano, Pompeiano, & Trebulano per-

no peragratis, Beneuentum venit V Id. Mai. Tarentum XV Kal. Iun. & triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuit, epiſt. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. lib. 5. ad Att. Brundiſium venit a. d. XI Kal. Iun. epiſt. 3. lib. 3. Famil. ibi plures dies manſit. pridie Non. Iunij ſe adhuc Brundiſij fuiſſe ſcribit ad Appium ep. 4. libr. 3. Famil. Interim M. Cœlius ad eum miſit epiſt. 1. libr. 8. cui Athenis reſcripſit epi. 8. lib. 2. Famil. Brundiſio profectus Actium venit XVII Kal. Athenas VII Kal. Quinctil. epiſt. 9. & 10. lib. 5. ad Att. Exulabat tum Athenis C. Memmius de ambitu condemnatus, epiſt. 2. lib. 3. ad Fratr. & ep. 19. lib. 13. Famil. & Appianus lib. 2. is pridie, quàm Cicero Athenas venit, Mitylenas profectus erat, epiſt. 11. lib. 5. ad Att. tum Cicero ad eum miſit epiſt. 1. & ſeq.

vt

vt videtur, lib. 13. *Famil. Cum Athenis decem ipſos dies fuiſſet, pridie No. Quinctil. inde profectus Epheſum venit a.d. XI Kal. Quinctil. epiſt.* 11. 12. *&* 13. *lib.* 5. *ad Att. & ep.* 8. *lib.* 2. *Famil. Tralles venit a.d. VI Kal. Sextil. atq; ad Appium miſit ep.* 5. *lib.* 3. *Fam. Laodiceam in prouinciam venit pridie Kal. Sextil. epiſt.* 15. 20. *& vlt. lib.* 5. *ad Att. ep.* 2. *&.* 4. *lib.* 15. *Famil. M. Cœlius interim ad Ciceronem plures epiſtolas ſcripſit, quæ lib.* 8. *Famil. extant. in quarta, Kal. Sextil. data, meminit C. Marcelli cos. deſignati. habita ergo comitia conſularia fuerunt ante Sextilem. quibus creati Conſules ſunt L. Paullus, & C. Marcellus. qua re cognita, Cicero non ſolũ ipſis, verum etiam C. Marcello patri, & M. Marcello fratri patrueli C. Marcelli cos. des. gratulatus eſt, epiſt.* 7. 8. 9.

8.9.&.12.*lib.*15.*Famil.Triduum moratus Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade, VII Kal. Septembr.in Lycaoniam ad Iconium in caſtra venit, epiſt.*16.&*ſequentib. lib.*5.*ad Att.* & *epi.* 4. *lib.*15.*Fam.C. Caßius, qui Quæſtor M. Craßi fuerat, atq; ex clade, quæ ad Carrhas acceptà erat, cum parte exercitus ſe in Syriam receperat, eo tempore, quo Cicero in Ciliciam venit, Antiochia tenebatur: Parthosq́; cedentes ab oppido inſecutus rem bene geßit, Oſace duce occiſo, Cicero ep.*10. *libr.*2.*Fam.* & *epiſt.*20.*lib.*5.*ad Att. Dio lib.* 40.*Iuſtinus.* 42. *Vnde Cicero Philip.*11.*de Caßio: Magnas ille res geßit ante Bibuli ſummi viri aduentum, cum Parthorum nobilißimos duces, maximaſque copias fudit, Syriamq́; immani Parthorum impetu liberauit. In caſtra*

Cice-

Ciceronis ad Iconium ante diem III Kal. Septem. venerunt legati miſſi ab Antiocho Commageno. iiq́; nuntiarunt Parthorum magnas copias Euphratem tranſire cœpiſſe, vt ſcribit ep. 1. *&* 3. *lib.* 5. Fam. *Pridie Kal. Septem. Cicero caſtra ab Iconio mouit, iterq́; per Cappadociam in Ciliciam faciens, in Cappadocia extrema non longe à Tauro apud oppidum Cybiſtra caſtra poſuit, epiſt.* 6. *lib.* 3. *& ep.* 2. *&* 4. *lib.* 15. *Famil. & ep.* 18. *lib.* 5. *ad Att. ibi cum dies quinq; eſſet commoratus; regē Ariobarzanem, cuius ſalutem à Senatu commendatam habebat, præſentibus inſidijs liberauit, vt ſcribit ad Catonem, & copioſè exponit magiſtratibus ep.* 2. *&* 4. *lib.* 15. *Fam. inde confeſtim iter in Ciliciam fecit per Tauri pylas, & Tarſum venit a. d. III No. Octobr. epiſt.* 20. *lib.*

5. ad

5. *ad Att. Nonis Octobr. in Senatu recitatæ ſunt Ciceronis litteræ, quas publicè de Parthico tumultu miſerat, epiſt.1.lib.15. Famil. & epiſt. vlt.l.5. ad Att. eodemq́; die Cicero Tarſo Amanum verſus profectus eſt, epiſt.8.lib.3. Famil. qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic a.d. III Id. Octobr. magnum numerum hoſtium cecidit: caſtella munitiſsima cepit, incendit, imperatorq́; appellatus eſt. epiſt. 20.lib.5.ad Att. epi.10. lib.2. & 4. lib.15. Famil. vide quoq; Commentarium noſtrum in Ligarianam. his rebus ita geſtis, caſtra in radicibus Amani habuit, ea ipſa, quæ cõtra Darium habuerat apud Iſſum Alexander, vt eſt locis iam citatis. inde Pindeniſſum oppidũ munitiſsimum Eleutherocilicum diu omnibus machinis oppugnatum ſeptimo quinquageſimo*

die

die cepit, Saturnalibus mane, ep. 20. *l.* 5. *ad Att. & epi.* 4. *l.* 15. *Famil. Pindeniſſo capto exercitũ in hiberna dimiſit, iiſq; Quinctum fratrem præpoſuit, ep.* 4. *lib.* 15. *Extremo hoc anno Cicero ad Curionem miſit epiſt.* 7. *l.* 2. *Fam. in qua illi de tribunatu pl. gratulatur. quem IIII Id. Decẽb. iniit.*

Anno vrbis DCCIII, Ciceronis LVII, COS. fuerunt,

L. AIMILIVS PAVLLVS.

C. CLAVDIVS MARCELLVS.

A*D hos Conſules extant Ciceronis litteræ: quibus petit, vt quam honorificentiſſimum S. C. de rebus à ſe geſtis faciendum curent, epiſt.* 10. *&* 13. *lib.* 15. *Famil. hac de re ſcripſit etiam ad Catonem epi.* 4. *eiuſdem libri, tum Ciceroni pro re bene geſta ſupplicationes ſunt decretæ, epiſt.* 11. *l.* 8. *Fam. & ep.* 1. *l.* 7. *ad Att. pro quib. Marcello cos. gratias agit epiſt.* 11. *l.* 15. *Fam.*

15. *Fam. Nonis Ian. Cicero Tarſo profectus fuit in Aſiam, vt ibi ſuarum diœceſium hominibus ius diceret, ep. vlt. lib. 5. ad Att. quam Idib. Febr. ſe dediſſe ait. Quo tempore Cicero Ciliciam, & M. Bibulus Syriam obtinuerunt, eodem tempore Q. Thermus pro prætore in Aſia, & P. Silius in Bithynia, vt videtur, fuerunt, indicat epiſt. 1. lib. 6. ad Att. Itaq; è Cilicia Cicero ad Thermum, & Silium miſit epiſt. 53. & alias, quæ deinceps lib. 13. Fam. leguntur. Laodiceæ* M. *Tullius ex Idib. Februarij ad Kal. Maij forum egit omnium diœceſium Aſiaticarũ, ep. 1. & 2. lib. 6. ad Att. Eo venit M. Fabius commendatus ei à C. Caſsio. commendat eundem ipſe Cœlio, Pæto, & Curtio, ep. 14. l. 2. ep. 25. l. 9. ep. 59. lib. 13. & ep. 14. l. 15. Famil. eodem tempore Cicero aliquot epiſtolas ad Cœ-*

lium & Appium miſit, quæ lib.2. & 3.leguntur. in quibus cum de aliјs rebus, tum de Appij accuſatione, & Tulliæ nuptijs agitur. Accuſauit Appium reuerſum è prouincia P.Cornelius Dolabella: eidemq́; Tullia M.Ciceronis filia hoc tempore nupſit. de affinitate hac gratulatur Ciceroni Cœlius epiſt. 13.lib.8. Ex Aſia Cicero in Ciliciam Nonis Maij profectus eſt, ep.13. l.2. Famil. & ep. 2. lib.6. ad Att. Tarſum venit Nonis Iun.ep.4.l.6. ad Att. Ciceroni interim Quæſtor C. Cœlius obtigit: ad quem ſcribit epiſt. vlt. lib. 2. Fam. eundemq́; de prouincia decedens III Kal.Sextil. prouinciæ præfecit, ep.6.l. 6.ad Att. epiſt.15.l. 2.Fam. & epiſt.14.l.3. Epheſo proficiſcens Kal. Octobris, Athenas venit pridie Idus, ep.8. & 9.lib.6.ad Att. & ep.5.lib.14. Fam. Athenis Ciceronē libenter commo-

moratũ eſſe, πόθῳ τῶν πάλαι διατριβῶν, Plutarchus ſcribit. Athenis Imperatorẽ ſe apud Ariſtonẽ diuerſatum eſſe Tuſcula. 5. ait. Tironẽ libertũ Cicero è Cilicia in Italiã reuertẽs Patris ægrũ reliquit, epiſt. 2. lib. 7. ad Att. ad eumque plures ex itinere epiſtolas miſit, quæ lib. 16. Famil. leguntur, & totius itineris rationem continent. Brundiſium venit VII Kal. Decem. eodẽq; tẽpore vxor Terentia ad portã Brundiſinam acceſſit, quo Tullius *in portum, ep. 2. lib. 7. ad Att. & ep. 9. lib. 16. Famil. Inde Romam verſus proficiſcens, ex itinere ſcripſit ad Atticum epiſt. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. lib. 7.*

Anno vrbis DCCIV, Ciceronis LVIII, COS. fuerunt,

C. CLAVDIVS MARCELLVS.
L. CORNELIVS LENTVLVS CRVS.

HIs *Conſulibus M. Tullio pridie Non. Ianua. ad vrbem accedẽti*

ſic eſt obuiam proditum, vt nihil fieri potuerit honoratius, ep.10.lib.16.Famil. vbi addit, ſe incidiſſe in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, vel potius belli. quod etiam Plutarchus ſcribit. Nam Kal. Ianua. cum in Q. Metelli Scipionis ſententiam S. C. fieret, vti ante certam diem Cæſar exercitum dimitteret: ſi non faceret, eum aduerſus Remp. facturum videri; eiq́; S. C. M. Antonius & Q. Caßius interceßiſſent: Senatus conſulibus, prætoribus, tribuniſpl. & ijs, qui procõſulibus ad vrbem erant, negotium dedit, vt curarent, ne quid Reſp. detrimenti caperet. T*um Antonius & Caßius tribunipl. ad Cæſarem ex vrbe cum Curione profugiunt, Cæſar lib.1. de bello ciuili. Cicero ep.10. lib.16. Fam. & Philip.2. Cicero vt venit ad vrbem, non deſtitit omnia & ſentire, & dicere,*

& fa-

*& facere, quæ ad concordiam perti-
nerent, ep.*11.*lib.*16.*Famil.fuitq́ ſem-
per auctor pacis, vt teſtatur in oratio-
nib.pro Marcello, Ligario & Deio-
taro. item epiſt. 6. lib. 6. & epiſt.3.
lib.7.Famil.eaq́ de re, vt Plutarchus
tradit, priuatim multa ad Cæſarem
ſcripſit, & Pompeium coram preca-
tus eſt, vtrumq; placans & deliniens.
Sed mirus inuaſerat furor non ſolum
improbis, ſed etiam ijs, qui boni habe-
bantur, Cicerone clamante nihil eſſe
bello ciuili miſerius, epiſt.*11. *lib.*16.
*Fam. Itaq; Italiæ regiones deſcriptæ
fuerunt, quam quiſq; partem tuere-
tur: Cicero Capuam ſumpſit. quod pri
die Idus Ian.ad Tironē ſcripſit ep.*10.
*lib.*16.*Cum interim Cæſar traiecto Ru
bicone, Ariminū, Piſaurū, Anconam,
Aretium occupaſſet, vrbem Conſules,
atq; optimates omnes reliquerunt, Ci-*

*cero ep.*11. *l.*16. *Fam. Dio libr.* 41. *&* *alij.M.Tullius tum quoq; ab vrbe diſ-ceßit, epiſt.* 9. *& ſeq. lib.* 7. *ad Att. Diſceßiſſe eum XIIII Kal. Febr. cognoſcitur ep.*12. *lib.* 9. *ad Att. Fuit Cicero* ἐπίσκοπος *totius oræ maritimæ à Formijs, ep.*11. *l.* 16. *Fam. & ep.*10. *lib.* 7. *ad Att. VIII Kal. Februarij Cicero Minturnis fuit, ep.* 12. *l.*7. *ad Att. Reliquerat vxorem Terentiam, & filiam Tulliam Romæ ep.* 11. *libr.* 16. *Fam. quarum curam ſæpius Attico mandat. ipſas quoq; de hac re monet epiſt.*14. *&* 18. *lib.*14. *Fam. VI Kal.* Febr. *Cicero Calibus Capuam profi-ciſcens ad Atticum miſit epiſt.*13. *lib.* 7. *& poſtridie ſequentem. IIII Kal. Capua ad Tironem dedit ep.*11. *lib.*16. *Fam. Capua profectus eſt Formias a. d. III Kalend. eo quarto Non. Febr. Tullia & Terentia venerunt. M. Tul*

lius

lius poſtridie cum fratre Capuam ver ſus profectus eſt, ep.15. & 16. l. 7. & ep.13.l.8.ad Att. Capuæ cum triduum fuiſſet, VII Id. Febr. inde diſcedens ſe Formias recepit, ep.19. lib.7. & 13. lib. 8. ad Att. Formijs quotidie fere litteras ad Atticum dedit, quæ extremo libro ſeptimo, & primo octauo leguntur. Reddita interim Ciceroni eſt à Pompeio epiſt.12. lib. 8. ad Att. qua in Apuliam euocatur. eam ſe XV Kal. Mart. Formijs accepiſſe, Pompeio reſcribens ait, ep.13. l.8. ad Att. meminit epiſt.i. eiuſdem lib. Profectus deinde ad Pompeium cum Theanum Sidicinum veniſſet, ex C. Meßio, alijſque compluribus cognouit, in ijs locis eſſe Cæſarem, vt tuto ad Pompeium venire nō poſſet. itaq; Cales progreſſus ibi conſtitit. & cum eſſet incertum iter Cæſaris, Leptam ad Pompeium

miſit, & litteras: ipſe Formias *reuer-tit, ep. 3. & 15. li. 8. ad Att. Ibi aliquã-diu manens plures epiſtolas ad Atticum miſit, quæ libr. 8. & . 9. extant. VIII Kal. Mart. Pompeius Canuſio Brundiſium profectus fuit, ep. 1. lib. 9. ad Att. eò Ciceronem vocauit miſſa epiſt. 14. lib. 8. ad Att. quam Cicero accepit III Kal. epiſt. ſeq. & manſit in Formiano. A.d. VII Id. Mar. Cæſar Brundiſium cum legionibus ſex peruenit, atq; ad murum caſtra poſuit, cum iam Conſules Dyrrhachium profecti cum magna parte exercitus eſſent, & Pompeius Brundiſij cum cohortibus XX remaneret, ep. 16. lib. 9. ad Att. & lib. 1. de bello ciuili. Cicero illo tempore etiam ad Tironẽ ſcripſit ep. 13. 14. & 15. lib. 16. Famil. Pompeius XVI Kal. April. Brundiſio cũ omnibus copijs, quas habuerat, profe-*

ctus

ctus eſt: Cæſar poſtero die oppidũ ingreſſus, & concionatus Romam contendit, ep. 18. lib. 9. Att. Eo itinere M. Cicero illum conuenit, & quid egerit, Attico ſcribit epi. 21. lib. 9. Cicero deinde Arpinum profectus, ibi Tullio filio ſuo togam puram dedit, epiſt. 21. & vlt. lib. 9. ad Att. manſitq; in villis menſe Aprili & Maio, atq; ad Atticum miſit epiſtolas, quæ lib. 10. extãt. VII Idus Iunij ad Pompeiũ in Græciam proficiſcens nauim conſcendit, epiſt. 7. lib. 14. Famil. Suſcepto bello, Cæſar, geſto etiam ex magna parte, nulla vi coactus, iudicio meo, ac voluntate ad ea arma profectus ſum, quæ erant ſumpta contra te, ait ipſe pro Ligario, & nos in Commentario expoſuimus. Aduentus eius vt Plutarchus ſcribit, ceteris gratus fuit: Cato autem illum conſpicatus multis ver-

bis reprehendit, quod Pompeium ſecu tus eſſet. Nam ſe non potuiſſe honeſte eam ſectam deſerere, quam ab initio in Rep. delegiſſet. illum, qui magis prodeſſe patriæ & amicis potuiſſet, ſi in Italia manſiſſet, & æqualiter ſe ad euentum comparaſſet, nulla ratio-ne & abſq; neceßitate hoſtem Cæſari factum eſſe, atq; in tanti periculi ſo-cietatem veniſſe. Cum hæc verba Ci-ceronis animum flexerunt, tum quod nulla magna in re Pompeius illius opera vtebatur. in cauſſa erat ipſe nō negans, ſe facti ſui pænitere. Hacte-nus Plutarchus. ipſe quoq; epiſt. 3. lib. 7. Famil. ait: Cuius me mei facti pæni-tuit, non tam propter periculum meū, quàm propter vitia multa, quæ ibi of-fendi, quò veneram. Cæſar in Hiſpa-niam profectus, ea potitus eſt, & Di-ctator à M. Lepido prætore dictus co

mitia

initia habuit, quibus ipſe cum P. Seruilio Conſul creatus eſt, vt ſcribit de bello ciuili.

Anno vrbis DCCV, Ciceronis LIX, COS. fuerunt,

C. IVLIVS CAESAR. II. P. SERVILIVS VATIA ISAVRICVS.

HIs conſulib. pridie Nonas Ianua. Cæſar Brundiſio in Epirum cōtra Pompeium traiecit, lib. 3. de bello ciuili. Poſt Nonas Febr. Cicero è Græcia ad Atticū dedit epiſt. 2. lib. 11. Obſeſſo à Cæſare & circumuallato Pompeio apud Dyrrhachium, P. Dolabella ad Ciceronē miſit epiſt. 9. lib. 9. Famil. Nonis Iunij in caſtris fuit: è quibus ad Atticum dedit epiſt. 3. libr. 11. *& ſequentem: in qua ſcribit ſe conſici ſolicitudine, ex qua etiam ſumma infirmitas corporis conſecuta ſit. Itaq; cum Pōpeius, tranſlato in Theſſaliam bello, apud Pharſaliam media æſtate,*

*æſtate, vt Plutarchus in Bruto tradit, à Cæſare victus eſt, Cicero in acie non fuit, vt ſcribit ad Pætum ep.*18. *lib.*9. *Fam. ſed remanſit in caſtris, vt Liuius lib.*III. *ſcripſit. vnde Plutarchus in Cicerone ait,* τῆς μάχης οὐ μετέσχε δι' ἀῤῥωστίαν *id eſt, prælio propter infirmitatem corporis non interfuit. Erãt cum Cicerone M. Varro, & M. Cato, lib.*I. *de Diuinat. Catonem apud Dirrhachium, vt impedimentis præſidio eſſet, cum XV cohortibus à Pompeio relictum fuiſſe, Plutarchus in Pompeio & Catone auctor eſt. Victo Pompeio, Cato (inquit Plutarchus in Cicerone) qui copias magnas, claſſemq́ magnam Dyrrhachij habebat, ad M. Tulliũ, qui & lege & dignitate Conſulari præſtaret, imperiũ deferebat. quod cum ille recuſaret, militiamq; ſubterfugeret, propius factum eſt nihil*

hil, quàm vt occideretur, cum & Pompeius filius & amici eum proditorẽ appellarẽt, gladiosq́ ſtringerent; ſed Cato reſiſtẽs vix illũ cædi eripuit, & ex caſtris remouit atq; ablegauit. Hæc Plutarchus. Q. Cicero lib. 1. de Diuinat. refert, Labienum ex Pharſalica fuga in caſtra veniſſe, interitumq́ exercitus nuntiauiſſe. atq; ita ipſos ſubito perterritos metu naues conſcendiſſe. Victoriam igitur Cæſaris Cicero belli finem ſibi fecit: nec putauit, cum integri pares non fuiſſent, fractos ſuperiores fore, epiſt. 3. lib. 7. Famil. Venit in Italiam non accerſitus, epiſt. 6. lib. 11. ad Att. & Terentiæ vxori, quæ ipſi de aduentu gratulata erat, pridie Non. Nouemb. Brundiſio reſcripſit, ep. 12. lib. 14. Famil. Brundiſij Cicero diu moratus eſt Cæſarem expectans, dum is poſt prœlium Pharſalicum in

Aegy-

Aegyptum profectus bellum Alexandrinum geſsit, & Pharnacem in Ponto ſuperauit. Brundiſium quoq; M. Antonius poſt victoriam cum legionibus venit, & Ciceroni pepercit. quod beneficium Cicero Philippica ſecunda agnoſcit. Scripſit tum Cæſar ad Antonium, prohiberi omnes Italia, niſi quorum ipſe cauſſam cognouiſſet. quare cum Antonius petijſſet à Cicerone per litteras, vt ſibi ignoſceret: facere ſe non poſſe, quin Cæſaris litteris pareret: miſit Cicero ad eum L. Lamiam, qui demonſtraret, Cæſarem Dolabellæ dixiſſe, vt ad Ciceronem ſcriberet, vt in Italiam quam primùm veniret. itaq; Antonius edixit ita, vt M. Tullium exciperet nominatim. hoc XIIII Kal. Ianua. Cicero ad Atticum ſcripſit ep. 7. lib. xi. Affligebat Ciceronem eodem tempore Tul

liæ

liæ morbus: cuius meminit epiſt. 7. lib. 11. ad Att. de eodem ſcribit ad Terentiam epiſt. 19. lib. 14. Fami. ſcribit etiã per Leptam & Trebatiũ ep. 17. eiuſdem lib. vide epiſt. 8. lib. 11. ad Att.

Anno vrbis DCCVI, Ciceronis LX.

C. IVLIVS CAESAR. II.
DICTATOR fuit.
M. ANTONIVS.
MAG. EQVIT.

Hanc Dictaturam Cæſar extra Italiã inijt, auctore Dione lib. 42. De Antonio magiſtro equitum Cicero Philipp. 2. Acceßit, vt Cæſare ignaro, cum eſſet ille Alexandriæ, beneficio amicorum eius magiſter equitũ conſtitueretur. III Nonas Ian. die natali ſuo M. Tullius ad Att. dedit ep. 9. lib. 11. & ſequentem XII Kalend. Februa. VIII Idus Martij ad eundẽ ſcripſit epiſt. 11. & 12. Romæ illo tempore

pore ſeditiones à P. Cornelio Dolabella tribunopl. & Tulliæ marito, legem ferēte de nouis tabulis excitatæ ſunt. de quibus Liuius lib. 113. Dio lib. 42. Hæ ſunt generi actiones, de quibus Cicero epiſt. 12. 14. 15. & 23. lib. 11. ad Att. Pridie Idus Maij Cicero ad Atticum dedit ep. 15. & III Nonas Iunij ſequentem eiuſdem libri. Pridie Idus Iun. Tullia ad patrem Brundiſium venit, epiſt. 11. & 15. lib. 14. Famil. & ep. 17. lib. 11. ad Att. Conſtituerat eo tempore M. Tullius Ciceronem filium cum Cn. Salluſtio obuiam Cæſari mittere: ſed cum de eius aduentu nihil afferretur, conſilium mutauit, ep. 17. & 18. lib. 11. ad Att. & ep. 11. & 15. lib. 14. Famil. Pridie Idus Sextil. Cicero accepit litteras Cæſaris, quas ille ex Aegypto ad eum miſerat, vt eſſet idem, qui fuiſſet. ep. vlt. lib. 14. Fam. &

pro

pro Ligario. vbi C. Panſam nuntium de cōceſſis faſcibus pertuliſſe ait. Dedit tum Cicero ad Atticum epiſtolas, quæ extremo libro vndecimo extant. Cum Cæſar ad Kal. Septemb. Athenis fore diceretur, Cicero propter moras Aſiaticas ſecus putabat, epiſt. 21. lib. 11. ad Att. Venit tamen in Italiam celerius omnium opinione, vt Hirtius auctor eſt. Vbi ad Ciceronem allatum eſt, eum Tarentum nauibus appuliſſe, atq; inde Brundiſium pedibus contendere, obuiam illi proceſſit, non equidem valde diffidens, ſed tamen veritus in tanta multitudine hoſtis & victoris periculum facere. Verum non fuit opus quicquam dicere aut facere præter dignitatem. Cæſar enim, vt eum longe ante alios occurrere vidit, deſcendit & ſalutauit, cumq; eo ſolo colloquens multa ſtadia proceſſit. hæc

Plutarchus in Cicerone. Kal. Octobr. Cicero ad Terẽtiam de Venuſino dedit epiſt. 20. lib. 14. Fam. mandans, vt in Tuſculano omnia eſſent parata ad hoſpites excipiendos. deinde in vrbẽ venit, & redijt cum libris in gratiã, epi. 1. l. 9. Fam. Extremo anno Q. Fuſius Calenus, & P. Vatinius COS. fuerunt, Dio lib. 42.

Anno vrbis DCCVII, Ciceronis LXI, COS. fuerunt,
C. IVLIVS CAESAR. III. M. AIMILIVS LEPIDVS.

CAEſar, cum VI Kal. Ianua. Lilybæi conſcendiſſet, ac poſt diem quartum in cõſpectum Africæ veniſſet, hoc anno bellum Africum aduerſus P. Scipionem, & Iubam Mauritaniæ regẽ adminiſtrauit. de quo Hirtius, & alij. Obtinebat eo tempore Siciliam Allienus prætor, vt Hirtius ſcribit. Miſit tum ad eum in prouinciam

ciam Cicero epiſt.penult.& vlt lib.13. Fam.Cæſar, cum ad bellum Africanũ proficiſceretur, M. Brutũ Galliæ ciſalpinæ præfecit, auctor Appianus lib.2.& Cicero epiſt.6. l.6. Fam.eo tempore Cicero ad illum ſcripſit quinque epiſtolas,quæ lib.13.Fam. leguntur.Græciæ idem Cæſar præfecit Ser. Sulpicium,ep.4.li.4.item 1.& 6.lib. 6.Famil.Ad eum quoq;plures Ciceronis epiſtolæ extant lib.13.Famil.Erat autẽ M.Tullius tẽpore belli Africani Romæ, nec fere exibat, propter varias hominũ ſuſpiciões, quas Varroni exponit epiſt.2. libr. 9. Famil. Fuit etiam ruri in villis, ep.1.li.12.ad Att. vbi Hirtij & Balbi Cæſarianorum meminit, qui hoc bello Africano Romæ fuerunt, vt permultæ epiſtolæ ad Familiares tum ſcriptæ oſtendunt. in quibus ſunt ad Varronem & Pætum

pleræq; libr. 9. Famil. Conquieſcebat M. Tullius in ſtudijs, ep. 6. lib. 9. Famil. Scripſiſſe illum eo tempore Partitiones Oratorias Corradus putat. & de Bruto, qui eſt de claris Oratoribus, vere affirmat, eum viuo adhuc Catone ſcriptum eſſe, quamuis proœmium, anno ſequenti editum fuiſſe, oſtendat. Cæſar initio menſis Aprilis, vt Hirtius ſcribit, Iubam & Scipionem vicit. ac paucis diebus poſt M. Cato ſibi Vticæ mortem conſciuit. Cato autem ſic abijt è vita, vt cauſſam moriendi nactum ſe eſſe gauderet, ait Cicero Tuſcul. 1. Africano bello confecto, Cæſar Idib. Iun. claſſem conſcendit, & poſt diem tertium in Sardiniã peruenit. inde a. d. III Kal. Quinct. naues conſcendens duodetrigeſimo die ad vrbem Romam venit, Hirtius. Fuerat cum Cæſare in Africa P. Dolabel-

labella vt docet Cicero Philip. 2. qui cũ Cæſarẽ ab Africano bello redeuntẽ antecederet, ep. 7. li. 9. ad Att. Cicero ei Tironẽ obuiã miſit, epi. 5. lib. 12. ad Att. Cæſari Senatus multos honores decreuit, in ijs, vt præfectus moribus, τῶν τρόπων ἐπιστάτης, *per triennium eſſet, Dio lib. 43. meminit Cicero epiſt. 15. lib. 9. Fam. Erat Cicero in vrbe, atque à Cæſare, vt Plutarchus ſcribit, honore afficiebatur, adeo vt laudi Catonis à Cicerone ſcriptæ reſpondens orationem eius & vitam ceu Periclis & Theramenis maxime geminam collaudaret. Atq; Ciceronis liber Cato, Cæſaris Anticato inſcribitur. Cicero anno ſequente ad Atticũ, vt eſt ep. 35. l. 12. ita ſcripſit: Qualis futura ſit Cæſaris vituperatio contra laudationem meam, perſpexi ex eo libro, quem Hirtius ad me miſit, in quo colligit*

vitia Catonis,ſed cum maximis laudibus meis. Tribus ſtatibus vſum C.Cæſarem in vituperãdo Catone,eſt apud Quinctilia.libr.3. cap.9. Cæſarem in Anticatone citat Gellius lib.4. ca.16. C. Cæſar in Anticatone priore adducitur à Priſciano lib.13.Iuuenalis Satyra. 6. Duo Cæſaris Anticatones. Cicero ſub finem lib.13.ad Att.Cæſaris libros contra Catonem,nominat.Cremutius Cordus apud Tacitum lib.4. M.Ciceronis libro,quo Catonem cælo æquauit, quid aliud Dictator Cæſar, quàm reſcripta oratione velut apud Iudices reſpondit? Gellius lib.13.cap. 18.M.Cato Nepos pater fuit M.Catonis prætorij viri, qui bello ciuili Vticæ necem ſibi gladio manu ſua conſciuit:de cuius vita liber eſt M. Ciceronis,qui inſcribitur,Laus M.Catonis. Cæſarẽ laudationẽ à Cicerone ſcriptã non

nõ ægre tuliſſe, ſed librũ, ſiue βιβλίον τι, ſcripſiſſe, ὃ καὶ ἀντικάτων ἐκάλεσεν, ait Dio lib. 43. Catone abſoluto Cicero ſtatim eſt aggreſſus Oratorẽ, vt ipſe in Oratore ad M. Brutũ, qui tũ Galliæ præerat, ſcribit. de Oratore lege ep. 19. l. 6. Famil. M. Claudius Marcellus, qui ante annos quinq; in Cõſulatu Cæſarẽ palã oppugnauerat, bello ciuili partes Pompeij ſecutus, eo victo Cæſarẽ veterẽ ſuum inimicũ metuẽs Mitylenas conceſſit, ibiq; in ſtudio bonarum artium hoc tempore beatiſſime, quantum modo natura hominis patitur, viuebat, vt ex Bruto refert Seneca in Conſolatione ad Albinam. tum M. Tullius ad eum dedit epiſt. 7. & 8. li. 4. Fam. hortãs illũ vt Cæſari ſe ſum mitteret. cũ autẽ in Senatu à L. Piſone mentio eſſet facta de Marcello, & cum C. Marcellus ſe ad Cæſaris pedes

abieciſſet, cunctus ſenatus cōſurrexit, & ad Cæſarem ſupplex acceſsit. tum Cæſar accuſata acerbitate Marcelli, repente præter ſpem dixit, ſe ſenatui roganti de Marcello ne hominis quidem cauſſa negaturum. itaq; cum omnes ante M. Tullium rogati gratias Cæſari præter L. Volcatium Tullum egiſſent, Cicero qui ſtatuerat in perpetuum tacere, ſentētiam rogatus pluribus verbis egit Cæſari gratias. quæ oratio pro Marcello extat. vide ep. 4. libr. 4. Fam. Cicero quoque Marcello perſuaſit, vt Romam redire vellet. ep. 9. 10. & 11. eiuſdem libri. Hoc anno, vt Dio teſtatur, Cæſar faſtos correxit; annumq́ ad curſum ſolis accommodauit vt CCCLXV dierū eſſet, & intercalario menſe ſublato, vnus dies quarto quoq; anno intercalaretur. quo autem magis in poſterum ex Kalend.

lend. Ianua. temporum ratio cõgrueret, inter Nouembrẽ ac Decembrem menſem interiecit duos alios: fuitq́ hic annus XV menſiũ cum intercalario, qui ex conſuetudine in eum annum inciderat. hæc Suetonius. lege præterea Macrobium, Plinium, Dionem & Plutarchum. Pridie Kalen. Intercalares priores Tullius rogatu fratrum Q. Ligarij, qui poſt victos in Africa Põpeianos vita à Cæſare impetrata extra Italiam in exilio viuebat, mane ad Cæſarem venit: cumq́ fratres & propinqui Ligarij iacerẽt ad pedes, Cicero ea eſt locutus, quæ cauſſa, quæ tempus poſtulabat, ep. 15. lib. 6. Fam. Ligarius deinde à Q. Aelio Tuberone reus factus eſt, eiusq́ patrocinium Cicero ſuſcepit. tum Cæſarem dixiſſe ferunt: Quid eſt cauſſæ, cur Ciceronem orantem aliquamdiu

non audiamus? nam reum quidem hominem improbum & hoſtem eſſe, iãpridem certum eſt. Vbi vero Cicero ingreſſus dicere, mirificos motus concitauit, & oratio progreſſa cum affectibus varia, tum venuſtate admirabilis fuit, perſpicuè cognitum aiunt, varios colores Cæſaris vultum ſubire, eiusq́ animum omnibus modis commutari: ac tandem, cum Pharſalici prœlij mentionem facere Orator cœpiſſet, immodicis perturbationibus incitatum corpore contremuiſſe, & libellos quoſdam è manu eieciſſe. Victus igitur Cæſar orationis vi, Ligarium crimine liberauit. Ita nos locum Plutarchi de hac cauſſa à nobis conuerſum in fine Cõmentarij Ligariani ad Ornatiſs. virum Gerhardum Iuliacenſem iamdudum edidimus. Confecto bello Africano, T. Quinctius

Scapula nouum in Hiſpania commouit: cuius meminit Cicero ep.13.lib.9. Fam. Tu lege Dionem lib. 43. vbi Cn. Pompeium Magni filium Hiſpaniæ partes pleraſq; in ſuam ditionem redegiſſe tradit. Cæſar igitur extremo hoc anno ad bellum Hiſpanienſe profectus, XXVII diebus in Hiſpaniam peruenit, vt Appianus lib.2. ſcribit. Hoc anno M. Tullius cum Terentia vxore diuortium fecit. quæ Vibio Rufo deinde nupta fuit, auctore Dione lib. 57. atq; tertium & centeſimũ expleuit annum, vt ſcribit Valerius Max. lib.8. ca.13.

Anno vrbis DCCVIII, Ciceronis LXII.

C. IVLIVS CAESAR. III. DICTATOR fuit,

M. AIMILIVS LEPIDVS MAG. EQVIT.

Eo-

Eodem anno
C. IVLIVS CAESAR. IIII.
Cos.ſine collega fuit.

HAEc ex Capitolinis lapidibus recte à viris doctis probantur. vide Faſtos Sigonij & Onuphrij. Cicero Terẽtia dimiſſa, virginẽ vxorẽ duxit; vt Terẽtia dictitabat, formæ gratia: vt autem Tiro Ciceronis libertus ſcripſit, diuitijs eius adductus, vt æs alienum diſſolueret. erat enim puella diues, & bona eius Cicero fideicommiſſarius heres relictus cuſtodiebat. quare cum permagnum æs alienum haberet, amicorum & familiarium impulſu puellam vxorem præter ætatem duxit, vt illius facultatibus creditoribus ſatisfaceret. Hæc Plutarchus, vt quidem nos cõuertimus, alijs Interpretibus nihil præiudicantes. è quibus verba illa Plutarchi, καὶ τὴν οὐ-

σίαν

σίαι αὐτοῦ ὁ Κικέρων ἐν πίστει κληρονόμος ἀ-πολειφθεὶς διεφύλαττεν. *quæ nos vertimus, Et bona eius Cicero fideicommiſſarius heres relictus cuſtodiebat: Bocchius ſic expreſſit, Et eius ſubſtãtias ſub tutoris fide ſeruabat: Xylander noſter, Eiusq́; bona fidei ſuæ commiſſa Cicero heres ab ea ſcriptus ſeruabat: Corradus, Et eius facultates Cicero ſuæ fidei commiſſas, vt heres relictus, ſeruabat. Non erat Cicero vt heres relictus, neq; ſecundus heres, vt Corradus ſcribit: Sed Publilius, ſiue Popillius moriens Ciceronem heredẽ inſtituerat, & rogauerat, vt hereditatem redderet ſuæ filiæ. Huiuſmodi heredem fideicommiſſarium dici à Iuriscõſultis, etiam in græcis Iuſtiniani Conſtitutionibus, notum eſt ijs, qui libros illos non aſpernantur. Sic P. Sextilius Rufus heres à Q. Fabio Gallo*

ſcri-

ſcriptus, rogatus fuit, vt omnis hereditas ad filiam perueniret, vt eſt lib.2. de Finibus.*Verum ad inſtitutum.Calenus apud Dionem lib.46.ait M.Tullium exacta ætate virginem duxiſſe,* ἵνα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς τὰ δανείσματα ἀπαρτίσῃ. *vt illius facultatibus ſe ære alieno liberaret. Quinctilianus lib.6. cap.4. Cicero obiurgantibus, quòd ſexagenarius Popilliam virginem duxiſſet, Cras mulier erit, inquit. lib.12. ad At. ep.27. Publilia nominatur. quam ſecundam Ciceronis vxorem fuiſſe homines docti affirmant. De his nuptijs cum Ciceroni Cn. Plancius gratulatus eſſet, Cicero ita reſpondit, ep.14. lib.4. Fam. Quod mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita velle certo ſcio: ſed ego tam miſero tempore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in reditu meo nihilo meliores res domeſticas, quam*

Remp.

Remp. offendiſſem. & cet. Non ita multo poſt, quàm Cicero Publiliam duxerat, Tullia filia apud Lentulum pariens deceſſit, vt Plutarchus ſcribit. Aſconius quoq; in Piſonem, filiam Ciceronis apud P. Lentulum ex partu deceſſiſſe, ait. Propter Tulliæ partum Cicero ſe Romæ teneri initio belli Hiſpanienſis ſcribit ad Leptam ep.19. lib. 6. Famil. Lentulus, apud quem Tullia deceſſit, eſt P. Cornelius Dolabella, qui cum Cæſare in Hiſpania erat, vt Cicero Philip. 2. & epiſtolarum ad Atticum lib.13. oſtendit. Itaque deplorans Tulliæ mortem ad illũ ſcripſit ep.11. lib. 9. Famil. Quanto dolore propter interitum filiæ cariſſimæ exarſerit, ipſe oſtendit in epiſtolis, quas tum ad Atticum miſit, & extant lib. 12. & 13. ad Att. Vndiq; tum philoſophos ad Ciceronem conſolandi

gra-

gratia conueniſſe, Plutarchus auctor eſt. Miſit ad Tullium conſolatorias litteras M. Brutus, ep. 8. libr. 12. ad Att. in Bruto, & ep. 9. ad M. Brutũ. Ser. Sulpicij conſolatio extat. epiſt. 5. lib. 4. Fam. cui Cicero epiſt. ſequẽti reſpõdet. L. quoq; Lucceius Ciceronem per litteras conſolatus fuit. eiq́ reſpõdet ep. 13. lib. 5. Famil. Præterea Cæſar litteras conſolatorias pridie Kalen. Maij Hiſpali dedit, ep. 19. lib. 13. ad Att. ſed cum omnem cõſolationem vinceret dolor, ſe ipſe per litteras conſolatus eſt, ſcripſitq́ librum, quem Cõſolationem, vel de luctu minuendo inſcripſit, libr. 12. & 13. ad Att. Ex hoc libro Lactantius lib. 1. & 3. multa adducit. Conſolationis ſuæ meminit etiã Cicero in Tuſculanis aliquoties. & in ſecundo de Diuinat. ſic: Nam quid egò de Conſolatione dicam? quæ mihi

qui-

quidem ipſi ſane aliquãtum medetur, ceteris item multum profuturam puto. Plutarchus addit, Ciceronẽ Publiliæ nuntium remiſiſſe, quod viſa eſſet Tulliæ morte lætari. Vnde negotium, quod cum Publilio habuit, de ſolutione dotis fuiſſe videtur. lib. 13. & 16. ad Att. Poſt Tulliæ mortem Cicero domo abfuit, & Aſturæ atq; in ceteris villis maximam partem anni in philoſophiæ ſtudijs conſumpſit. Cum enim dominatu vnius omnia tenerentur, ad philoſophiam, cui multum adoleſcẽs diſcendi cauſſa temporis tribuerat, ſe retulit, & ſapientiæ ſtudium longo interuallo intermiſſum reuocauit, Tuſcul. 1. & de Off. 2. Quare cum, quæ à Græcis ſummis auctoribus memoriæ prodita erant, ea Latinis litteris illuſtrare vellet: Hortẽſium ſcripſit. quo in libro philoſophiam ab Hor

tenſio accuſatam & vituperatam, ipſe defendit, & collaudauit, vt teſtatur primo de Finib. eiuſdem mentio eſt Tuſc.3.& lib.2.de Diuinat. his verbis: Cohortati ſumus, vt maxime potuimus, ad philoſophiæ ſtudium in eo libro, qui eſt inſcriptus Hortenſius. Huius libri lectione D. Auguſtinus ſe ad veræ, hoc eſt Chriſtianæ philoſophiæ cõtemplationem incenſum fuiſſe aliquot locis fatetur. Deinde, vt eſt ſecundo de Diuinat. quod genus philoſophandi minime arrogans, maximéque & conſtans & elegans arbitraretur, quatuor Academicis libris oſtendit. Scripſerat autem primum duos libros Academicos, & vnum Catulum, alterum Lucullum appellauit. quorũ poſterior adhuc extat: de quo Plutarchus in vita Luculli. deinde quia παρὰ τὸ πρέπον videbatur, quòd erat homini-

bus

bus nō ignota, nō illa q̄dē ἀπαιδευσία, ſed in iis rebus ἀτριψία, eoſdē illos ſermones ad Catonē Brutumq́; trāſtulit. ſed admonitus ab Attico totam illam Academicen σύνταξιν ab hoībus nobiliſſimis abſtulit, trāſtulitq́; ad M. Varronem, & ex duobus libris contulit in quatuor, lib. 13. ad Att. ep. 12. 13. & 15. atq; ex his quattuor libris primi tantum particula extat. Scripſit tū etiā, vt ex iiſdem epiſtolis cognoſcitur, de finib. cumq́; fundamentum eſſet philoſophiæ poſitum in finibus bonorum & malorū, perpurgatus eſt is locus quinq; libris, vt quid à quoq; & quid contra quenq; philoſophum diceretur, intelligi poſſet, lib. 2. de Diuinat. Ita autem confecit quinq; libros περὶ τελῶν, vt Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Piſoni daret, ep. 18. lib. 13. ad Att. Scripſit eodem tem-

V 2 pore

pore Laudationem Porciæ, ſororis M. Catonis, & vxoris L. Domitij Ahenobarbi, ep. 36. & 47. lib. 13. ad Att. Iam à ſcriptis aliò tranſeamus. Poſt Tulliæ mortem Tullius M. F. Athenas cum L. Tullio Mõtano profectus eſt, in fine lib. 12. ad Att. Ser. Sulpicius adhuc Achaiæ præerat, atq; pridie Kalend. Iun. Athenis ad Ciceronem dedit epiſt. 12. lib. 4. Famil. in qua eum certiorem facit de M. Marcello, qui à P. Magio Chilone occiſus erat, Liuius lib. 115. Cicero ep. 10. & 11. lib. 13. ad Att. A. Torquatus eo tempore Athenis exulabat. ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ lib. 6. Fam. In quarta ep. Seruius Athenis diſceſsiſſe dicitur. Cæſar interim liberos Pompeij in Hiſpania vicit: è quibus Sextus profugit, Cnæus pridie Id. April. interfectus eſt, auctore Hirtio. Dolabella

inde

inde in Italiam profectus, ad Ciceronem Maio menſe venit, ep.8.lib.13.ad Att. Cæſar deinde in vrbem menſe Octobri reuertit, vt Paterculus lib.2. ſcribit. Initio eius menſis eum reuertiſſe, ex ijs, quæ ſequuntur, diſces. In triumphalibus fragmentis tabularũ Capitolinarum ſcriptum eſt, Q. Fabiũ Maximum Cos. anno DCCVIII ex Hiſpania III. Idus Octobr. triumphaſſe. Fabius autem Conſul non fuit, niſi poſt Cæſaris reditum ex Hiſpania. Cæſar enim in vrbem reuerſus Conſulatu ſe abdicauit, & in reliquum anni Q. Fabium, & C. Trebonium ſuffecit, auctore Dione lib.43. atq; hi ſunt Conſules, quos Cæſarẽ in quarto Cõſulatu ſibi in ternos nouiſſimos mẽſes ſubſtituiſſe, Suetonius ait. Iam Cæſarẽ ante Q. Fabiũ triumphaſſe, non modo ex Dionis hiſtoria cog-

noſcitur, ſed & à Quinctiliano lib. 6. cap. 4. diſerte ſcribitur. Quæ cum ita ſint, conſiderandum, quomodo Cæſar ex Hiſpania reuertens a Cicerone tertijs Saturnalibus potuerit hoſpitio accipi, vt videtur ſignificari ep. vlt. lib. 13. ad Att. Poſt reditum Cæſaris ex Hiſpania Cicero apud eum dixit pro Deiotaro, quæ oratio extat. Fuerat is tetrarcha Gallogræciæ pæne totius, & Armeniæ minoris rex à Senatu conſtitutus. Sed quia bello ciuili Pompeij partes ſecutus fuerat, Cæſar Pharnace deuicto eum parte tetrarchiæ multauerat, Armeniamq́ abſtulerat, Cicero Philip. 2. Hirtius de bello Alexandrino. Cum deinde Cæſar litteris Tarracone datis eum bene ſperare, & bono animo eſſe iuſſiſſet; hoc tempore Caſtor nepos Deiotari ex filia, Phidippum medicum, ſeruum regis

gis

gis,corruptum præmijs ad accuſandũ dominum Deiotarum impulit.Crimini dedit, Regem domi ſuæ Cæſarem interficere voluiſſe. Accuſatum domi Cæſaris Cicero hoſpes eius defendit, cauſſamq́; licet tenuem,& inopem,tamen ſcripſit, atq; ad Dolabellam miſit,ep.12.lib. 9. Fam. Extremo huius anni die, Q.Fabio Maximo Conſule mortuo, C. Caninius Rebilus Conſul hora ſeptima renuntiatus eſt,qui vſq; ad Kal. Ian. eſſet, quæ erant futuræ mane poſtridie. itaq; Cicero dixit,eũ mirifica vigilantia fuiſſe,qui ſuo toto Conſulatu ſomnum non viderit,epiſt. 30.lib.7.Fam. Macrobius lib.2.& 7. Pollio in libro de XXX tyrannis. Plinius lib.7.ca.53. Plutarchus in Cæſare,& Dio lib.43.

Anno vrbis DCCIX, Ciceronis LXIII, COS. fuerunt,

C. IVLIVS CAESAR. V.
M. ANTONIVS.

EOdē anno, vt monumēta vetuſta oſtēdūt, C. Iulius Cæſar Dictator IV fuit, & M. Aemilius Lepidus Magiſter equitū. Cicero poſt libros quinq; de Finib. totidē Tuſculanarū quæſtionū edidit. iisq́; res ad beatè viuendum maxime neceſſarias aperuit: primus enim eſt de contemnēda morte, ſecundus de tolerādo dolore, de ægritudine lenienda tertius, quartus de reliquis animi perturbationibus: quintus eum locum complexus eſt, qui totam philoſophiam maxime illuſtrat. docet enim ad beate viuendum virtutem ſe ipſa eſſe contentam, libr. 2. de Diuinat. Vtrum vero hi libri ad hunc, an ſuperiorem annum referendi ſint, nondū decerno, nec multum refert. De reliquis philoſophicis libris deinceps dicemus,

cemus, ſi prius acta urbana expoſuerimus. Initio huius anni M. Tullius Romæ fuit. Kal. quidem Ianuarij affuit in Senatu, cum Cæſar P. Cornelium Dolabellam ſubrogare ſibi, reſiſtente Antonio voluit, vt cognoſcitur Philipp. 2. vide Plutarchum in Antonio. Lupercalibus, id eſt, XV Kal. Martij, cum Cæſar in Roſtris ſedens in ſella aurea, amictus toga purpurea, ſpectaret Lupercos, Antonius vnus è Lupercis ad ſellã acceſſit, & capiti eius diadema impoſuit: quod Cæſar cum plauſu populi reiecit, Cicero Philipp. 2. 3. & 13. Plutarchus, Appianus, Dio, & alij. Idibus Mart. Cæſar à coniuratis in Pompeij curia tribus & XX plagis confoſſus eſt. Eius coniurationis, vt Plutarchus ſcribit, Cicero particeps non fuit, quamuis M. Bruto familiariſſime vteretur. Verum quia

Cæſare interfecto, ſtatim cruentum altè extollens M. Brutus pugionem, Ciceronem nominatim exclamauit, atq; ei recuperatam libertatem eſt gratulatus; Antonius, Ciceronis conſilio Cæſarem interfectum, poſtea in ſenatu dixit, Philipp. 2. Dio lib. 44. ait percuſſores Cæſaris, cùm è Curia in forum ſe conferrent, crebro Ciceronem exclamaſſe. Receperunt illi ſe è foro in Capitolium, eoq́; Cicero etiam cum alijs permultis aſcendit. neq; tamen adduci potuit, vt ad Antonium iret, atq; ad defendendam Remp. hortaretur: ſed cum ceteri conſulares irent, redirent, ipſe in ſententia manſit, neque Antonium illo die, neq; poſtero vidit, vt ipſe in ſecunda Philipp. teſtatur. nec verum eſt, quod Plutarchus, Appianus, Dio, & Interpretes Philippicarum ſcribunt, poſtridie Idus

Senatum in æde Telluris habitum fuiſſe. nam & in ſecunda Philipp. ſe poſt diem tertium in ædem Telluris veniſſe ait, & ep. 11. & 16. *libr.* 14. *ad Atticum id Liberalibus factum fuiſſe oſtendit. id eſt, a. d. XVI Kal. April. Eo die M. Tullius, quantum in ipſo fuit, iecit fundamenta pacis, Athenienſiumq́ renouauit vetus exemplum: Græcum etiam verbum vſurpauit, quo tum in ſedandis diſcordijs vſa erat ciuitas illa; atq; omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſuit, Philipp.* I. *Plura ſcripſi in cap.* 2. *lib.* 12. *Oroſij. Habuit ibi Antonius quoq; orationē de concordia, eiusq́. paruus filius in Capitolium miſſus pacis obſes fuit, Philip.* I. & 2. *itaq; interfectores, vt Plutarchus in Bruto ſcribit, è Capitolio deſcenderunt, & Brutus apud Le*

pidum, Caſsius apud Antonium, ceteri apud alios cenarunt. poſtero die prouinciæ iiſdem in Senatu decretæ fuerunt; Bruto Creta, Caſsio Africa, Trebonio Aſia, Cimbro Bithynia, D. Bruto Gallia citerior. Sed cum Cæſar funere elatus, & à M. Antonio laudatus eſſet, plebs cum facibus ad domum Bruti, Caſsij, & aliorũ tetẽdit, atq; ægre vi manuq; repulſa fuit, quod hiſtorici prope omnes ſcribunt, & cũ illis Cicero lib. 14. ad Att. & Philipp. 2. Tum M. Brutus, & Caſsius vrbem reliquerunt, & Antiũ atq; Lanuuiũ profecti diu ibi otioſi fuerunt, vt lib. 14. & 15. ad Atticum videmus. Cicero quoq; initio Aprilis ex vrbe rus profectus villas ſuas luſtrauit, vt indicãt epiſtolæ illæ, quæ initio lib. 14. ad Att. hoc tempore ſcriptæ leguntur. nec quidquam eo tempore malebat, quàm ruſti-

ruſticari,epiſt.23. lib. 16. Fam. Hæc autem ruſticatio nobis dedit tres libros de Natura deorum, & duos de Diuinatione; & præterea dialogum de Senectute, vt puto. quamuis enim ante libros de Diuinatione ſit ſcriptus, vt proœmium libr. 2. oſtendit: tamen hoc anno eum ad Atticum miſſũ arbitror, cum is timidior παννυῖς quibuſdam, commoueretur, & Cicero ſenectutem contemneret, ep.23.lib.16. Famil. Ante Idus Maij ſcriptum fuiſſe cognoſcitur extremo libro XIIII epiſt.ad Att. Eodem tempore cum omnes cogitationes ſuas in concordia ciuium defixas haberet, atq; omnium, etiam Antonij, amicitiam retinere vellet, ep.23.lib.16.Famil.ſcripſit Lælium, ſiue de amicitia. Romæ interim à Conſulibus M. Antonio, & P. Dolabella, qui Cæſaris locum ceperat, vncus

cus

cus impactus eſt fugitiuo illi, qui in C. Marij nomen inuaſerat, & in Liuiana epitoma lib. 116. *Chamaces, ab Appiano libr.* 3. ἀμάτιος ὁ ψευδομάριος, *à Valerio Max. lib. 9. cap.* 16. *Herophilus equarius medicus dicitur. De huius ſupplicio Attici litteras Cicero accepit XVII Kalend. Maij, ep. 8. lib.* 14. *ad Att. Menſe Aprili & Maio Antonius Italiam percurſauit, Dolabella, abſente collega, buſtũ in foro euertit, Philip.* 2. *Plebs enim ſolidam columnam prope XX pedum lapidis Numidici in foro in buſto Cæſaris ſtatuerat, & inſcripſerat, PARENTI PATRIAE: atq; apud eandẽ ſacrificabat, vota ſuſcipiebat, & controuerſias quaſdam interpoſito per Cæſarem iureiurando diſtrahebat, vt Suetonius ſcribit. Dio lib.* 44. βωμὸν *fuiſſe ait, ad quam Cæſari plebs ſacri-*

ficia

ficia fecerit. Ara nominatur quoq; ep. 2. lib. 11. Famil. Cicero columnam vocat, quam Dolabella ſuſtulit, & homines ſeditioſos, qui illam euerſionem indigne ferebant, partim in crucem egit, alios de ſaxo deiecit, ep. 17. libr. 14. ad Att. & Philip. 1. Meminit eiuſ*dem rei Lactantius lib. 1. cap. 15. vbi ait, Dolabellam Cæſaris colũnam, id eſt titulum euertiſſe. De hoc facto gratulatur Cicero Dolabellæ conſuli, ep. 14. lib. 9. Fam. C. Octauius, qui deinceps imperium tenuit, & Auguſtus dictus eſt, cum Cæſar, eius auunculus magnus, Romæ interficeretur, Apolloniæ erat. Factus autem certior de Cæſaris cæde in Italiam tranſijt & Neapolim venit XIIII Kal. Maij, ep. 10. lib. 14. ad Att. fuit etiam ruri cũ Cicerone perhonorificè & amicè, ep. 12. eiuſdem lib. Romam cum veniſ-*

ſet

ſet ab Antonio Coſ. ſuperbè exceptus eſt. Adijt tum inuidioſam Cæſaris hereditatem, quamuis id neq; Attiæ matri, neq; L. Marcio Philippo vitrico placeret. quod cum alijs hiſtoricis Velleius & Suetonius ſcribunt. Adita hereditate Cæſaris, nomen quoq; eius tulit; cumq́; prius C. Octauius nominaretur, deinceps C. Iulius Cæſar Octauianus de more dictus eſt. quanquam lex Curiata de adoptione eius anno demum ſequente, cum iam Conſul eſſet, perlata fuerit, auctore Dione lib. 46. Itaq; Cicero eum modo Octauianum, modo Octauium nominat. Deinde apertè (inquit Velleius) Antonij ac Dolabellæ conſulum erupit furor. ſeſtertium ſepties millies depoſitum à C. Cæſare ad ædem Opis occupatum eſt ab Antonio. Hinc Cicero in Philip. 2. vbi eſt millies ſeſtertium,

quod

*quod in tabulis, quæ ſunt ad Opis, patebat? Mentionem eiuſdem pecuniæ facit Philip.*1.*&*5. *& ep.*16.*libr.*14. *ad Att. Rapinas, inquit, ſcribis ad Opis fieri. Quibus in villis & locis M. Cicero menſem Aprilem & Maium ruſticando poſuerit, epiſtolæ libr.*14. *ad Att. demõſtrant, quas illis menſibus ſcripſit. Hoc quoq; ex iiſdem, & ex ep.*1.*lib.*15.*cognoſcitur, A. Hirtium cos. deſignatum menſe Maio cum Cicerone in Puteolano fuiſſe. Ibi tum ſermonem de Fato habitum fuiſſe, ipſe initio libri de Fato teſtatur. De Timæo Platonis, qui liber de Vniuerſitate inſcribitur, certo ſciri non poteſt quo tẽpore ſcriptus fuerit: quare in Corradi coniecturã nõ inuitus deſcendo. Extremo menſe Maio Tullius Romam verſus proficiſcens, vt Kal. Iunij in ſenatu, ſicut Antonius edixerat,*

rat, adeſſet, ſcripſit epiſtolas, quæ initio lib. 15. ad Att. leguntur. Kalendis, cum Antonius Romam ſe, peragratis veteranorum colonijs, ſtipatum armis retuliſſet; Senatores metu perterriti repente diffugerunt, Philip. 2. IV Nonas igitur Cicero ab vrbe abſuit, ep. 8. lib. 15. ad Att. nec in vrbem rediiſſe, niſi pridie Kal. Septem. videtur. Eo tempore de Officijs ſcribere aggreſſus eſt, epiſt. 13. libr. 15. ad Att. ſed poſt reditum è curſu Achaico abſoluit. hoc vero tempore, cum haberet ius legationis liberæ, ea mente iter in Græciã ingreſſus eſt, vt Romæ adeſſet Kal. Ianuarijs, quibus Hirtius & Panſa cõſulatũ erant inituri, Philip. 1. & in Cicerone Plutarchi. VI No. Quinctil. ex Arpinati ſcribens Attico epiſt. 26. lib. 15. ait, ſe itinera ſic compoſuiſſe, vt Nonis Puteolis eſſet, ſicut fuit,

epiſt.

epiſt.1.lib.16. ad Att.Cum autē Brundiſium,iterq́; illud,quod tritū in Græciam eſt,Cicero vitaret,vt ait Philip. 1.Veliæ fuit XIII Kal. Sextil.ep. 20.lib.7.Famil.eumq́; diem ibi conſtitit,ep.6.lib.16.ad Att.Velia proficiſcēs Topica ad Trebatium, cum ſecum libros non haberet,memoria repetita, in ipſa nauigatione conſcripſit, & Rhegio librum ad Trebatium miſit V Kal.Sextil.ep.19.lib.7. Famil.& in proœmio Topicorum. Miſerat etiā paullo ante ad Atticum duos libros de Gloria,ep.28.libr.15.& 6.libr.16.ad Att. Meminit horum librorum ipſe lib.2.de Officijs,& Gellius lib.15.ca. 6.Scribit in epiſtolis Franciſcus Petrarcha,ſe hos libros habuiſſe, qui iā nuſquam apparent. Cicero deinde in Siciliam tranſgreſſus Kal.Sextil.venit Syracuſas.Cum autem poſtero die

venti ipſum ex Sicilia ad Leucopetram, quod eſt promontorium agri Rhegini, detuliſſent; ab eo loco conſcẽdit, vt tranſmitteret: & ſtadia circiter CCC prouectus, reiectus auſtro vehementi eſt ad eandem Leucopetram. cumq́ intempeſta nox eſſet, mãſiſſetq́ in villa P. Valerij comitis & familiaris ſui, poſtridieq́ apud eundẽ ventum expectans maneret, Rhegini quidam illuſtres eò venerunt Roma. qui ſummam ſpem nuntiabant, fore, vt Antonius cederet, res conueniret, Cæſaris interfectores Romam redirent. Addebant etiam Ciceronem deſiderari, & ſubaccuſari. quæ cum audiſſet, ſine vlla dubitatione abiecit conſilium profectionis. itaq́ celeriter Veliam deuectus, conuenit Brutum, qui cedens Italia cum ſuis nauibus erat apud Haletem fluuium circa Veliam,

liam, Philippica prima, & epiſt. 7. lib.16.ad Att. Inde ventis remisq́; in patriam omni feſtinatione properauit, ep.25.lib.12.Famil. Accedenti ad vrbem tanta multitudo, vt Plutarchus ſcribit, obuiam proceſſit, vt, dum ad portas ingredientem excipiunt, aduentumq́; gratulantur, dies fere cōſumptus fuerit. Videtur autem veriſimilius eum pridie Kal. Septemb. Romam reuertiſſe, quod Plutarchi narratio oſtendit, quàm Kalendis, vt ipſe ſignificare videtur epiſt. 25.lib.12. Fam. Kalendis Septembris Antonius ſenatum habuit de ſupplicationibus Cæſari decernendis, & Ciceronem in Curiam vocauit. qui cum è via langueret, & ſibimet diſpliceret, miſit pro amicitia qui hoc ei diceret, Philip.1. & 5. Plutarchus ait, Ciceronem languoris cauſſam oppoſuiſſe, cum re in-

 ſidias

ſidias metuere ex quadam ſuſpicione & indicio, quod inter viam ei factũ erat, videretur. Antonius id ægre ferens, palam in ſenatu, niſi veniret, fabros ſe miſſurum, & domum eius diſturbaturum dixit, Philip. 1. & 5. Plutarchus ſcribit, Antonium milites miſiſſe, quos Ciceronem adducere, vel domum eius incendere iuſſerit, ſed cum multi intercederent, & deprecarentur, pignoribus captis quieuiſſe. Venit poſtridie in ſenatum Cicero, cum Antonius non veniſſet, locutumq́; ſe de Rep. minus quidem liberè, quam ſua conſuetudo, liberius tamen, quàm pericula minæq́; poſtulabant, ait Philip. 5. At epiſt. 25. lib. 12. Fam. ſcribit, ſe poſtridie in ſumma reliquorum ſeruitute liberum vnum fuiſſe. Habuit tum in ſenatu primam orationem Philippicam, in quà primum itionis & reditionis

tionis ſuæ cauſſam exponit: deinde de Antonij iniuria & Cæſaris actis diſputat. ad extremum Antonium & Dolabellam coſ. ad Remp. moderatè regendã cohortatur. Tũ Antonius ira incẽſus, inimicitias Ciceroni denũtiauit, atq; adeſſe in ſenatu iuſsit XIII Kal. Octob. ipſe interea ſeptemdecim dies de Cicerone in Tiburtino Scipionis declamitauit, & XIII Kal. agmine quadrato in ædẽ Concordiæ venit, atq; in Ciceronẽ abſentẽ orationẽ ex ore impuriſsimo euomuit, oĩbusq; viſus fuit ſuo more vomere, nõ dicere. Ciceroni autem cupienti in ſenatũ venire per amicos non licuit, eo quòd Antonius à Cicerone cædis initium quæreret, facturusq́; putaretur, Philip. 3. & 5. & ep. 2. libr. 12. Famil. Antonio M. Tullius reſpondit ſcripta nobili & diuina, vt Iuuenalis ait, Philippica

ſecunda.in qua primum crimina ſibi obiecta refutat,& deinde totam Antonij vitam à pueritia exorſus reprehendit. Nec verum eſt, quod Interpretes ad vnum omnes putarunt, Ciceronem illam orationem in ſenatu præſente Antonio habuiſſe, ſed ita Cicero eam ſcripſit, quaſi in præſentem Antonium XIII Kal. Octobris habita eſſet. argumento ſunt verba illa: Quæro deinceps, num hodiernus dies qui ſit, ignores. neſcis heri quartum in circo diem ludorum Romanorum fuiſſe? quartum diem ludorum Ro. in circo fuiſſe XIIII Kal. Octobris, ex Kalendario vetere notum eſt. Antonius deinde obuiam profectus eſt legionibus quatuor, quæ in Macedoniã à Cæſare miſſæ poſt eius cædem in Italiam reuerterant, vt eas pecunia ſibi conciliaret, & ad vrbem, vel potius

in

in vrbē adduceret: Brundiſiūq; venit VII Idus Octobr. ep.23.lib.12.Fam. & Philip.5. Profecto Antonio, Octauianus primum à Calatia, mox à Caſilino veteranos paternos exciuit: quorum exemplum ſecuti alij, breui in formā iuſti exercitus coiêre, Velleius lib.2. Cicero epiſt.8. libr.16. ad Att. Cū autem Antonius Brundiſij militibus centenas drachmas promitteret, fortiſſimæ legiones eius promiſſis reclamarunt, & congiarium hoc accipere noluerunt. itaq; Centuriones domum ad ſe venire iuſſit, eósq; ante pedes ſuos, vxorisq; ſuæ iugulari coegit, Cicero Philip.3.5.&13. & ep.8. libr.16. Att. Dio lib.45. Appianus.3. Cicero tū ruſticabatur, atq; libros de Officijs perficiebat, vt cognoſcitur ep.8. & ſequentibus lib.16. ad Att. Sunt etiam, qui eo tempore Paradoxa ſcripta

fuiſſe exiſtiment, quòd ſecundo paradoxo in Antonium inuehi videatur: quamuis in prooemio de Catone quaſi viuo loquatur. Antonius, cum edixiſſet, vt adeſſet ſenatus frequens a. d. VIII Kal. Decemb. eumq́; diem obire neglexiſſet, in ante diem quartum Kal. diſtulit, adeſſe in Capitolio iuſſit. quo cũ de legione Martia & Quarta, quæ relicto Antonio ad Cæſarem Octauianum tranſierant, nuntius eſſet allatus, mente concidit, & paludatus in Galliam citeriorem, quam à populo obtinuerat, cum ea D. Bruti prouincia eſſet, properauit, Dio, Appianus, Velleius, Cicero ipſe Philippica tertia, & ſequentib. Sed Antoniũ Brutus prouincia excluſit, atq; exercitu obſiſtens edictum propoſuit, quo promittebat, ſe prouinciam Galliam retenturum in ſenatus populiq́; Ro. pote-

*poteſtate, Philip.3. Quare cum Cicero V. Idus Decem. Romam veniſſet, vt ſcribit epiſt.5. libr.*11. *Fam. tribunipl. edixerunt, vt ſenatus adeſſet a. d. XIII Kal. Ianuar. Statuerat Cicero ante Kalendas Ianua. in ſenatum non venire: ſed cum eo die ipſo edictū D. Bruti propoſitum eſſet, mane in ſenatum venit. quod vbi eſt animaduerſum, frequentiſsimi ſenatores conuenerunt, epiſt.6. lib.*11. *Famil. Retulerunt tribunipl. ad ſenatum de præſidio conſulum des. Panſæ & Hirtij, vt ſenatus Kalendis Ianuarij tuto haberi, ſententiæq́; de ſumma Rep. liberè dici poſſent. Tum M. Tullius rogatus ſententiam cenſuit, vt & præſidium decerneretur, & quæ Octauianus Cæſar egiſſet, publica auctoritate confirmarentur, & milites, qui ab Antonio ad Cæſarem tranſiſſent, præmijs afficeren-*

cerentur; item vt D. Brutus, ceteriq́ prouincias ſuas retinerent, neq; cuiquam traderent, niſi qui ex S.C. ſucceſsiſſet. quam ſententiam Cicero Philippica tertia complexus eſt. factoq́ S.C. in eius ſententiam, progreſſus in concionẽ, quid in ſenatu actum eſſet, populo expoſuit. quæ eſt Philippica quarta. Huius S.C. meminit etiam Dio lib. 45.

Anno vrbis DCCX, Ciceronis
LXIIII COS. fuerunt,
C. VIBIVS PANSA.
A. HIRTIVS.

KAlendis Ianuarij Cõſules ſtatim poſt ſollemnem religionem Senatum in Capitolio de Antonio, qui tum Mutinam circumſedebat, & D. Brutum oppugnabat, habuerunt, vt Appianus lib. 3. ſcribit. Ibi L. Piſo, & alij nonnulli mitiorem ſententiam de Antonio dixerunt, legatosq́ ad eum mitten-

mittendos cẽſuerunt. Cicero cum ſuis id egit, vt hoſtis Antonius iudicaretur. Habuit tum Cicero in Senatu quintam Philippicam. in qua non modo legationem diſſuadet, verum etiã bello Antonium perſequendum eſſe cenſet: agit etiam de honoribus decernendis ijs, qui Remp. aduerſus Antonium defendant. Eo die nihil in ſenatu confectum eſt: ſed controuerſia vſque ad noctem ducta ſenatum eſſe dimiſſum, Appianus ſcribit. Poſtridie Antonius hoſtis, ita vt Tullius cẽſuerat, iudicatus fuiſſet, niſi Saluius tribunuspl. interceſſiſſet. decreuit tamẽ Senatus, vt D. Brutus laudaretur, quòd Galliam Antonio non conceſſiſſet: item, vt Cæſar vnà cum Hirtio & Panſa exercitu illo, quem haberet, bellum adminiſtraret, atq; ſtatua illi poneretur: vt ſententiam loco conſu-

lari

lari diceret, cõſulatumq́ decem annis prius, quam leges permitterent, illi petere liceret: quantamq́; pecuniam militibus earum legionum, quæ Antonium reliquiſſent, parta victoria pollicitus eſſet, tanta publicè daretur. Hæc Appianus lib.3. vbi addit, inſequenti die fuiſſe decretos legatos ad Antonium cum mãdatis, quæ Ciceronem ſcribere Senatus voluerit. Dio lib.45. & 46. eadem fere narrat, & Senatum à Kalendis Ianua. per triduum habitum, ſentẽtiasq́; dictas & tãdem legationem ad Antonium miſſam fuiſſe ait. Itaq; pridie Nonas Ianuar. factum ſenatusconſultum fuit, vt Ser. Sulpicius, L. Piſo, & L. Philippus cum mandatis ad Antonium proficiſcerẽtur. quam rem M. Tullius eodem die in concione expoſuit, habita oratione, quam ſexta Philippica

com

comprehendit. de legatis vide ep. 8. lib.11.4.& 24.libr.12.Famil.Cum legati ad Antonium miſſi expectarentur,eiusq; amici reſponſa illius confingerent, M.Tullius metuẽs,ne ſenatorum animi ad pacem inclinarent,habuit in ſenatu Philippicam ſeptimam. in qua pacem tribus de cauſſis diſſuadet:primum, quia ſit turpis; deinde, quia periculoſa;poſtremò,quia eſſe nõ poſſit.In legatione Ser.Sulpicius mortem obijt: Piſo & Philippus Romam reuerſi ab Antonio ad Senatum intolerabilia poſtulata retulerunt, ep.4. lib.12.Famil. Dio lib. 46. Tumultus interim à ſenatu fuit decretus, cum belli nomen in ſententia poni quibuſdam non placeret.id quod Cicero Philippica octaua reprehendit.quam ante Idus Martias in ſenatu dixit,grauiter inuehens in Q.Fuſium Calenum,

qui

qui Antonio ſtudebat. Deinde, cum de ornando Ser. Sulpicio in ſenatu ageretur, Cicero nonam Philippicam dixit, ſuadens, vt Sulpicio ſtatua pedeſtris ænea in roſtris poneretur. quam ſua ætate pro roſtris Auguſti extitiſſe, Pomponius de Origine iuris teſtatur. M. Brutus anno ſuperiore ex Italia in Græciam profectus, cum Athenas veniſſet, adoleſcentes nobiles Romanos, quorum magna multitudo illic bonarum artium cauſſa erat, ſibi adiunxit. in his fuit M. Ciceronis filius: quem Brutus, vt Plutarchus ſcribit, ſummis laudibus efferebat, inquiens, ſe illum, ſiue vigilaret, ſiue dormiret, admirari, quòd animus in eo tam generoſus, tantumq́; odium tyrannorũ eſſet. Brutus indè in Macedoniam transgreſſus, Ciceronem filium ſecum duxit, eoq́ legato vſus multa feliciter geßit,

geſsit, vt Plutarchus in Bruto teſtatur. & Brutus in epiſtola ad Ciceronẽ patrem, quæ nunc eſt quarta libri qui ad Brutum extat, ita ſcribit: Cicero filius tuus ſic mihi ſe probat induſtria, patientia, labore, animi magnitudine, omni deniq; officio, vt prorſus nunquam dimittere videatur cogitationem, cuius ſit filius. Vt vel hinc eorum imperitia (ne quid grauius dicã) arguatur, qui verum eſſe non putant, quod Cicero lib. 2. de Officijs ait, filiũ bello Ciuili à Pompeio alæ alteri præfectum, magnam laudem & à ſummo viro & ab exercitu conſecutum fuiſſe equitando, iaculãdo, omniaq; militari labore tolerando. Sed ad propoſitũ. Venit M. Brutus in Macedoniam, cũ Q. Hortenſio decedenti C. Antonius Marci frater ſuccederet. Sed Hortẽſius exercitum, quem delectu habito

conſcripſerat, Bruto tradidit. Legio etiam, quam L. Piſo legatus Antonij ducebat, Ciceroni filio ſe tradidit. Equitatus, qui in Syriam ducebatur bipertitò, alter eum quæſtorem, à quo ducebatur, reliquit in Theſſalia, ſeſeque ad Brutum contulit: alterum in Macedonia Cn. Domitius adoleſcens à legato Syriaco, qui à Plutarcho Cinna vocatur, abduxit. P. Vatinius, qui Dyrrhachium occupauerat, portas Bruto aperuit, & exercitum tradidit. C. Antonius ſe Apolloniam recepit, Cicero Philip. 10. Plutarchus in Bruto, & Dio lib. 47. His de rebus Brutus litteras publicè miſit, quas C. Panſa conſul coacto ſenatu recitauit, & Brutum oratione ſua ornauit. Sed Q. Fuſius rogatus ſententiam, Brutũ oppugnauit. contra quem Cicero tum Philippicam decimam dixit. quam Bru-

Brutus epiſt.4.de litteris ſuis habitã eſſe contra Calenum ait. Erat Apolloniæ adhuc C. Antonius cum ſeptem cohortibus, Philip.10. Inde Buthrotũ contendens in itinere primum tres cohortes amiſit, quas Brutus concidit: deinde prœlio cum Cicerone filio ad Byllidem commiſſo victus in Bruti poteſtatem venit, vt Plutarchus in Bruto ſcribit. Antonium Brutus ſecũ diu honorificè habuit, vſq; eo vt magiſtratus inſignia illi non adimeret: quam eius clementiam Cicero in epiſtolis ad eum ſcriptis ſæpe accuſat. Sed cum Antonius Apolloniam teneret, ante Kalend. Aprilis Romam allatum fuit de morte C. Trebonij, quẽ P. Dolabella Smyrnæ, verberibus ac tormentis quæſtione publicæ pecuniæ per biduum habita, interfecit, Cicero Philip.11. & Dio lib. 47. Itaq; Dola-

bella à Senatu hoſtis iudicatus fuit. Poſtridie, cum in Senatu ageretur de Imperatore deligendo, qui bello Dolabellam perſequeretur, L. Cæſar cēſuit, P. Seruilio hoc bellum extra ordinē mandandum eſſe: alijs nonnullis placuit, vt conſules Dolabellæ perſequendi cauſſa Aſiam & Syriam ſortirentur. Cicero ſententiam rogatus Philippicam vndecimā dixit. in qua primum Trebonij caſum deplorans Dolabellæ & Antonij crudelitatem accuſat: deinde duabus illis ſententijs refutatis cenſet, vt Dolabellam C. Caſsius bello perſequatur. quam ſententiam ſe repugnante & iraſcente Panſa dixiſſe, ad Brutum ſcribit ep. 5. ea ſententia dicta, quæ facile valuiſſet, niſi Panſa vehementer obſtitiſſet, productus fuit in concionem à tribuno pl. M. Seruilio, eandemq́ rem ad populū

ſum-

ſumma contentione egit, epiſt.7.lib. 12.Fam.Extremo anno ſuperiore tur binis vi ſimulacrum, quod M.Cicero ante cellam Mineruæ pridie,quàm in exilium iret,poſuerat, diſſipatũ mem bris pronum iacuit, fractis humeris, brachijs,capite,mortem Ciceroni por tendens,vt Obſequens,& Dio lib.45. ſcribunt. Quinquatribus, id eſt.XIV Kal. Aprilis ſenatus decreuit, vt hæc Ciceronis Minerua,cuſtos vrbis reſti tueretur,epiſt.25.lib.12.Famil. Deinde illata pacis mentione ab Antonij amicis,ſenatus legatos ad eum decreuit M. Ciceronem, & P. Seruilium. Sed cum eam legationem fruſtra fore Cicero videret, habuit in ſenatu Philippicam duodecimam.in qua legationem diſſuadet, ſeq́; ad eam obeundam idoneum non eſſe demonſtrat. Meminit huius legationis Dio quoq; li.46.

Panſa deinde initio menſis Aprilis vt arbitror, ad bellum profecto, M. Aemilius Lepidus (qui, auctore Paterculo, pontifex max. in C. Cæſaris locũ furto creatus, decreta ſibi Hiſpania adhuc in Gallia morabatur) Romam ad Senatum miſit, ad pacem cum Antonio faciendam cohortans. ea de re cum in ſenatu ageretur, multi pacem ſuaſerunt, quòd incertus exitus belli eſſet, & quòd Lepidus ad pacem hortaretur, qui exercitu cogere poſſet. tum M. Tullius rogatus ſententiam, Philippicam XIII in ſenatu dixit. in qua aduerſariorum rationes confutans pacem cum Antonio & Antonianis eſſe non poſſe docet: & Antonij animum ex litteris ad Hirtium & Octauianum miſsis declarat. Cicero tum quoq; ad Lepidum miſit ep. 27. libr. 10, Famil. in qua illum, ne ſe in

iſtam

iſtam pacificationem interponat, hortatur. Poſt profectionem Panſæ Conſulis turbulentiſſimum tempus fuit, cum D. Brutus Mutinæ vix iam ſuſtineret. itaq; cum triſtis à Mutina fama manaret, omnesq́; aut fœdiſſimã mortem, aut miſerabilem fugam cogitarent, inflati lætitia atq; inſolentia impij ciues famam diſsipauerunt, Ciceronem pridie Vinalia cum faſcibus deſcenſurum eſſe. Interim XVII Kal. Maij, vt Galba ad Ciceronẽ ſcribit epi. 30. lib. 10. Fam. ſeu, vt Ouidius li. 4. Faſt. indicat, XVIII Kal. Maij, Antonius prœlio ad Mutinam ſuperatus eſt. Habuit paucis diebus poſt concionem Romæ P. Appuleius tribunus pl. in qua cum liberare Ciceronem ſuſpicione faſcium vellet, vna voce cuncta concio declarauit, nihil eſſe à M. Tullio vnquam de Rep. niſi optime

cogitatũ. Duabus tribuſue horis poſt optatiſsimi nuntij & litteræ de victoria Mutinenſi venerunt. quo tempore tantæ multitudinis, quantam vrbs capiebat, ad Ciceronem concurſus eſt factus. à qua ille maximo clamore atque plauſu in Capitolium deductus, & in roſtris collocatus, domum inde reductus eſt. Hæc ſunt apud Ciceronem Philip. 14. ep. 2. 6. & 7. ad Brut. & ep. 30. lib. 10. & 6. libr. 12. Famil. Pridie Vinalia, id eſt X Kal. Maij, Cicero habuit Philippicam decimam quartam. in qua ſupplicationem dierum quinquaginta, trium Imperatorum Panſæ, Hirtij, & Cæſaris nomine ob Antonium hoſtem ſuperatum decernit: atq; ad extremum eos, qui in prœlio ceciderant, laudat, eorumq́ proximos conſolatur. de ſupplicatione L dierum vide Appianum lib. 3.

Cum

Cum Hirtius in prælio cecidiſſet, & Panſa ex vulneribus paucis diebus poſt Bononiæ mortuus eſſet, rumor percrebuit, Ciceronem coſ. factum eſſe, ep. 8. ad Brut. Plutarchus & Appianus ſcribunt, M. Tullium ab Octauiano ad Conſulatus petitionem inductũ fuiſſe. V Kal. Maij Senatus habitus fuit de ijs, qui hoſtes iudicati erant, bello perſequendis, ep. 9. ad Brut. Dedit eo tempore Cicero plures litteras ad D. Brutum, & L. Plancum, vt fuſum Antonium perſequerentur. quæ lib. 10. & 11. Fam. extant. Interim Antonius fuga tranſgreſſus Alpes, primo ſpe colloquij repulſus à M. Lepido, mox ſæpius in conſpectum veniens militum, per auerſa caſtrorum proruto vallo à militibus receptus eſt, Paterculus lib. 2. Plutarchus in Antonio, Appianus libr. 3. Lepidus ſe cum

Antonio coniunxit a. d. IIII Kal. Iun. epiſt.23.lib.10.Fam.Pridie Kal. Quinct. Lepidus ſententijs omnibus hoſtis à ſenatu iudicatus eſt, ceteriq; qui vna cum illo à Rep. defecerant. quibus tamen ad ſanitatem redeundi ante Kalen. Septem. poteſtas facta fuit, epiſt.10.lib.12.Fam.ep.16.&19. ad Brut. & Dio lib. 46. Octauianus Cæſar, vt cognouit Antonium à Lepido receptum, ceterosq; duces & exercitus cõſentire pro partibus, cauſſam optimatium ſine cunctatione deſeruit, ad prætextum mutatæ voluntatis dicta factaq; quorundam calumniatus, quaſi alij ſe puerum, alij ornandũ tollendumq; iactaſſent, Suetonius in Auguſto, Paterculus lib.2. Brutus ep.20.lib.11.Famil.Tum inter eum & Antonium commercia epiſtolarum, & condicionum facta mentio, quod

Pater-

Paterculus ſcribit, cumq; effeciſſet, vt milites inter ſe iureiurando ſancirent, cum nullo exercitu, qui C. Cæſaris fuiſſet, bellū ſe geſturos; quadringentos milites Romam ad ſenatum miſit, qui Conſulatum ſibi nomine exercitus depoſcerent: cum quidem cunctante ſenatu, Cornelius cēturio princeps legationis, reiecto ſagulo oſtendens gladij capulum, non dubitaſſet in curia dicere: Hic faciet, ſi non feceritis vos, Suetonius, & Dio lib. 46. vbi addit, Ciceronem ſubieciſſe, Si ita conſulatum petieritis, eum accipiet. Militibus re infecta ad Octauianum reuerſis, Antonium & Lepidum in Italiam accerſiuit, atq; ipſe legiones ad vrbem hoſtiliter admouit, Suetonius, Dio, & Appianus: qui ſcribit, Ciceronē tum ad Octauianum veniſſe, ac paullo poſt lectica ex vrbe fugiſſe.

C. au-

C. autem Cæſar Octauianus cõſul cum Q. Pedio ſtatim factus eſt, vt omnes Annales teſtantur. Conſulatum Cæſarem iniiſſe pridie, quàm XX annos impleret, X. Kal. Octobris, Paterculus auctor eſt. In Liuiana epitoma lib. 119. legitur, Cæſarem conſulem creatũ eſſe, cum annos XIX haberet. Plutarchus in Bruto ex Octauiani commentariis refert, ipſum vigeſimum annum egiſſe, cum Conſul primum eſt factus. Eutropius initio lib. 7. ait, Cæſarem Romam cum exercitu profectũ extorſiſſe, vt ſibi vigeſimo anno conſulatus daretur. Suetonius in Auguſto ſcribit, eum in ordinatione anni Sextilem menſem è ſuõ cognomine nuncupaſſe, quòd eo ſibi & primus conſulatus, & inſignes victoriæ obtigiſſent. Similiter Dio lib. 56. tradit, Octauianum XIX die Auguſti, eodem,

dem, quo primum conſulatum ceperat, deceſſiſſe. Cæſar Octauianus Cos. legem tulit de quæſtione habenda in eos, quorum opera pater occiſus eſſet, Liuius lib. 120, Appianus lib. 3. Dio lib. 46. Auctor legis fuit Octauianus: tulit Q. Pedius collega: vnde lex Pedia nominatur: eaq; omnibus, qui Iulium Cæſarem interfecerãt, aqua igniq; interdictum eſt, Velleius libr. 2. Suetonius in Nerone. Conſul factus Octauianus Ciceronẽ, vt Plutarchus in eius vita ſcribit, valere iuſſit, & pace cum Antonio Lepidoq; facta copias omnes in vnum locum contraxerunt, ibiq; imperium Ro. quaſi poſſeſſionem aliquam inter ſe diuiſerunt. Partiti ſunt autem prouincias inter ſe hoc modo, vt Cæſar vtranq; Africã cum Sicilia, & Sardinia; Lepidus Hiſpanias & Galliam Narbonenſem;

ſem; Antonius reliquas Gallias haberet, Appianus lib.4. Dio lib.46. Inter hos etiam conuenit, vt ipſi triumuiri reip. conſtituendæ per quinquennium eſſent, & vt ſuos quiſq; inimicos proſcriberet. in qua proſcriptione plurimi equites, CXXX ſenatorum nomina fuerunt, vt eſt in epitoma libr. 120. *Tu vide Oroſium noſtrum lib.6. cap.* 18. *Cæſarem reſtitiſſe aliquam diu collegis, ne qua fieret proſcriptio; ſed inceptam vtroq; acerbius exercuiſſe, Tranquillus ait. Maximam vero contentionem, inquit Plutarchus, Ciceronis proſcriptio præbuit, cùm Antonius nullam conditionem acciperet, niſi primus ille interficeretur, Lepidus Antonio aſſentiretur, & Cæſar vtriq; repugnaret. Congreſſus horum trium occultus in triduum fuit apud Bononiam in loco remoto à caſtris,*

ſtris, & flumine circunfuſo, vt Plutarchus non ſolum in Cicerone, ſed & in Antonio tradit. Dio quoq; libr. 46. ſcribit, triumuiros conueniſſe in parua inſula fluminis, quod Bononiam præterlabitur. Appianus initio lib. 4. ait eos congreſſos eſſe ad Mutinam in Lauinij fluuij inſula. Sed trium virûm copias ad Bononiam contractas fuiſſe, Suetonius etiam in Auguſto auctor eſt. & Florus cap. 5. lib. 4. tradit, pacem inter tres duces factam apud confluentes inter Peruſiam & Bononiam. Ibi aiunt Cæſarem primis diebus, vt Plutarchus narrat, pro Ciceronis ſalute cum alijs concertaſſe, ac tertio die conceßiſſe, eiuſq; vitam prodidiſſe. fuitq́; permutatio ita facta: Ciceronem Cæſar, L. Paullum fratrẽ Lepidus, L. Cæſarem auunculum Antonius proſcribi permiſit. Sed nihil,

ait

ait Paterculus, tam indignum illo tẽpore fuit, quàm quod aut Cæſar aliquẽ proſcribere coactus eſt, aut ab illo Cicero proſcriptus eſt. Ceſſerat ille ſub aduentum IIvirorum vrbe, vt ex Liuio Seneca lib. I. *Suaſoriarum refert, pro certo habens, id quod erat, nõ magis Antonio eripi ſe, quàm Cæſari Caßium & Brutum poße. Primò in Tuſculanum fugerat: inde transuerſis itineribus in Formianum, vt ab Caieta nauim conſcenſurus, proficiſcitur. Vnde aliquoties in altum prouectum cum modo venti aduerſi retuliſſent, modo ipſe iactationem nauis cæco voluente fluctu pati non poſſet, tædium tandem eum & fugæ & vitæ cœpit: regreſſusq; ad ſuperiorem villam, quæ paullo plus mille paßibus à mari abeſt, Moriar, inquit, in patria ſæpe ſeruata. Hactenus Liuius: Plutarchus*

tarchus vero ita: Erat Cicero in Tuſculano cum Quinčto fratre. Cognita vero proſcriptione, Aſturam in maritimum Ciceronis fundum proficiſci, atq; inde in Macedoniam ad M. Brutum, de cuius victoria læti rumores afferebantur, tranſire conſtituerunt. Ferebantur lecticis confecti mœrore, atq; in itinere ſubſiſtentes, iunctis lecticis inter ſe caſum ſuũ deplorabant. Quinctus vero magis angebatur animo, atq; inopiæ illi in mentem veniebat: nihil enim ſecum ſe domo extuliſſe dicebat: Marco etiam perexiguum viaticum erat: ſatius igitur eſſe affirmabat, Marcum fuga antecedere, ſe conuaſatum domum recurrere. Hoc conſilio probato, complexi inter ſe, multisq́; lacrymis profuſis digreßi ſunt. Quinctus non ita multis diebus poſt à ſeruis proditus inquiſitoribus

vna cum filio ſuo interfectus eſt. Ita quidem de Q. Cicerone Plutarchus: Appianus in hanc ſentẽtiam: Q. Cicero cum filio comprehẽſus percuſſores orabat, vt ſe ante filiũ necarent. quod cum filius contra fieri obſecraret, illi ſe eorum controuerſiam compoſituros dixerunt. itaq; alij hunc, alij illum arripientes eodem ſigno ambos ſimul occiderũt. Dio lib. 47. ita: Q. Ciceronem M. fratrem filius de medio remouit, & quantum in ipſo fuit, ſeruauit. nam & patrem occultauit, vt inueniri non poſſet, & ea de cauſſa tormentis omnibus excruciatus indicium nullum fecit. ſed pater re intellecta cũ admiratione filij, tum miſericordia adductus, vltro prodijt, ſeq́; ipſe percuſſoribus tradidit. Redeamus nunc ad Plutarchum. Cicero, inquit ille, Aſturam delatus, nauem, quã nactus fuit,

fuit,ſubito cõſcendit,& oram legens Circæum vſq; vento peruenit. Inde ſoluere gubernatores cum pararent, vel maris metu permotus,vel Cæſaris fidem non plane deſperans,in terram egreſſus eſt: & millia paſſuũ XIII fere pedibus Romam verſus progreſſus,animi pendere cœpit, ſententiaq́ mutata rurſus ad mare deſcendit;ibiq́ue noctem grauibus & incertis cogitationibus traduxit:adeo vt in animo haberet Cæſaris domum clam ingredi,ſibiq́; ante lares eius manus inferre, atq; ita furiales intẽperias illi impingere. Sed ab ea ratione cruciatus metu depulſus, alia rurſus tumultuoſa conſilia in pectus inſtituit, & ſeruis ſe ad Caietam deportandum nauigio cõmiſit: vbi prædia habebat, & blãdum æſtate Eteſiarum diebus perfugium. eſt ibidem ſupra mare ſa-

cellum Apollinis : vnde corui cum clangore ad Ciceronis nauem, quæ ad litus appellebatur, confertim aduolarunt, atq; ex vtraq; parte antennæ inſidentes partim crocitarunt, partim rudentum capita roſtris tutuderunt: idq́; ſignum omnibus infauſtum eſt viſum. Cicero tamen egreſſus in villam ſe recepit, & quieti dedit. ibi coruorum magna pars triſti voce ad feneſtram aſſedit: vnus in lectum deuolauit, & roſtro veſtem, qua Cicero tectus erat, paulatim ab ore ipſius remouit. De eadem re Valerius libr. 1. cap. 4. M. Ciceroni mors imminens auſpicio prædicta eſt: cum enim in villa Caietana eſſet, coruus in conſpectu eius horologij ferrum loco motum excuſſit, & protinus ad ipſum tetendit, ac laciniam togæ eò vſq; morſu tenuit, donec ſeruus, ad occidendum

eum milites veniſſe, nuntiaret. hactenus Valerius: ex quo perſpicuè cognoſcitur, apud Plutarchum ἐς καπίτας mendoſe, non pro Capua, ſed Caieta legi. quamuis Appianus Capuam nominet, ad quam fuerit hæc Ciceronis villa, in qua aduentantibus inquiſitoribus à coruis è ſomno excitatus fuerit. Sequitur in Plutarcho: Serui hæc aſpicientes ſuam ipſi ignauiam damnarunt, ſi herilis cædis ſpectatores eſſe ſuſtinerent, cumq́ beſtias domino opem ferre, ac pro indigno eius caſu ſolicitas eſſe viderent, ipſi eum non defenderent, partim precibus, partim vi impoſitum lecticæ ad mare detulerunt. Interim percuſſores cum miniſtris ſuperueniunt, Herennius centurio, & Popillius tribunus militum, quem parricidij reum Cicero olim defenderat.

De Popillio hoc multa Seneca in Declamationib. & Suaſorijs. de eodem Valerius libr.5. cap.3. M. Cicero C. Popillium Lænatem Picenæ regionis, rogatu M. Cœlij, non minore cura, quàm eloquentia defendit: eumq; cauſſa admodum dubia fluctuantem, ſaluum ad penates ſuos remiſit. hic Popillius poſtea nec re, nec verbo à Cicerone læſus, vltro M. Antonium rogauit, vt ad illum proſcriptum perſequendum & iugulandum mitteretur: impetratisq; deteſtabilis miniſterij partibus, gaudio exultans Caietam cucurrit, & virum, omitto quòd ampliſsimæ dignitatis, certè ſalubri ſtudio (ita lego è manuſcriptis) præſtantis officij priuatim ſibi venerandum, iugulum præbere iuſsit: ac protinus caput Romanæ eloquentiæ, & pacis clariſsimam dexteram, per ſummum

mum & ſecurum otium amputauit: eaq́; ſarcina, tanquam opimis ſpolijs, alacer in vrbem reuerſus eſt: neq; ei ſceleſtum portanti onus ſuccurrit, illud ſe caput ferre, quod pro capite eius quondam perorauerat.

Sequitur apud Plutarchum: Percuſſores cum fores clauſas inueniſſent, eas effregerunt: cumq́; Cicero non appareret, & ij, qui intus erant, ſcire ſe, vbi eſſet, negaſſent, aiunt adoleſcentem quendam, à Cicerone in bonis litteris & diſciplinis educatum, Quincti fratris libertum, Philologum nomine, tribuno dixiſſe, lecticam per ſilueſtres & opacas ambulationes ad mare deferri. Tribunus igitur cum paucis comitibus circum ambulationes ad exitum cucurrit: Herennius recta per eaſdem accurrit. quod vbi Cicero animaduertit, ſeruos

lecticam ibi deponere iuſsit. Satis inquit Liuius, conſtat, ſeruos fortiter fideliterq́ paratos fuiſſe ad dimicandum: ipſum, deponi lecticam, & quietos pati quod ſors iniqua cogeret, iuſsiſſe. Appianus ſcribit, multos diſcurriſſe quærentes, num alicubi Cicero viſus eſſet: cumq; alij beneuolentia & miſericordia permoti, eum in alto eſſe dixiſſent, clientem Clodij acerrimi inimici Ciceronis Popillio Lænati tribuno militum indicaſſe viam, qua lectica deportabatur. eo illum irrupiſſe, & cum ſeruos longe plures, quàm ipſe ſecum habebat, ad dimicandum paratos vidiſſet, callide exclamaſſe, Tribuni, qui in extremo agmine ſunt, ingrediantur. tum ſeruos maiorem multitudinem expectantes perterritos fuiſſe. Cicero, ait Aufidius Baſſus apud Senecam, paullum remoto velo, poſt-

poſtquam armatos vidit, ego vero conſiſto, ait: accede veterane, &, ſi hoc ſaltem potes recte facere, incide ceruicem. trementi deinde dubitantique, quid ſi ad me, inquit, primum venisſetis? Brutidius Niger apud eundem: Elapſus interim altera parte villæ Cicero lectica per agros ferebatur. ſed vt vidit appropinquare notum ſibi militem Popillium nomine, memor defenſum à ſe, lætiore vultu aſpexit. at ille, victoribus idipſum imputaturus, occupat facinus, caputque deciſum, nihil in vltimo fine vitæ facientis, quod alterutram in partem poſſet notari, Antonio portat, oblitus ſe paullo ante defenſum ab illo. Prominenti, inquit Liuius, ex lectica, præbentiq; immotam ceruicem, caput præciſum eſt. nec ſatis ſtolidæ crudelitati militum fuit, manus quoq; ſcri-

 pſiſſe

pſiſſe aliquid in Antoniũ exprobrantes, præciderunt. Plutarchus: Cicero mentum, ita vt conſueuerat, tangens, in percuſſoribus oculos conſtanter fixit, ſqualoris plenus, & capillo demiſſo, macieq; ob ſolicitudines confectus, vſq; eo vt plurimi Herennio eum iugulante capita obnuberent. Occiſus eſt præbens ceruicem extra lecticam cum annum iam LXIIII ageret. Præcidit illi iuſſu Antonij caput & manus, quibus Philippicas ſcripſerat. Vixit, ait Liuius, tres & LX annos: vt, ſi vis abfuiſſet, ne immatura quidem mors videri poſſit. Euſebius: Cicero in Formiano ſuo ab Herennio & Popillio occiditur LXIIII ætatis ſuæ anno. Appianus: Occiſo Cicerone quidam equis, alij nauigijs incitatis properabant Antonio hunc nuntium perferre, eiq;

in foro

in foro ſedenti Lænas caput, & manum eminus oſtendit. quo ille maxime lætatus, tribunum militum coronauit, & HS decies centena millia ei pro maximo præmio dedit, quòd ſummum & infenſiſſimum ſuum inimicum occidiſſet. Plutarchus: Cum membra Ciceronis Romam perlata eſſent, Antonius, qui tum forte comitia habebát, ÿs viſis exclamauit, Proſcriptionem iam peractam eſſe: caput autem & manus pro roſtris poni iuſsit, ſpectaculum horrendum Romanis, qui ſe non Ciceronis vultũ, ſed imaginem animi Antonij videre putabant. Dio lib. 47. Vbi Ciceronis caput allatum fuit, Antonius, multis & grauibus probris illatis, illud pro roſtris loco præ alijs conſpicuo poni iuſsit, vt vnde in ipſum verba faciens auditus fuerat, ibi caput eius cum

manu

manu dextra, quæ ſimul præciſa fuerat, conſpiceretur. Fuluia vero caput, ante quam auferretur, in manus ſumpſit, atq; atrocibus verbis illudens & conſpuens genibus ſuis impoſuit, & linguã ex ore extractam acubus, quibus ad capitis ornatum vtebatur, cõpunxit, additis multis iisq; execrandis opprobriis. Liuius: Ita relatum caput ad Antonium, iuſſuq; eius inter duas manus in roſtris poſitum, vbi ille Conſul, vbi ſæpe conſularis, vbi eo ipſo anno aduerſus Antonium, quanta nulla vnquam humana vox, cũ admiratione eloquentiæ auditus fuerat: vix attollentes lacrymis oculos homines intueri trucidata membra eius poterant. Cremutius Cordus: Præcipue tamen ſoluit pectora omniũ in lacrymas gemitusq; viſa ad caput eius deligata manus dextra, diuinæ elo-

quentiæ miniſtra: ceterorumq́; cædes priuatos luctus excitauerunt, illa vna communem. Mortem Ciceronis verſibus elegantiſsimis deplorauit Cornelius Seuerus: in quibus ſunt qui ſequuntur:

Abſtulit una dies æui decus, ictaq́; luctu
Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ,
Vnica ſolicitis quondam tutela, ſalusq́;,
Egregium ſemper patriæ caput: ille ſenatus
Vindex, ille fori, legum, ritusq́;, togæq́;.
Publica uox eius æternum obmutuit armis.
Informes uultus, ſparſamq́; cruore nefando
Caniciem, ſacrasq́; manus, operumq́; miniſtras
Tantorum pedibus ciuis proiecta ſuperbis
Proculcauit ouans, nec lubrica fata deosq́;
Reſpexit: nullo luet hoc Antonius æuo.

Paterculus poſt narratam cædem M. Tullij, in hæc verba erumpit: Nihil tamen egiſti, M. Antoni, mercedem cæleſtiſsimi oris & clariſsimi capitis abſciſi numerando, auctoramentoq́; funebri ad conſeruatoris quondam Reip.

Reip. tantiq́ conſulis irritando necem. Rapuiſti tu M. Ciceroni lucem ſolicitam, & ætatem ſenilem, & vitam miſeriorem te principe, quàm ſub te triumuiro mortem: famam vero gloriamq́; factorum atq́ dictorum adeo non abſtuliſti, vt auxeris. Viuit, viuetq́; per omnem ſæculorum memoriam: dumq́; hoc vel forte, vel prouidẽtia, vel vtcunq; conſtitutum rerum naturæ corpus, quod ille pæne ſolus Romanorum animo vidit, ingenio complexus eſt, eloquentia illuminauit, manebit incolume, comitem æui ſui laudem Ciceronis trahet: omniſq́; poſteritas illius in te ſcripta mirabitur, tuũ in eum factum execrabitur: citiusq́ in mundo genus hominum, quàm huius nomen, cadet. Ciceronem hoc anno VII Idus occiſum eſſe, teſtimonio Tironis liberti ſcribit Ta-

citus

citus in dialogo de Oratorib. intelligo autem Idus Decembris, quoniam Triumuiri inierunt V. K. Decem. vt eſt in lapide Colotiano. Vixit igitur Cicero annos LXIII, menſes XI, dies V. ſiue annos LXIV, minus XXVI diebus.

SEQVVNTVR ELOGIA M. Tullij Ciceronis, à XII ſapientibus, vt aiunt, verſibus conſcripta.

BASILIVS.

Hic iacet Arpinas manibus tumulatus amici,
Qui fuit orator ſummus, & eximius.
Quem nece crudeli mactauit ciuis, & hoſtis:
Nil agis Antoni, ſcripta diſerta manent.
Vulnere nempe tuo Ciceronem conficis: at te
Tullius æternis uulneribus lacerat.

Aſme-

ASMENIVS.

Corpus in hoc tumulo magni Ciceronis humatũ
Contegitur,claro qui fuit ingenio:
Quiq́; malis grauis hoſtis erat, tutorq́; bonorũ:
Quo pæne indigna Conſule Roma fuit.
Sed uigili cura deiectis hoſtibus,urbem,
Supplicioq́; datis,præſtitit incolumem.

LYOMANNVS.

Vnicus orator,lumenq́; decusq́; ſenatus,
Seruator patriæ,conditor eloquij,
Cuius ab ingenio tandem illuſtrata perenni
Lumine præclaro lingua Latina uiget,
Occidit indigne manibus laceratus iniquis
Tullius,ac tumulo ſubditus exiguo.

EVPHORBIVS.

Quicunq; in libris nomen Ciceronis adoras,
Aſpice quo iaceat conditus ille loco.
Ille uel orator,uel ciuis maximus,idem
Clarus erat facie,clarior eloquio.
At ne quid fortuna uiro nocuiſſe putetur,
Viuit,& æternum docta per ora uolat.

Iu-

IVLIANVS.

Marcus eram Cicero toto notiſſimus orbe,
Cuius relliquias occulit urna breuis.
Dextera me patriæ nuper ciuilis ademit,
Eripui patriam qui prius exitio.
Si quis in hoc ſaxo Tulli legis aduena nomen,
Non dedigneris dicere, Marce uale.

HILASIVS.

Tullius Arpinas ex ordine natus equeſtri,
Sed uirtute ſua conſul in urbe fuit.
Quem Catilina malus, coniuratiq́; nocentes
Senſerunt uigilem ciuibus eſſe ſuis.
Hunc tamen, ó pietas, tres occidere tyranni:
At Lamia ille pio ſuppoſuit tumulo.

PALLADIVS.

Qui tenet eloquij faſtigia ſumma Latini,
Qui Conſul patriam cædibus eripuit,
Quiq́; trium ſæuo uitam dedit enſe uirorum
Tullius, eſt & in hac ipſe ſepultus humo.
Sed breuitas uitæ penſatur laude perenni.
Quod mors eripuit, gloria reſtituit.

ASCLEPIAS.

Tullius hic ſitus eſt, uenerabile nomen in æuum,
Clarus honore ſimul,clarus & ingenio.
Quem ſceleratà neci crudeliter arma dederunt,
Quòd patriæ uindex ille fidelis erat.
Sed nihil infanda profecit cæde tyrannus,
Ingenium uiuit,corpus inane perit.

EVSTHENIVS.

Romani princeps populi,decus ordinis ampli,
Maximus orator,ciuis & egregius,
Coniuratorum uindex,hoſtisq; malorum,
Proſcriptus periјt à tribus ille uiris.
Qui cæſus grauiter,qui detruncatus acerbè,
Hoc Lamiæ debet,quòd iacet in tumulo.

POMPELIANVS.

Doctrinæ antiſtes,rerum mirabilis auctor
Tullius,exiſtens nobilis ex humili:
Cui dedit excellens ars oratoria nomen,
Virtute ingenij uenit in aſtra ſui.
Sed fortuna nocens miſerando funere raptum
Carpſit,& hoc noluit membra iacere ſolo.

Maximi-

MAXIMINIVS.

Eloquio princeps, magnis memorabilis actis
Tullius, indigna cæde peremptus, obit.
Terras omnipotens impleuit nomine claro,
Ingenium cæſo corpore morte caret.
Viuit, & ingenti pollet cum laude per orbem:
Cuius in hoc tumulo membra ſepulta iacent.

VITALIS.

Inclytus hic Cicero Lamiæ pietate ſepultus,
Quem fortuna neci tradidit immeritæ.
Maximus eloquio, ciuis bonus, urbis amator,
Perniciesq; malis, perfugiumq; bonis.
Qui ſexaginta completis ac tribus annis,
Seruitio preſſam deſtituit patriam.

L. Aelij Lamiæ, à quo Cicero hîc ſepultus dicitur, præclara merita in eundem extiterunt temporibus Clodianis: ideóque à Gabinio relegatum fuiſſe, diximus ad annum vrbis DCXCV. pagin. 202. vide orat. pro Sextio, & in Piſonem, epiſt. 16. & 17. lib. 11. & 29. lib. 12. Famil.

Iam illud addam, quod Deſiderius Lignamineus Patauinus ante annos ſedecim diuulgauit. Cum anno Chriſti M.D.XLIV.K. Decemb. Angelus Apulus Minorita in Zacyntho inſula Venetorũ, quæ in mari Ionio Epiro adiacet, apud ſacellum D. Mariæ Gratioſæ, non longe à litore maris, Cœnobij fundamenta ageret, ſepulcrum antiquiſsimum reperit cum hac inſcriptione: M. TVLLI CICERO HAVE. ET TV TERTIA ANTCONIA. in eodem ſepulcro inuẽtæ ſunt duæ vrnæ vitreæ, vna maior cinerum, altera minor lacrymarum, vt volunt. in maioris fundo erat vitro inſcriptum: AVE MAR. TVL. Hoc monumentum ibi in ſacrario templi adſeruatur, & Ciceronis noſtri eſſe putatur. verum in huiuſmodi rebus mihi Epicharmi

canti-

cantilenam illam, μέμνασο ἀπιστεῖν, ad aurem vtranq; inſuſurrari facile patior: cum præſertim in Epitaphio, quod in libro manuſcripto elogijs XII ſapientum ἀδέσποτων ſubijcitur, Arpinatem Ciceronem lapide extra Caietam ſeruari, legam, quem Lignamineus à ſeruis crematum, & in Zacynthum delatum fuiſſe putat.

ERRATA SIC CORRIGE.

Pag.	verſ.	lege.
41.	16.	*Plautium Siluanum.*
44.	20.	*ait Idem.*
60.	19.	*Protagoram.*
62.	16.	*Plutarchum.*
95.	20.	*& num quid.*
107.	5.	*legitur.*
108.	16.	*vt à M'. Glabrione.*
118.	14.	*Prætore oppreſſa ære.*
121.	12.	*Niſibis vrbis.*
128.	15.	*libertinis, extremo.*
132.	1.	*in Cilicia.*
152.	8.	*lib. 11. cap. 1.*
163.	12.	*Pomptinio.*
165.	14.	*peruenit. hunc.*
176.	10.	*oſtendit.*
179.	5.	*Q. Fufius.*
204.	8.	*liceret. Cicero.*
206.	16.	*πόρνοις.*
230.	2.	*Idibus Decem.*
232.	12.	*Pompeium, & Ciceronem.*
257.	6.	*Dio lib. 39.*
280	6.	*lib. 15 Fam.*
282.	19.	*libri tum.*
294.	10.	*Dyrrhachium.*
303.	3.	*lib. 9. Fam. Cicero.*
348.	19.	*Q. Fufius.*
360.	8.	*in Liuiana epitoma.*

Index

Index primus locorum Ciceronis, qui in huius hiſtoriæ explicatione citantur, & illuſtrantur.

In epiſtolis familiaribus libro primo, 169. 229. 230. 231. 233. 235. 237. 240. 250. 251. 253. 257. *Secundo*, 260. 271. 278. 279. 281. 282. 283 284. *Tertio*, 276. 277. 278. 280. 284. *Quarto*, 301. 305. 306. 312. 314. 318. *Quinto*, 157. 173. 175. 176. 177. 179. 217. 245. 246. 251. 253. 314. *Sexto*, 287. 301. 305. 307. 313. 318. *Septimo*, 88. 249. 251. 253. 259. 275. 287. 292. 295. 321. 333. *Octauo*, 254. 260. 277. 278. 282. 284. *Nono*, 57. 64. 65. 283. 293. 294. 300. 301. 302. 303. 309. 313. 321. 329. *Decimo*, 126. 352. 353. 354. 355. 356. *Vndecimo*, 329. 341. 345. 355. 356. 381. *Duodecimo*, 335. 336. 337. 339. 345. 351. 354. 356. 381. *Decimotertio*, 35. 49. 57. 277. 278. 283. 301. XIIII. 207 209. 212. 284. 288. 291. 295. 297. 298. 300. XV. 165. 278. 279. 280. 281. 282. 283. XVI. 285. 286. 287. 288. 290. 327.

Ad Atticum libro primo, 3. 36. 121. 127. 131. 139. 141. 169. 170. 174. 146. 179. 180. 181. 182, 184. 185.

185.186.187.188.
Secundo, 23.147.149.
150.160.161.165.
167.175.185.187.
189.190.192.193.
194.195. Tertio, 176.
204.205.207.208.
210.211.212.

Quarto, 175.221.222.
224.226.229.230.
233.234.246.248.
249.250.251.252.
255.257. Quinto, 276.
277.278.279.280.
281.282.283.

Sexto, 283.284.
Septimo, 5. 282. 285.
288. 289. Octauo,
289.290. Nono, 36.
194.288.290.291.
Decimo, 169. 291.
Vndecimo, 202. 293.
295.296.297.298.
299. Duodecimo, 41.
121.203.301.303.
312.313.314.318.
XIII, 5. 33. 304.
313.314.315.317.
318.319.320.
XIIII, 325.326.
328.329.331.
XV, 326.332.333.
XVI, 315.333.335.
339.

Ad Q. Fratrem libro primo, 61. 196. 197.
209. Secundo, 230.
231.232.233.234.
235.239.242.249.
251.252.253.
Tertio, 252. 254.255.
256.259.277.

Ad M. Brutum, 314.
347.349.350.354.
355.356.
De Inuentione, 26.
De Oratore, 3.8.9.11.
14.17.21.24.26.
27.29.33.45.52.
54.64.250.
In Oratore, 110.112.
In Bruto, 5.9.10.11.13.
19.25.26.27.28.
29.34.38.39.41.

44.49.50.52.53.
56.62.64.67.70.
73.74.76.82.84.
87.88.92.96.105.
120.127.260.272.
314.
In Lucullo, 48.57.78.
170.183.
De Finib. 83.137.273.
312.316.
In Tuſculan. 52.58.
285.302.314.315.
316.
De natura deor. 26.
34.40.48.49.51.
52.55.57.64.77.
83.327.
De diuinat. 36.37.41.
43.139.218.250.
260.294.295.314.
316.317.322.327.
De Fato, 83.331.
De legibus. 1.3.22.41.
49.66.79.113.169
205.213.275.
De Offitijs, 10.25.28.
60.64.73.116.140
171.215.249.315.
332.333.347.
In Lælio, 42.43.45.
In Catone, 327.
In Paradoxis, 211.216.
pro Quinctio. 61.67.
pro Sex. Roſcio. 71.
pro Q. Roſcio. 88.89.
90.
Verrina prima, 108.
114. *Secunda.* 94.109.
111. *Tertia.* 55.61.62.
71.91.98.109.111.112.
Quarta, 25.28.37.97.
100.112. *Quinta*, 99.
112. *Sexta*, 28.112.118.
Septima, 17.27.88.
94.97.99.113.114.
115.
pro Fonteio, 26.38.
98.118.
pro Cæcina, 29.75.
pro Cornelio, 26.41.
125.130.139.
pro lege Manilia, 14.
47.61.65.70.84.85
99.100.101.103.

104.122.123.124.
132.
pro Cluentio, 37.96.
98.115.127.130.133.
In toga candida, 137.
142.
In agrarijs contra Rullum, 12.16.17.25.37.
63.65.66.75.138.
140.142.146.147.
148.149.
pro C.Rabirio, 19.20.
21.150.151.
In Catilinam prima,
19.129.156.158.159.
160.*Secũda*, 158 160.
161. *Tertia*, 45.51.63.
79.138.164.165.
Quarta, 164.166.167
pro Murena, 10.27.
28. 100.116.124.
126.139.155.156.
157.162.
pro P.Sulla, 129.138.
140.141.157.158.
164.168.177.178.
189.
pro Archia, 15.37.44
100.101.140.182.
184.
pro Flacco, 17.47.55.
61.114.162.182.
poſt reditum ad Quir.
18. 20.46.172.197.
201.202.213.214.
218.221.225.
In Senatu, 51.93.123.
197.202.205.211.
212.213.215.216.
217.218.219.221.
225.245.
pro Domo, 23.24.56.
201.114.181.190.
191.197.199.201.
203.204.205.211.
213.216.220.221.
224.226.227.245.
pro Sextio, 19.23.45.
53.63.87.147.170.171.173.
175.179.196.197.198.200.
201.202.205.207.209.
210.212.213.214.216.217.
218.219.220.221.223 232.233
In Vatinium, 155.175.
189.232.233.234.

De

De Haruſpicum reſp. 38.44.51.75. 121.140.180. 181.187.227.229.236.245.
de prouincijs cos. 9.12. 18 .170.184.193. 195.197.199.217. 237.239.
pro Balbo. 19.91. 238. 240.241.
pro Cælio. 35. 129. 140. 141. 177. 187. 190.241.245.
In Piſonem, 19.26.46 88. 103. 117.121. 127. 142.147.152.153.154. 160.171.173.197. 198.202.205.210. 211.216.217.218. 219.221.223.228. 239.248.
pro Plancio. 10.11.20. 21.92.93.95.101.207 208.254.
pro Rabirio Poſtumo. 130.306.
pro Milone. 34.181. 211.214.
ꝑ Marcello. 287.306
pro Ligario. 66. 144. 287.291.299. 308.
pro Deiotaro. 287. 320.
Philippica prima. 325. 329.331.332.333. 335. 336. *Secunda.* 121. 164.171.190.260. 261.286.296.297. 303.320.323.324. 325.328.330.332. *Tertia.* 323. 337. 339. 340. 342. *Quarta.* 342. *Quinta.* 23.141. 175.331.335.336. 337.339.343. *Sexta.* 275.344. *Septima.* 345. *Octaua.* 19. 43.45.345. *Nona.* 346 *Decima.* 348. 349. *Vndecima.* 84. 164. 279.349.350. XII. 43.63.351. XIII. 275.323. 339.352. XIIII. 354.

IN-

INDEX SECVNDVS

EORVM, QVAE AD M. TVLLIVM *Ciceronem pertinent.*

A

Abſtinentia Ciceronis. 94

Academici libri Ciceronis. 316.317

Actio Cicerõis. 76

Adoleſcentes nobiles Cicero defendit. 95

Aedilis curulis creatur. 106

Aedilitatem gerit. 115

Aeger in caſtris põpeij eſt. 293

Aeſchylo Gnidio operam dat. 81

Agrariã legem Rulli oppugnat. 147

de Ambitu legem fert. 155

de Amicitia ſcribit. 327

Annonã leuat. 117

Antiocho Aſcalonitæ operã dat. 77

C. Antonium defendit. 190.191

Apollinẽ Delphis conſulit. 86

Aqua & igni arcetur. 203

Aratum conuertit. 40.59.188

pro Archia poeta dicit. 182.184

Arretinæ mulieris libertatem defendit. 75

Arte Hortenſium fatigat. 110

Aſiam peragrat. 80. in Aſia procos. diœceſes habet. 283

Athenis viuit. 77

Athenis commoratur. 284

Au-

Augur fit. 260
Auus Ciceronis. 3

B

pro Balbo dicit. 240
Bellum ciuile relinquit. 295
Bellum in Cilicia gerit. 281.282
pro Beſtia dicit. 234.242
Brundiſiũ exul venit. 207.eodem ab exilio reuertitur.221. Brundiſij victo Pōpeio diu cōmoratur Cæſarem expectans. 295
Brutũ de claris orator.ſcribit. 302

C

pro Cæcina Cicero dicit. 119.120
Cædes Ciceronis. 368.370
Cæſari Cicero obuiã procedit.299
Cæſaris exercitui ſtipendiũ decernit. 237
Cæſaris cædis ſocius nõ fuit. 323
Capuã ſumit. 287
Caput Ciceroni p̃ciditur. 371.372
Catilinę inſidijs petitus eum oppugnat. 156
Catilinarias orationes dicit. 160. 161.165.167
Catonis laudationem ſcribit.303. 304
Catonem de ſenectute ſcribit.327
Catulũ ſcribit. 316
Cauſſas agere incipit. 67
Cicero vnde dictus. 4
Ciliciam ꝓuinciã ſortitur. 276. in Ciliciam venit. 278.decedit.284

pro

pro Cluētio dicit. 133
pro Cœlio dicit. 141
Comitas Ciceronis. 93.94
de Coniuratis ſupplicium ſumit. 168
Conſolationē ſcribit. 314
Conſulatum petit. 141. gerit. 146. & deinceps ad Cōſulatus petitionem ab Octauio inducitur. 355. de Conſulatu ſuo verſibus ſcribit. 139.187 Cōſulatus commentarium grȩcè ſcribit. 187
Conſulares orationes Ciceronis. 147.148. & deinceps.
Cornelium maieſtatis reū defendit. 125.139
pro Cornelio Balbo dicit. 240
Corporis gracilitas & infirmitas in Cicerone. 76
Craſſum Cicero defendit. 251

D

Declamitat Cicero. 59.82
pro Deiotaro dicit. 320
Delphos ad Apollinem proficiſcitur. 86
Demetrio Syro operam dat. 80
Deploratur. 375
Dialecticam diſcit. 57
Diodotum magiſtrum habet. 56
Dionyſio Magneti operam dat. 81
de Diuinatiōe ſcribit. 327

Domus Ciceronis in palatio. 169. 178. à Clodio incenditur. 205. publica pecunia ædificatur. 228. pro domo ſua oratio 227
Druſum Cicero defendit. 252

E

Eloquentiæ vis in Cicerone. 149
Exercitationes Ciceronis. 39. 40
in Exilium Cicero eijcitur. 197. 198 202. 203. ab exilio reſtituit. 218

F

de Fato Cicero ſcribit. 331.
Fili⁹ Ciceronis Tulli⁹, filia Tullia, vide Indicē ſequē.
de Finibus ſcribit. 317
pro Flacco dicit. 55 192. 193.
pro Fonteio dicit. 118
Forum agit. 283. in forum venit. 34
Fragmenta Ciceronis à Sigonio collecta. 134
Frater Cicerōis Q. Tullius, in Indice ſequenti.
Fuga Ciceronis ex vrbe. 357. 362. 365
pro Fundanio dicit. 133

G

Gabinium Cicero accuſat. 256. defendit. 257
Galliam prouinciā in concione deponit. 153. 154
pro Gallio dicit. 134. 143
Gen⁹ Cicerōis. 1. a
de Gloria libri. 333
Gracilitas corporis Ciceronis. 76

Græ-

Græcas litteras Cicero puer diſcit. 15.16. Grecas orationes explicat. 40. Græcè declamat. 59.82. Græcè commentarium Conſulatus ſcribit. 187. Græcis doctrinã & eloquentiam eripit. 83
in Græciã proficiſcitur. 76.77.332
è Græcia redit. 85
Græculus appellatur. 86
Gratuito multos defendit. 105

H

de Haruſpicum reſponſis oratio. 236
Honorũ cupidus Cicero. 86
Honos Ciceroni à Siculis habetur. 93
Hortenſium ſcribit. 315
Humanitas Ciceronis. 257

I

Imperator Cicero appellatur. 281
Indoles Ciceronis. 31
Infirmitas corporis in Cicerone. 76.293
de Inuentione ſcribit. 54
Iudicia caſtè exercet. 130.131
Iurat iuſiurandum pulcherrimum. 173
Iuri ciuili operam dat. 41. iuris peritus eſt. 49
Ius dicit. 283
Iuſt' Cicero. 93.94

L

Læliũ Cicero ſcribit. 327
Languet. 335

Laus Ciceronis. 82. 170.171.353
deLegationib. libe ris lex Cicerōis.169
Legationis liberæ ius habet. 332
Legat à Cæſare. 193
Legatus adAntoniū decernitur. 351
Legati Ciceronis in Cilicia. 276
Leges Conſul fert. 155.169
deLegib.ſcribit 275
Lilybæi orationem habet. 95
Lorica tectus in cā pum venit. 157
Luctus Cicerōis ex filiæ morte. 314
Lucullū ſcribit. 316
Ludos Cicero ædi lis facit. 115.116

M

Maniliana oratio. 132
Maniliū reum Cice ro defendit. 135.136
Man⁹ Ciceroni præ ciduntur.372.373
pro Marcello ora- tio. 306
Marius Cicerōis.41
Mater Cicerōis Hel uia. 7.8
Menippo Cicero o- peram dat. 80
Meſsiū defēdit. 252
Metellinam ſcribit. 176
Militat. 43
pro Milone dicit. 232.273.274
Mineruę ſimulacrū in Capitolio po- nit. 202.351
Moloni operā dat. 53.54.70.81
Mors Cicerōis.368. 370
T. Munatium Plan cum accuſat. 275
Murenā defēdit.162

N

Natalis Cicerōis. 5
de Natura deorum

Cicero ſcribit.327
Noĩa Cicerõis. 1.4

O

Oeconomicum Xenophontis Cicero conuertit. 60
de Officijs ſcribit. 332.339
Orę maritimę ἐπίσκοπος eſt. 288
Oratorẽ ſcribit 305
de Oratore diſputatio habetur.33. à Cicerone ſcribitur. 250
Oratoribus alijs Cicero prę ſtat. 86

P

Pacis auctor Cicero.287. pacis fundaméta iacit.325. pacem cum Antonio diſſuadet. 352
Paradoxa ſcribit. 339
Partitiones Oratorias ſcribit. 302.
Pater Ciceronis.1.2. moritur. 3
Pater patriæ Cicero. 171
Patriæ ſeruator Cicero. 169
Patrocinijs ſeſe dat 86
Pharſalico prœlio Cicero non intereſt. 294
Philippicæ orationes Ciceronis. 336.337.341.342. & deinceps.
Philonem Cicero audit .47.48.59
Philoſophiæ magnam operam adoleſcés dat.48.49.315. eius ſtudiũ renouat. 77. intermiſsũ reuocat.315. philoſophiæ partes omnes hauſit. 59.
in Piſonem oratio. 248

pro Plancio oratio. 254
T. Plancum accuſat 275
Platonis libros tralatos edit. 60
Poeta Cicero. 31
Pompeij partes bello ciuili ſequitur 291
Pontium Glaucum ſcribit. 31
Popilliã, ſeu Publiliã virginem vxorẽ ducit. 312
Porciæ laudationẽ ſcribit. 318
Poſidonium audit. 83
Prætor primus creatur. 126.127
Pręturam gerit. 129 130
Prenſat. 139
Prognoſtica Ciceronis. 188
de Proſcriptorum liberis oratio. 153
Cicero proſcribitur. 360.361
Protagoram Platonis conuertit. 60
Prouinciam in concione deponit. 153. in prouinciã ire non vult. 139
Prouinciam Ciliciã ſortitur. 276. in eam venit. 278. decedit. 284
de Prouincijs cos. oratio. 239
pro Ptolemęo rege oratio. 231
Puer Cicero in admiratione habetur. 30.31
Pueritiæ ſtudia. 9. 15.30

Q

Quęſtioni de pecunijs repetundis cicero pręeſt. 130
Quęſtor creatur. 88
Quæſtor Siliciam obtinet. 92.93

pro Quinctio oratio. 67

R

pro Rabirio Poſtumo oratio. 257.258
C. Rabiriũ perduellionis reum Cicero defendit. 150. 151.
Reatinorũ cauſſam agit. 252
Redit ab exilio. 221
Redundans Cicero. 82
Rem in Cilicia gerit. 280
de Repetundis accuſat, iudicat, & quęrit. 130
de Republica ſcribit. 252
Reus veſtem mutat. 199
Rhodum venit. 81
pro Roſcio Amerino oratio. 71
pro Q. Roſcio Comœdo oratio. 88.89
pro Roſcio Othone oratio. 150
contra Rullum orationes. 147
Ruſticatur Cicero. 326.327.331.339

S

M. Saufeium Cicero defendit. 274
pro Scauro dicit. 253
Scholã Gniphonis frequentat. 134
de Senectute ſcribit. 327
Sepelitur à Lamia. 381
pro Sextio dicit. 233
Siciliã quæſtor obtinet. 92.93. è Sicilia decedit. 95
pro Sulla oratio. 138. 178.
Supplicatio Ciceroni decernitur. 164 282

T

cum Terentia vxore Cicero diuortium facit. 309

Teſti-

Teſtimoniũ in Clodium dicit. 181
A. Thermum defendit. 192
Timæũ Platonis cõuertit. 60. 331
Togam virilem ſumit. 35
in Toga candida oratio. 142
Topica Cicero ſcribit. 333
Tribus Ciceronis. 3
pro Tullio oratio. 105.
Tuſculanæ quæſtiones. 322

V

pro Vareno oratio. 105
in Vatiniũ oratio. 233. Vatinium Cicero defendit. 253.
Verrem accuſat. 105 108. & deinceps.
Verſibus de Conſulatu ſuo ſcribit. 187
Villę Cicerõis à Clodio incendũtur. 204.
Virginem vxorem Cicero ducit. 310
Vitę Ciceronis tempus. 372. 377
Vox Ciceronis. 76. 79. 85.

X

Xenocli Adramytteno Cicero operam dat. 96
Xenophontis Oeconomicum vertit. 60

INDEX TERTIVS COMMVNIS RERVM OMnium: in cuius deſcriptione prænominum ratio nulla eſt habita.

A

Academia noua. 77 *Academiæ patronus Philo.* 48

Academici libri Ciceronis. 316. 317

M'. *Acilius Glabrio prætor.* 108. *Conſul.* 121. *Lucullo ſuccurrit.* 123

Actium. 277

C. *Aculeo eques* R. 8. *Aculeonis filii conſobrini Ciceronis.* 9

Adrianus Turnebus. 57. 110

Sex. Aebutius. 119

Aediles vnde dicti. 115

Aedilitatis petendæ tempus legitimum. 106

L. *Aelius Lamia relegatur.* 202. 381. *à Cicerone ad Antonium mittitur.* 296. *Ciceronem ſepelit.* 381

Aelius Ligus Tribunus pl. 209

Q. *Aelius Tubero Ligarium accuſat.* 307

M'. *Aemilius Lepidus cos.* 128. 178.

M. *Aemilius Lepidus cos.* 78. *diſſentit à Catulo collega.* 79

M. *Aemilius Lepidus Interrex.* 272

M. *Aemilius Lepidus prætor Cæſarem Dictatorem dicit.* 292. *Conſul.* 300. *Magiſter equitum.* 309. 322. *pontifex max.* 352. *Antonium recipit.* 355. *hoſtis à ſenatu iudicatur.* 356. *cum Antonio & Octauio contra Remp. conſpirat.* 359

Aemilius. vide Mamercus.

L. *Aemilius Paullus cos.* 278. 282. *proſcribitur.* 361

M. *Aemilius Scaurus à Cicerone defenditur.* 253

Aeſchylus Gnidius. 81

L. *Afranius cos.* 185

Africanus minor cos. 106

Africa à Mario deuicta. 46. *C. Caßio decernitur.* 325. *Africam Catilina præ-*

pretor obtinet. 129

Africum bellum Cæſaris. 300.302

*Agraria lex Flauia.*185. *Iu lia.* 194. *Seruilia Rulli.* 145.147.*Titia.* 21.22

Albanus mons. 235

Alexandri Magni caſtra apud Iſſum. 281

C. *Alfius.*254.*pretor.* 258

*Allobroges ſolicitantur a Catilina.*163.*domantur.* 184.

Allienus pretor Siciliam obtinet. 300

Sex. *Alphenus.* 68

Amanus mons. 281

Amatius. 328

Ambitus lex Calpurnia. 126. 137. *Cornelia.* 125. *Pompeia.*272. *Tullia.* 155

*de Amicitia ſermo Ciceronis.*49.*à Cicerone ſcribitur.* 327

Ancona. 287

M. *Annius Ciceronis legatus.* 276

T. *Anhius Milo tribunuſpl.* 212. *Clodium de vi poſtulat.* 214. *gladiatores emit.*215.*Miloni dies à Clodio dicitur.* 232. *conſulatum petit.* 271. *Clodium occidit.ibid.accuſatur & defenditur.* 273. *damnatus exulat.* 274

Antii Cicero eſt. 192

*Anticato Cæſaris.*303.304

Antiochiæ Caßius eſt. 279

Antiochus Aſcalonita. 77

Antiochus Commagenus. 280.

P. *Antiſtius.* 64

Sex. *Antiſtius Vetus tribunuſpl.* 230

C. *Antonius pretor.* 127. *conſul cum Cicerone creatur.* 142. *conſulatum gerit.* 146. *Catilinam vincit, & Imperator appellatur.* 175. *in Macedoniã proficiſcitur.*176.179. *accuſatur, & dãnatus exulat.* 190

C. *Antonius M.frater, Hortenſio in Macedonia ſuccedit.* 347. *à Cicerone filio victus in M.Bruti poteſtatem venit.* 349

M. *Antonius Orator pretor piratas vincit.* 13.14. *Man. Aquillium defendit.* 17 *conſul.*20. *Cenſor.* 24.*de Oratore diſputat.*33.*occiditur.* 52

M. *Antonius Creticus Oratoris filius.* 97

M. *Antonius triumuir Milonem*

lonem accuſat. 273. *tribunuſpl. ex vrbe ad Cæſarem profugit.* 286. *Ciceroni Brundiſii parcit.* 296. *Magiſter equitum.* 297. *Conſul.* 322. *Cæſari diadema imponit.* 323. *orationem de cõcordia habet.* 325. *Cæſarem oratione funebri laudat.* 326. *Octauium Cæſarẽ ſuperbe excipit.* 330. *Ciceroni inimicitias denuntiat.* 337. *Brundiſii milites trucidat.* 339. *Mutinam obſidet.* 342. *hoſtis iudicatur.* 343. *ad Mutinam vincitur.* 353. *à Lepido recipitur.* 355. *cum Octauio & Lepido contra Remp. conſpirat.* 359. *Ciceronis caput pro roſtris poni iubet.* 373. 374

M. *Antonii Gniphonis ſchola.* 134

Apamea. 279

Apio. 24. 25

Apollinis ſacra. 21

Apollinares ludi. 225

Appia via. 222. 223

Appius. Claudius.

Appuleia lex agraria. 18

L. *Appuleius Saturninus tribunuſpl. ſeditionem mouet.* 18. *occiditur.* 19

P. *Appuleius tribunuſp.* 353

C. *Aquillius Gallus.* 67. 69. *prætor.* 127

M'. *Aquillius Cos.* 16. *repetundarum reus.* 17. *necatur.* 47

Aquinum. 276

Arati carmina Cicero conuertit. 40. 59. 188

Arcanum. 276

Archias Romam venit. 15. *a Cicerone defenditur.* 182, 183. 184

Aricia. 222. 271

Ariminum. 287

Ariobarzanes rex. 46. 280

Ariſto, apud quem Cicero Athenis diuerſatus eſt. 285.

Arpinate. 2. 192. 255. 332

Arpinates in tribu Cornelia. 4

Arpinum. 276

Arretinæ mulieris libertatem Cicero defendit. 75

Arretium. 287

Aſia in 44. *regiones a Sulla diuiditur.* 61. *obtingit Q. Ciceroni.* 182. *obtinetur à L. Flacco.* 192. *à Q. Mucio.* 26. *à Q. Thermo.* 283. *decernitur Trebonio.*

bonia. 326. *in Aſiam* M. *Cicero proficiſcitur.* 283
Aſturæ *Cicero eſt.* 315. *habuit ibi maritimum fundum.* 363
Ateius Capito tribunuſpl. 250.
Athenio dux fugitiuorum. 16.
Atheſis fluuius. 17
Sex. Atilius Serranus tribunuſpl. 212. *Ciceronis reditũ impedit.* 213. 214.
C. Atilius Serranus cos. 5
T. Atius Cluentii accuſator. 133
Atticus. Pomponius.
Attia Augusti Cæſaris mater. 330
Attius Tullus. 2
Cn. Aufidius Orestes cos. 101.
Augustus. Octauius.
Auguſtus menſis, qui prius Sextilis. 358
Aurelia mater Cæſaris. 180.
Aurelia lex de iudiciis. 114. 118.
C. Aurelius Cotta tribunatupl. deiectus in exilium pellitur. 34. *Conſul.* 88. 91.
L. Aurelius Cotta prætor. 114. *conſul.* 137. 138.
M. *Aurelius Cotta Cos.* 95
L. *Aurelius Oreſtes* Cos. 12. *moritur.* 13.
P. *Autronius* P*ætus Cos. deſig.* 137. *contra* R*emp. coniurat. ibid.* & 146. *damnatur.* 177

B

Albus. vide Cornelius.
L. *Bellienus.* 144
Bellonæ ædes. 150
Beneuentum. 275
Bestia. *Calpurnius.*
M. *Bibulus Cos.* 58. 189. *Syriam obtinet.* 283.
Bithyniã à P. *Silio obtinetur.* 283. *Cimbro decernitur.* 326
Bonæ deæ ſacra. 165. 179
Bononia. 355. 360
Britannia Cæſar exercitum reportat. 255
Brundiſium exul Cicero proficiſcitur. 207. *eodẽ redit.* 221. *Brundiſium Cicero è Cilicia venit.* 285. *ibidem victo Pompeio diu fuit.* 295
Brundiſinæ coloniæ natalis. 221
Brutus. vide Iunius.
P. *Burrienus prætor.* 67

Buſtum in foro. 328
Buthrotum. 349
Byllis. 349

C

Caecilia Balearici filia 37
Cæcilia Didia lex. 22.23
L. *Cæcilius prætor.* 212. *ludos facit.* 225
L. *Cæcilius Metellus cos.* 120.
Q. *Cæcilius* Metellus Celer *prætor.* 157. *Galliã procos. obtinet.* 177. *conſul.* 185. *Clodio reſiſtit.* 186
Q. *Cæcilius Metellus Creticus cos.* 115
Q. *Cæcilius* Metellus Nepos *cos.* 22
Q. *Cæcilius Metellus Nepos Ciceronis inimicus.* 23. *tribunuſpl. Ciceronem vexat.* 173. 176. *prætor portoria Italiæ tollit.* 189. *Conſul.* 212. *cum Cicerone in gratiã redit.* 217. *Hiſpaniam obtinet.* 244. 245
Q. *Cæcilius Metellus Numidicus in exilium proficiſcitur.* 18. 19. *ab exilio reuocatur.* 20
Q. *Cæcilius Metellus Pius cos.* 71
Q. *Cæcilius* Niger. 106
A. *Cæcinæ cauſſa & defenſio.* 119
Cæpio. Seruilius.
Cæſar. Iulius.
M. *Cæſius prætor.* 91
M. *Cæſonius.* 117
Caieta. 362. 365
Caietæ Cicero prædium habuit. 365
Caietana villa Ciceronis. 366.
Calagurium. 98
Calatia. 339
Calenus. vide Fufius.
Cales. 62. 288
Calidia lex. 20
Q. *Calidius tribunuſpl. Metellum* Numidicũ *ab exilio reuocat.* 20
M. *Calidius prætor.* 212
Calpurnia lex de ambitu. 126. 137
L. *Calpurnius Beſtia tribunuſpl.* 173
C. *Calpurnius Piſo cos.* 121
C. *Calpurnius Piſo Ciceronis gener.* 234
C. *Calpurnius Piſo Iudex in cauſſa Roſcii Comœdi.* 89. 90
Cn. *Calpurnius Piſo cõtra Remp. coniurat.* 137
L. *Calpurnius Piſo Cæſoninus*

ninus coſ.197.prouinciã à Clodio accipit.198.in prouinciam proficiſcitur. 212 *Cice.oratio in eum.* 248. *M. Marcelli mentionẽ in Senatu facit.*305. *de Antonio mitem ſententiã dicit.*342. *legatus ad Antonium mittitur.* 344
Camœnarum templũ. 224
Campanus ager diuiditur. 194.*de agro Campano Ciceronis ſententia.* 235
*C. Caninius tribunuſp.*230
*C.Caninius Rebilus coſ.*321
Capena porta. 223
*Capitolium inceditur.*63. *à Catulo reficitur.* 118
*Capua.*222.*Capuam Cicero ſumit.* 287
Carbo.Papirius.
Carneades. 78
*Carolus Sigonius fragmenta Ciceronis collegit.*134. *eius Faſti.*10.310.*ſentẽtia de Appiani loco falſa.*104
Caſilinum. 339
Caßiæ leges. 11.12
*Caßia lex frumentaria.*99
Caßinius Schola. 181
P. Caßius prætor. 127
*C. Caßius Longinus tribunuſpl.*11 *Conſul.* 24
L. Caßius Longinus conſulatum petit. 141
C. Caßius Varus coſ. 98
Q. Caßius tribunuſpl. 286
*C.Caßius quæſtor.*279.*Ciceroni Fabium cõmẽdat.* 283.*Cæſare occiſo Africã prouinciam accipit.* 326. *Dolabellam perſequi iubetur.* 350
Caſtor nepos Deiotari 320
Caſtoris templum. 211
Catilina vide Sergius.
Cato.Porcius.
Cato Ciceronis. 303.304
Catulus.Lutatius.
Cenſoria poteſtas reſtituitur. 274
Centumuiri. 29
Cẽturiata comitia. 151.222
Cephallenia. 190
Ceſennia. 119
Cethegi factio. 97
Chelido meretricula. 97
Chryſogonus libertus Sullæ. 72
Ciliciam M.Antonius procoſ.obtinet. 14
Cilicia P. Lẽtulo obtingit. 229. 231. *obuenit M. Ciceroni.* 276
Cimber.Tillius.
Cimbricum bellum. 12
Cimbrica victoria. 12
Cinna.vide Cornelius.

Cinna

Cinna legatus Syriacꝰ.348

Circæum. 365

M.Ciſpius tribunuſpl. 212

Ciuica corona. 74.172

Ciuile bellum Pompeii & Cæſaris. 286

C.Claudius prætor. 236

Ap.Claudius frater P.Clodii Prætor. 219. conſul. 250. à P. Dolabella accuſatur. 284

C.Claudius Pulcher cos.28

Ap.Claudius Pulcher cos.75

C.Claudius Marcellus cos. 278. 282. pro fratre deprecatur. 305

M.Claudius Marcellus cos. 275. Pompeii partes ſecutus exulat.305. à Cæſare reſtituitur.306.occiditur. 318

Clitomachus. 48 78

Clodiæ leges à P.Clodio latæ. 198

Clodiani cædem in foro faciunt. 214

P.Clodius Pulcher Appii F. 75. 179. Luculli exercitum ſolicitat. 121. Catilinam repetundarũ accuſans præuaricatur. 140.Bonæ deæ ſacra uiolat. 179. 180. accuſatur & abſoluitur.181.ad plebem traducitur. 186. 191. tribunuſpl. fit. 196. Ciceronẽ in exilium eiicit.197. 199.Põpeio inſidiatur.210 à Milone de vi poſtulatur. 214.legem de reditu Ciceronis diſſuadet. 220. ædilitatẽ petit.231. ædilis Miloni diem dicit. 232. concionem cõtra Ciceronem habet. 236. præturam petens occiditur. 271

Sex.Clodius dãnatur. 274

A.Cluentius accuſatur, & à Cicer.defenditur. 132.133

κνήμη,ſura. 102

C. Cœlius Ciceronis quæſtor.276.284.Ciliciæ à Cicerone præficitur. 284

M.Cœlius C.Antonium accuſat.190.accuſatur,& à Cicerone defenditur.241. ad eum Cicero ſcribit.283

P.Cœlius prætor. 92

C.Cœlius Caldus cos. 27

Cœlii Curionis error. 167

Cometæ apparent. 51

Cominii accuſatores Cornelii. 129

Comitia cẽturiata.151.222. conſularia. 136.156.259

Comitialis dies. 176

Compitalitii ludi. 121

Concordiæ templũ.164.201

Con-

C̃iuratio Catilinaria prima. 137. altera. 154. coniuratio duplex. 178
Conſularis annus. 141
M. Coponii, & M'. Curii cauſſa. 29
Corinthia vaſa. 111
Corinthii agri. 25
Cornelia lex de ambitu. 125. de iudiciis. 114. de maieſtate. 129. de Ciceronis reditu. 220
Cornelia tribus. 3
Cornelia Põpeii vxor. 274
Cornelius centurio. 357
C. Cornelius tribunuſp. 125 de maieſtate accuſatur. 129. à Cicerone defenditur. 139
Cornelius Balbus Cæſarianus. 301
L. Cornel. Balbus ciuitate donatur. 140. accuſatus defẽditur à Cicerõe. 141
L. Cornelius Cinna cos. 50. ciuitatis principes occidit. 52. cõſul iterum. 54. cõſul. tert. & quart. 56
Cn. Corn. Dolabella cos. 66
P. Cornelius Dolabella Appium accuſat. 284. Tulliam Ciceronis filiã vxorem ducit. 284. ſeditiones in vrbe excitat. 298. cũ Cæſare in Africa & Hiſpania fuit. 302. 313. in Italiã reuertitur. 318. Dolabellam Cæſar conſulẽ facere vult. 323. conſul eſt. 327. Trebonium Smyrnæ occidit. 349. hoſtis iudicatur. 350
Cn. Cornelius Lẽtul. cos. 23
Cn. Cornelius Lẽtulus Clodianus Cos. 100. Cenſor. 114. 183
Cn. Cornelius Lẽtulus Claudianus. 190
L. Cornelius Lẽtulus Crus Cos. 285
Cn. Cornelius Lẽtulus Marcellinus cos. 231
P. Cornelius Lentulus Spinther Cicerõi ſtudet. 211. conſul. 212. de Cicerone ad Senatum refert. 213. 217. legẽ de Ciceronis reditu fert. 220. Ciliciam prouinciam obtinet. 229
P. Cornelius Lentulus Sura cos. 101. cum Catilina cõiurat. 163. necatur 168
L. Cornelius Scipio cos. 61. ab exercitu deſeritur, & exulat. 63
L. Cornelius Sulla legatus. 43. conſul. 44. Mithridaticum bellum gerit. 54.

pace cum Mithridate ſa-ƈta Aſiam in regiones di-ſtribuit. 61. eius crudeli-tas in ciues. 64. Dicta-tor dicitur. 65. ciues pro-ſcribit. 66. proſcriptorũ filios honorum petitione priuat. 152. Conſul ite-rum. 71. Dictatura ſe ab-dicat. 75. moritur. 79
P. Cornelius Sulla cos. de-ſig. contra Remp. coniu-rat. 137. accuſatur, & de-fenditur. 138. 178
Ser. Cornelius Sulla dam-natur. 177
Q. Cornificius conſulatum petit. 141
C. Cornutus Prætor. 213
Corona ciuica. 74. 172. lau rea. 103
Corradus. Sebaſtianus.
C. Coſconius prætor. 164
Coſconius moritur. 194
Coruorum prodigium. 21. de Ciceronis morte. 366
Cotta. vide Aurelius.
Craſſus. Licinius.
Craſſipedi Tullia Cicero-nis deſpõdetur. 234. Craſ-ſipedis horti. 250
Creta M. Bruto decerni-tur. 326
Cretenſibus M. Antonius bellum infert. 97
Cumanus ager. 79
Cumanum. 251. 276
Curiata lex. 186. 192. 227. 330
M'. Curii & Coponii cau-ſa. 29
Curio. Scribonius.
Curtii quæſtor Cicero. 93
M. Curtius tribunuſpl. 212
C. Curtius Rabirii pater. 258.
Curulis ſella. 116
Cybiſtra. 280
Cyrenenſes agri. 25
Cyzicus vrbs. 99

D.

L. Damaſippus prætor. 63
Decem legati. 237. 238
Decemuiri ſummo cum im perio. 145
Deiotarus Gallogræciæ rex apud Cæſarem accu-ſatus defenditur à Cice-rone. 320
Delphos Cicero proficiſci-tur. 86
Demetrius Syrus. 80
Diadema Cæſari Antoni-us imponit. 323
Dialectica eſt eloquentia contracta. 57
Dictatura Sullæ. 66. Cæſa-ris. 292. 297. 309. 322

Didia

Didia lex. 22.23
T. Didius cos. 22
Dio Academicus. 243
Diodotus Stoicus Ciceronis magiſter. 56.57.58
Diœceſes Ciceronis in Aſia. 283
Dionyſius Magnes. 81
Diuinatio in Verrem. 107
Dolabella. vide Cornelius.
Cn. Domitius prætor. 234. 242
Domitia lex de ſacerdotiis. 12
Cn. Domitius tribunuſpl. 12. conſul, & cenſor. 24.29
L. Domitius Ahenobarbus cos. 27
L. Domitius Ahenobarbus conſulatu detruditus. 247. conſul creatur. 250. quæſitor. 273 Domitii vxor Porcia. 318
Cn. Domitius Caluinus cos. 258 260
Cn. Domitius adoleſcens. 348.
Druſus. Liuius.
Durienſe prælium. 91
Duumuiri de perduellione quærunt. 151
Dyrrhachium Cicero exul venit. 207. 211. à Vatinio occupatur. 348

E

Eleutherocilices. 281
Epheſus. 278
Epulum Fauſti. 187
Equites iudicant. 26. cum Cicerone veſtem mutant. 199. Gabinio pro Cicerone ſupplicant. 201. Equitibus in theatro XIIII gradus aſſignantur. 124. 125
Eteſiæ. 356

F

Fabiorum cognomen. 4
M. Fabius in Fonteium ſubſcribit. 118
M. Fabius ad Ciceronem in Aſiam venit. 283
Q. Fabius Gallus. 311
Q. Fabius Maximus C. Antonium accuſat. 190
Q. Fabius Maximus cos. triumphat. 319. moritur. 321
Q. Fabius Sanga. 163
Q. Fabricius tribunuſpl. 212
T. Fadius tribunuſpl. 212
Fæſulæ. 154
C. Fannius Chærea. 89
Faſces. 353
Faſces laureati. 175
Faſti à Cæſare corrigũtur. 306.

Fauſtus,Sullæ F.munus gladiatorum dat. 189
Fideicõmiſſarius heres. 311
Fimbria.Flauius.
C.Fimbria Marianus. 55
De Finibus bonorum & malorum Cicero ſcribit. 317
Flaccus.Valerius.
C.Flaminius Prætor. 127
Flauia lex agraria. 185
C. Flauius quæſitor in cauſſa Planciana. 255
Q. Flauius Tarquiniẽſis.89
L.Flauius tribunuſpl. 185
Flora Dea. 116
P. Fonteius Clodium adoptat. 191
M.Fonteius prætor.98.accuſatur, & à Cicerone defenditur. 118
Formianum. 192.228.362
Formiæ. 222.288
Franciſcus Fabricius in Ligarianam Ciceronis commentarium edidit.14.144 175.281.291.308. Oroſium emendauit,& annotationib.illuſtrauit.8.13.17.18. 26.51.62.99.260.325.360. Lutetiæ Adriano Turnebo & Petro Ramo operã dedit. 57.110
Franc.Hotomanni error. 15
Franc.Siluii error. 167.254
Q.Fufius Calenus tribunus pl.179. Cõſul.300.M.Brutum oppugnat. 348. in eũ Cicero inuehitur 345.eius maledica oratio. 2
Fugitiuorum bellum in Sicilia. 16.17
M.Fulcinius. 119
Fuluia coniurationem patefacit. 142.159
Fuluia Antonii vxor Ciceronis capiti illudit. 374
M. Fundanius à Cicerone defenditur. 133
Fundus populus. 241

G

Gabinia lex. 123
A.Gabinius tribunus pl.123.conſul.197. prouinciã à Clodio accipit. 198. in prouinciã exit.212.rem benè gerit. 238. Ptolemæũ Alexandrinum reſtituit. 248. accuſatur. 256. condemnatur. 257
Gades. 240
Gallia citerior D.Bruto decernitur. 326
Galliæ citeriori M. Brutus præeſt. 301
Galliæ prouinciæ Cæſari dantur. 193
Q.Gallius prætor. 139.à Cicerone defenditur.134.143

Gallo-

Gallogræciæ tetrarchia. 320
L.*Gellii cõcio de Cicerõe.* 218
L.*Gellius Poplicola cos.* 100. *Cenſor.* 114.185
Georgius Fabricius. 10
Gerhardus Iuliacenſis. 308
Gladiatorũ munus. 170.189
*Gladiatores Clodii.*214. *Milonis.* 215
Glaucia.Seruilius.
Græculus Cicero appellatur.
M.*Gratidius.*3. (86.
Guiliel.Xylãder. 125.206.311

H

Haleſini. 25
Hannibal quando in Italiam venerit. 6
Haruſpices. 21.208.235
Haſta Sullæ. 72
Heluia Ciceronis mater. 8
Henricus Stephanus. 16
Herennius centurio Ciceronis percuſſor. 367
M.*Herennius cos.* 28
C.*Herennius tribunuſpl.* 186
Hierta Numidiæ rex. 70
Hi;ponium. 206
C.*Hirrus.* 260
A.*Hirtius Cæſarianus.*301. *Conſul.* 332. 342 *in prœlio Mutinenſi cadit.* 355
Hiſpania à Nepote procos.obtinetur. 245
Hiſpanienſe bellum Cæſaris cõtra Pompeii liberos. 309.
Hiſpania Cæſar potitur. 292
Hiſtrionica ars. 89
Horæ accuſandi duæ, defendendi tres. 272
*Hortẽſius Ciceronis liber.*315
Q. *Hortenſius* Q.F. *Macedoniam obtinuit.* 347
Q. *Hortenſius miles.*38.*Aedilis.*88.*Verris patronus.*108. 109.*Conſul.*115.*contra Gabinium dicit.*124.*legem Maniliam diſſuadet.*132.*Defendit Murenã.* 162. P. *Sullam.* 178. L.*Flaccum.*192. P.*Sextium.* 233.*pro Cicerone conſules deprecatur.*200.*Ciceronem in Augurum collegiũ adoptat.* 260

I

Iconium. 279.280
Imaginis ius. 116
Imperatores patres patriæ dicti. 171
Imperii inſignia. 161
Interamna. 181
Interamnates. 252
Interreges produntur. 259
*Interregnum.*83.247.*interregna plura.* 259
Interrex. 65
Iouis Statoris ædes. 109
Italici belli prodigia. 36
Italici ſolicitantur. 38
Italicum bellum. 38

Iuba Mauritaniæ rex. 300. à Cæſare vincitur. 302
Iudaica religio. 107
Iudicandi formula. 90
Iudicia bello Italico intermittuntur. 35. 39
Iudicia penes equites. 26. penes ſenatores. 114. inter ſenatores equites & tribunos ærarios communicantur. 114
de Iugurtha Marius triumphat. 11
Iulia Cæſaris filia moritur. 256.
Iulia lex de agris. 194. de repetundis. 257
C. Iulius Cæſar de Oratore diſputat. 33
C. Iulius Cæſar quæſtionem de ſicariis exercet. 144. de perduellione quærit. 151. prætor deſ. de coniuratis ſententiam dicit. 166. Pompeiæ vxori nuntium remittit. 181. Conſul primũ. 189. Clodiũ ad plebẽ traducit. 191. lege Vatinia Gallias cũ Illyrico accipit. 193. Cæſari legati, & ſtipendium decretum. 237. filiam Iuliã amittit. 256. bellum ciuile ſuſcipit. 287. Põpeiũ Brundiſii obſidet. 290. Dictator dicitur. 292. Conſul iterũ. 293. Pompeiũ vincit. 294 bellum Alexãdrinum gerit, & Pharnacem vincit. 296. Dictator iterũ. 297. ex Aegypto litteras ad Ciceronẽ mittit. 298. in Italiã venit. 299. Africũ bellũ gerit. 300. Conſul tert. 300. Anticatonem ſcripſit. 303. 304. præfectus morum. 303. M. Marcello ignoſcit. 306. Faſtos corrigit. 306. ad bellum Hiſpanienſe proficiſcitur. 309. Dictator tert 309. Cõſul quartum. 310. Ciceronem de filiæ morte conſolatur. 314. Pompeii liberos in Hiſpania vincit. 318. ex Hiſpania triumphat. 319. Cæſaris triũphus Africanus. 36. Conſul quintũ. 322 Dictator quart. 322. occiditur. 323. Cæſari ſacrificatur. 328
L. Iulius Cæſar Cos. 37. Cenſor. 44. 182
L. Iulius Cæſar Cos. 140. proſcribitur. 361. L. Cæſaris ſententia de Dolabella. 350
Sex. Iulius Cæſar Cos. 30
Iunia Licinia lex. 174. 175
D. Iunius Brutus Cos. 83
D. Iunius Brutus Cæſaris percuſſor Galliam citeriorẽ S. C. accipit. 326. edictum proponit. 340. Mutinæ ab Anto-

nio

nio obſidetur. 342. *Mutinæ vix ſuſtinet.*353. *ad eum Cicero ſcribit.* 355
M. Iunius Brutus *Galliæ ciſalpinæ præeſt.* 301. 305. & *Cicero ſcribit ibidem.Ciceronem de filiæ morte cõſolatur.*314.*Cæſarem interficit.* 324. *ei Creta prouincia decernitur.* 326. *vrbe relicta Antiũ proficiſcitur. ibid. in Græciam & in Macedoniam tranſit.*346.347. *eius res in* Macedonia *geſtæ.* 348.349
D.Iunius Silanus *cos.*158.174 *ſententiam de coniuratis dicit.* 166
Iunonis *ſacellũ in Albano* 235
Iunonis Soſpitæ *templum.* 37
Iuſiurandum Ciceronis. 173
M. Iuuentius Laterenſis *Plancium accuſat.* 254

K

Kalendæ nouæ. 5
Kalendarium vetus Romanum. 32.176.338

L

Q. *Labienus occiditur.* 20
T.*Labienus Rabiriũ accuſat.* 151. 20. *ex acie Pharſalica fugit.* 295
D.*Lælius L.Flacci accuſ.* 192
Lanuuium. 271
Laodicea. 278
Laodiceæ Cice. forũ agit. 283
Latinienſis ager. 235
Legationes liberæ. 169.332
Legem ſuadendi & diſſuadendi mos. 132.220
Leges Caſſiæ. 11.12
Leges Clodiæ. 197.198
Leges Liuiæ. 22
Leges Pompeiæ. 272.273
Lenii Flacci, 207.222
Lẽtulus *accuſator* Clodii.181
Lentulorum cognomen. 4
Lentulus.Cornelius.
Lepidus.Aemilius.
*Leptam Cicero ad Pompeiũ mittit.*289. *ei ſcribit.* 313
Leucopetra. 334
Lex Aelia Fuſia. 155
Lex Appuleia de agris. 18
Lex Aurelia de iudiciis. 114.118.
Lex è S.C.*promulgatur.* 226
Lex Cæcilia Didia. 22
Lex Calidia de Metelli reditu. 20
*Lex Cornelia de ambitu.*125. *de iudiciis.* 114. *de maieſtate.* 129. *de Ciceronis reditu.* 220
Lex Curiata. 186.192. 227.330
Lex Didia. 22.23
Lex Domitia de ſacerdotiis. 12
Lex Flauia de agris. 185
Lex Gabinia. 123

Lex Iulia de agris. 194. de repetundis. 257
Lex Iunia Licinia. 174. 175
Lex Licinia. 25
Lex Lutatia de vi. 177. 190. 233. 242.
Lex Manilia. 132
Lex Mucia. 25
Lex Papia. 139. 140
Lex Pedia. 359
Lex Penni. 140
Lex Plotia. 41
Lex Roſcia. 125. 149
Lex Sempronia de iudiciis. 32. de prouinciis. 153. 239
Lex Seruilia. 5
Lex tabellaria. 3
Lex Terentia & Caſſia. 99
Lex Titia de agris. 21. 22
Lex Varia. 34. 38. 39
Lex Vatinia. 193
Liberalia. 325
Libertatis templum. 205
Libertinis ius ſuffragii datur. 128
Licinia lex. 25
L. Licinius Craſſus Orator legem Seruiliam ſuadet. 5. Conſul. 25. in Gallia rem gerit. 26. Cenſor. 29. in Tuſculano de Oratore diſputat, & moritur. 32. 33
M. Licinius Craſſus P. F. 53. prætor ſeruile bellum conficit. 102. triũphat. 103. Conſul primum. 104. Conſul iterum. 248. defendit Murenam. 162. Balbum. 241. Cœlium. 243. in Syriam proficiſcitur. 250. à Cicerone defenditur. 251. perit. 260.
P. Licinius Craſſus Coſ. 23. Cenſor. 44. 182
P. Licinius Craſſus M. Pater occiditur. 35. P. Licinius Craſſus M. F. perit. 260
P. Licinius Craſſus prætor. 213.
L. Licinius Lucullus quæſtor. 182. 183. Coſ. 95. 98. Mithridaticum bellum gerit. 99. 101. 117. ex Aſia reuocatur. 122. 132. Catilinam accuſat. 145. triumphat. 170
M. Lucullus L. Frater Coſ. 98. 99
C. Licinius Macer apud Ciceronem accuſatur. 130. condemnatur & moritur. 131
L. Licinius Murena Coſ. 158. 174. 162. accuſatur & à Cicerone defenditur. 162
C. Licinius Sacerdos prætor. 92. conſulatum petit. 141
Q. Ligarius exulat. 307. à Cicerone defenſus reſtituitur. 308.
Lilybætanus quæſtor Cicero. 92
Liniæ leges. 22

M.Liuius Druſus Tribunuſpl. 32.*perit.* 34

Liuium Druſum Cicero defendit. 252

M.Lollius Palicanus. 100

Luca. 247

L. *Lucceius Ciceronem de filiæ morte conſolatur, eiq́; Cicero reſcribit.* 314. *Lucceiū Cicero rogat, vt res à ſe geſtas hiſtoriæ mandet.* 246

Lucret. Ofella occiditur. 144

Lucullus.Licinius.

Ludi Compitalitii. 121. *Romani.* 32.116.255.338

Lupercalia. 323

L.*Luſcius.* 144

Luſtrum conditur. 182.173

Lutatia lex de vi. 177.190. 233.242

Lycaonia. 279

Q. *Lutatius Catulus pater Cos.* 13. *Procos. Cimbros vincit.* 17. *occiditur.* 52

Q. *Lutatius Catulus filius Cos.* 78. *Capitolium reficit.* 118. *Gabiniæ legi aduerſatur.* 124. *legem Maniliā diſſuadet.* 132. *de cōiuratis ſententiam dicit.* 167

M

Macedoniam prouinciā ſortitus Cicero Antonio concedit. 154. *Antonio in Macedonia C. Octaui' ſuccedit.* 189

Macer.Licinius.

P. *Magius Chilo M.Marcellū occidit.* 318

C. *Mallius Cos.* 9.10

Manilia lex. 132

C. *Manilius tribunuſpl.* 128. *Pompeio bellum Mithridaticum lege lata defert.* 131. 132. *accuſatur.* 134. *à Cicerone defenditur.* 136

Mamercus Aemilius Lepidus Cos. 83.84

C.*Manlius Catilinarius.* 154

A.*Manlius Torquatus Athenis exulat.* 318

L. *Manlius Torquatus Cos.* 137. 138. *Catilinæ aduocatus fuit.* 140

L.*Manlius Torquatus P. Sullam accuſat.* 178. *de Finib. diſputat.* 317

Marcellus.Claudius.

C.*Marcius Figulus Cos.* 140

L.*Marcius Philippus Cos.* 30. *Druſo reſiſtit.* 32. *Cēſor.* 55.56. 183. *Pompeio ſuffragatur.* 84

L. *Marcius Philippus Cos.* 231. *vitricus Octauii Cæſaris.* 330. *legatus ad Antoniū mittitur.* 344

Q *Marcius Rex Cos.* 120

Marcus prænomen. 1

Mariana Iouis ædes. 218

Marius Ciceronis. 41

C. *Marius Conſul iter. de Iugurtha*

gurtha triumphat.11. *Cõſul tert*.12. *Conſul quart.Teutonos & Ambronas vincit*.17. *Cos. quintum Cimbros vincit*.17. *Cos. ſext*.18. *exulat*. 45.46. *Romam reuerſus vrbem cædibus implet*.51. *Cos. ſeptim*.54. *moritur*. 55
C. *Marius filius Conſul*. 63
Marſicum bellum. 37.43
Martis templum. 224
Maſſilia. 13
Maſſiliæ Milo exulat. 274
C. *Memmius exulat*. 277
C. *Memmius occiditur*. 19
C. *Memmius Rabirium Poſthumum accuſat*. 257
Menippus Stratonicenſis. 80
Meſſalla. Valerius.
L. *Meſſinius Ciceronis quæſtor*. 276
C. *Meſſinius tribunuſpl*. 212
Meſſium Cicero defendit. 252.
C. *Meſſius*. 289
Metellina oratio Cicerõis 176
Metellus. Cæcilius.
Q. *Metellus Scipio*.271. *Conſul cum Põpeio genero*.274. *ſententiam dicit, vt Cæſar exercitum dimittat*. 286
Milo. Annius.
Minerua Ciceronis.202. *turbine deiecta reſtituitur*.351
Minturnæ. 288.43.222
Miſenum. 14
Mithridates bellũ parat. 47. *interficitur*. 170
Mithridaticum bellum 48. *à Sulla geritur*.54.55. *à L. Lucullo geritur*.99.101.117. *Põpeio lege Manilia defertur*. 131.132. *ab eodem conficitur*. 170.
Mitylenæ expugnantur. 74
Mitylenis M. Marcelus exulat. 305
Molo Rhodius. 53.70.81
Mucia lex. 25
Q. *Mucius Oreſtinus tribunuſpl*. 141
Q. *Mucius Scæuula Augur*. 41.42.49.
Q. *Mucius Scæuula pontifex*. 42.49.50. *Cos*. 25. *Aſiã obtinet*.26. *occiditur*. 64
Q. *Mucius Scæuula tribunuſpl*. 258
Muluius pons. 163
L. *Mummius tribunuſpl. Ciceroni ſtudet*. 201.209
T. *Munatius Plancus accuſatur & condemnatur*. 274
L. *Munatius Plancus. ad quẽ Cicero ſcribit lib*. 10. *Fam*. 355.
Mutina 361. *ab Antonio obſidetur*. 342.353
Mutinenſe prælium. 353
Murena. Licinius.

N

Sex. Nauius Quinčtii aduerſarius. 67
Neapolis. 222
Neapolitana ſeditio. 244
Ti. Neronis ſententia de coniuratis. 166
Nicolaus Gruchius. 93
Nicomedes Bithyniæ rex. 47
P.*Nigidius.* 164
L.*Ninnius Quadratus.* 201
Niſibis vrbs. 121
Nobilitas oīs Ro. trucida. 64
Nola oppidum. 43
A.*Nonius occiditur.* 18
C.*Norbanus Flaccus Cos.* 61. *à Sulla vincitur.* 62
C.*Norbanus tribunuſpl.* 10

O

Octauianum bellum. 51
Cn.*Octauius cos.* 50. *bellum excitat.* 51. *occiditur.* 53
Cn.*Octauius Cos.* 87
L.*Octauius Cos.* 91
C.*Octauius Auguſti Cæſaris pater C. Antonio in Macedonia ſuccedat.* 183
C.*Octauius Cæſar Auguſtus Cæſare interfecto Apollonia in Italiam venit.* 329. *Cæſaris nomen fert.* 330. *exercitū cogit.* 339. *Cæſari honores à Senatu decernūtur.* 343. 344 *ſupplicatio ei decernitur ob victum Antonium.* 354. *cum Antonio & Lepido in gratiā redit.* 356. 357. *pacem facit.* 359 *Conſulatum per milites depoſcit.* 357. *Conſul fit.* 358
Onuphrii Panuinii faſti. 310
Opis ædes. 330. 331
Oppianicus à Cluentio accuſatur & condemnatur. 96. 115. 133
C.*Orchinius prætor.* 127
Oreſtes cognomen. 101
Oreſtes. Aurelius.
Oſaces Parthorum dux. 279
Ouatio. 103

P

Palatium 159. *in Palatio fuit domus Ciceronis.* 169 178
Panſa. Vibius.
Papia lex. 139. 140
C.*Papius tribunuſpl.* 139. 140
Papirio Pæto Cice. ſcribit. 301
C. *Papirius Carbo occiditur.* 64
Cn. *Papirius Carbo Cos.* 56. 61. 63. *interficitur.* 65
Parilia. 7
Parthi à Caßio cædūtur. 279
Patræ, vrbs. 285
Paulus Manutius. 123 58. 117.
Paullus. Aemilius. (121. 176
Pedia lex. 359
Q.*Pedius Cos.* 358. 359
Sex. Peduceus. 92
Penni lex. 140
Perduellio quid. 151

Periclis vita. 303
M. Perperna *Conſul.* 28. *Cenſor.* 55. 183
Peruſia. 361
M Petreius. 175
Petrus Ramus. 57
Petrus Victorius. 58
Phædrus philoſophus. 48
Pharnaces à Cæſare ſuperatur. 296
Pharſalica clades. 293. 294
Phidippus Deiotari medicus. 320.
Philippicæ Ciceronis. 336. 337 & *deinceps,*
Philippus. Marcius.
Philo Academic. 47. 48. 59. 78
Philologus Q. Ciceronis libertus. 369
Pilia vxor Attici. 234
Pindeniſſum. 281
Piraticum bellum. 123. 124
Piſaurum. 287
Piſo. Calpurnius.
Piſo. Pupius.
Piſtorienſis ager. 175
Cn. Plancius quæſtor Ciceronem exulem recipit & tuetur. 208. *tribunuſpl.* 230. *a Cicerone defenditur.* 254. *Ciceroni de ſecundis nuptiis gratulatur.* 312
Plancus. Munatius.
Platonis Timæus & Protagoras à Cicerone conuerſi. 60.
Platonis ſententia de philoſophi natura. 31
P. *Plautius* Hypſæus *Conſulatum petit.* 271
M. *Plautius Siluanus tribunuſpl.* 41
A. *Plautius tribunuſpl.* 230
M. *Plætorius Fonteii accuſator.* 118. *prætor.* 127
Plotia lex. 41
L. *Plotius Rhetor.* 15
Pompeia C. Cæſaris vxor. 179
Pompeiæ leges. 272 273
Pompeianum. 192. 251. 276
Cn. Pompeius Magnus naſcitur. 9. *adoleſcens exercitui præeſt.* 62. *Carbonem in Sicilia interficit.* 65. *bello in Africa confecto triumphat.* 70. *contra Sertorium mittitur.* 84. *ſeruile bellum conficit.* 103. *triumphat iterum.* 104 *Cõſul eſt.* 104. *Cos. iterũ.* 248. *ludos facit, & theatrum dedicat.* 249. *Pompeii vxor Iulia moritur.* 256. *Ciceronem Augurẽ nominat.* 260. *Cõſul tert.* 271 272. *Corneliam vxorem ducit.* 274
Cn. Pompeius bellum piraticum gerit. 124. *ei bellum Mithridaticum mãdatur.* 132. *à Cicerone ornatur.* 135 136. 170. *Mithridaticum bellum conficit.* 179. *Clodii adoptionem*

nem adiuuat. 192. Ciceronē prodit. 202. Pōpeio Clodius inſidiatur. 210. Pompeius de Cicerōis reditu agit. 213. 217 Pompeio rei frumentariæ poteſtas per quinquenniū mādatur. 226. Balbū defendit. 241. Brundiſium venit, ibiq; obſeſſus in Græciam trāſit. 290. à Cæſare vincitur. 294.

Pompeii Curia. 323

Cn. Pompeius filius Hiſpaniā in ſuam ditionem redigit. 309. interficitur. 318

Sex. Pompeius Cn. à Cæſare vincitur. 318

Q. Pompeius. 59

Q. Pompeius Rufus cos. 44

Cn. Pōpeius Strabo cos. 41. 43

T. Pomponius Atticus C. Antonio commendatur. 175. Piliam vxorem ducit. 234

C. Pomptinius prætor. 163. Allobrogas domat. 184. legatus Cicerōis in Cilicia. 275

Pontificum collegium. 226

Pontius Glaucus. 31. 32

Pōtus legiōib. R. aperitur. 101

Popillia virgo Ciceroni nubit. 312. dimittitur. 315

C. Popilius Lænas Ciceronē occidit. 368. 370

L. Porcius Cato cos. 41

M. Porcius Læca. 158. damnatur. 177

M. Porcius Cato Murenā accuſat. 162. de coniuratis ſententiam dicit. 167. in Cyprū à Clodio amandatur. 209. Ciceroni iraſcitur. 236. in præturæ petitione repulſam fert. 248. prætor eſt. 253. bello ciuili cū Pompeio fuit. 294. Ciceronē periculo liberat. 295. Vticæ mortē ſibi conſciſcit. 302. 304 de Finib. bonorum & malorū diſputat. 317. Catonis laudem Cicero ſcripſit. 303. 304

Porcia Catonis ſoror. 318

C. Porcius Cato tribunuſpl. turbulentus. 230. 247. accuſatus abſoluitur. 252

Portoriā Italiæ tollūtur. 189

Poſidonius philoſoph. 83. 187

Cn. Poſtumius Murenam accuſat. 162

A. Poſtumius Albinus cos. 20

Prætores quo die magiſtratum inierint. 129

Prætor primus. 127

Priuilegium Clodius in Ciceronem fert. 199

Proconſul. 14. 84

Prodigia. 36. 235. 21. 139

Prognoſtica Ciceronis. 188

Proſcriptio Sullana 66. 144. Triumuirorum. 111. 360

Proſcriptorum liberi honorū petitione à Sulla priuātur. 146. 152. de proſcriptorum

filiis Ciceronis oratio. 153
Protagoras Platonis à Cicerone conuerſus. 60
Prouinciæ lege Sépronia decretæ. 153. 239. *de prouinciis ſenatusconſ.* 275
Ptolemæus Cyrenarũ rex. 24
Ptolemæus rex Aegypti regno pulſus Romã venit. 228. 229. *à Gabinio reſtituitur.* 248
Ptolemæi Cyprii bona publicantur. 209
Publilia virgo Cicerõi nubit. 312. *dimittitur.* 315
M. Pupius Piſo. 59. *quæſtor* 62. *triumphat.* 117. *Cos.* 180. *M. Piſo de Finib. bonorum & malorum diſputat.* 317
Puteoli. 332. 95. 248
Pythagorei fidib. ſunt vſi. 58

Q

Quæſitor ſuffragio populi creatur. 273
Quæſtores in Sicilia duo erant. 92
Quæſtores ſortiuntur iudices. 215
Quæſtoria comitia tributa fuerunt. 88
P. Quinctii cauſam apud Aquillium Cicero agit. 67
Sex. Quinctilius prætor. 213
T. Quinctius Scapula bellum in Hiſpania commouet. 308
L. Quinctius tribunuspl. 96. *Oppianici patronus.* 96. 133.
N. Quinctius tribunuſpl. 212. *Ciceronis inimicus.* 219
Quinquatrus. 351
Quirinalia. 232

R

Rabirius Senator. 19
C. Rabirius perduelliõis reus 19. 151. *à Cicerone defenditur.* 152
C. Rabirius Poſtumus accuſatur, & à Cicerone defenditur. 257. 258
L. Racilius tribunuſpl. 230. 240.
Reatinorum cauſam Cicero agit. 252
Recuperatores. 120
Reorũ decẽ dies legitimi. 135
Rhodum Cicero venit. 81
Romulus conditor vrbis. 139
Roſcia lex. 125. 149
Q. Roſcii Comœdi cauſa. 88. 89.
Sex. Roſcius Amerinus parricidii reus à Cicerone defenditur. 71. 72
L. Roſcius Otho tribunuſpl. legem theatralem fert. 124. 125. *ſibilis populi excipitur.* 149. *à Cicerone oratiõe defenditur.* 150
Roſtra. 24. 52
Roſtra Auguſti. 346
Rubico fluuius. 287

Rul-

Rullus.Seruilius.
P.*Rutilius Lupus Cos.* 37
P. *Rutilius Lupus tribunus pl.* 230
P.*Rutilius Rufus* Cos.9. *Stoicus*.10. *dãnatus exulat.* 26

S

Sacerdos.Licinius.
*Sacerdotes à populo creati.*12
Sacra via. 159
Cn.Salluſtius. 298
Saluius tribunuſpl. 343
Samnitũ caſtra capiũtur. 43
Saturnalia. 282
*Saturninus.*Appuleius.
M.*Saufeius accuſatur & abſoluitur.* 274
*Scæuula.*Mucius.
*Scipio.*Metellus.
C.*Scribonius Curio* Cos. 87
C.*Scribonius Curio filius.*271 *Tribunus pleb.*282.*ad Cæſarem profugit.* 286
Sebaſtiani Corradi opinio probatur. 331. *improbatur.* 69.92.184. *eiuſdem error.*6. 14. 42. 71. 90. 91. 206.254. 255.311.
Sella curulis. 116
*Sempronia lex de iudiciis.*32. *de prouinciis.* 153.239
Senatores cum equitibus iudicant. 41 114
Senatores ſoli iudicant. 144
Senatores CCCCX *adsũt* 217
C.*Septimius prætor.* 212
L.*Sergius Catilina prætor Africam obtinet.* 129. *repetundarum reus eſt.* 129. 137. *eius prima cõiuratio.*137.138.*repetundarum accuſatus abſoluitur.*140. *cum Cicerone conſulatũ petit.* 141. *inter ſicarios reus fit.*145.*iterum conſulatũ petit.*155.*Ciceroni inſidiatur* 155.*cõiurat.*158.*et deinceps.ex vrbe proficiſcitur.*161.*à* C.*Antonio in prœlio occiditur.*175.
Catilinæ ſocii dãnantur. 177
Sertorianum bellum. 84
Seruilia lex. 5
*Seruilius Cæpio cos.*5. *imperio abrogato dãnatur.* 10.11
C. *Seruilius Glaucia prætor occiditur.* 19
P.*Seruilius Iſauricus* Cos.75. *eius oratio & concio de Cicerone.* 217.218
P.*Seruilius Iſauricus cos.*293 *de eo ſententia* L. *Cæſaris.* 350. *legatus ad Antonium decernitur.* 351
P. *Seruilius Rullus tribunus pl. legẽ agrariã promulgat.* 145. *à Cicerone oppugnatur.* 147.148
M.*Seruilius tribunuſpleb.*350
C.*Seſtilius tribunuſpl.* 212
Seueritatis templum. 27
Sextiæ aquæ. 13

Sextiæ

Sextilis menſis Auguſtus nominatur. 358
P.*Sextilius Rufus.* 311
P. *Sextius quæſtor.* 172. 179. *tribunuſpl.* 212. *accuſatur, & à Cicerõe defenditur.* 233
Sica Cicerõis familiaris. 207
Siciliæ quæſtores duo. 92
Siciliam obtinet C.Virgilius 207. *Sicilia ab Allieno prætore obtinetur.* 300. *à L.Domitio prætore.* 27. *Siciliæ prætores Verres, Sacerdos, Peduceus.* 92
Cn.Sicinius Tribunuſpl. 87
Silanus.Iunius.
P. *Silius in Bithynia eſt.* 283. *ad eum Cicero ſcribit ibid.*
Sinueſſa. 222
Smyrna. 349
Sociale bellum. 38
Spartaci bellum. 99.102
Sponſio. 68.90.120
Stator Iupiter. 159
Stipendium Cæſaris exercitui decernitur. 237
Strumæ Vatinii. 134
Sucronenſe prælium. 91
Sulla.Cornelius.
Sullana proſcriptio. 66
P. *Sulpicius Galba Ciceronis competitor.* 141
Ser. Sulpicius Galba prætor. 258.
Ser. Sulpicius Rufus repulſa accepta Murenam accuſat. 162. *Interrex.* 272. *Cõſul.* 275 *Græciæ præeſt, eiq; Cicero ſcribit* 301. *Ciceronẽ de filiæ morte conſolatur.* 314. *ad Ciceronem ſcribit.* 318. *legatus ad Antonium mittitur.* 344. *moritur.* 345. *ſtatua ornatur.* 346
P. *Sulpicius tribunuſpl.* 44. *ſeditionem mouet, & occiditur.* 45
Supplicatio Ciceroni decernitur. 164.282
Supplicatio X dierũ. 170. *dierum quinquaginta.* 354
Supplicationes Cæſari decretæ. 282
Supplicatio Gabinio denegatur. 239
Sura cognomẽ P.Lentuli. 102
Syria à Bibulo obtinetur. 283. *in Syriam Craſſus proficiſcitur.* 250
Syriacus legatus. 348
Syri venales. 3

T

Tabellaria lex. 3
Tabella vindex tacitæ libertatis. 143
Tabulæ nouæ. 298.146
Tarentum. 207.277
Tarſus. 280
Taurus mons. 280
Telluris ædes. 325

Terentia Ciceronis vxor. 165. *Brundiſium ad Ciceronē venit.* 285. *Romæ eſt in bello ciuili.* 288. *diuortio facto cum Cicer. nubit Vibio Rufo.* 309
Terentia & Caßia lex. 99
Terentina tribus. 255
M. Terentio Varroni Cicero ſcribit. 301. *ad eum Academicos libros ſcribit.* 317
Terracina. 222
Teutoni à Mario victi. 13
Theanum. 62.289
Theatralis lex Roſcii Othonis. 125
Theatrum dedicatur. 249
Theramenis vita. 303
A. Thermus à Cicerone defenditur. 192
M. Thermus Mitylenas expugnat. 74
Q. Thermus pro pretore in Aſia eſt. 283. *ad eum Cicero ſcribit ibid.*
Theßalonicam Cicero exul venit. 208. *inde diſcedit.* 211
Thurium. 207
Tiburtinum Scipionis. 337
Tigranocerta capta à L. Lucullo. 117
Tillius Cimber Cæſaris percuſſor prouinciā accipit. 326
Timæus Platonis à Cicerone conuerſus. 60
Tiro libertus Ciceronis 310. *Patris æger relinquitur.* 285
Titia lex de agris. 21.22
M. Titinnius. 15
Sex. Titius tribunuſpl. turbulentus. 21
Toga candida. 142
Toga prætexta. 116
Toga virilis. 35
Topica Ciceronis. 333
Torquatus. Manlius.
Tralles. 278
C. Trebatius Cæſari à Cicerone commendatus in Galliā proficiſcitur. 251. *ad eum Cicero ſcribit.* 253. *ſcribit Topica.* 333
C. Trebonius Cos. 319. *à Dolabella Smyrnæ occiditur.* 349.
Trebulanum. 276
C. Triarius legatus Luculli vincitur. 121
C. Triarius Scaurum accuſat. 253
Tribunicia poteſtas reſtituitur. 113
Tribuni ærarii iudicant. 114
Tribunipl. quo die magiſtratū inierunt. 127.128.172.230
Tribunipl. appellantur. 68
Tribus Romanæ. 3.4
Tribus Cornelia. 3
Tribus Terentina. 255
Tribus Voltinia. 255
Trinundinum. 227

Triumuiri Octauius, Antonius, & Lepidus. 360
Triumuiri ineunt. 377
Tubero. Aelius.
Tullia gens. 1
Tullia filia Ciceronis naſcitur. 221. *nubit* C. *Piſoni. & deſpondetur Craßipedi.* 234 *nubit* P. *Cornelio Dolabellæ.* 284. *Romæ eſt.* 288. *ægrotat.* 296. 297. *ad patrem venit.* 298. *apud Dolabellam pariens moritur.* 313
M. *Tullius Albinouanus* P. *Sextii accuſator.* 233
M. *Tullius Cicero filius naſcitur.* 36. 141. *togam virilem ſumit.* 36. 291. *bello ciuili Alæ à Pompeio præfectus fuit.* 347. *Athenas proficiſcitur.* 318. *cum* M. *Bruto in Macedoniam profectus rem feliciter gerit.* 346. *à Bruto laudatur.* 347. C. *Antoniũ prœlio vincit.* 349
L. *Tullius Ciceronis frater patruelis* 108. *moritur.* 121
M. *Tullius Decula Cos.* 66
L. *Tullius legatus Ciceronis.* 276.
L. *Tullius Montanus.* 318
Q. *Tullius Cicero prætor Aſiã ſortitur.* 182. *de prouincia decedit.* 208. *in foro tanquã occiſus iacuit.* 214. *legatus Pompeii.* 230. *legatus Cæſaris in Gallia.* 251. *legatus Ciceronis in Cilicia.* 276. *cum fratre Capuæ eſt.* 289. *cum fratre proſcriptus fugit.* 363 *vna cum filio occiditur.* 364
Tullus Attius. 2
Tuſculanæ quæſtiones Ciceronis. 322
Tuſculanum. 362. 32. 205. 228. 256. 276
Tumultus decernitur. 345

V

Valeriani milites. 122
Q. *Valerius prætor.* 213
C. *Valerius Flaccus Cos.* 28
C. *Valerius Flaccus Imperator.* 61
L. *Valerius Flaccus Cos.* 18. *Cenſor.* 23. 24
L. *Valerius Flaccus Interrex.* 65
L. *Valerius Flaccus pater Cõſul.* 55. *occiditur ibid.*
L. *Valerius Flaccus filius prætor.* 163. *Aſiam obtinet.* 182. *accuſatur & à Cicerone defenditur.* 192. 193
M. *Valerius Meſſalla Cos.* 180
M. *Valerius Meſſalla Cos.* 258. 260
P. *Valerius Nepos Milonẽ accuſat.* 273
P. *Valerius comes Ciceronis.* 334.

L. *Vargunteius.* 159. *damnatur.* 177
Varia lex. 34.38.39
Q.*Varius tribunuſpl.* 38. *damnatur.* 41
Varro.Viſellius.
Vatinia lex. 193
P. *Vatinii ſtrumæ.* 134. *Vatinius tribunuſpl.* 193. P.*Sextium oppugnat, & à Cicerone accuſatur.* 233. *prætor.* 248 *à Cicerone defenditur.* 253. *Cos.*300. *Dyrrhachium occupauit.* 348
Velia. 333
Venire in rem præſentem. 119
Verres quid Romanis. 107
C. *Verres quæſtor.* 61. *prætor vrbanus.* 92.97. *à Cicerone accuſatur.* 105. *in exilium abit, & proſcribitur.* 111
Veſtales virgines. 165
Veſtæ templum. 64
Veſtis mutatio pro Cicerone. 199.200.201
P.*Vettius Cato.* 43
L.*Vettius Iudex.* 177
C. *Vibius Panſa Ciceroni à Cæſare nunciũ perfert.* 299. *Cos.* 332.342. M. *Brutum ornat.* 348. *Ciceroni iraſcitur* 350. *ad bellum contra Antonium proficiſcitur.* 352. *Antonium vincit.* 353.354. *moritur.* 355
Vibius Rufus Terentiam vxorem ducit. 309
Vibius homo Siculus. 206
Vibo oppidum. 205
Vinalia. 353.354
C.*Virgilius.* 207
C. *Viſellius Varro Ciceronis conſobrinus.* 9
Q.*Voconius Naſo prætor.* 127. 133.
Volaterræ. 72
L.*Volcatius Tullus Cos.* 128. *comitia conſularia habet.* 136. *vide pag.* 306.
Votorum dies 6.7
Vticæ Cato ſibi mortem conſciſcit. 302
T.*Vulturcius.* 164

X

Xenocles Adramyttenus. 81
Xenophontis Oeconomicus latinus factus à Cicerõe. 60

FINIS.

821

BIBLIOT.. A • A. BONCH

M